

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas 51

Isaac Asimov

AMŽINYBĖS PABAIGA

Relyzas:
NeRealus team

eridanas

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

51

Isaac Asimov

AMŽINYBĖS PABAIGA

SF PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

51

Isaac Asimov

AMŽINYBĖS PABAIGA

Mokslinis fantastinis romanas

Iš anglų kalbos vertė
IRMA ŽEMAITYTĖ

Relyzas:
NeRealus team

Kaunas
1996

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas", 51 tomas
Serija įkurta 1990 m.

Isaac Asimov
THE END OF ETERNITY
London, Panther, 1976

Redakcija

Gintaras Aleksonis
redaktorius

Rolandas Maskoliūnas
redaktoriaus pavaduotojas

Gintautas Oksas
menedžeris

Rasa Tumėnienė
stilistė

ISBN 9986-486-39-4

1. Technikas

Technikas Endrius Harlanas įėjo į kapsulę retų vertikalių strypų šulinyje. Glaudžiai apgulę apvalias kapsulės sieneles, strypai kilo tiesiai aukštyn ir dingo neperžvelgiamoje migloje virš Harlano galvos. Vyriškis pasuko valdymo rankenas ir lengvai spustelėjo paleidimo svertą.

Kapsulė nė nekrustelėjo.

Harlanas nenustebo. Kapsulė ir neturėjo judėti nei aukštyn, nei žemyn, nei dešinėn, nei kairėn, nei pirmyn, nei atgal. Tik strypų tarpai tarytum ištirpo, užsitraukę pilka, tvirta, bet visgi nematerialia migla. Harlanas pajuto lengvą virpulį skrandyje bei silpną galvos svaigulį ir iš tų požymių suprato, jog kapsulė su visu savo turiniu veržliai skrieja per Amžinybę į ateitį.

Jis įžengė į kapsulę 575-ajame Šimtmetyje. Prieš dvejus metus šis Amžinybės sektorius tapo jo namais. Jam niekad anksčiau neteko lankytis tokioje tolimoje ateityje. Bet dabar jis keliauja į 2456-ąjį Šimtmetį.

Prieš mėnesį vien nuo minties apie tai Harlanui būtų pasidarę negera. Jo gimtasis 95-asis Šimtmetis liko toli praeity. Tai buvo patriarchalinių tradicijų amžius, kuriame galiojo draudimas atominei energijai, o geriausia statybine medžiaga laikytas medis. Amžius garsėjo savo gėrimais, kuriuos mainais į klevo sėklas veždavo į beveik visus kitus Šimtmečius. Nors Endrius Harlanas nesilankė "namuose" nuo to laiko, kai sulaukęs penkiolikos tapo Mokiniu ir praėjo specialų paruošimą, jo niekuomet neapleido gimtųjų Laikų ilgesys. 95-ąjį ir 2456-ąjį Šimtmečius skyrė beveik du šimtai keturiasdešimt tūkstančių metų, o tai pakankamai ryškus laiko tarpas net užgrūdintam Amžinajam. Įprastomis sąlygomis taip viskas ir būtų.

Bet dabar Harlanui nerūpėjo abstraktūs samprotavimai. Jo kišenes svėrė perfojuostų ritiniai, planai sunkia našta gulė ant širdies, mintis kaustė baimė ir nepasitikėjimas.

Jis automatiškai sustabdė kapsulę reikiamame Šimtmetyje.

Keista, kad Technikas sugeba jaudintis. Harlanas prisiminė sausą Mokytojo Jarou balsą:

- Pirmasis Techniko priesakas - nieko neimti giliai į širdį. Jo atliekamas Realybės Pakeitimas gali turėti įtakos penkiasdešimties milijardų žmonių likimui. Milijonas ar daugiau gali pasikeisti taip, kad į juos teks žiūrėti kaip į visiškai naujas asmenybes.

Stengdamasis nusikratyti prisiminimais, Harlanas staigiai krestelėjo galvą. Ir kas tuomet galėjo pagalvoti, jog būtent jis, Harlanas, taps Techniku, ir dar vienu iš pačių talentingiausių! Ir vis tik jis jaudinosi. Bet ne dėl penkiasdešimties milijardų žmonių likimo. Kas jam penkiasdešimt milijardų Laiko gyventojų? Jam visuose Šimtmečiuose egzistavo tik vienas žmogus. Vienas vienintelis.

Harlanas pastebėjo, jog kapsulė sustojo, bet dar šiek tiek padelsė, stengdamasis susikaupti ir atgauti šaltakraujiškumą. Žinoma, kapsulė, kurią apleido Technikas, buvo nebe ta, į kurią jis visai neseniai įėjo: jos jau nebesudarė tie patys atomai. Harlanas šią aplinkybę priėmė kaip savaime suprantamą. Tik Mokiniai laužo galvas, mėgindami įspėti kelionių Laike paslaptis. Amžinieji užsiėmę svarbesnėmis problemomis.

Harlanas vėl neilgam stabtelėjo prie begalinės Temporalinio lauko užuolaidos. Šis laukas nebuvo nei Laikas, nei Erdvė, bet dabar jis Techniką skyrė ir nuo Amžinybės, ir nuo įprasto Laiko.

Kitoje užuolaidos pusėje driekėsi jam visiškai nepažįstamas Amžinybės sektorius. Žinoma, prieš išvykdamas jis dirstelėjo į Laikų Žinyną ir šį bei tą apie jį sužinojo. Bet Žinynas - tai viena, o asmeninis įspūdis - visai kita. Harlanas pasiruošė bet kokiems netikėtumams.

Jis nustatė valdymą išėjimui į Amžinybę (tai buvo visiškai paprasta, kur kas paprasčiau, nei įeiti į Laiką) ir žengė pirmyn. Atsidūręs kitoje Temporalinio lauko pusėje, jis prisimerkė nuo ryškaus, akinančio spindesio ir instinktyviai prisidengė akis ranka.

Priešais jį stovėjo tiktai vienas žmogus. Iš pradžių Harlanas vos teatskyrė jo veido bruožus.

- Aš - Sociologas Kantoras Vojus, - tarė žmogus. - Manau, kad jūs ir esat Technikas Harlanas?

Harlanas linktelėjo.

- Tetrenkia mane Laikas! - šūktelėjo jis. - Nejaugi jūs niekada neišjungiat tos iliuminacijos?

- Jūs kalbat apie molekulines juostas? - atlaidžiai pasiteiravo Vojus.

- Būtent! - piktai burbtelėjo Harlanas. Žinyne jos buvo paminėtos, bet Technikas nė neįtarė, jog šviesos atspindžių švytėjimas gali būti toks nepakenčiamas.

Harlanas suvokė savo pasipiktinimo priežastį. Neskaitant kelių energetinių Šimtmečių, civilizacijos visais Laikais naudojo materiją. 2456-ajame Šimtmetyje iš materijos buvo gaminama viskas, pradedant sienomis ir baigiant vinimis. Todėl Harlanas iš pradžių tikėjosi bent principinio panašumo į jam pažįstamą pasaulį. Čia galėjai nesibaiminti sutiksiąs nei visiškai nesuprantamų (žmogui, gimusiam materijos amžiuje) energetinių sūkurių, pakeitusių materiją 300-ajame, nei 600-ojo Šimtmečio jėgos laukų.

Žinoma, materija materijai nelygu, nors energetinio Šimtmečio žmogus galėtų ir nesutikti su šiuo teiginiu. Jam bet kokia medžiaga atrodė grubi, gremėzdiška ir barbariška. Bet Harlanas gimė materijos amžiuje ir suvokė ją kaip medį, metalą (lengvą ar sunkų), betoną, plastmasę, odą ir t.t.

Bet pakliūti tik į vienų veidrodžių pasaulį!

Būtent toks buvo pirmasis jo įspūdis apie 2456-ąjį. Kiekvienas paviršius žėrėjo, atspindėdamas šviesą. Molekulinių juostelių efektas sukūrė ištiso veidrodinio paviršiaus įspūdį. Kur bepažvelgsi, visur matėsi Sociologo Vojaus, jo paties ir juos supančios aplinkos atspindžiai. Nuo ryškaus spindesio ir spalvų raizgalynės darėsi bloga.

- Apgailestauju, - tarė Vojus, - bet toks jau Šimtmečio paprotys. O mes savo sektoriuje kaip galėdami stengiamės perimti visa, kas praktiška. Truputį pakentėkit, ir jūs priprasit.

Vojus skubiai nužingsniavo prie sienos, mindamas ant kulnų savo atspindžiui, pėdinančiam galva žemyn ir tiksliai kartojančiam visus Sociologo judesius, po to stumtelėjo indikatoriaus siūlelį spiraline skale žemyn - iki nulinės atžymos.

Atvaizdai dingo, ryški šviesa priblėso. Harlanas pasijuto kur kas geriau.

- O dabar gal eime su manim? - pakvietė Sociologas.

Harlanas nusekė paskui jį tuščiais koridoriais, kuriuose vos prieš kelias akimirkas viešpatavo vaivorykštinių liepsnų ir nesuskaičiuojamų atspindžių chaosas. Jie pandusu pakilo aukštyn ir per prieškambarį įėjo į Vojaus kabinetą.

Pakeliui jie nesutiko nė gyvos dvasios. Akivaizdu, jog žinia apie Techniko atvykimą spėjo pasklisti visame sektoriuje. Harlanas jau taip įprato prie tos ypatingos padėties, kurią Amžinybėje užėmė jo profesijos žmonės, jog tuščius koridorius suvokė kaip savaime suprantamą dalyką. Jis nustebtų, jei išvystų sušmėžuojant besislepiančią žmogaus figūrą. Netgi Vojus stengėsi laikytis atokiau ir skubiai atšlydavo, jei Harlanas atsitiktinai paliesdavo delnu jo rankovę.

Technikui dėl to netikėtai pasidarė skaudu, ir tas jausmas nemaloniai jį nustebino. Jis manė, kad jo sielos - lyg sraigės kriauklėje - jau seniai nebežeidžia tokie dūriai. Bet jei jo kiauto sienos suplonėjo, tam tegalėjo būti vienintelė priežastis: *Nois*.

Iš šalies galėjo pasirodyti, jog Sociologas draugiškai palinko prie Techniko, bet Harlanas automatiškai pastebėjo, kad juos skiria pakankamai platus stalas.

- Man labai malonu, - pradėjo Vojus, - jog toks įžymus Technikas, kaip jūs, susidomėjo mūsų mažute problema.

- Taip, ji gana įdomi teoriškai.

Harlanas atsakė sausai ir abejingai, kaip ir derėjo Technikui. (Bet ar išties jo balsas buvo abejingas? Ar nekyšo it asilo ausys tikrieji jo norai? Ar nekrinta į akis jo kaltė, išrašyta kaktoje šalto prakaito lašais?)

Iš vidinės kišenės Harlanas išsitraukė perfojuostų ritinį su trumpu užkoduotu planuoto Realybės Pakeitimo aprašymu. (Tai buvo tas pats egzempliorius, kurį prieš mėnesį Vojus atsiuntė Laiko Tarybos svarstymui. Artimos draugystės su Vyriausiu Skaičiuotoju Tviselu - didžiuoju Tviselu! - dėka Harlanui be didesnio vargo pavyko gauti projektą). Bet prieš ištiesdamas juostą ant stalo paviršiaus, kur ją prilaikys silpnas paramagnetinis laukas, Harlanas akimirką sudvejojo.

Stalą dengianti molekulinė juosta buvo "prislopinta", bet neišnykusi. Harlanas ištiesė ranką ir nenorom dirstelėjo į stalo dangą, iš kurios į jį niūriai žvelgė jo paties veidas. Jam buvo trisdešimt dveji, bet jis atrodė kur kas vyresnis ir puikiai tai

žinojo. Galbūt jį sendino siauras veidas ir tamsūs antakiai virš juodų akių, suteikiantys jam griežtą, niūrią išvaizdą (Amžinųjų nuomone, ji būdinga visiems Technikams). O gal priežastis buvo ta, kad pats Harlanas nė minutei nepamiršdavo apie savo profesiją.

Harlanas išvyniojo ritinį ir ryžtingai prabilo apie reikalą.

- Aš ne Sociologas, sere.

- Bauginanti pradžia, - šyptelėjo Vojus, - tokia įžanga paprastai reiškia, kad netrukus pasigirs pats banaliausias duoto klausimo sprendimas.

- O ne, ne sprendimas - jau greičiau prašymas. Būkit toks malonus, dar kartą peržiūrėkit savo išvadas ir paieškokit, ar nėra jose nedidelės klaidelės.

Vojaus veidas tučtuojau paniuro:

- Tikiuosi, kad ne.

Viena Harlano ranka gulėjo ant kėdės atkaltės, kita - ant kelių. Jis negalėjo neramiais pirštais barbenti į stalą, jis negalėjo net prikąsti lūpos. Menkiausias jausmų pasireiškimas - ir viskas žuvę.

Ištisą mėnesį Harlanas studijavo visus Realybės Pakeitimų projektus, kokie tik patekdavo į administracines Laiko Tarybos girnas. Asmeniniam Vyriausio Skaičiuotojo Tviselo Technikui tai nebuvo itin sunku, jei neskaitytum nedidelių profesinės etikos pažeidimų. Pastarosiomis dienomis, kai visą Tviselo dėmesį atėmė asmeninis paties Skaičiuotojo projektas, pasidarė visiškai nebepavojinga raustis jo popieriuose. (Techniko šnervės truputį išsipūtė. Dabar jis apie tą projektą jau šį tą žinojo). Bet Harlanui beliko taip mažai laiko, jog jį išgelbėti galėjo tik neįtikėtina sėkmė. Todėl aptikęs Realybės Pakeitimo nuo 2456-ojo iki 2871-ojo Šimtmečio projektą (serijos numeris B-5), Technikas iš pradžių pagalvojo, kad nuo įtampos jam maišosi protas ir trokštamą jis priima kaip esamą. Pats savimi netikėdamas, jis ištisą dieną tikrino lygtis bei priklausomybes ir kuo toliau, tuo labiau augo jo susijaudinimas. Harlanas su dėkingumu, atmieštu trupučiu kartėlio, prisiminė savo Mokytojus, supažindinusius jį su elementariąja psichomatematika.

Dabar Vojus susirūpinęs tikrino tą pačią perfojuostą.

- Gal aš ir klystu, - pagaliau ištarė jis, - bet man asmeniškai atrodo, jog viskas tvarkinga.

- Tuomet aš leisiu sau atkreipti jūsų dėmesį į meilės santykių psichomatricas, charakteringas jūsų Šimtmečio Realybei. Tai Sociologijos sritis - štai kodėl aš nusprendžiau pirmiausiai susitikti būtent su jumis.

Vojus paniuro. Jis vis dar buvo mandagus, bet jo balsas pastebimai atšalo.

- Mūsų sektoriaus Stebėtojai labai patyrę. Aš esu visiškai tikras, kad jų pranešimai yra teisingi. Gal jūs turit kitokių duomenų?

- Toli gražu ne, Sociologe Vojau. Aš remiuosi jūsų duomenimis ir drįstu suabejoti tiktai išvadomis. Dirstelkit čionai: ar įvedus tikslias psichomatricų reikšmes kompleksinis tenzorius šiame taške nepasidarys kintamas?

Vojus lengviau atsikvėpė ir žvilgtelėjo į perfojuostą.

- Žinoma, Technike, žinoma, bet ar jūs nepastebėjot, kad lygtis šiame taške virsta tapatybe? Galiausiai susidaro nedidelė šakelė be šalutinių atsišakojimų, o vėliau keliai vėl susilieja. Tikiuosi, jūs man atleisit, jog vietoje tikslių matematinių apibrėžimų aš panaudojau šiuos augalinius palyginimus.

- Vertinu jūsų paslaugumą, - sausai atsakė Harlanas, - iš manęs toks pat Skaičiuotojas, kaip ir Sociologas.

- Na, ką gi, puiku. Kintantis kompleksinis tenzorius, apie kurį kalbėjot jūs (arba tiesiog šakelė), nevaidina jokio vaidmens. Keliai susilieja, ir sprendimas vėl lieka vienas vienintelis. Tai tokie niekai, jog mūsų rekomendacijose nė nevertėjo apie juos užsiminti.

- Jei jau jūs taip manot, sere, tai man belieka su jumis sutikti. O dabar pereikim prie BMP parinkimo.

Harlanas iš anksto žinojo, kad po šių žodžių Sociologas susirauks. BMP reiškė Būtiną Minimalų Poveikį, ir čia paskutinis žodis visuomet priklausė Technikui. Kol Sociologas užsiiminėdavo matematine begalinių įmanomų Realybių analize, jis galėjo manyti esąs aukščiau žemesnės rūšies būtybių kritikos, bet kai tik ateidavo BMP parinkimo eilė, padėties šeimininku tapdavo Technikas.

Šios problemos sprendimui nepakako vien tik matematinių skaičiavimų. Netgi pačios didžiausios ir greičiausiai vei-

kiančios Kibersmegenys, valdomos paties protingiausio ir labiausiai patyrusio Vyriausio Skaičiuotojo, tegalėjo nurodyti spėjamų BMP paieškų sritį. Teisingas pasirinkimas priklausė vien tik nuo Techniko intuicijos bei patirties. Geras Technikas klysdavo be galo retai. Aukščiausios klasės Technikas neklysdavo niekad.

Harlanas niekada neklydo.

- Jūsų sektoriaus rekomenduotas BMP, - lygiu, abejingu balsu tęsė Harlanas, kapodamas Vieningos tarplaikinės kalbos žodžius, - numato kosminio laivo avariją ir kankinančią dvylikos žmonių mirtį.

- Labai gaila, bet tai neišvengiama, - gūžtelėjęs pečiais tarė Vojus.

- O aš manau, kad BMP gali būti sumažintas iki paprasčiausio nedidelės dėžės perkėlimo nuo vienos lentynos ant kitos. Žvilgtelkit čionai.

Įtemptai mąstydamas, Vojus tylėjo.

- Šis sprendimas pranašesnis tuo, kad pašalina jūsų numatytą šakelę ir atveda mus prie...

- ... prie spėjamos MLR, - tyliai ištarė Vojus.

- ... prie tikslios Maksimalios Laukiamos Reakcijos, - užbaigė Harlanas.

Vojus pakėlė akis: jo tamsiame veide mainėsi įniršis ir apmaudas. Harlanas probėgom atkreipė dėmesį į plyšį tarp priekinių viršutinių Sociologo dantų, kurio dėka šis atrodė lyg bailus kiškis. Bet panašumas buvo apgaulingas. Vojaus balse jautėsi vos valdoma galia.

- Manau, kad Laiko Taryba dar nurodys man šią klaidą.

- Abejoju. Kiek žinau, Taryba nieko nepastebėjo. Kad ir kaip ten būtų, į mano rankas jūsų Pakeitimo projektas pateko be jokių komentarų. - Harlanas nepatikslino žodžio "pateko", o Vojus nieko neklausė.

- Vadinasi, klaidą radot asmeniškai jūs?

- Taip.

- Ir nepranešėt Tarybai?

- Ne.

Iš pradžių Vojus lengviau atsikvėpė, bet netrukus suraukė antakius.

- O kodėl?

- Tokios klaidos beveik neišvengiamos. Aš nusprendžiau, kad galiu ją ištaisyti, kol dar ne vėlu. Taip ir padariau. O ką gi dar?

- Na, ką gi, dėkoju jums, Technike Harlanai. Jūs pasielgėt kaip tikras draugas. Nors mūsų sektoriuje padaryta klaida, jūsų žodžiais tariant, beveik neišvengiama, bijau, kad Tarybos protokole ji atrodytų nedovanotinu aplaidumu. Beje, ką reiškia ankstyva kelių žmonių mirtis lyginant su tais milijonų asmenybių poslinkiais, kuriuos sukels būsimas Realybės Pakeitimas.

“Nelabai panašu į nuoširdų dėkingumą, - dingtelėjo Harlanui, - tikriausiai jis įsižeidė. O jei dar pamanys, kad nuo papeikimo jį išgelbėjo kažkoks Technikas, tai apsiverks iš gailesčio sau. Jei būčiau Sociologas, jis karštai paspaustų man dešinę, bet Technikui rankos nepaduos. Jis net piršto galiuku neprisilies prie Techniko, nors pats ryžtųsi nė nemirktelėjęs pasmerkti dvylika žmonių kraupiausiai mirčiai”.

Ir kadangi laukti, kol Sociologas rimtai įsižeis, reiškė viską sužlugdyti, Harlanas nusprendė veikti atvirai.

- Aš tikiuosi, jog dėkingumo ženklan jūs neatsisakysit padaryti man mažutės paslaugos?

- Paslaugos?

- Man reikia Likimo Apskaičiavimo. Aš turiu 482-ojo Šimtmečio Realybės Pakeitimo projektą ir visus būtinus duomenis. Man reikia sužinoti šio Pakeitimo įtaką konkrečios asmenybės likimui.

- Nesu tikras, jog teisingai jus supratau, Technike, - lėtai pratarė Vojus, - lygiai tą patį jūs galėtumėt padaryti ir savo sektoriuje.

- Galėčiau. Bet nenoriu, kad apie asmeninius mano tyrinėjimus būtų sužinota anksčiau laiko. Šie Apskaičiavimai mano sektoriuje susiduria su tam tikromis kliūtimis, be to... - savo frazę Harlanas užbaigė neaiškiu gestu.

- Jūsų netenkina oficialus kelias? Jūs norit šiuos Apskaičiavimus atlikti slaptai?

- Taip. Man reikia absoliučiai konfidencialaus atsakymo.

- Betgi jūs žinot, kad tai prieštarauja įstatymams. Aš negaliu šitaip neleistinai laužyti taisyklių.

Harlanas suraukė antakius:

- Betgi aš sulaužiau taisykles, nepranešdamas Tarybai apie jūsų klaidą. Ir šiam pažeidimui jūs kažkodėl neprieštaravot. Jei jau esat toks skrupulingas vienu atveju, tai turėtumėt toks būti ir kitu. Manau, jūs mane suprantat?

Vojus kuo puikiausiai viską suprato - apie tai akivaizdžiai bylojo jo veido išraiška. Jis ištiesė ranką.

- Ar leisite dirstelti?

Harlanui kaip akmuo nuo širdies nusirito. Pagrindinė kliūtis įveikta. Jis įdėmiai stebėjo Sociologą, be žodžių studijuojantį jo atgabentas perfojuostas. Vojus tik vieną kartą nutraukė tylą:

- Prisiekiu Laiku, tai visiškai menkas Pakeitimas!

Harlanas nusprendė pasinaudoti proga ir surizikuoti.

- Tas ir yra. Pernelyg menkas, mano nuomone. Bet jūs, žinoma, suprantat, jog iš anksto neįsitikinus savo teisumu, būtų neetiška šiuos Apskaičiavimus daryti mano sektoriuje.

Vojus nieko neatsakė, ir Harlanas nutilo, bijodamas pasakyti per daug.

Pagaliau Sociologas pakilo:

- Aš perduosiu jūsų medžiagą savo Sąmatininkui. Mes viską atliksim slaptai. Tikiuosi, jūs suprantat, jog į tai nedera žiūrėti kaip į precedentą.

- Žinoma.

- Tad jei neprieštaraujat, aš norėčiau kuo greičiau įgyvendinti Realybės Pakeitimą. Drįstu tikėtis, kad jūs suteiksit mums garbę ir pats atliksit BMP.

Harlanas linktelėjo:

- Visa atsakomybė tenka man.

Stebėjimo kameroje jau veikė du ekranai. Inžinieriai iš anksto nustatė Chronoskopus reikiamose Laiko bei Erdvės koordinatėse ir pasišalino. Harlanas ir Vojus žėrinčiame kambaryje buvo vieni. (Molekulinių juostų tviskėjimas vis dar skaudžiai raižė akis, bet Harlanas žiūrėjo tik į ekranus).

Abu vaizdai nejudėjo. Jie atitiko matematiškai tikslias Laiko akimirkas.

Vienas vaizdas išlaikė ryškias natūralias spalvas. Harlanas atpažino eksperimentinio kosminio laivo mašinų salę. Durys dar nespėjo užsiverti, ir angoje tebesimatė tviskantis raudonas pusiau permatomos medžiagos batas. Jis nejudėjo. Viskas sustingo lyg mirusiųjų karalystėje. Jei vaizdo ryškumas leistų įžvelgti ore sklandančias dulkes, tai ir jos kabotų nejudėdamos.

- Mašinų salė bus tuščia antrą valandą trisdešimt šešios minutės, - prabilo Vojus, - žinoma, esamos Realybės laiku.

- Suprantu, - maudamasis pirštines, suniurnėjo Harlanas. Jis greitu žvilgsniu įvertino reikiamos dėžės padėtį lentynoje, žingsniais išmatavo atstumą iki jos, surado, kur derėtų ją perkelti. Probėgom dirstelėjo į antrąjį ekraną.

Kadangi mašinų salė egzistavo Laike, kurį šio Amžinybės sektoriaus atžvilgiu galima laikyti "dabartimi", tai jos vaizdas buvo aiškus ir išlaikė natūralias spalvas. Antrasis vaizdas pralenkė pirmąjį dvidešimt penkiais Šimtmečiais. Kaip visus "ateities" vaizdus, taip ir šį gaubė mėlyna migla.

Tai buvo kosmouostas. Žydras dangus, melsvai nudažantis metalines konstrukcijas, žalsvai mėlyna dirva. Pirmame plane stovėjo žydras neįprastos formos cilindras masyviu pagrindu. Toliau matėsi dar du. Visi trys cilindrai suskaldytomis nosimis žvelgė aukštyn; plyšys beveik pusiau kirto kiekvieną laivą.

Harlanas kilstelėjo antakius.

- Kaip keistai jie atrodo!

- Elektrogravitacija, - sausai atsakė Vojus. - Per visą žmonijos istoriją tik 2871-ajame buvo sukurti elektrogravitaciniai kosminiai laivai. Juose nėra nei degimo kamerų, nei branduolinių įrenginių. Jie gražūs; jų konstrukcija kelia estetinį pasigėrėjimą. Gaila, kad Pakeitimas juos sunaikins, labai gaila. - Jo į Harlaną įsmeigtose akyse žėrėjo neslepiamas nepasitenkinimas.

Harlanas sukando dantis. Nepasitenkinimas. O ko dar galima būtų tikėtis? Juk jis Technikas.

Likusiųjų sąžinė buvo švari. Koks nors Stebėtojas surinko duomenis apie narkotikų vartojimą. Statistikas juos ištyrė ir nurodė, jog narkomanų skaičius šioje Realybėje pasiekė kritinę ribą. Sociologas - galbūt pats Vojus - pagal šiuos duome-

nis paruošė Psichologinę visuomenės charakteristiką. Pagaliau Skaičiuotojas apskaičiavo Pakeitimą, narkotikų vartojimą sumažinantį iki nebepavojingo lygio, ir aptiko, kad šalutiniu šio Pakeitimo efektu bus elektrogravitacinių kosmolėkių išnykimas. Šio projekto ruošime dalyvavo dešimtys, šimtai žmonių, užimančių Amžinybėje pačius įvairiausius postus.

Bet iki šiol tai tebuvo projektas. Jo įgyvendinimui į sceną turėjo išeiti Technikas (pavyzdžiui, jis). Būtent Technikas, vadovaudamasis jam parengtomis instrukcijomis, atliks tą veiksmą (BMP), kuris iššauks Pakeitimą. Ir tuomet jį užgrius likusiųjų pyktis bei panieka. Jų išdidūs žvilgsniai kalbės: “Mes čia niekuo dėti. Kaltas tik tu. Tai tu savo rankomis sunaikinai šitokį grožį”. Ir kuo labiau jie stengsis pateisinti save, tuo atkakliau šalinsis ir vengs Techniko.

- Laivai nesiskaito, - griežtai atrėžė Harlanas, - mus turėtų dominti štai šie dalykėliai.

Tie “dalykėliai” buvo žmonės. Greta milžiniškų laivų jie išties atrodė tarsi nykštukai. Lygiai tokia pat menka iš kosmoso tolių atrodo ir Žemė bei visi jos gyventojų reikalai.

Mažutėlaitės žmonių figūrėlės nedidelėmis grupelėmis būriavosi visoje kosmouosto teritorijoje. Jos sustingo keisčiausiose pozose su juokingai pakeltomis plonytėmis rankelėmis.

Vojus tylėdamas gūžtelėjo pečiais.

Ant kairės rankos riešo Harlanas užsisegė portatyvinį Temporalinio lauko generatorių.

- Užbaikime šį reikalą.

- Luktelkit. Pirmiausiai aš susisieksiu su Sąmatininku ir sužinosiu, kada jis galės įvykdyti jūsų prašymą. Noriu kuo greičiau baigti ir viena, ir kita.

Vojus greitai subarbeno mažyčiu judriu kontaktu, ir netrukus jam atsiliepė spragsėjimų serija.

“Štai dar vienas charakteringas Šimtmečio bruožas, - pagalvojo Harlanas, - garsinis kodas. Šmaikštu, bet labai jau pretenzinga, kaip, beje, ir tos molekulinės juostos”.

- Jis sako, jog per tris valandas susidoros, - pagaliau ištarė Vojus. - Beje, jis prašė jums perduoti, kad jam patinka tos būtybės vardas. Nois Lambent. Žinoma, moteris?

Harlanui užgniaužė kvapą:

- Taip.

Vojaus lūpas perkreipė šypsnys.

- Skamba viliojančiai. Aš ir pats mielai į ją dirstelčiau. Šiame sektoriuje jau keletą mėnesių nebuvo nė vienos moters.

Harlanas pabūgo, jog balsas gali jį išduoti. Jis nieko neatsakė, tik įdėmiai pasižiūrėjo į Sociologą ir nusigręžė.

Vienintelė nepriekaištingos Amžinybės organizacijos yda buvo ta, jog čia nebuvo vietos moterims. Harlanas apie tai sužinojo vos įstojęs į Amžinybę, bet tik sutikęs Nois pirmąkart savo kailiu patyrė, ką tai reiškia. Nuo tos dienos jis ėmė ristis nuokalnėn, kol pagaliau sulaužė priesaiką, duotą Amžinybei ir viskam, kuo šventai tikėjo anksčiau.

Dėl Nois.

Tik dėl jos vienos...

Jam nebuvo gėda - ir tai atrodė baisiausia. Jam nebuvo gėda. Jo negraužė sąžinė už tą ilgą jau atliktų nusikaltimų grandinę - lyginant su jais, neetiškas pasinaudojimas Likimo Apskaičiavimu atrodė tarsi menkas, nereikšmingas nusižengimas.

Jeigu prireiks, jis padarys ir kur kas sunkesnį nusikaltimą.

Tą akimirką jam dingtelėjo mintis, kuri vėliau padarė didžiulę įtaką visam jo gyvenimui. Ir nors iš pradžių Harlanas išsigandęs mėgino vyti ją šalin, bet sielos gilumoj jau tuomet buvo tikras, kad ji dar sugrįš. Ir ne kartą.

Mintis buvo paprasta: *jei nebeliks kitos išeities, jis sunaikins Amžinybę.*

O baisiausia buvo suvokti, kad jis išties gali tai padaryti.

2. STEBĖTOJAS

Harlanas stovėjo prie išėjimo į Laiką ir mąstė apie jame įvykusias permainas. Dar visai neseniai viskas buvo taip paprasta. Buvo idealai, dėl kurių vertėjo gyventi, net jei iš jų beliko tik išmokti žodžiai. Visas Amžinojo gyvenimas buvo skirtas konkrečiam tikslui. Kaip ten skamba pirmoji "Pagrindinių principų" frazė? "Amžinojo gyvenimą galima padalinti į keturis periodus..."

Kažkada jis aklai visu tuo tikėjo, bet tas tikėjimas sudužo į gabalėlius, ir iš naujo jo nebesulipdysi.

Kiekvieną iš tų keturių periodų jis pragyveno sąžiningai ir garbingai. Iš pradžių, pirmuosius penkiolika savo gyvenimo metų, jis dar nebuvo Amžinuoju, o tik paprasčiausiu Laikiečiu. Amžinuoju niekas negimsta; juo tapti tegali Laikietis - žmogus, gyvenantis Laike.

Harlaną pasirinko, kai jam sukako penkiolika. Jis nė neįtarė apie sudėtingą kruopščios atrankos procesą, vykusį prieš tą pasirinkimą. Po kankinančio atsisveikinimo su artimaisiais už jo visiems laikams užsisklendė Amžinybės uždanga. Jau tada jam nedviprasmiškai paaiškino, kad jis jokiu būdu nebegalės sugrįžti atgal. Prabėgo daug metų, kol Harlanas pagaliau sužinojo kodėl.

Atsidūręs Amžinybėje, jis tapo Mokiniu ir dešimt metų praleido mokykloje. Ją užbaigęs, jis virto Stebėtoju ir įžengė į trečiąjį savo gyvenimo periodą. Ir tik po to jis tapo Specialistu ir tikru Amžinuoju. Tokie keturi Amžinojo gyvenimo periodai: Laiko Gyventojas, Mokinys, Stebėtojas ir Specialistas.

Harlanas visus tuos etapus įveikė be menkiausios klaidos.

Kaip giliai atmintyje įstrigo diena, kai jie, užbaigę Mokslus, tapo pilnateisiais Amžinybės nariais; kai dar netapę Specialistais, jie jau galėjo oficialiai vadintis Amžinaisiais!

Tą dieną jis prisimins visą gyvenimą. Štai jis stovi vienoje gretoje su penkiais kitais vaikinais; rankos sunertos už nugaros, kojos truputį pražergtos, žvilgsnis įsmeigtas į priekį.

Stovėdamas už katedros, į juos su atsisveikinimo kalba kreipėsi Mokytojas Jarou. Harlanas puikiai prisiminė Jarou - mažą nuolat skubantį žmogelį išsitaršiusiais rudais plaukais, strazdanotomis rankomis ir ilgesinga akių išraiška; toks ilgesingas žvilgsnis nebuvo retas Amžinųjų tarpe - daugelį jų kamavo nesuvokiamas, neįveikiamas vieno vienintelio nepasiekiamo Šimtmečio ilgesys.

Žinoma, Jarou žodžių Harlanas nebeprisiminė, bet jų prasmės nepamirš niekuomet.

- “Nuo šiol jūs - Stebėtojai, - kalbėjo Jarou, - šis darbas nėra laikomas ypač garbingu. Specialistai į jį žiūri iš aukšto, kaip į vaikų žaidimą. O galbūt ir jūs, Amžinieji... - Čia jis giliamintiškai patylėjo, suteikdamas jiems galimybę pasitempti ir nušvisti iš pasididžiavimo. - Gal ir jūs patys taip galvojate, bet tuomet jūs esat kvailiai, neverti būti Amžinaisiais.

Juk jei nebūtų Stebėtojų, Skaičiuotojai neturėtų ko skaičiuoti, Likimų Sąmatininkai nežinotų, ko tikėtis, o Sociologai neturėtų medžiagos analizei - žodžiu, visi Specialistai liktų be darbo. Žinau, kad jūs jau ne kartą tai girdėjot, bet noriu, jog mano žodžiai įstrigtų jūsų atmintin.

Jums, visai dar jaunuoliams, tenka sunki užduotis - iš Amžinybės išeiti į Laiką ir grįžti atgal su faktais. Tai turi būti objektyvūs, bešališki faktai, nepriklausomi nuo jūsų simpatijų ar skonio. Faktai pakankamai tikslūs, kad būtų įvesti į Skaičiavimo mašinas, pakankamai patikimi, kad tiktų socialinėms lygtims, pakankamai objektyvūs, kad taptų Realybės Pakeitimo pagrindu.

Ir dar prisiminkite štai ką. Šio darbo negalima dirbti atmestinai, stengiantis kuo greičiau juo nusikratyti. Tiktai čia jūs galėsit parodyti, ko esat verti. Ne mokykliniai pažymiai, o Stebėtojo darbas nulems jūsų specialybę ir visą būsimą karjerą. Jums tai bus aukščiausios kvalifikacijos kursai, ir pakaks mažiausios klaidos, menkiausio aplaidumo, kad, nepaisant visų jūsų talentų, visiems laikams liktumėt Darbininkais. Aš baigiau."

Jis kiekvienam paspaudė ranką, ir susijaudinęs Harlanas net sudrebėjo nuo minties, kad jam teko didžiausia, su niekuo nesulyginama privilegija tapti Amžinuoju ir būti atsakingam už visų žmonių, gyvenančių Amžinybei pavaldžiuose Šimtmečiuose, laimę.

Pirmosios Harlano užduotys buvo nereikšmingos ir griežtai kontroliuojamos, bet jis nušlifavo savo gabumus patirties galąstuvu, stebėdamas dešimtis Realybės Pakeitimų dešimtyse įvairiausių Šimtmečių.

Penktaisiais metais jam suteikė Vyresniojo Stebėtojo vardą ir priskyrė 482-ajam sektoriui. Dabar jo laukė visiškai savarankiškas darbas, ir vien nuo tos minties Harlanas prarado žymią savo įprasto pasitikėjimo dalį. Tai pasijuto jau pirmojo pokalbio su sektoriaus vadovu, Skaičiuotoju Hobiu Finžiu, metu.

Maža, nepasitikinčiai suspausta Finžio burna ir piktos akutės visiškai nesiderino prie visos jo išvaizdos; vietoje nosies

pūpsojo apvalus blynas, vietoje skruostų - du dar didesni blynai. Trūko tik raudonų dažų bei žilos barzdos, kad Finžis taptų tikru Seniu Šalčiu, arba Santa Klausu, arba Šventuoju Nikolajum. Harlanas žinojo visus tris vardus. Jis abejojo, kad kas nors iš šimto tūkstančių Amžinųjų kada nors girdėjo bent vieną iš jų. Harlanas slėpė šitokias savo žinias, bet sielos gelmėj jomis didžiavosi. Nuo pat pirmųjų dienų mokykloje jis susižavėjo Pirmykšte istorija, ir Mokytojas Jarou skatino jo susidomėjimą. Palaipsniui Harlanas visa širdimi pamilo tuos laukinius Šimtmečius, padėjusius pamatus ne tik Amžinybės sukūrimui 27-ajame, bet ir pačiam Temporalinio lauko atradimui 24-ajame. Jis studijavo senovines knygas bei žurnalus. Ieškodamas reikiamos medžiagos, jis ne kartą skverbėsi - jei tik pavykdavo gauti leidimą - į tolimą praeitį, į pačius pirmuosius Amžinybės Šimtmečius. Per penkiolika metų jam pavyko surinkti neblogą asmeninę biblioteką, sudarytą beveik tik iš popieriuje spausdintų knygų. Ten buvo tomelis, kurį parašė žmogus, pavarde Velsas, ir dar vienas, kurio autorių vadino V.Šekspyru, - visur kažkokios prieštvaninės istorijos. Bet tikruoju jo kolekcijos perlu buvo pilnas įrištų Pirmykščio dienraščio tomų rinkinys. Jis užėmė begalę vietos, bet Harlanas tiesiog iš sentimentalumo niekaip nesiryžo pakeisti jo mikrojuosta.

Retkarčiais jis iki užsimiršimo pasinerdavo į tą keistą pasaulį, kur gyvenimas buvo gyvenimu, o mirtis - mirtimi, kur žmogus priimdavo neatšaukiamus sprendimus, kur negalima buvo nei pasipriešinti blogiui, nei padėti gėriui, kur kartą pralaimėtas Vaterlo mūšis liko pralaimėtas kartą ir visiems laikams. Jam labai patiko senovinė patarlė, tvirtinanti, jog to, ką parašė plunksna, nesunaikins nė geležinis pabūklas.

O po to nepakenčiamai sunku būdavo vėl grįžti mintimis į Amžinybę - į pasaulį, kuriame Realybė buvo kažkuo laikinu bei kintamu ir kur tokie žmonės, kaip jis, savo rankose laikė žmonijos likimus, suteikdami jiems geidžiamą formą.

Bet tereikėjo Finžiui prabilti dalykišku, valdingu tonu, ir panašumas į Senį Šaltį bematant dingo:

- Išankstinį esamos Realybės tyrimą pradėsit rytoj pat. Reikalauju, kad tas tyrimas būtų kruopštus, tikslus ir konkretus.

Aš nepakęsiu nė menkiausios netvarkos. Jūsų pirmoji erdvinė-chronologinė Instrukcija bus paruošta rytoj ryte. Supratot?

- Taip, Skaičiuotojau, - atsakė Harlanas.

Jau tuomet jis su kartėliu pagalvojo, kad jiedviem sunku bus sutarti.

Kitą rytą Harlanas gavo savo pirmąją Instrukciją - sudėtingą perforacijų raštą, kurį juostoje išspausdino Kibersmegenys. Bijodamas pačioje savo veiklos pradžioje padaryti bent menkiausią klaidą, Harlanas kišeninio dešifratoriaus pagalba išvertė ją į Tarplaikinę kalbą. Žinoma, jis jau seniai mokėjo skaityti perfojuostas iš akies.

Instrukcija aiškino, kur jis galėtų būti 482-ojo Šimtmečio pasaulyje, o kur - ne, kas jam galima, o ko reikia vengti bet kokia kaina. Jo egzistavimas buvo leidžiamas tiktai ten ir tada, kai tai nekėlė grėsmės Realybei.

482-asis Šimtmetis Harlanui nepatiko. Jis nė trupučio nepriminė jo griežto ir asketiško amžiaus. Etika ir moralė, kaip jas suvokė Harlanas, čia neegzistavo. Tai buvo grubių materialinių pomėgių epocha su galybe matriarchato požymių. Šeimos nepripažįstamos juridiškai, o poros savo bendrą gyvenimą pradėdavo ir nutraukdavo tarpusavio susitarimu - jų nesiejo niekas daugiau.

Egzistavo šimtai priežasčių, dėl kurių ši visuomenė Harlanui kėlė pasibjaurėjimą, ir širdyje jis svajojo apie Pakeitimą. Jam ne kartą šaudavo mintis, jog vien tik savo buvimu šiame Šimtmetyje jis, kito Laiko žmogus, gali pasukti istoriją nauju keliu. Jeigu jam pavyktų savo dalyvavimu kokiame nors konkrečiame kritiniame taške padaryti pakankamai stiprią įtaką natūraliai įvykių eigai, tai atsirastų nauja vystymosi kryptis, kuri iki tol tebuvo neįgyvendinta tikimybė, ir milijonai malonumų besivaikančių moterų virstų mylinčiomis bei atsidavusiomis žmonomis ir motinomis. Jos gyventų naujoje Realybėje su naujais prisiminimais ir nei sapne, nei tikrovėje negalėtų nei prisiminti, nei įsivaizduoti, jog kažkada gyveno visiškai kitaip!

Nelaimei, šitoks elgesys prieštaravo Instrukcijai. Net jei Harlanas ryžtųsi tokiam neregėtam nusikaltimui, atsitiktinis įsikišimas galėjo pakeisti Realybę pačiu keisčiausiu būdu. Ji galėtų pasidaryti dar blogesnė. Tik kruopšti analizė ir tikslus

Apskaičiavimas galėjo numatyti tikrąjį Realybės Pakeitimo pobūdį.

Bet kad ir kokios buvo Harlano mintys, jis liko Stebėtoju, o idealus Stebėtojas - tai tiesiog jausmų nepraradusi mašina, skirta pranešimų rašymui. Čia nebuvo vietos emocijoms.

Harlano pranešimai buvo tobuli.

Antros savaitės pabaigoje Skaičiuotojas Hobis Finžis pasikvietė Harlaną į savo kabinetą.

- Stebėtojau, aš noriu jus pasveikinti už pranešimų aiškumą bei darnumą. - Skaičiuotojo balsas skambėjo sausai ir šaltai. - Bet mane domina tai, ką jūs galvojat iš tiesų.

Harlano veidas pasidarė toks neįžvelgiamas, lyg būtų išskobtas iš jo širdžiai mielo medžio.

- Tokiomis temomis aš nemąstau.

- Baikit. Juk jūs iš 95-ojo, ir mes abu puikiai suprantam, ką tai reiškia. Be abejo, 482-asis turėtų jus piktinti.

Harlanas gūžtelėjo pečiais.

- Raskit mano pranešimuose bent vieną žodį, liudijantį apie pasipiktinimą.

Atsakymas buvo įžūlus, ir Finžis piktai subarbeno į stalą savo trumpais pirštukais.

- Atsakykit į mano klausimą.

- Sociologijos požiūriu šis Šimtmetis daugeliu atžvilgių nusirito į duobės dugną. Trys paskutinieji Realybės Pakeitimai padėtį tik pablogino. Aš manau, jog anksčiau ar vėliau įsikišimas taps neišvengiamas. Kraštutinumai niekam ne į gera.

- Vadinasi, jūs nepatingėjot susipažinti su Šimtmečio Realybės praeitimi?

- Būdamas Stebėtoju, privalau žinoti visus reikalą atspindinčius faktus.

Žinoma, pažintis su faktais buvo Harlano teisė ir netgi pareiga. Finžis negalėjo to nežinoti. Realybės Pakeitimai periodiškai sukrėsdavo kiekvieną Šimtmetį. Net patys kruopščiausi Stebėtojai po kurio laiko prarasdavo savo vertę ir turėjo būti papildomai tikrinami. Būtent todėl visi Amžinybės aprėpti Šimtmečiai buvo be perstojo kontroliuojami. Bet profesionalus Stebėjimas neapsiribojo faktų rinkimu, reikėjo ir nustatyti jų ryšį su praėjusių Realybių faktais.

Harlanas nusprendė, kad šį pokalbį iššaukė ne vien tik Finžio nepalankumas jam. Kažkas slypėjo už šio mėginimo sužinoti jo mintis. Skaičiuotojo elgesys buvo akivaizdžiai priešiškas.

Kitą kartą Finžis, užsukęs į mažytį kambarėlį, skambiai vadinamą Harlano kabinetu, pareiškė:

- Jūsų ataskaitos padarė gerą įspūdį Laiko Tarybai.

Po trumpos pauzės Harlanas neužtikrintai sumurmėjo:

- Dėkoju jums.

- Taryba mano, kad jūs pademonstravote nepaprastą įžvalgumą.

- Aš darau viską, ką galiu.

Kitas Finžio klausimas buvo visiškai netikėtas:

- Ar jums kada nors teko susitikti su Vyriausiu Skaičiuotoju Tviselu?

- Su Skaičiuotoju Tviselu? - Harlanas išplėtė akis. - Ne, sere. O kodėl jūs klausiat?

- Atrodo, būtent jis ypač susidomėjo jūsų ataskaitomis.

Finžis išpūtė savo raudonus skruostus ir pakeitė pokalbio temą:

- Žinot, man susidarė įspūdis, jog jūsų pažiūros į istoriją yra gana savotiškos.

Pagunda buvo pernelyg didelė. Trumpoje atsargumo ir puikybės kovoje nugalėjo pastaroji.

- Aš studijavau Pirmykštę istoriją, sere.

- Pirmykštę istoriją? Mokykloje?

- Ne, ne mokykloje. Greičiau jau savo iniciatyva. Pirmykštė istorija - tai, tiesą sakant, mano hobis. Žvelgi į ją, ir atrodo, jog ji sustingo nejudėdama, ne taip kaip nuolat besikeičiantys Amžinybės Šimtmečiai.

Prabilęs savo mėgiama tema, Harlanas truputį pagyvėjo.

- Tai tarytum paimti filmoknygą ir detaliai studijuoti kadrą po kadro. Mes pamatysim galybę smulkmenų, kurių niekuomet nepastebėtume, jei juosta suktųsi normaliu greičiu. Aš manau, jog mano pomėgis man labai padeda darbe.

Finžis tik plačiau išplėtė savo mažutes akis, apstulbęs pasižiūrėjo į Harlaną ir išėjo, netaręs nė žodžio.

Vėliau jis dar ne kartą pradėdavo kalbą apie Pirmykštę istoriją ir tylėdamas klausydavosi santūrių Harlano komentarų; jo putnus veidelis likdavo visiškai abejingas.

Harlanas nežinojo, ar jam apgailestauti dėl tų pokalbių ar žiūrėti į juos kaip į sėkmingą žingsnį kelyje į paaukštinimą. Vis tik jis linko į pirmąją išvadą. Šis įspūdis ypač sustiprėjo po susidūrimo su Finžiu koridoriuje Nr.1, kai šis netikėtai paklausė taip, kad girdėtų aplinkiniai:

- Harlanai, o kodėl jūsų fizionomija visuomet tokia paniurusi? Ar jūs bent kartą gyvenime šypsojotės?

Harlanas karčiai pagalvojo, jog Finžis jo nekenčia. O jis pats po to epizodo sektoriaus vadovui pajuto kažką panašaus į pasibjaurėjimą.

Sugaišęs tris mėnesius jam pavestų klausimų tyrimui, Harlanas apčiulpė juos iki kaulelių. Todėl jo nė kiek nenustebino skubus iškvietimas į Finžio kabinetą.

Jis jau seniai laukė naujo paskyrimo. Baigiamoji ataskaita buvo paruošta jau prieš savaitę. 482-ajame Šimtmetyje vyravo troškimas padidinti celiuliozės audinių eksportą į Šimtmečius, kuriuose nebuvo medienos, pavyzdžiui, į 1174-ąjį, bet atsakomasis pasiūlymas pristatyti rūkytą briedieną susilaukė rimto pasipriešinimo. Harlanas sukaupė ilgiausią tokių klausimų sąrašą, ir visi jie buvo kruopščiai išanalizuoti.

Jis pasičiupo išvadų projektą ir leidosi pas Finžį. Bet pokalbis vyko visai ne apie 482-ąjį. Finžis pristatė Harlaną mažam, žilam, susiraukšlėjusiam žmogeliui besišypsančiu nykštuko veideliu. Toji šypsena - tai susirūpinusi, tai geraširdiška - nė sekundei neišnyko nuo jo veido. Nuo tabako pageltę pirštai spaudė rūkstančią cigaretę.

Jei tai nebūtų buvusi pirma cigaretė, kurią savo gyvenime pamatė Harlanas, jis, ko gero, būtų daugiau dėmesio skyręs žmogučiui nei rūkstančiam cilindriukui. O dabar Finžio žodžiai nuskambėjo lyg perkūnas iš giedro dangaus:

- Vyriausias Skaičiuotojau Tviselai, priešais jus Stebėtojas Endrius Harlanas, - sausai ištarė Finžis.

Harlano žvilgsnis baimingai peršoko nuo cigaretės prie nykštuko veido.

- Sveikas, - spiegiančiu balsu ištarė Tviselas, - vadinasi, tu ir esi tas jaunuolis, kuris rašo tokius nuostabius pranešimus?

Harlanas prarado amą. Labanas Tviselas buvo mitas, gyva legenda. Tokius žmones, kaip jis, derėjo pažinti iš pirmo žvilgsnio. Tviselas buvo pats įžymiausias Amžinybės Skaičiuotojas, kitaip tariant, jis buvo pats įžymiausias iš visų gyvų Amžinųjų. Jis buvo Laiko Tarybos pirmininkas. Jis suskaičiavo daugiau Realybės Pakeitimų nei bet koks kitas Skaičiuotojas per visą Amžinybės istoriją. Jis buvo... Jis atliko...

Harlanas visiškai sutriko. Kvailai šypsodamasis, jis tik lingavo galvą, nepajėgdamas pratarti nė žodžio.

Tviselas pakėlė cigaretę prie burnos ir skubiai keletą kartų patraukė.

- Palikite mus, Finži, - tarė jis, - man reikia akis į akį pasikalbėti su šiuo jaunuoliu.

Finžis sumurmėjo kažką neaiškaus, pakilo ir išėjo.

- Nesijaudink, vaikinuk, - pratarė Tviselas, - tau nėra ko bijoti.

Bet susitikimas su Tviselu Harlanui tapo tikrų tikriausiu sukrėtimu. Laikyti žmogų milžinu ir staiga pamatyti, kad jo ūgis siekia vos penkias pėdas, - taip, čia buvo ko sutrikti. Nejau už šios nuožulnios plinkančios kaktelės slypi genijaus smegenys? Kas žėri tose primerktose akutėse, apsuptose raukšlelių voratinkliu, - aštrus protas ar tiesiog gera nuotaika?

Visiškai išmuštas iš vėžių, Harlanas tik žiūrėjo į cigaretę ir niekaip nepajėgė susikaupti. Užspringęs dūmais, jis krūptelėjo ir atsitraukė atgal.

Tviselas primerkė akutes, tarytum stengdamasis žvilgsniu prasiskverbti pro dūmų uždangą, ir su klaikiu akcentu prabilo dešimtojo tūkstantmečio kalba:

- Galpūt, perniuk, aš geriau kalpėti tavo kalpa?

Harlanas vos nuslopino isterišką troškimą nusikvatoti.

- Aš neblogai kalbu Vieninga tarplaikine kalba, sere, - atsargiai ištarė jis.

Tarplaikine kalba tarpusavyje kalbėjo visi Amžinieji. Harlanas ją išmoko per pirmuosius savo gyvenimo Amžinybėje mėnesius.

- Niekai, - išdidžiai atrėžė Tviselas. - Kam mums Tarplaikinė, jei aš nepriekaištingai kalbu visų Laikų kalbomis.

Harlanas pagalvojo, kad nuo to laiko, kai Tviselas kalbėjo jo gimtuoju dialektu, praėjo mažų mažiausiai keturiasdešimt metų.

Bet Tviselas, pataikaudamas savo tuštybei, toliau kalbėjo Tarplaikine:

- Aš pasiūlyčiau tau cigaretę, bet esu visiškai tikras, jog tu nerūkai. Į rūkymą kreivai žiūri beveik visuose Laikuose. Bet jeigu tu vis dėlto tapsi rūkorium, štai ką tau patarsiu: geras cigaretes moka daryti tik 72-ajame. Man jas iš ten tiekia specialiai. O apskritai su tuo rūkymu vieni nemalonumai. Praėjusią savaitę buvau kelioms dienoms įstrigęs 123-ajame. Rūkymas uždraustas. Net Amžinieji perėmė savo Laiko įpročius. Jei būčiau ten užtraukęs cigaretę, jiems pasirodytų, kad griūva dangus. Kartais man kyla nepakenčiamas noras apskaičiuoti tokį Realybės Pakeitimą, kuris vienu mostu sunaikintų visus rūkymo apribojimus visuose Šimtmečiuose. Tiktai gaila, kad toks Pakeitimas iššauktų karą 58-ajame ir vergvaldinę santvarką 1000-ajame. Visada kas nors ne taip.

Harlano sumišimas virto nerimu. Kas slypi už šių plepalų?

- Ar galėčiau paklausti, kodėl jūs norėjote su manimi susitikti, sere? - sunkiai ištarė jis.

- Man patinka tavo atsakymai, mano berniuk.

Harlano akyse akimirkai šmėstelėjo džiaugsmo ugnelė, bet jis nė nešyptelėjo.

- Dėkoju jums, sere.

- Juose jaučiasi meistro ranka. Turi neblogą uoslę. Man regis, aš supratau tikrąjį tavo pašaukimą; aš radau tavo vietą Amžinybėje ir noriu ją tau pasiūlyti.

"Tikri stebuklai!" - dingtelėjo Harlanui. Jis pasistengė nuslėpti savo susižavėjimą.

- Tai man didžiulė garbė, sere.

Tuo metu Vyriausias Skaičiuotojas Tviselas baigė rūkyti savo cigaretę, vikriai lyg fokusininkas nežinia iš kur išsitraukė kitą ir prisidegė ją nuo nuorūkos.

- Nagi, paklausyk, jaunuoli, užkeikiu tave Laiku - mesk tas iškaltas frazes, - užtraukęs dūmą, pagaliau prabilo jis. - "Didelė garbė". *Puf. Puf.* Kalbėk žmonių kalba. *Puf.* Tu džiaugiesi?

- Taip, sere, - atsargiai ištarė Harlanas.

- Štai ir puiku. Kitaip ir būti negali. Ar nori tapti Techniku?

- Techniku?! - Harlanas net pašoko nuo kėdės.

- Sėsk. Sėsk. Berods, tu nustebęs?

- Skaičiuotojau Tviselai, aš niekuomet nesirengiau būti Techniku.

- Žinau, - sausai pratarė Tviselas, - kažkodėl niekas nesirengia. Kuo tik nori, tik ne Techniku. O tuo tarpu Technikai yra labai reikalingi, jie visuomet turi didžiulę paklausą. Jų trūksta visuose sektoriuose.

- Bijau, kad netinku tokiam darbui.

- Kitaip tariant, toks darbas netinka tau. Tavęs netenkina darbas, kurį lydi šitiek nemalonumų. Prisiekiu Amžinybe, mano berniuk, jei tu tikrai atsidavęs mūsų reikalui - o aš manau, kad taip ir yra, - tavęs tai nesulaikys. Kvailiai ims tavęs vengti - na ir kas? Vienatvė? Tu prie jos priprasi. Užtai visuomet jausi pasitenkinimą žinodamas, jog esi reikalingas, labai reikalingas. Ir pirmiausiai man.

- Jums, sere? Jums asmeniškai?

- Taip, man asmeniškai. - Senio šypsena dvelkė įžvalgumu. - Tu nebūsi eiliniu Techniku. Tavo padėtis bus ypatinga. Tu tapsi mano asmeniniu Techniku. Na kaip, tau patinka toks pasiūlymas?

- Nežinau, sere. O jei aš nesusidorosiu?

Tviselas atkakliai papurtė galvą.

- Man reikalingas tu. Tiktai tu. Tavo ataskaitos mane įtikino, jog čia tu šį tą turi. - Jis pastukseno pirštu į kaktą. - Tu neblogai mokeisi. Sektoriai, kuriuose dirbai Stebėtoju, apie tave atsiliepė kuo palankiausiai. Bet labiausiai man patiko Finžio ataskaita.

Harlanas nuoširdžiai nustebo.

- Nejau Skaičiuotojas Finžis pasakė ką nors palankaus?

- Ar tau tai atrodo keista?

- N-nežinau...

- Matai, mano berniuk, aš gi nesakiau, kad atsiliepimas buvo palankus. Jei jau apie tai prabilom, atsiliepimas visiškai bjaurus - blogesnių nebūna. Finžis rekomendavo pašalinti tave nuo bet kokio darbo, susijusio su Realybės Pakeitimais. Jis mano, jog protingiausia būtų pervesti tave į Darbininkus.

Harlanas paraudo.

- Kodėl jis taip mano, sere?

- Pasirodo, tu turi hobį. Tu domiesi Pirmykšte istorija, a?

Tviselas be perstojo mosavo cigarete, o Harlanas, iš nuoskaudos pamiršęs atsargumą, įkvėpė dūmų ir mėšlungiškai užsikosėjo.

Tviselas geranoriškai luktelėjo, kol jaunasis Stebėtojas nusiramins.

- O ką, argi ne taip? - pasiteiravo jis.

- Kokią jis turi teisę... - pradėjo Harlanas, bet Tviselas jį pertraukė:

- Baik. O apie šį atsiliepimą aš prasitariau todėl, kad man tavo pomėgis labai tinka. Apskritai atsiliepimai - dalykas slaptas, ir kuo greičiau tu tai pamirši, tuo geriau.

- Bet, sere, kuo blogas mano domėjimasis Pirmykšte istorija?

- Finžis mano, jog jis liudija apie stiprią "Laiko maniją". Supranti?

Ko čia nesuprasi! Neįsisavinus psichiatrinės terminologijos ir pirmiausiai šio termino, Amžinybėje gyventi negalima. Buvo manoma, jog kiekvienas Amžinasis jaučia nenugalimą troškimą grįžti - jei ne pas savo amžininkus, tai bent jau į kažkokį konkretų Šimtmetį, įleisti ten šaknis ir nustoti buvus amžinu Laiko klajūnu. Amžinybė negailestingai slopina bet kokias tokių troškimų išraiškas, bet trauka nuo to nesusilpnėja - beje, daugeliui ji išlieka kažkur pasąmonėje!

- Aš su tuo neturiu nieko bendro, - ištarė Harlanas.

- Aš irgi taip manau. Dar daugiau, tavo pomėgį laikau be galo vertingu. Būtent todėl tu man ir reikalingas. Aš duosiu tau Mokinį. Tu išmokysi jį visko, ką žinai ar gali sužinoti apie Pirmykštę istoriją. O laisvalaikiu atliksi mano asmeninio Techniko pareigas. Darbą pradėsi artimiausiomis dienomis. Sutinki?

Ar jis sutinka? Gauti oficialų leidimą studijuoti prieš Amžinybę buvusią epochą? Dirbti petys į petį su įžymiausiu Amžinuoju? Tokiomis sąlygomis net bjaurus Techniko vardas atrodė beveik pakenčiamas.

Bet atsargumas jo vis vien neapleido.

- Jei tai būtina Amžinybės gerovei, sere...

- Amžinybės gerovei? - susijaudinęs pertraukė jį nykštukas. Jis taip smarkiai sviedė savo nuorūką, jog ši atsitrenkė į priešingą sieną ir pažiro kibirkščių spiečiumi. - Juk nuo to priklauso pats Amžinybės egzistavimas!

3. Mokinys

575-ajame Harlanas praleido kelias savaites. Jis įprato prie savo naujojo būsto ir sterilios krištolo bei stiklo švaros. Jis išmoko santūriai pasibjaurėdamas nešioti Techniko emblemą ir jau nebesistengė pridengti jos kokiu nors pašaliniu daiktu ar prisišlieti prie sienos, mėgindamas paslėpti rankovės antsiuvą.

Iš tų mėginimų vis vien nebuvo nieko gero. Kiti tik paniekinančiai šypsojosi ir darėsi dar neprieinamesni, visa savo išvaizda demonstruodami, kad jie nieku gyvu neleis Technikui užkariauti jų pasitikėjimo ar simpatijos.

Vyriausias Skaičiuotojas Tviselas kasdien atnešdavo jam po naują užduotį. Harlanas kruopščiai jas išstudijuodavo ir po keturis kartus perrašinėdavo savo išvadas, bet netgi paskutinysis variantas jam atrodydavo neišbaigtas.

Tviselas skubiai peržvelgdavo išvadas ir palinguodavo galvą:

- Nuostabu, nuostabu!

Paskui probėgom nužvelgdavo Harlaną savo žydromis akimis, ir jo šypsena šiek tiek atšaldavo.

- Leisim Kibersmegenims patikrinti šį spėjimėlį, - atsisveikinimui tardavo jis.

Išvadas Tviselas visuomet vadindavo “spėjimėliais”. Jis nė karto nepranešė Harlanui patikrinimo rezultatų, ir šis neišdrįsdavo klausti. Harlanas labai pergyveno dėl to, kad jam neleidžia įgyvendinti nė vienos iš jo padarytų išvadų. Ar tai reiškė, jog Kibersmegenys atranda jose klaidų, kad jis netiksliai parenka vietą bei laiką ir neturi sugebėjimo duotame intervale surasti Būtiną Minimalų Poveikį? (Praėjo nemaža laiko, kol jis pagaliau išmoko atsainiai ištarti BMP).

Kartą Tviselas atėjo pas jį drauge su kažkokiu sumišusiu subjektu, niekaip nedrįstančiu pakelti į Harlaną akių.

- Technike Harlanai, susipažinkit, tai mokinys Kuperis, - tarė Tviselas.

- Sveikas, - abejingai tarstelėjo Harlanas.

Atvykėlio išvaizda nepadarė jam didesnio įspūdžio. Kuperis nepasižymėjo ūgiu, jo juodus plaukus skyrė sklastymas. Akys žalsvai rudos, smakras per siauras, ausys per didelės, apgraužti nagai.

- Štai šį vyruką tu ir mokysi Pirmykštės istorijos, - tęsė Tviselas.

- Tetrenkia mane Laikas! - šūktelėjo Harlanas. Ir kaip jis galėjo pamiršti? Jame išsyk pabudo susidomėjimas atvykėliu.

- Sveikas! - kur kas karščiau pakartojo jis.

- Sudarykit užsiėmimų tvarkaraštį, - pasakė Tviselas, - būtų gerai, jei tu galėtum skirti jam dvi dienas per savaitę. Mokyk jį, kaip pats nori. Aš visiškai tavimi pasikliaunu. Jei tau prireiks knygų, juostų ar senovės dokumentų, kuriuos galima surasti Amžinybėje arba mums pasiekiamame Laike, tu tik pasakyk man, ir viskas bus pristatyta. Na kaip, susidorosi?

Kaip ir visuomet, jis nežinia iš kur išsitraukė rūkstančią cigaretę, ir ore pakvipo tabako dūmais. Harlanas užsikosėjo ir iš mėšlungiškai persikreipusio Mokinio veido suprato, jog ir šis pasielgtų taip pat, tik nedrįsta.

Tviselui išėjus, Harlanas atsigręžė į Mokinį:

- Na, ką gi, sėskis... - Jis akimirką patylėjo, o paskui ryžtingai pridūrė: - Sūneli. Sėskis, sūneli. Mano kabinetas nedidelis, bet jis visas tavo paslaugoms.

Harlanas nekantravo kuo greičiau užsiimti darbu. Tik pamanyk, jis dirbs visiškai savarankiškai! Pirmykštė istorija jam visuomet buvo kažkas panašaus į asmeninę nuosavybę.

Mokinys pakėlė akis (berods, pirmąkart per visą tą laiką) ir mikčiodamas paklausė:

- Tai, vadinasi, jūs - Technikas?

Iš Harlano geranoriškumo ir susijaudinimo neliko nė žymės.

- Na ir kas iš to?

- Ne, nieko, - sumurmėjo Kuperis, - tiesiog aš...

- Nejaugi jūs negirdėjot, kad Skaičiuotojas Tviselas pavadino mane Techniku?

- T-taip, sere.

- Nusprendėt, jog tai buvo apsirikimas? Nepatikėjot savo ausimis?

- N-ne, sere.

- Ko jūs ten miksit? Nebemokat kalbėti? - grubiai paklausė Harlanas ir širdies gilumoj pajuto sąžinės priekaištą.

Kuperis nuraudo.

- Aš neitin gerai kalbu Vieninga tarplaikine kalba, sere!

- O kodėl? Kiek laiko mokotės?

- Mažiau nei metus, sere.

- Mažiau nei metus? Tai kiekgi jums metų?

- Dvidešimt ketveri biometai, sere.

Harlanas pažvelgė į jį plačiai atmerktomis akimis.

- Tai norit pasakyti, kad į Amžinybę jus paėmė dvidešimt trejų metų amžiaus?

- Taip, sere.

Harlanas atsisėdo ir sugniaužė rankas. Tokie dalykai nedaromi šiaip sau. Buvo manoma, jog tinkamiausias įstojimo amžius - penkiolika šešiolika metų. Ką tai reiškia? Gal Tviselas sugalvojo naują jo išmėginimo būdą?

- Sėskis ir pradėkim. Tavo vardas ir Šimtmečio numeris?

- Brinslis Šeridanas Kuperis iš 78-ojo, sere, - mikčiodamas atsakė Mokinys.

Harlanas truputį suminkštėjo. Tai buvo arti, beveik greta. Tik septyniolika amžių anksčiau už jo paties Šimtmetį. Galima sakyti, kaimynai.

- Tave domina Pirmykštė istorija?

- Aš beveik nieko apie ją nežinau. Jos mokytis mane prašė Skaičiuotojas Tviselas.

- O kuo tu dar užsiimi?

- Matematika. Laiko Mechanika. Kol kas susipažinau tik su pačiais pagrindais. Namuose, 78-ajame, aš taisiau spidivakus.

Harlanas net nepasidomėjo, kas tie spidivakai. Jie galėjo būti kas tik nori - nuo dulkių siurblio iki skaičiavimo mašinos. Jam tai buvo vis vien.

- O istorijos niekuomet nestudijavai?

- Mokiausi Europos istoriją.

- Tu tikriausiai iš tų vietų?

- Taip, aš gimiau Europoje. Žinoma, mums dėstė beveik vien šiuolaikinę istoriją. Pradedant nuo 54-ųjų revoliucijos, tai yra nuo 7554-ųjų metų.

- Puiku. Pradžiai išmesk visa tai iš galvos. Istorija, kurios moko laikiečiai, neturi jokios prasmės: ji kinta po kiekvieno Realybės Pakeitimo. Žinoma, jie patys to nė neįtaria. Kiekvienai Realybei jos istorija atrodo vienintelė. O Pirmykštė istorija yra visiškai kitokia. Beje, čia ir slypi visas jos žavesys. Ką mes bedarytume, Pirmykštė istorija visuomet lieka nepakitusi. Kolumbas ir Vašingtonas, Šekspyras ir Herfordas - visi jie tebeegzistuoja.

Kuperis neryžtingai šyptelėjo. Jis perbraukė smiliumi viršutinę lūpą, ir Harlanas virš jos pastebėjo tamsią juostelę, tarytum Mokinys augintų ūsus.

- Netrukus metai, kai aš čia, bet niekaip negaliu... visiškai priprasti.

- Prie ko būtent?

- Prie to, kad nuo namų mane skiria penki šimtai amžių.

- Aš ir pats ne ką arčiau. Aš gi iš 95-ojo.

- Ir tai taip pat. Jūs vyresnis už mane, bet kita prasme aš už jus vyresnis septyniolika amžių. Visiškai galėčiau būti jūsų propropro - ir taip toliau - seneliu.

- Na ir kas? Tarkim, kad taip ir yra.

- Na, žinot... Prie to dar reikia priprasti. - Kuperio balse suskambo maištingos gaidelės.

- Mes visi vienodoj padėty, - sausai pastebėjo Harlanas ir pradėjo pamoką.

Prabėgo trys valandos, o Harlanas vis dar aiškino Kuperiui, kaip galėjo atsitikti, kad prieš 1-ąjį Šimtmetį egzistavo dar ir kiti.

- Bet argi 1-asis Šimtmetis iš tiesų nebuvo pirmuoju? - gailiu balsu pasiteiravo Kuperis.

Atsisveikindamas Harlanas įteikė Mokiniui knygą - ne pačią geriausią, bet visiškai tinkamą pirmajai pažinčiai.

- Vėliau aš tau parinksiu ką nors rimtesnio, - pažadėjo jis.

Savaitės pabaigoje tamsi juostelė virš Kuperio lūpos virto mažyčiais, puikiai pastebimais ūseliais, kurie pabrėžė jo siaurą smakrą ir pasendino dešimčia metų. Neitin jie tave puošia, pamanė Harlanas.

- Aš perskaičiau jūsų knygą, - tarė Kuperis.

- Ką apie ją manai?

- Kaip čia pasakius... - Sekė ilga pauzė, paskui Kuperis prabilo vėl: - Paskutinieji Pirmykščiai Šimtmečiai šiek tiek primena 78-ąjį. Aš niekaip nepajėgiau nusikratyti prisiminimų apie namus. Dukart sapne mačiau savo žmoną...

- Žmoną?! - neišlaikė Harlanas.

- Taip, prieš patekdamas čionai, aš buvau vedęs.

- Tetrenkia mane Laikas! Nejau tavo žmoną taip pat paėmė čionai?

Kuperis papurtė galvą:

- Aš net nežinau, o gal ją palietė paskutinysis Pakeitimas? Jei taip, tai gal ji man jau ir nebe žmona.

Harlanas pamažu susikaupė. Žinoma, jei į Amžinybę paima dvidešimt dvejų metų Mokinį, visai gali atsitikti, kad jis yra vedęs. Vienas beprecedentinis faktas iššaukia kitą.

Kas dedasi pasaulyje? Tik pradėk keisti įstatymus ir, nė nespėjus apsidairyti, prasidės chaosas.

- Tikiuosi, tu nesirengi pasivaikščioti 78-ajame ir išsiaiškinti, kieno ji dabar žmona? - Harlanas nenorėjo būti grubus, bet jo nerimas dėl Amžinybės likimo buvo pernelyg jau didelis.

Mokinys pakėlė galvą; jo akys buvo šaltos ir ramios.

- Ne.

Harlanas sutrikęs pasimuistė kėdėje.

- Na ir gerai. Tu daugiau nebeturi šeimos. Nieko nebeturi. Nuo šiol tu Amžinasis ir pamiršk visus, kuriuos pažinojai ten, Laike.

Kuperis suspaudė lūpas ir su stipriu akcentu ištarė:

- Jūs mąstot kaip tipiškas Technikas.

Harlanas abiem rankom įsitvėrė stalo ir užkimusiu balsu tarė:

- Ką turi omeny? Tai, kad aš - Technikas ir, matyt, tai, kad Pakeitimai - mano rankų darbas? Atseit todėl aš juos ginu ir

dar reikalauju, kad tu jais džiaugtumeisi? Paklausyk, berniuk, tu dar nė metų čia nepraleidai, net kalbėt kaip reikiant neišmokai. Tu dar visas prisikimšęs Laiko ir Realybės, bet jau įsivaizduoji, kad viską žinai apie Technikus ir gali juos spardyti kaip įmanydamas.

- Atleiskit, - skubiai ištarė Kuperis, - aš nenorėjau jūsų įžeisti.

- Niekai, argi galima įžeisti Techniką? Tu paprasčiausiai prisiklausei kalbų. Juk sakoma: "Šiurkštus kaip Technikas", arba: "Technikas nusižiovavo - milijono žmonių kaip nebūta". Ir dar šis tas tokiu pačiu stiliumi. Tai kas gi yra, Mokiny Kuperi? Nusprendei įsijungti į bendrą chorą? Panorai būti suaugęs? Įsivaizdavai, jog esi žymi Amžinybės persona?

- Aš gi sakiau - atleiskit.

- Tiek to. Norėjau tik pranešti tau, kad Techniku tapau vos prieš mėnesį ir dar neatlikau nė vieno Realybės Pakeitimo. O dabar užsiimkim savo darbu.

Kitą dieną Vyriausias Skaičiuotojas Tviselas pasikvietė Endrių Harlaną į savo kabinetą.

- Klausyk, mano berniuk, ką pasakytum, jei pasiūlyčiau pasivaikščioti Laike ir atlikti vieną BMP? - paklausė jis.

Šis pasiūlymas buvo kaip tik laiku. Visą rytą Harlanas su gėda prisiminė savo bailų mėginimą atsiriboti nuo atsakomybės, apie naivų vaikišką šūksnį: "Nekaltinkit manęs, aš dar nepadariau nieko blogo". Tas šūksnis prilygo pripažinimui, jog Techniko darbe iš tiesų yra kažkas gėdingo, o jis, Harlanas, tėra naujokas, kuris tiesiog neturėjo laiko tapti nusikaltėliu.

Pakaks atsikalbinėti! Dabar jis galės pasakyti Kuperiui: taip, aš padariau tai, dėl ko milijonai žmonių tapo naujomis asmenybėmis, bet tai buvo būtina, ir aš didžiuojuosi savo poelgiu.

- Aš pasiruošęs, sere! - džiugiai atsiliepė Harlanas.

- Nuostabu, nuostabu. Manau, tau bus malonu sužinoti, mano berniuk, - Tviselas išpūtė dūmų kamuolį, ir jo cigaretės galiukas žybtelėjo raudona liepsna, - kad visos tavo išvados pasitvirtino su aukščiausiu tikslumo laipsniu.

- Dėkoju jums, sere. (Vadinasi, pagalvojo Harlanas, dabar tai jau išvados, o ne "spėjimėliai".)

- Tu turi talentą, mano berniuk. Meistro ranką. Aš iš tavęs tikiuosi didžių darbų. O dabar užsiimkim štai šiuo nedideliu darbeliu iš 223-ojo. Tu buvai visiškai teisus tvirtindamas, jog pakanka išmušti variklyje sankabos movą. Dėl to išties susidaro būtina "šakelė" be nepageidaujamų šalutinių efektų. Sutinki sudaužyti movą?

- Klausau, sere.

Taip Endrius Harlanas buvo įšventintas į Technikus. Po to jis jau buvo ne šiaip žmogus su rožiniu antsiuvu ant peties. Jis pakeitė Realybę. Per kelias iš 223-ojo pavogtas minutes jis sugadino variklį, ir kažkoks jaunuolis nenuėjo į mechanikos paskaitą. Dėl to jis netapo saulės energijos įrenginių specialistu ir per dešimtį tolesnių metų neišrado vieno labai paprasto prietaiso. Dėl to, kad ir kaip būtų keista, iš Realybės buvo išbrauktas 224-ojo Šimtmečio karas.

Argi tai nebuvo gėris? Ir ar taip jau svarbu, kad pakito kažkokios asmenybės? Naujosios buvo tokie pat žmonės, kaip ir anksčiau, ir turėjo tokią pat teisę gyventi. Kažkieno gyvenimas sutrumpėjo, bet daugeliui jis tapo ilgesnis ir laimingesnis. Tiesa, naujojoje Realybėje nebuvo parašytas didingas literatūros kūrinys, grandiozinis žmogaus proto ir jausmų vaisius, bet argi Amžinybės bibliotekoje nėra kelių šios knygos egzempliorių? Ir argi naujoje Realybėje nebus kitų meno kūrinių?

Ir vis tik tą naktį Harlanas ilgai negalėjo užmigti, o kai pagaliau užsnūdo, jam nutiko tai, ko nebuvo nutikę jau daugelį metų.

Jis susapnavo savo motiną.

Nepaisant pasigailėtino silpnumo pačioje veiklos pradžioje, neprireikė nė biometų, ir Harlanas, Skaičiuotojo Tviselo Technikas, pagarsėjo visoje Amžinybėje. Jį kandžiai pravardžiavo "stebuklingu kūdikiu" bei "neklystančiu Techniku".

Jo santykiai su Kuperiu pasidarė santūresni, bet tikra draugyste nė nekvepėjo. (Jei Kuperis būtų nugalėjęs save ir mėginęs kaip nors suartėti, Harlanas tikriausiai būtų sutrikęs.) Bet

vis tik jiedu sutarė neblogai, o Pirmykšte istorija Kuperis dabar žavėjosi nė kiek ne mažiau už savo mokytoją.

- Paklausyk, Kuperi, ar tu neprieštarautum, jei pamoką atidėtume rytdienai? - kartą paklausė jo Harlanas. - Šią savaitę man būtinai reikia patekti į 300-ąjį ir patikslinti vieną Stebėjimą, o žmogus, su kuriuo noriu susitikti, laisvas kaip tik šį vakarą.

Kuperio akys godžiai sublizgo.

- O ar aš negalėčiau vykti drauge su jumis?

- Tu nori?

- Žinoma, noriu. Aš dar niekad nevažiavau kapsule - tik tą vienintelį kartą, kai mane atgabeno čionai iš 78-ojo, bet tada aš visiškai nieko nesupratau.

Paprastai Harlanas naudodavosi Šuliniu C, kuris pagal nerašytą taisyklę buvo paliktas Technikų žiniai.

Nėmaž nesutrikęs, Kuperis nusekė paskui Harlaną ir atsisėdo ant apvalios sofos, juosiančios beveik visas vidines kapsulės sienas.

Bet kai Harlanas įjungė Lauką ir pasiuntė kapsulę į praeitį, Kuperio veide atsirado komiška nuostabos bei sumišimo išraiška.

- Aš nieko nejaučiu. Kas yra? - paklausė jis.

- Viskas gerai. Tu nieko nejauti, kadangi mes nejudame tikra to žodžio prasme. Mus tarytum traukia per Laiką. Faktiškai, - nė pats to nejausdamas, pamokančiu tonu tęsė Harlanas, - šiuo momentu nei aš, nei tu nebesam materialūs, nors mūsų jutimo organai ir tvirtina ką kita. Šitą pačią akimirką mūsų kapsule gali naudotis šimtai žmonių, keliaujančių (jei galima taip sakyti) įvairiomis Laiko kryptimis, praeidami vieni per kitus ir taip toliau. Įprastinio pasaulio įstatymai Laiko Šuliniams negalioja.

Kuperio lūpas perkreipė gudri šypsenėlė, ir Harlanas sumišęs pagalvojo: “Vaikinukas studijuoja Temporalinę mechaniką ir šiuos dalykus išmano kur kas geriau už mane. Man geriau patylėti, kad nelikčiau kvailio vietoje”.

Jis niūriai nutilo ir ėmė apžiūrinėti Mokinį. Per praėjusius mėnesius Kuperio ūsiukai užaugo ir dabar karojo žemyn pagal vadinamąją Malansono madą. Temporalinio Lauko išradėjas Vikoras Malansonas savo vienintelėje tikroje ir labai bjau-

rioje fotografijoje pavaizduotas su lygiai tokiais pat ūsiukais; dėl šios priežasties jie ir buvo tokie populiarūs tarp Amžinųjų, nors beveik niekam netiko.

Kuperio akys buvo įsmeigtos į ciferblatą, kur greitai besikeičiantys skaičiai žymėjo Šimtmečių, pro kuriuos jie lėkė, numerius.

- Ar toli į ateitį tęsiasi Laiko Šuliniai? - staiga paklausė Kuperis.

- Nejau tu to dar nesimokei?

- Apie kapsules aš beveik nieko nežinau.

Harlanas gūžtelėjo pečiais.

- Amžinybė neturi pabaigos. Šuliniai beribiai.

- O ar jums teko pabuvoti toli toli ateityje?

- Toliau mūsų sektoriaus - nė karto. Štai daktaras Tviselas - jis lankėsi net 50000-ajame.

- Tetrenkia mane Laikas! - sukuždėjo Kuperis.

- Tai dar niekai. Kai kurie Amžinieji pabuvojo net 150000--ajame.

- Na ir kas ten?

- Ogi nieko, - niūriai atsakė Harlanas, - pilna visokiausių padarų, bet protingų būtybių nėra. Žmonija išnyko.

- Išmirė? Sunaikinta?

- Nemanau, kad kas nors galėtų atsakyti į šį klausimą.

- O argi niekaip negalima to pakeisti?

- Matai, pradedant 70000-uoju ir toliau... - pradėjo Harlanas ir užsikirto. - Paklausyk, tegriebia mus Laikas, geriau pakalbėkim apie ką nors kitą.

Egzistavo tema, į kurią Amžinieji žiūrėjo su beveik prietaringa baime. Pagal bežodį susitarimą jie vengė pokalbių apie "Paslėptus Šimtmečius" (taip vadinosi periodas nuo 70000--ojo iki 150000-ojo). Už savo skurdžias žinias Harlanas turėjo būti dėkingas tik glaudžiam bendradarbiavimui su Tviselu. Tikras dalykas buvo tik tas, kad nė viename iš šių Šimtmečių Amžinieji negalėjo prasiskverbti į Laiką. Durys tarp Amžinybės ir Laiko buvo neįveikiamos. Kodėl? To nežinojo niekas.

Kartą Tviselas pašaipiai pareiškė:

- Kada nors mes ir juos pasieksim. O kol kas mums visiškai pakanka rūpesčių su septyniasdešimčia tūkstančių Šimtmečių.

Bet ta prielaida Harlano neįtikino.

Iš atskirų Tviselo pastabų Harlanas padarė išvadą, jog buvo mėginta pakeisti Realybę Šimtmečiuose, plytėjusiuose prieš pat 70000-ąjį, bet be kruopštaus ateinančių amžių Stebėjimo buvo sunku tikėtis sėkmės.

- O kas nutiko Amžinybėje po 150000-ojo?

Harlanas atsiduso. Matyt, Kuperis nesirengė keisti pokalbio temos.

- Nieko nenutiko, - atsakė jis. - Sektoriai yra kiekviename Šimtmetyje, bet po 70000-ojo juose niekas negyvena. Sektoriai driekiasi per milijonus metų, kol Žemėje išnyks bet kokia gyvybė, ir po to, kol Saulė tvykstels kaip Nova, ir netgi po to. Amžinybė neturi pabaigos. Todėl ją ir vadina Amžinybe.

- Nejau mūsų Saulė tapo Nova?

- Žinoma. Kitaip nebūtų Amžinybės. Nova virtusi Saulė tapo mūsų energijos šaltiniu. Tu net neįsivaizduoji, kiek energijos reikia Temporalinio Lauko sukūrimui. Malansono sukurtas laukas nuo vieno galo iki kito tęsėsi viso labo dvi sekundes ir buvo toks mažas, kad jame vos tilpo degtuko galvutė, bet jam prireikė visos per dieną pagamintos atominės elektrostoties energijos. Praėjo beveik metai, kol plonytį tarytum plaukelis Lauką pavyko pratempti pakankamai toli į ateitį ir pradėti semti spindulinę Saulės pliūpsnio energiją. Tik po to pasisekė sukurti tokios didelės apimties Lauką, kad jame galėtų tilpti žmogus.

- Kaip tai įdomu! - atsiduso Kuperis. - O man pamokose tebegrūda laukų lygtis ir Temporalinę mechaniką. Štai jei būčiau gyvenęs Malansono laikais...

- Tuomet tu nieko nebūtum sužinojęs. Malansonas gyveno 24-ajame, o Amžinybė buvo sukurta 27-ojo pabaigoje. Pats supranti, jog atrasti Temporalinį Lauką ir sukurti Amžinybę - toli gražu ne tas pats. 24-ajame niekas nė nenutuokė, koks reikšmingas yra Malansono atradimas.

- Vadinasi, jis aplenkė savo Laiką?

- Šimtais metų. Jis ne tik atrado Lauką, bet ir nusakė beveik visus charakteringus Amžinybės bruožus - išskyrus Realybės Pakeitimus. Jis tai padarė gana tiksliai ir... regis, mes atvykom.

Jiedu išėjo iš kapsulės.

Dar niekad anksčiau Harlanui neteko matyti Vyriausio Skaičiuotojo Tviselo tokio įniršusio. Apie Tviselą kalbėjo, kad jis visiškai neturi jokių jausmų; jį vadino beširdžiu, per ilgai Amžinybėje užsibuvusiu seniu ir liežuvavo, jog jis netgi pamiršo savo gimtojo Šimtmečio numerį. Ėjo gandai, kad jo širdis atrofavosi dar ankstyvoj jaunystėj ir kad Tviselas ją pakeitė mažyčiu rankiniu analizatoriumi - tokiu, kokį jis visada nešiodavosi savo kišenėje.

Tviselas niekada nebandė viso to paneigti. Daugelis manė, jog jis ir pats tuo tiki.

Todėl Harlanas, palinkęs po jį užgriuvusia skaudžių priekaištų lavina, visgi kažkuria savo smegenų dalele spėjo nusistebėti, kad Tviselas sugeba taip audringai reikšti savo jausmus. Jis net pagalvojo, ar vėliau Skaičiuotojas nepasigailės, kad mechaninė širdis jį išdavė, pasirodžiusi besanti pasigailėtinu raumenų bei vožtuvų organu, kuriam nesvetimos jokios žmogiškos aistros.

Tviselas šaukė gergždžiančiu senio balsu:

- Laike Visagalis, nuo kada tu įsivaizduoji esąs Tarybos narys? Kokią turi teisę čia komanduoti? Kas kam duoda nurodymus, tu - man ar aš - tau? Ar seniai vadovauji kapsulės judėjimui? Gal kartais visi mes turim kreiptis į tave leidimo kelionei?

Retsykiais Tviselas nutildavo ir pareikalaudavo: "Atsakyk!" - bet, nesulaukęs atsakymo, vertė ant Techniko galvos naujas kandžių klausimų lavinas.

- Jei dar bent kartą leisi sau panašų sauvaliavimą, iki pat savo dienų galo remontuosi kanalizaciją, - pagaliau užbaigė jis.

Išbalęs ir sutrikęs Harlanas suvapėjo:

- Man niekas niekad nesakė, kad Mokinio Kuperio negalima imti į kapsulę.

Bet šis paaiškinimas nesuminkštino Tviselo širdies.

- Kas iš tų negatyvių pasiteisinimų, mano berniuk? Tau niekas niekad nesakė, kad jo negalima nuskusti plikai. Nugirdyti jo tau taip pat niekas neuždraudė. Laike Visagalis, kas būtent buvo tau pavesta?

- Man pavedė išmokyti jį Pirmykštės istorijos.

- Tai tuo ir užsiimk. Ir daugiau niekuo.

Tviselas nusviedė ant žemės nuorūką ir įnirtingai sutrynė ją koja, tarytum tai būtų pikčiausias jo priešas.

- Norėčiau atkreipti jūsų dėmesį, Skaičiuotojau, - surizikavo įsiterpti Harlanas, - jog daugelis Dabartinės Realybės Šimtmečių kai kuriais aspektais labai primena mus dominantį Pirmykštės istorijos periodą. Aš ketinau pasiimti Mokinį Kuperį į šias epochas, žinoma, griežtai laikydamasis erdvinių-chronologinių Instrukcijų.

- Ką?! Paklausyk, kvaila galva, kada tu bent retkarčiais kreipsiesi į mane leidimo? Kelionės kategoriškai draudžiamos. Jokių praktinių užsiėmimų. Jokių laboratorinių eksperimentų. Nespėsi nė apsidairyti, kai pradėsi keisti Realybę - šiaip sau, kad parodytum jam, kaip tai daroma.

Harlanas sausu liežuviu aplaižė perdžiūvusias lūpas ir sumurmėjo atsiprašymą. Netrukus jam buvo leista eiti.

Bet praėjo dar ne viena savaitė, kol jo nuoskauda pagaliau atlėgo.

4. Skaičiuotojas

Praėjo dveji metai, kai Endrius Harlanas tapo Techniku, ir jam vėl pasitaikė proga apsilankyti 482-ojo sektoriuje. Jis vos jį beatpažino. Bet sektorius liko toks, koks ir buvo. Pasikeitė jis pats.

Dveji Techniko darbo metai nepraėjo veltui. Harlano gyvenimas pasidarė ramesnis ir sėslesnis. Jam daugiau nebereikėjo su kiekvienu nauju Stebėtoju mokytis naujos kalbos, pratintis prie naujo drabužių stiliaus ir prie naujo gyvenimo būdo. Kita vertus, per tuos dvejus metus jis užsidarė savo kiaute ir vis rečiau besiilgėjo prabėgusių dienų, kada gyveno ir dirbo dabar nebepasiekiamoje brolybės ir draugystės atmosferoje.

Bet, ko gero, pati didžiausia permaina buvo ta, kad jis iš tiesų pamilo savo darbą ir tą jo keliamą jausmą, jog tai jis valdo pasaulio likimus, ir šis savo galybės suvokimas padėjo Harlanui aukštai pakelta galva išdidžiai nešti savo vienatvės naštą.

Šaltai dirstelėjęs į Ryšininką, sėdintį už savo stalelio prie įėjimo į sektorių, Harlanas, kapodamas skiemenis, tarė:

- Prašau perduoti Skaičiuotojui Finžiui, kad Technikas Endrius Harlanas atvyko į sektorių ir laikinai yra jo žinioje.

Ryšininkas probėgom dirstelėjo į Harlaną ir skubiai nuleido akis.

Tarp Amžinųjų tai vadinosi "žvairuoti į Techniką" - žmogus nenorom mesdavo skubų žvilgsnį į rožinį ženklą ant peties, o po to griebdavosi bet kokių gudrybių, kad tik nereikėtų į jį pažvelgti antrąkart.

Harlanas dirstelėjo į prie stalo sėdinčio žmogaus emblemą. Ji nebuvo nei geltona kaip Skaičiuotojų, nei žalia kaip Sąmatininkų, nei žydra kaip Sociologų, nei balta kaip Stebėtojų. Tai buvo tiesiog žydra juostelė baltame fone - Ryšių tarnybos emblema. Ryšininkas buvo viso labo tik Darbininkas; nuo Specialistų jį skyrė tikra bedugnė.

Bet ir jis "žvairavo į Techniką".

- Aš laukiu, - su paslėptu liūdesiu priminė Harlanas.

- Kviečiu Skaičiuotoją Finžį, - skubiai atsakė Ryšininkas.

Harlanui 482-asis įsiminė savo masyvia ir įspūdinga aplinka; dabar ji jam atrodė tiesiog skurdi.

Per tuos dvejus metus jis spėjo įprasti prie 575-ojo stiklo bei krištolo, prie ten viešpataujančio švaros kulto. Jam pasidarė artimas tas baltumo ir aiškumo pasaulis su retais šviesių pastelinių tonų blyksniais.

Neskoningos gipsinės garbanos, ryškiomis, rėkiančiomis spalvomis išdažytos 482-ojo Šimtmečio konstrukcijos dabar jam kėlė pasibjaurėjimą.

Net Finžis tarytum sumažėjo. Prieš dvejus metus Stebėtojui Harlanui kiekvienas Finžio gestas atrodė pilnas galybės ir pikta lemiančios prasmės. Gi dabar Technikui Harlanui iš nepasiekiamų jo naujosios padėties aukštumų Finžis pasirodė sumišęs ir apgailėtinas. Harlanas ramiai laukė, kol Skaičiuotojas nustos raustis perfojuostų krūvoje ir pakels galvą, pagaliau nusprendęs, kad lankytojas pakankamai ilgai pastovėjo ir dabar galima su juo pasikalbėti, nesumenkinus savo autoriteto.

Harlanas buvo girdėjęs iš Tviselo, jog Finžis gimė 600-ajame energetiniame Šimtmetyje, ir sektoriaus vadovo elgesys jam pasirodė kur kas suprantamesnis. Dažni pykčio priepuoliai galėjo kilti iš nepasitikėjimo, kurį nuolatos turėjo jausti

dramblotas žmogus, kai vietoj neįveikiamai atsparių laukų tenka susidurti su trapia lanksčia materija. Harlanas puikiai prisiminė katinišką, sėlinančią Finžio eigastį; juk kažkada taip dažnai, kilstelėjęs galvą nuo stalo, jis išvysdavo nežinia iš kur išdygusį Skaičiuotoją; jis visuomet pasirodydavo be garso. Dabar Harlanui atrodė, jog Finžis vaikšto pirštų galais, baimindamasis, kad nuo jo svorio neįlūžtų grindys.

"Ne, jam sektoriuje ne vieta, - atlaidžiai pagalvojo Harlanas, - jį galėtų išgelbėti tik naujas paskyrimas!"

- Sveiki, Technike Harlanai, - pagaliau prabilo Finžis.

- Sveiki, Skaičiuotojau.

- Per tuos dvejus metus, kai jūs...

- Dvejus biometus, - pataisė jį Harlanas.

Finžis su nuostaba pažvelgė į jį.

- Na taip, žinoma, dvejus biometus.

Laikas įprasta to žodžio prasme Amžinybės viduje neegzistavo, bet žmonių kūnai seno, ir tas senėjimas buvo vienintelė ir nepermaldaujama Laiko bausmė. Fiziškai Laikas neegzistavo, bet biologinis Laikas ėjo toliau, ir per vienerius metus Amžinybėje žmogus pasendavo taip pat, kaip ir per paprastus metus Laike.

Bet netgi patys pedantiškiausi Amžinieji retai prisimindavo šį skirtumą. Pernelyg patogu buvo sakyti "pasimatysim rytoj" arba "vakar aš jus prisiminiau", arba "susitiksim kitą savaitę", tarytum Amžinybėje iš tiesų egzistuotų "vakar", "rytoj" ar "kita savaitė". Patenkinant gamtinius žmonių instinktus, buvo įvesta sąlyginė "para", sudaryta iš dvidešimt keturių biovalandų su formaliu padalinimu į "dieną", "naktį", "šiandien" ir "rytoj".

- Per dvejus biometus po jūsų išvykimo, - tęsė Finžis, - 482-ajame pasirodė krizės požymiai. Susidarė labai keista, ypač kebli ir beveik beprecedentinė situacija. Dar niekad anksčiau mums nereikėjo tokių tikslių Stebėjimų.

- Jūs rengiatės pasinaudoti manimi, kaip Stebėtoju?

- Taip. Žinoma, tai nedovanotinas išlaidumas - talentingam Technikui pavesti paprasto Stebėtojo darbą, bet ankstesni jūsų Stebėjimai iki šiol liko nepralenkiamu tikslumo bei įžvalgumo pavyzdžiu. Šiuo metu mums reikalingos būtent šios savybės. O dabar leiskit pateikti jums kai kurias detales...

Bet Harlanui tą kartą taip ir nepavyko susipažinti su detalėmis. Atsivėrė dūrys, ir jis daugiau nieko nebegirdėjo: visą jo dėmesį užvaldė į kambarį įėjusi mergina.

Negalima sakyti, kad Harlanui Amžinybėje niekuomet neteko matyti moterų. Niekada - šito jau per daug. Retai, labai retai - taip būtų tiksliau.

Harlanas prisižiūrėjo moterų dirbdamas Stebėtoju, bet ten, Laike, jos jam buvo beveik negyvi daiktai - tokie kaip puodeliai ir šaukštai, stalai ir kėdės, sienos ir lubos. Jos buvo viso labo tik faktai, kuriuos būtina ištirti.

Bet sutikti tokią moterį! Ir dar Amžinybėje!

Ji vilkėjo kaip 482-ųjų aristokratė. Trumpučiai plonytės medžiagos bridžai ir permatomas apsiaustėlis virš juosmens - štai, ko gero, ir viskas.

Melsvai juodi plaukai laisvai krito jai ant pečių. Plonytė dažų linija ant viršutinės lūpos ir stora ant apatinės darė įspūdį, kad mergina kaprizingai papūtė lūputes. Jos jaunas, beveik vaikiškas veidas atrodė pieno baltumo, ir jame ryškiai skyrėsi rausvai padažyti akių vokai. Nuo pečių karojo brangūs pakabukai, jie tylutėliai skimbčiojo tarytum kviesdami atkreipti dėmesį į tobulą jos krūtinės formą.

Ji prisėdo kampe už mažo stalelio ir, kol Harlanas buvo kabinete, tik kartą skubiai nužvelgė jo veidą savo tamsiomis akimis.

Kai Harlanas vėl atgavo sugebėjimą girdėti, Finžis jau baigė:

- Visus šiuos duomenis jūs rasit oficialioje ataskaitoje, o kol kas galite užimti savo senąjį kambarį ir ankstesnį darbo kabinetą.

Harlanas taip ir nesuprato, kokiu būdu atsidūrė už durų. Reikia manyti, paprasčiausiai išėjo...

Iš visų jį užplūdusių jausmų pats ryškiausias buvo pasipiktinimas. Tenutrenkia jį Laikas, negalima leisti Finžiui krėsti tokių fokusų! Tai pasityčiojimas iš...

Atsipeikėjęs jis nustojo gniaužti kumščius. Tai reikia išsiaiškinti. Ir nedelsiant! Jis ryžtingai nužingsniavo prie Ryšininko stalo; ausyse kurčiai aidėjo jo paties žingsniai.

Ryšininkas pakėlė galvą ir, stengdamasis nežiūrėti į Techniką, meilikaujančiai tarė:

- Aš jūsų klausau, sere.

- Ten, Finžio kabinete, sėdi moteris, - pradėjo Harlanas. - Kas ji, naujokė?

Jis ketino to paklausti abejingu, nuobodžiaujančiu tonu, lyg tarp kitko. Bet jo žodžiai nuskambėjo kaip cimbolų trenksmas.

Ir tuomet Ryšininkas tarytum prabudo. Jo akys sublizgo, ir jis klastingai pasižiūrėjo į Harlaną tarsi sakydamas: nors tu, brolau, ir Technikas, o visgi abu mes - vyrai ir puikiai suprantam viens kitą.

- Jūs turit omeny tą mažytę? Uf! Na ir gražuolė!

- Jūs neatsakėt į mano klausimą, - pro dantis iškošė Harlanas.

Ryšininkas iškart nusuko žvilgsnį į šalį.

- Ji - Laikietė. Neseniai pas mus.

- Kuo ji čia užsiima?

Ryšininko veidu lėtai nuslydo gašli šypsenėlė.

- Manoma, kad ji yra boso sekretorė. Vadinasi Nois Lambent.

- Pakaks. - Harlanas staigiai apsigręžė ir išėjo.

Pirmasis jo išpuolis į Laiką įvyko kitą dieną ir truko lygiai trisdešimt minučių. Jis buvo pažintinis ir turėjo tik vieną tikslą - padėti jam įprasti prie aplinkos, persismelkti Šimtmečio dvasia. Kitą dieną Laike jis praleido pusantros valandos. Trečioji diena buvo laisva. Harlanas pasinaudojo poilsiu, stengdamasis vėl įprasti prie vietos kostiumų, prisiminti kalbą, peržiūrėti savo senus pranešimus.

Per tuos dvejus metus 482-ajame įvyko tik vienas Realybės Pakeitimas, ir tas pats nereikšmingas. Buvusioji valdanti politinė klika perėjo į opoziciją. Daugiau jis nepastebėjo jokių permainų.

Pats nelabai suvokdamas kodėl, Harlanas peržiūrėjo savo senus pranešimus, ieškodamas duomenų apie aristokratus. Pranešimuose buvo kalbama apie klasę, bet ne apie atskirus individus.

Jis niekad neturėjo galimybės stebėti aristokratiją jos pačios aplinkoje. Kodėl? Stebėtojui nederėjo klausinėti. Harlanas pyko ant savęs už tuščią smalsumą.

Per tas tris pirmąsias dienas Nois Lambent į jo akiratį pakliuvo keturis kartus. Pirmo susitikimo metu jis pastebėjo tiktai jos kostiumą ir papuošalus. Dabar jis pamatė, kad ji grakščios figūros ir tiesios laikysenos dėka atrodo gana aukšta, nors iš tiesų yra puse galvos už jį žemesnė. Jo pirmasis įspūdis apie jos amžių taip pat pasirodė besąs klaidingas; dabar jis nusprendė, kad jai apie trisdešimt, bent jau daugiau nei dvidešimt penkeri.

Ji elgėsi santūriai ir kukliai. Kartą sutikusi koridoriuje Harlaną, ji nusišypsojo jam ir nuleido akis. Harlanas staigiai atšlijo, kad atsitiktinai jos neužkliudytų, ir piktai nužingsniavo tolyn.

Trečios dienos pabaigoje Harlanas priėjo išvadą, kad Amžinojo pareiga neleidžia jam rinktis. Visai įmanoma, kad Finžio veiksmai nepažeidžia įstatymo raidės, o Nois Lambent yra visiškai patenkinta savo padėtimi. Neprotingas Skaičiuotojo elgesys prieštarauja įstatymo dvasiai, ir tai privalo baigtis.

Harlanas nusprendė, jog nė vienas žmogus Amžinybėje jam nekelia tokios antipatijos kaip Finžis. Jis net neprisiminė, kad vos prieš dvi dienas buvo pasiryžęs atleisti Skaičiuotojui buvusias nuoskaudas.

Ketvirtos dienos rytą Harlanas kreipėsi į Finžį dėl neoficialaus susitikimo. Gavęs leidimą, jis ryžtingai įėjo į kabinetą ir, savo paties nuostabai, iškart prabilo apie reikalą.

- Skaičiuotojau Finži, aš siūlau jums nedelsiant sugrąžinti Nois Lambent į jos Laiką.

Finžis primerkė akutes, mostelėjo Harlanui į krėslą, parėmė smakrą drauge sudėtais delnais ir nusišypsojo lūpų kampučiais:

- O jūs sėskitės, Harlanai. Tai jūs manot, kad mis Lambent nekompetetinga? Kad ji nesusidoroja su savo pareigomis?

- Susidoroja ji ar ne - to pasakyti aš negaliu. Aš nežinau, kokios yra jos "pareigos". Bet jūs turėtumėt suprasti, kad jos buvimas daro blogą įtaką sektoriaus moralei.

Finžis klausėsi, žiūrėdamas į jį nematančiu žvilgsniu, tarytum Skaičiuotojo smegenys tuo momentu spręstų abstrakčias problemas, neprieinamas eilinio Amžinojo protui.

- Kuo pasireiškia jos bloga įtaka?

- Jumis dėtas aš to neklausčiau. - Harlanas sunkiai valdė savo nepasitenkinimą. - Jos kostiumai pernelyg atviri, jos...

- Palaukit, palaukit. Na, stabtelkit bent sekundei, Harlanai. Jūs 482-ajame buvot Stebėtoju ir privalot žinoti, kad ji vilki įprastą savo epochos drabužį.

- Kaip čia pasakius. Ten, Laike, tarp jos aplinkos žmonių, tokie drabužiai gal ir pakenčiami, nors turėčiau pastebėti, kad netgi pagal 482-ąjį ji rengiasi pernelyg iššaukiančiai. Jūs jau leiskit man apie tai spręsti. O čia, Amžinybėje, tokioms kaip ji ne vieta.

Finžis kelis kartus lėtai linktelėjo galva. Atrodė, kad pašnekesys teikia jam malonumą.

- Mis Lambent čia yra su konkrečiu tikslu. Ji vykdo specialią užduotį. Sektoriuje ji ilgai neužtruks. O kol kas jums teks kaip nors iškęsti jos buvimą.

Harlano smakras sudrebėjo. Finžis vikriai išsisuko, jo protestą atgręžęs prieš jį patį. Po velnių atsargumą! Dabar jis išklos viską, ką galvoja!

- Aš puikiai suprantu, kokia yra tos moters "speciali užduotis". Niekas neleistų jums laikyti jos atvirai.

Jis nerangiai atsistojo ir pasuko link durų, bet pusiaukelėje jį sustabdė Finžio balsas:

- Paklausykit, Technike, jūsų santykiai su Tviselu tikriausiai įkvėpė jums mintį apie didžiulę jūsų personos svarbą. Jūs klystat. Beje, sakykit, Technike, ar turėjot kada nors... - jis nutilo, ieškodamas tinkamo žodžio, - ... draugužę?

Stovėdamas nugara į Skaičiuotoją, Harlanas kandžiai ir tiksliai pacitavo Įstatus:

- "Vengiant bereikalingo prieraišumo bet kurioje epochoje Amžinasis neturi vesti. Vengiant bereikalingo prisirišimo prie šeimos Amžinasis negali turėti vaikų".

- Aš klausiau ne apie šeimą ir ne apie vaikus, - daugiareikšmiškai pratarė Skaičiuotojas.

Harlanas citavo toliau:

- "Neilgos sąjungos su moterimis iš Laiko gali būti sudaromos tik pritarus Centriniam skaičiavimo biurui prie Laiko Tarybos ir tik esant palankiam Likimo Apskaičiavimui. Sąjungoje esančių žmonių susitikimai privalo vykti tik griežtai laikantis erdvinių-chronologinių instrukcijų".

- Visiškai teisingai. Ar jums kada nors kilo noras kreiptis leidimo sąjungai?

- Ne, Skaičiuotojau.

- Ketinate?

- Ne, Skaičiuotojau.

- O nekenktų. Tai praplėstų jūsų akiratį. Gal tuomet mažiau rūpintumėtės moteriškos aprangos detalėmis arba kažkieno įsivaizduojamais intymiais santykiais.

Dusdamas iš įniršio, Harlanas išlėkė iš kabineto.

Išvykos į 482-ąjį Harlanui sekėsi kasdien vis sunkiau, nors jų trukmė kol kas neviršijo dviejų valandų. Jo dvasinė pusiausvyra susvyravo, ir dėl to kaltas buvo Finžis su savo neprašytais ciniškais patarimais apie sąjungas su Laikietėmis.

Sąjungos egzistavo. Tai niekam nebuvo paslaptis. Amžinybė pripažino kompromisą su gamtiniais žmogaus instinktais (jau vien ši frazė Harlanui atrodė bjauri), bet dėl meilužės pasirinkimo apribojimų tas kompromisas neturėjo nė menkiausio romantikos ar laisvės šešėlio. O nedaugeliui leidimus gavusių laimingųjų buvo rekomenduojama laikyti liežuvį už dantų, pirma, dėl padorumo, o antra, kad nesukeltų daugumos pavydo.

Tarp žemesnio rango Amžinųjų, ypač tarp Darbininkų, nuolat sklandė pusiau pavydūs, pusiau pikti gandai apie iš Laiko išvogtas moteris. Tokių istorijų didvyriais tylomis buvo pripažįstami Skaičiuotojai ir Sąmatininkai. Tiktai jie galėjo nustatyti, kokia moteris gali būti pagrobta, nesukeliant rimto Realybės Pakeitimo.

Prastesniu maistu liežuviams tarnavo ne tokie sensacingi gandai apie virėjas ir kambarines, kurias kiekvienas Sektorius savo Šimtmetyje samdė tam tikram laikotarpiui (esant palankiems erdviniams-chronologiniams duomenims). Jos ruošė maistą, valė ir t.t.

Bet paimti moterį iš Laiko "į sekretores", ir dar tokią moterį kaip Nois, - iš Finžio pusės tai buvo tikras pasityčiojimas iš tų idealų, dėl kurių buvo sukurta ir egzistavo Amžinybė.

Nepaisant menkų nuolaidų žmogiškajai prigimčiai, kurioms Amžinieji, būdami praktiški žmonės, neprieštaravo, Amžinojo idealu po senovei liko žmogus, atsisakęs visų gyvenimo džiaugsmų ir turintis tiktai vieną tikslą - Realybės pagerinimą bei žmogiškosios laimės sumos padidinimą. (Harlanui patiko mintis, jog šiuo požiūriu Amžinybė primena viduramžių vienuolyną.)

Naktį Harlanui prisisapnavo, kad jis visa tai pasakoja Tviselui, ir šis idealiausias Amžinasis krūpčioja iš siaubo ir pasibjaurėjimo. Jam sapnavosi, kad jis su geltonu Skaičiuotojo antsiuvu ant peties daro tvarką sektoriuje ir didžiadvasiškai perveda į Darbininkus atleistą, pažemintą Finžį. Jam sapnavosi, kad greta jo sėdi Tviselas ir šypsodamasis iš pasigėrėjimo peržiūrinėja jo naują organizacijos schemą - tikslią, nuoseklią, be menkiausios ydos. Jam sapnavosi, kad jis iškviečia Nois Lambent ir prašo jos padauginti kopijas.

Bet sapne Nois Lambent pas jį atėjo nuoga, ir Harlanas pabudo išpiltas šalto prakaito, drebantis ir susigėdęs.

Kartą jis susitiko Nois koridoriuje ir nuleidęs akis pasitraukė, leisdamas jai praeiti. Bet mergina sustojo tiesiai prieš jį ir įsmeigė į Harlaną tokį atkaklų žvilgsnį, kad jam nori nenori teko pakelti akis. Ji jam pasirodė ryški lyg gėlė; padvelkė silpnas jos kvepalų aromatas.

- Jūs vadinatės Technikas Harlanas, tiesa? - paklausė ji.

Pirmas jo noras buvo grubiai ją įžeisti, atstumti, bet paskui jis pagalvojo, kad ji, tiesą sakant, niekuo nekalta. Be to, ją atstumti - reiškė ją paliesti.

- Taip, - sausai linktelėjo jis.

- Girdėjau, kad esat puikus *mūsų* Laiko specialistas.

- Aš jame pabuvojau.

- Kaip norėčiau sužinoti, ką jūs apie mus galvojat!

- Aš labai užimtas. Neturiu nė vienos laisvos minutės.

- O, Technike Harlanai, taip jau ir nė vienos?..

Ji kerinčiai nusišypsojo.

Harlanas kimiai ištarė:

- Prašau jūsų, eikit. Arba leiskit praeiti man. *Prašau jūsų.*

Ji lėtai pajudėjo šalin, ir nuo lengvo jos klubų siūbavimo Harlanui apsisuko galva ir į skruostus plūstelėjo kraujas.

Jis supyko ant jos už tai, kad jinai jį sutrikdė, supyko ant savęs už savo sumišimą, bet labiausiai dėl kažkokių paslaptingų priežasčių jis supyko ant Finžio.

Finžis išsikvietė Harlaną antros savaitės pabaigoj. Ant stalo gulėjo ilga sudėtingo piešinio perfojuosta, ir Technikas nusprendė, jog šį kartą bus kalbama ne apie pusvalandinį pasivaikščiojimą Laike.

- Prisėskit, Harlanai, ir peržiūrėkit savo užduotį, - pradėjo Finžis, - ne, ne vizualiai. Pasinaudokit dešifratoriumi.

Harlanas kilstelėjo antakius ir abejingu veidu įdėjo juostą į aparato plyšį. Jai lėtai slenkant vidun, pieno baltumo stačiakampiame ekrane mirgėjo žodžiai.

Maždaug viduryje Harlanas netikėtai staigiu judesiu išjungė dešifratorių ir taip smarkiai trūktelėjo juostą, kad toji perplyšo pusiau.

- Aš turiu atsarginį egzempliorių, - ramiai ištarė Finžis.

Bet Harlanas vis dar laikė skiautes dviem ištiestos rankos pirštais, lyg bijotų, kad šios netrukus sprogs.

- Skaičiuotojau Finži, to negali būti, čia kažkokia klaida. Savaitei apsigyventi tos moters namuose - ne, neįmanoma.

Finžis suspaudė lūpas.

- To reikalauja Instrukcija. Beje, jei jūsų santykiai su mis Lambent...

- Jokių santykių, - karštai pertraukė jį Harlanas.

- Tarkim, nėr dūmų be ugnies. Šioje situacijoje aš esu pasiryžęs išimties keliu paaiškinti jums kai kuriuos jūsų laukiančios užduoties aspektus.

Harlanas sėdėjo nejudėdamas, bet jo galvoje viena po kitos rikiavosi mintys. Vien tik iš profesinio išdidumo jam reikėjo atsisakyti bet kokių paaiškinimų. Stebėtojai (arba Technikai) savo darbą dirbo neklausinėdami. Įprastomis sąlygomis Skaičiuotojui ir į galvą nešautų ką nors aiškinti.

Bet dabar sąlygos buvo ne visai įprastos. Harlanas išreiškė nepasitenkinimą dėl vadinamosios "sekretorės". Finžis bijo, kad Harlanas gali jį apskųsti.

“Kaltas bėga, nors niekas nesiveja”, - piktdžiugiškai pagalvojo Harlanas, stengdamasis prisiminti, kur skaitė šią frazę.

Finžio taktiką nesunku nuspėti. Įkišęs Harlaną į tos moters namus, jis galės bet kada pateikti jam kontrkaltinimus ir tuo pačiu nusikratyti pavojingu liudininku.

Ką gi, paklausykim, kokiu pretekstu Finžis ketina priversti jį savaitę praleisti Nois namuose. Beveik neslėpdamas savo paniekos, Harlanas pasiruošė klausytis.

- Kaip jau žinot, - pradėjo Finžis, - daugelis Šimtmečių žino apie Amžinybės egzistavimą. Jie mano, kad mes užsiimam tarplaikine prekyba, ir tame įžiūri pagrindinį mūsų tikslą, o tai mums labai paranku. Be to, klaidžioja gandai, kad mes turim nukreipti žmonijai gresiančią katastrofą. Žinoma, tai tik prietarai, bet kadangi jie daugmaž atitinka tikrovę, tai visai neblogai, kad jie egzistuoja. Daugelis žmonių kartų būtent iš jų semiasi ramybę bei pasitikėjimą. Jums tai suprantama?

Harlanas tylėdamas linktelėjo. Nejau tas tipas laiko mane Mokiniu, pagalvojo jis.

- Bet, deja, egzistuoja dalykai, kurių Laiko gyventojai jokiu būdu neturi sužinoti. Ir pirmiausia - tai, kad mes, esant reikalui, keičiam Realybę. Praradus pasitikėjimą rytdiena, prasidėtų siaubingi dalykai. Mes visuomet stengėmės išbraukti iš Realybės visas smulkmenas, kurios Laikiečių sąmonėje galėtų pasėti kad ir menkiausią įtarimą apie tikrąją mūsų veiklą.

Bet nepaisant to, kiekviename Šimtmetyje nuolat gimsta ne tokie pavojingi, bet visgi nepageidaujami įtarimai. Paprastai jie atsiranda valdančiosiose klasėse, tai yra toje žmonių grupėje, kuri dažniausiai susitinka su mumis ir tuo pačiu daro didžiausią įtaką taip vadinamai visuomenės nuomonei.

Finžis akimirką patylėjo tarytum laukdamas reakcijos ar klausimo, bet Harlanas atkakliai tylėjo.

- Maždaug prieš metus... mmm, prieš biometus įvyko Realybės Pakeitimas 433-486, serijos numeris F-2, - tęsė Finžis, - ir atsirado tokio mums nepageidaujamo įtarimo požymiai. Aš nusprendžiau jį sunaikinti, apskaičiavau atitinkamą Pakeitimą ir nusiunčiau savo rekomendacijas Laiko Tarybai. Bet Taryba mano, kad aš remiuosi labai mažos tikimybės prielaidomis, ir reikalauja, kad mano pradinius duomenis tiesiogiai patvirtintų Stebėtojas. Aš jau minėjau, kad Stebėjimas susijęs su labai

kebliomis aplinkybėmis. Dėl šios priežasties aš paprašiau atsiųsti man būtent jus, ir dėl tos pačios priežasties Skaičiuotojas Tviselas sutiko patenkinti mano prašymą. Kitas mano žingsnis buvo surasti aristokratę, kuri svajotų apie darbą Amžinybėje. Aš paskyriau ją savo sekretore ir glaudžiai su ja bendravau, norėdamas išsiaiškinti, ar ji tinka mūsų tikslams...

"Štai jau išties "glaudžiai bendravau"!" - pagalvojo Harlanas, ir vėl jo pyktis buvo nukreiptas ne tiek prieš Nois, kiek prieš patį Finžį.

- Sprendžiant iš visko, ji mums tinka. Dabar ją sugrąžinsim į Laiką. Apsigyvenęs jos namuose, jūs galėsit be vargo patyrinėti jos aplinkos žmones. Tikiuosi, dabar jūs suprantat, kodėl ji čia ir kodėl jūs privalot kelias dienas praleisti jos namuose?

- Patikėkit, aš puikiai viską suprantu, - neslėpdamas ironijos, atsakė Harlanas.

- Vadinasi, jūs priimat mano pasiūlymą?

Harlanas išėjo iš kabineto be galo karingai nusiteikęs. Finžiui nepasiseks jo apgauti. Dar nežinia, kuris liks kvailio vietoj.

Ir, žinoma, tik artėjančios dvikovos skonis bei tvirtas pasiryžimas pergudrauti Finžį sukėlė tą džiaugsmingą susijaudinimą, užplūdusį Harlaną nuo minties apie artėjančią kelionę į 482-ąjį.

Tik tai, ir niekas daugiau.

5. Nois

Tylus ir nuošalus Nois Lambent dvaras stovėjo visai netoli prie vieno iš pačių didžiausių Šimtmečio miestų. Harlanas gerai žinojo šį miestą, kur kas geriau nei bet kuris iš jo gyventojų. Dirbdamas Stebėtoju jis aplankė kiekvieną kvartalą ir kiekvieną dešimtmetį.

Jis žinojo miestą ne tik Erdvėje, bet ir Laike. Harlanas įsivaizdavo jį kaip vientisą, gyvą, besivystantį organizmą su jo klestėjimu ir nuosmukiais, liūdesiu ir džiaugsmais. Dabar jam teks šiame mieste praleisti savaitę - trumpą akimirką ilgame betono ir plieno būtybės gyvenime.

Šį kartą Harlano tyrinėjimai buvo pašvęsti "perijiečiams" - patiems turtingiausiems ir įtakingiausiems miesto gyventojams, kurie rikiavo visus reikalus, bet nuolatiniam gyvenimui rinkosi užmiesčio dvarus, dunksančius toliau nuo miesto triukšmo ir maišaties.

482-asis buvo toli gražu ne vienintelis Šimtmetis su ryškiais skurdo ir turto kontrastais. Sociologai šį reiškinį aiškino specialios lygties pagalba. Harlanas neišmanė socialinės matematikos, bet žinojo, kad 482-asis atsidūrė prie pat leidžiamos ribos. Sociologai raukėsi, reikšmingai lingavo galvas ir skundėsi, kad jei po naujų Pakeitimų padėtis nepagerės, prireiks pačių "kruopščiausių Stebėjimų".

Nors žodžiais Amžinieji kovojo už socialinę lygybę, bet iš tiesų žavėjosi tingiu ir rafinuotu privilegijuoto sluoksnio gyvenimo būdu. Juk būtent aristokratija geriausiais savo metais globojo menus bei mokslą ir visuomet garsėjo tokiomis puikiomis bei subtiliomis manieromis. Ir kol kultūros nuosmukis netapo visiškai akivaizdus, Amžinieji pro pirštus žiūrėjo į nukrypimus nuo tolygaus gėrybių paskirstymo ir taisė ne tokius patrauklius istorijos periodus.

Pats to nepastebėdamas, Harlanas į 482-ąjį pradėjo žiūrėti kur kas kantriau. Keliaudamas Laike jis paprastai nakvodavo viešbučiuose, įsikūrusiuose vargingiausiuose miesto rajonuose, lūšnose, kur atvykėlis nesunkiai likdavo nepastebėtas, kur vienu žmogumi daugiau ar mažiau - visiškai nieko nereiškė ir kur Stebėtojo dalyvavimas negalėjo sugriauti Realybės kortų namelio. Bet kartais ir tai pasidarydavo pavojinga, ir tuomet Harlanui tekdavo nakvoti kur nors lauke prie gyvatvorės. Jis įprato visuomet laikytis arčiau gyvatvorių, kur naktimis rečiau lankydavosi fermeriai, valkatos arba benamiai šunys.

Bet dabar Harlaną supo rafinuota, ištaiginga aplinka, jis lepinosi pataluose, pagamintuose iš jėgos lauku persunktos medžiagos - ypatingo materijos ir energijos lydinio. Tai buvo retenybė, nors ilgoje Šimtmečio grandinėje ją galėjai sutikti dažniau nei gryną jėgos lauką. Kad ir kaip ten būtų, patalas atrodė be galo patogus - neveltui tokią prabangą sau leisti galėjo tik patys turtingiausi žmonės, - jis įgaudavo kūno formą tarytum gipsinis liejinys, ir buvo tvirtas, jei guli nejudėda-

mas, bet atsiliepdavo į menkiausią judesį. "Taip, neblogai gyvena aristokratai", - pagalvojo Harlanas.

Jau prieš užmigdamas jis prisiminė Nois.

Jis sapnavo, kad posėdžiauja Laiko Taryboje ir, padėjęs ant stalo sukryžiuotas rankas, žiūri žemyn į mažutėlaitį Finžį, kuris, drebėdamas iš baimės, klauso nuosprendžio, pasmerkiančio jį amžinam Stebėjimui viename iš nežinomų Šimtmečių kažkur toli toli ateityje. Harlanas griežtai skaito negailestingą nuosprendį, o jo dešinėje sėdi Nois Lambent. Iš pradžių jis jos nepastebėjo, bet dabar vis dažniau ir dažniau dirsčioja į merginą, ir jo balse jau nebėr ankstesnio pasitikėjimo.

Nejaugi jos niekas nemato? Tarybos nariai žiūri kažkur į tolį, ir tiktai Tviselas, žvelgdamas per Nois, tarytum jos nė nebūtų, šypsosi Harlanui.

Harlanas liepia jai išeiti, bet žodžiai įstringa gerklėje. Jis nori ją pastumti, bet rankos pasidaro švininės, ir jis nebegali jų pakelti.

Finžis pradeda juoktis... garsiau... garsiau...

Harlanas atsimerkė ir dar sekundę pašiurpęs žiūrėjo į merginą, kol pagaliau prisiminė, kur jis yra ir kaip čionai pateko. Kambarys buvo užlietas ryškia saulės šviesa.

- Susapnavote ką nors negero? - paklausė Nois. - Jūs garsiai dejavote per miegus ir daužėte kumščiu pagalvę.

Harlanas nutylėjo.

- Vonia paruošta. Ir drabužiai taip pat. Aš atnešiau jums kvietimą į šiandienos vakarą. Kaip keista vėl čia sugrįžti po tokio ilgo gyvenimo Amžinybėje!

Jos šnekumas sukėlė Harlano nerimą.

- Tikiuosi, jūs niekam nepasakėt, kas aš?

- Na ką jūs, žinoma, ne.

Žinoma, ne! Finžis turėjo pasirūpinti tokia smulkmena. Paprastai tam buvo naudojama narkozė ir įtaiga. Bet Skaičiuotojas galėjo nuspręsti, kad tokios apsaugos priemonės nereikalingos. Juk jis su ja "glaudžiai bendravo".

Ta mintis Technikui buvo nemaloni.

- Aš prašau jūsų kuo rečiau mane trukdyti, - susierzinęs pratarė jis.

Nois neryžtingai pasižiūrėjo į jį ir išėjo.

Niūriai nusiteikęs Harlanas išsimaudė vonioje ir apsirengė. Ateinantis vakaras ypatingų linksmybių jam nežadėjo. Reikės vengti pokalbių ir būti kuo mažiau pastebimam. Didžiąją vakaro dalį jis praleis "ramstydamas sienas" kokiame nors tolimame kampe. Bet pro jo akis bei ausis nepraslys nė vienas gestas, nė vienas žodis.

Paprastai jis nesusimąstydavo, koks yra jo Stebėjimų tikslas. Dar mokyklos suole jis suvokė, kad Stebėtojui nedera žinoti, kodėl jis siunčiamas ir kokios bus jo pranešimų išvados. Bet kokie apmąstymai sukelia šališkas idėjas; bet koks žinojimas automatiškai iškreipia pasaulio suvokimą, ir jokios pastangos nebepadės išsaugoti objektyvumo.

Bet dabar nežinojimas erzino ir neramino. Širdies gilumoj Harlanas buvo tikras, kad stebėti nėra ko ir kad Finžis kažkokiais savo sumetimais tampo jį kaip lėlę.

Tūžmingai dirstelėjęs į savo atvaizdą, kurį ištiestos rankos atstumu atkūrė Reflektorius, jis nusprendė, kad su ryškiais, aptemptais drabužiais atrodo tiesiog juokingas.

Bebaigiant roboto atneštus pusryčius, į jo kambarį įsiveržė Nois.

- Technike Harlanai, - uždususi nuo greito bėgimo šūktelėjo ji, - dabar birželis!

- Nevadinkite manęs čia taip, - griežtai perspėjo Harlanas. - Na ir kas iš to, kad birželis?

- Betgi aš pradėjau dirbti... - ji neryžtingai nutilo, - aš pradėjau ten dirbti vasarį, o tai buvo prieš mėnesį.

Harlanas kilstelėjo antakius.

- Kokie dabar metai?

- O, metai teisingi.

- Esat tikra?

- Visiškai. O ką, įvyko klaida?

Ji turėjo erzinantį įprotį kalbėti stovėdama visai prie pat jo, o nežymus šveplavimas (beje, būdingas visiems jos amžininkams) darė jos kalbą panašią į visiškai mažo ir bejėgio kūdikio švebeldžiavimą.

Harlanas ryžtingai atsitraukė. Jo nepaimsi koketavimu.

- Nėra jokios klaidos. Jus perkėlė į šį mėnesį, kadangi taip reikia. Faktiškai jūs praleidote čia visą šį laiką.

- Bet kaip galėjo taip atsitikti? - Ji baimingai pažvelgė į jį.
- Aš nieko neprisimenu. Negi aš susidvejinau?

Tikriausiai Harlanui nereikėjo taip pykti. Bet kaip jis galėjo išaiškinti jai, kad egzistuoja mikropakitimai, kuriuos iššaukia menkiausias persikėlimas Laike, kad jie keičia žmogaus likimą, nepadarydami esminių pakeitimų Šimtmetyje apskritai.

- Amžinybė žino, ką daro. Be reikalo neklausinėkit, - pratarė jis taip reikšmingai, lyg būtų Vyriausias Skaičiuotojas ir pats nuspręstų, jog birželis - pats tinkamiausias metų mėnuo ir kad mikropakitimai, kuriuos iššaukė šuolis per tris mėnesius, negali virsti Pasikeitimu.

- Betgi aš praradau tris gyvenimo mėnesius, - nenurimo Nois.

Harlanas atsiduso.

- Jūsų persikėlimas Laike neturi jokios įtakos jūsų biologiniam amžiui.

- Tai aš praradau ar nepraradau?

- Ką būtent?

- Tris gyvenimo mėnesius.

- Prisiekiu Amžinybe, moterie, aš gi aiškiai sakau, jūs negalit prarasti nė sekundės. Tai neįmanoma! - Paskutiniuosius žodžius jis beveik išrėkė.

Nois išsigandusi žengtelėjo atgal ir staiga sukikeno.

- Oi, koks juokingas jūsų tarimas! Ypač kai pykstat.

Ji išėjo.

Harlanas sutrikęs žvelgė jai pavymui. Kodėl juokingas? Jis kalba penkiasdešimtojo tūkstantmečio kalba nė kiek ne blogiau už kitus jų sektoriaus Stebėtojus. Netgi geriau.

Kvaila mergiotė!

Staiga jis susigaudė vėl stovįs prie Reflektoriaus ir žvelgiąs į savo atvaizdą, o šis, suraukęs antakius, žvelgia į jį. Jis išlygino raukšles kaktoje ir pagalvojo: "Gražiu manęs nepavadinsi. Akys mažos, smakras kvadratinis, atsikišusios ausys".

Niekad anksčiau Harlanas nemąstė apie tokius dalykus, bet dabar jam netikėtai dingtelėjo, kad tikriausiai malonu būti gražiam.

Vėlai naktį Harlanas papildė vakare įrašytus pokalbius savo pastabomis. Tokiais atvejais jis visuomet dirbdavo su molekuliniu fonografu, pagamintu 55-ajame Šimtmetyje. Tai bu-

vo piršto dydžio mažytis niekuo neįsidėmėtinas cilindriukas, nudažytas neryškia tamsiai ruda spalva. Jį buvo lengva paslėpti rankogalyje, kišenėje ar po pamušalu - viskas priklausė nuo rūbų stiliaus.

Bet kur jis beslypėtų, jo pagalba galima buvo užrašyti daugiau nei dvidešimt milijonų žodžių kiekviename iš jo trijų molekulinių lygių. Mažutėlaitės ausinės ir mikrofonas, sujungti su fonografu bangìniu ryšiu, įgalino kalbėti ir klausytis vienu metu.

Įsiklausydamas į kiekvieną "vakarėlyje" ištartą garsą, Harlanas diktavo savo pastabas, įrašydamas jas antrame lygyje. Čia jis atpasakojo įspūdžius, aiškino ir komentavo. Vėliau Technikas pasinaudojo tuo pačiu fonografu, glaustos faktų kvintesencijos ir komentarų pavidalu trečiame lygyje užrašydamas savo ataskaitą.

Netikėtai į kambarį įžengė Nois Lambent. Harlanas demonstratyviai nusiėmė mikrofoną ir ausines, įstatė juos į cilindriuką, įdėjo jį į futliarą ir garsiai užtrenkė dangtelį.

- Kodėl jūs manęs taip nemėgstat? Kodėl pykstat? - koketiškai paklausė Nois. Jos rankos ir pečiai buvo nuogi; taliją bei ilgas kojas gaubiantis minkštas penolonas spindėjo neryškia mirguliuojančia šviesa.

- Aš visai nepykstu. Aš apskritai nieko jums nejaučiu.

Tą minutę jis buvo visiškai nuoširdus.

- Negi galima dirbti taip vėlai? Jūs tikriausiai pavargot?

- Aš negaliu dirbti, kol jūs čia, - gaižiai atsakė Harlanas.

- Ū-ū-ū, pikčiurna! Per visą vakarą jūs neištarėt man nė žodžio.

- Aš su niekuo nesikalbėjau. Mane čionai atsiuntė ne plepėti. - Visa savo išvaizda jis demonstravo, kad laukia jos išeinant.

- Nepykit ant manęs. Geriau išgerkit. Aš jus sekiau ir pastebėjau, kad jums patiko mūsų gėrimas. Bet viena taurė - tai labai mažai. Ypač jei norite dar padirbėti.

Už jos nugaros pasirodė mažytis robotas su taure ant padėklo ir grakščiai nušliuožė link Harlano.

Vakarienės metu Harlanas valgė nedaug, bet paragavo beveik visų patiekalų. Jis žinojo juos iš ankstesnių Stebėjimų, bet seniau visuomet nuo jų susilaikydavo, apsiribodamas

neišvengiama mažyčių kąsnelių degustacija. Harlanas turėjo pripažinti (nors darė tai labai nenorom), kad jam patiko tie valgiai, patiko putojantis šviesiai žalias, mėtomis kvepiantis gėrimas (ne alkoholinis, veikiantis kažkaip kitaip), kurį labai mėgo visi svečiai. Prieš dvejus biometus, prieš paskutinį Realybės Pakeitimą, to gėrimo dar nebuvo.

Jis paėmė taurę ir linktelėjęs padėkojo Nois.

Vis tik įdomu, kodėl Realybės Pakeitimas, kuris praktiškai nepadarė jokios įtakos Šimtmečio gyvenimui, su savimi atsinešė šį gėrimą? Beje, o kokia nauda iš tokių klausimų - juk jis ne Skaičiuotojas.

Be to, net patys detaliausi skaičiavimai niekuomet nepajėgs pašalinti visų neapibrėžtumų, įvertinti visų atsitiktinių efektų. Antraip kam būtų reikalingi Stebėtojai?

Jis ir Nois buvo vieni visame name. Praėjo jau du dešimtmečiai, kai gyvus tarnus pakeitė robotai, ir jie bus madingi dar dešimtį metų.

Žinoma, Nois ir jos amžininkai nematė nieko "nepadoraus" tame, kad jiedu liko vieni; šios epochos moteris mėgavosi visiška ekonomine laisve ir panorėjusi galėjo tapti motina, nė nepažinusi nėštumo sunkumų.

Ir vis tik Harlanui buvo nejauku.

Mergina gulėjo ant sofos, pasirėmusi alkūne. Raštuotas sofos uždangalas lengvai palinko po ja tarytum godžiai apglėbdamas jauną kūną. Permatomi bateliai buvo nuspirti ant grindų, ir per minkštą penoloną matėsi, kaip ji sulenkia ir atlenkia kojų pirštus - lyg išdykęs kačiukas, išleidžiantis ir vėl paslepiantis savo nagelius.

Nois krestelėjo galvą, ir juodi jos plaukai, sudėti keisto bokštelio forma, staiga išsivadavo iš juos laikančių smeigtukų ir nubangavo nuogais pečiais, kurie Harlanui pasirodė dar baltesni ir žavingesni.

- Kiek jums metų?

Jos balsas skambėjo tingiai ir ilgesingai.

Į šį klausimą jokiu būdu negalima atsakyti.

Tai ne jos reikalas. Mandagiai, bet tvirtai jis privalėjo tarti: "Leiskite man tęsti mano darbą". Bet staiga išgirdo savo neaiškų murmesį:

- Trisdešimt dveji.

Žinoma, jis turėjo omeny biometus.

- Aš jaunesnė. Man dvidešimt septyneri. Kaip gaila, kad netrukus atrodysiu vyresnė už jus! Dar truputį, ir aš pasidarysiu senė, o jūs liksit toks kaip dabar. Sakykit, nejaugi jums iš tiesų patinka jūsų amžius? Kodėl jums nenumetus poros metelių?

- Apie ką čia jūs?

Harlanas pasitrynė kaktą.

- Jūs niekad nemirsit, - tyliai ištarė ji, - juk jūs Amžinasis. Kas tai, klausimas ar tvirtinimas?

- Jūs iš proto išsikraustėt, - atsakė jis, - mes senstam ir mirštam lygiai taip, kaip ir visi žmonės.

- Papasakokit, - žemu pašaipiu balsu nutęsė ji.

Kaip melodingai jos lūpose skambėjo penkiasdešimtojo tūkstantmečio kalba, kuri Harlanui visuomet atrodė grubi ir nemaloni! Beje, o gal pilnas skrandis ir aromatais persmelktas oras atbukino jo klausą?

- Jūs galit apsilankyti visuose Laikuose, jums prieinamos visos Žemės vietos. Aš taip svajojau dirbti Amžinybėje. Kiek reikėjo laukti, kol man pagaliau leido, ir staiga sužinau, jog ten vien tik vyrai. Kai kurie iš jų net nenorėjo su manimi kalbėtis, ir tik todėl, kad aš - moteris. Štai, pavyzdžiui, jūs - jūs net nežiūrėjot į mane.

- Mes visi tokie užsiėmę, - sumišęs sumurmėjo Harlanas, - aš neturėjau nė minutės poilsio.

Jį apėmė pasitenkinimo ir ramybės būsena, ir Harlanas veltui stengėsi jai pasipriešinti.

- O kodėl tarp Amžinųjų nėra moterų?

Harlanas nepasitikėjo savimi taip, kad drįstų atsakyti į šį klausimą. O ir ką jis galėjo pasakyti? Kad Amžinybės nariai renkami labai kruopščiai ir atsargiai. Kad jie privalo patenkinti bent jau dvi sąlygas: pirma, turėti reikiamų sugebėjimų, antra, jų pasitraukimas iš Laiko negalėjo pakenkti Realybei.

Realybė! To žodžio pokalbiuose su Laiko gyventojais reikėjo vengti bet kokia kaina. Kambarys pradėjo lėtai suktis, ir jis užsimerkė, stengdamasis sustabdyti jo judėjimą.

Kiek puikių kandidatūrų liko Laike vien todėl, kad jų pasitraukimas reikštų, jog kažkas negims, nemirs, neves, ir pa-

sekmės bus tokios siaubingos, kad Laiko Taryba jokiu būdu negalėjo to leisti.

Negi galima patikėti jai šias slapčiausias Amžinybės paslaptis? Žinoma, ne. Negi galima jai papasakoti, kad moterys beveik niekad netenkino Amžiniesiems keliamų sąlygų, kadangi dėl kažkokių jam nesuvokiamų priežasčių (gal Skaičiuotojai jas ir suprato, bet jis - ne) moters pasitraukimas iš Realybės galėjo sukelti šimtus kartų blogesnes pasekmes nei vyro pasitraukimas.

Mintys Harlano galvoje susimaišė; jos išsilakstė, sukosi ir vėl pynėsi į keistus, kvailus ir kažkuo juokingus vaizdus. Besišypsantis Nois veidas buvo visiškai arti. Jos balsas skambėjo lyg lengvas vėjelio dvelkimas:

- Ak jau man tie Amžinieji! Visi tokie paslaptingi. Bijo ir žodį ištarti. Padaryk mane Amžinąja.

Jos žodžiai jo galvoje susiliejo į vieną nenutylančią muzikinę natą.

Labiau už viską pasaulyje jis troško jai pasakyti:

"Paklausyk, gražuole, Amžinybė ne žaidimas ir ne pramoga nuobodžiaujančioms būtybėms. Mes dirbam dieną ir naktį. Mes vykdom kilniausią misiją. Mes iki menkiausių smulkmenų išstudijuojam visus Laikus nuo Amžinybės sukūrimo iki paskutiniųjų žmonių giminės dienų ir apskaičiuojam neįgyvendintas galimybes, o jų skaičius begalinis, bet tarp jų mes turim surasti pačias geriausias, o po to ieškom Laiko momento, kai niekingas veiksmas pavers tą galimybę tikrove, bet ir geriausia tikrovė nėra riba, ir mes vėl ieškom naujų galimybių, ir taip be galo, nuo tų laikų, kai tolimame Pirmykščiame 24-ajame Vikoras Malansonas atrado Temporalinį lauką ir atsirado galimybė 27-ajame sukurti Amžinybę, paslaptingasis Malansonas, atsiradęs nežinia iš kur ir praktiškai paklojęs Amžinybės pamatus... ir naujos galimybės... ir taip be galo... ratu... amžinai... ir taip nuolatos..."

Jis krestelėjo galvą, bet mintys vis vien sukosi, jų deriniai darėsi vis keistesni ir fantastiškesni, ir staiga jo smegenyse akinančiu tvyksniu nušvito beprotiška spėlionė... ir užgeso.

Jis stengėsi nutverti tą akimirką lyg šiaudą, bet ją nusinešė srovė.

Mėtų gėrimas?

Nois buvo visiškai greta, taip arti, kad jos veidas jam rodėsi miglotu švytinčiu debesiu. Jis jautė lengvą jos plaukų prisilytėjimą prie savo skruostų, jos alsavimo šilumą. Jis privalėjo atsitraukti, atsistoti, išeiti, bet - keista, beveik neįtikėtina - jam nesinorėjo trauktis.

- Jeigu aš tapčiau Amžinąja... - kuždėjo ji taip tyliai, kad jo širdies dūžiai beveik nustelbė žodžius.

Jos drėgnos lūpos truputį prasivėrė.

- Padaryk mane Amžinąja!

Jis mėgino suprasti jos žodžių prasmę, bet staiga jie neteko bet kokios reikšmės. Pasaulis pradingo liepsnos liežuviuose.

Kas jis? Endrius Harlanas ar kas nors kitas? Kur jis? Sapne? Tikrovėj?

Tai, kas nutiko, buvo visiškai ne taip siaubinga ir šlykštu, kaip jam atrodė anksčiau. Ir tai jam tapo bauginančiu ir džiugiu atradimu.

O paskui ji prisiglaudė prie jo, švelniai ir meiliai šypsodamasi akimis, o jis, drebėdamas ir dusdamas iš neįprastos laimės, nemokšiškai glostė jos juodus drėgnus plaukus.

Viskas pasikeitė. Ji jau nebebuvo jam vakarykštė Nois Lambent, moteris su savo atskiru, jam nesuvokiamu gyvenimu. Keistu ir netikėtu būdu ji tapo jo paties dalimi.

Toks įvykis nebuvo numatytas Instrukcijoj, bet Harlanas nejuto nė menkiausio sąžinės graužimo. Stiprų jausmą jam kėlė tiktai mintis apie Finžį. Jis svaigo iš laimės ir pasididžiavimo!

Tą naktį Harlanas ilgai negalėjo užmigti. Galvos svaigulys praėjo, lengvumas pamažu išsisklaidė, bet jo niekaip neapleido situacijos neįprastumo pojūtis. Pirmąkart per visą savo sąmoningą gyvenimą jis gulėjo lovoje su moterim.

Jis girdėjo tykų Nois alsavimą; lengvas sienų ir lubų mirgėjimas leido įžiūrėti jos siluetą. Jis netgi galėjo paliesti jos kūną - tereikėjo ištiesti ranką, - bet Harlanas nedrįso nė krustelti, bijodamas ją pažadinti.

Jis baimingai pagalvojo: o jei jis pats ir viskas, kas įvyko tarp jų, tiktai sapnas, jos sapnas, ir jam pasidarė baisu, kad ji gali pabusti ir viskas pranyks.

Kokia keista mintis - ji tarytum atitrūko nuo fantastiškos virtinės, kuri dar visai neseniai sukosi jo smegenyse...

Tos beprotiškos, nežabotos fantazijos pagimdytos mintys, balansuojančios ant sąmonės ribos, kaip jos šovė jam į galvą? Jis pamėgino jas prisiminti, bet nepajėgė. Ir netikėtai jį apėmė neįveikiamas troškimas susigrąžinti tas mintis, staiga tai pasidarė svarbiau už viską pasaulyje. Nors Harlanas neprisiminė jokių smulkmenų, jis buvo absoliučiai tikras, kad vienai akimirkai jam atsivėrė kažkas be galo svarbaus.

Jis neprisiminė, kokia buvo ta jo spėlionė, bet jį užplūdo toks lengvumas, koks užplūsta žmogų pusiaumiegy, kai smegenų nekausto logika ir vidiniam žvilgsniui atsiveria tikrovėje nepasiekiamos perspektyvos.

Netgi mintys apie greta miegančią merginą pasitraukė į antrą planą.

“Jei tik man pasisektų nutverti siūlą, - mąstė jis, - aš galvojau apie Realybę ir Amžinybę... taip, ir dar apie Malansoną ir Kuperį...”

Staiga Harlanas nutirpo. Kodėl jis prisiminė Mokinį? Kuo čia dėtas Kuperis? Juk apie jį tuomet negalvojo.

Bet tokiu atveju kodėl ši mintis dingtelėjo jam dabar?

Harlanas suraukė antakius. Kas už to slypi? Ką būtent jis stengiasi suprasti? Iš kur jame tas neįveikiamas troškimas kažką prisiminti?

Jis pašiurpo, nes šie klausimai viską aplink nušvietė silpnu neseno tvyksnio atšvaitu, ir jis jau beveik prisiminė.

Harlanas gulėjo nekvėpuodamas, bijodamas nubaidyti jame gimstančią mintį. Tegul ji ateina pati.

Tegul ateina pati!

Nakties, jau tapusios pačia svarbiausia ir reikšmingiausia jo gyvenime, tyloje pas jį atsėlino neįtikėtina spėlionė, kurią kitą, ne tokią beprotišką akimirką jis būtų atmetęs nedvejodamas.

Harlanas leido tai minčiai pražysti ir subręsti, ir ji paaiškino jam šimtus keistų, nesuprantamų dalykų, kurie kitu atveju būtų likę tiesiog keistais ir nesuprantamais.

Sugrįžus į Amžinybę jam teks dar daug ką ištirti bei patikrinti, nors širdies gilumoj jis jau buvo visiškai tikras, kad įspėjo baisią mįslę, kurios jam jokiu būdu nederėjo žinoti.

Mįslę, nuo kurios priklausė Amžinybės egzistavimas!

6. Sąmatininkas

Nuo tos atmintinos nakties praėjo bioměnuo. Bet dabar pagal įprastą Laiko skaičiavimą Harlaną nuo jos skyrė beveik du šimtai tūkstančių metų. Jis buvo 2456-ojo Šimtmečio sektoriuje ir mėgino pataikavimu, įkalbinėjimais bei atviru šantažu sužinoti, kokia dalia naujojoje Realybėje yra skirta Nois Lambent.

Jo elgesys grubiai pažeidė profesinę etiką, dar daugiau, jis ribojosi su nusikaltimu. Harlano tai nejaudino. Savo paties akyse jis jau seniai tapo nusikaltėliu. Būtų tiesiog kvaila save apgaudinėti. Naujas nusikaltimas jau nieko nebekeitė, užtai sėkmės atveju jis galėjo daug laimėti.

Ir štai po visų tų chuliganiškų machinacijų (jam nė į galvą nešovė paieškoti švelnesnio posakio) jis stovėjo prie išėjimo iš Amžinybės prieš neregimą Temporalinio lauko uždangą, skiriančią jį nuo 2456-ojo. Išeiti iš Amžinybės į įprastą Laiką buvo kur kas sudėtingiau nei peržengti per tą pačią uždangą į Laiko Šulinį. Prietaisų skalėse reikėjo labai tiksliai nustatyti atitinkamo žemės paviršiaus taško koordinates ir reikiamą laiko momentą. Bet nepaisant milžiniškos vidinės įtampos, Harlanas dirbo lengvai ir užtikrintai - tai liudijo apie didžiulę patirtį bei įgimtą talentą.

Jis atsidūrė kosmolėkio mašinų salėje. Visai neseniai Technikas drauge su Sociologu studijavo šią salę Chronoskopo ekrane. Žinoma, Vojus dabar sėdi prie to paties ekrano ir saugiai stebi, kaip Technikas atlieka savo Poveikio Aktą.

Harlanas neskubėjo. Salė bus tuščia 156 minutes. Tiesa, erdvinė-chronologinė Instrukcija leido jam išnaudoti tik 110 minučių, likusios 46 sudarė įprastinę keturiasdešimties procentų "atsargą". Instrukcija nerekomendavo naudotis "atsarga", tai buvo leidžiama tik blogiausiu atveju.

"Atsargų ryjikai" neilgai likdavo Specialistais.

Beje, Harlanas ketino Laike praleisti ne daugiau kaip dvi minutes. Išorinis Lauko generatorius gaubė jį Biolauko debesiu - vaizdingai tariant, Amžinybės emanacija - ir saugojo nuo bet kokių Realybės Pakeitimo pasekmių. Harlanas žengė pirmyn, nuėmė nuo lentynos mažą dėžutę ir padėjo ją iš anksto pasirinkton vieton ant apatinės lentynos.

Grįžti atgal į Amžinybę jam buvo taip paprasta, kaip įeiti į kambarį pro duris. Pašaliniam žiūrovui tuo momentu būtų pasirodę, jog Harlanas paprasčiausiai dingo.

Maža dėžutė dabar gulėjo naujoje vietoje. Niekas neišdavė jos vaidmens pasaulio likime. Po kelių valandų kosmolėkio kapitonas išties ranką ir ją suras. Paieškos užtruks pusvalandį, o tuo metu sulūš variklis, ir kapitonas praras savitvardą. Įniršęs jis ryšis poelgiui, nuo kurio susilaikė ankstesnėje Realybėje. Dėl to neįvyks svarbus susitikimas, žmogus, kuris turėjo mirti, gyvens dar metus; kitas žus truputį anksčiau.

Šie Pakitimai - lyg ratilai vandenyje - sklis vis plačiau ir plačiau, kol 2481-ajame Šimtmetyje, praėjus dvidešimt penkiems amžiams po Techniko Akto, pasieks maksimumą. Paskui Pakeitimo intensyvumas ims mažėti. Teoriškai jis niekuomet nebus lygus nuliui, netgi po milijonų metų, bet jau po penkiasdešimties Šimtmečių jo neaptiks joks Stebėtojas. Praktiškai šį terminą galima vadinti viršutine riba.

Žinoma, Laikiečiai nė neįtarė, kas vyksta. Pakeitimai paliesdavo ne tik materialius objektus, bet ir žmogaus smegenis, jo atmintį, ir tiktai Amžinieji iš šalies žvelgė į permainas.

Sociologas Vojus neatsitraukdamas žiūrėjo į žydrą ekraną, kuriame dar visai neseniai virė kosminio uosto gyvenimas. Net negrįžtelėjęs į Harlaną, jis sumurmėjo keletą žodžių, kuriuos norėdamas galėjai palaikyti pasveikinimu.

Ekrane vyko stulbinantys pakitimai. Pranyko blizgesys ir didybė; apgailėtini griuvėsiai niekuo nepriminė ankstesnių grandiozinių statinių. Iš kosmolėkių beliko tik surūdijusios nuolaužos. Niekur nesimatė žmonių.

Harlanas leido sau šyptelti lūpų kampučiais. Taip, tai išties buvo MLR - Maksimali Laukiama Reakcija. Viskas įvyko iškart. Apskritai Pakitimai nebūtinai prasidėdavo išsyk po Poveikio Akto. Jei atitinkami skaičiavimai būdavo atlikti atsainiai arba neitin tiksliai, reikėdavo laukti (biologiniu laiku) valandas,

dienas, kartais savaites. Tik išnaudojus visus laisvės laipsnius atsirasdavo nauja Realybė; kol likdavo nors menkiausia viens kitą panaikinančių veiksmų tikimybė, Pakitimo nebuvo.

Harlanas didžiavosi savo meistriškumu: jeigu jis pats parinkdavo BMP ir savo rankomis atlikdavo Poveikio Aktą, laisvės laipsniai pasinaikindavo iškart, ir Pakitimas prasidėdavo nedelsiant.

- Kokie jie buvo nuostabūs! - liūdnai pratarė Vojus.

Ši frazė skaudžiai įgėlė Harlanui; jam pasirodė, kad ji menkina jo darbo grožį ir tobulumą.

- O dėl manęs jų galėjo nė nebūti!

- Taip?

- O kokia iš jų nauda? Susidomėjimas kosmosu niekuomet netrunka daugiau kaip tūkstantį, na, du tūkstančius metų. Paskui tai nusibosta. Žmonės grįžta į Žemę; kolonijos kitose planetose nyksta ir išmiršta. Praeina keturi penki tūkstantmečiai, ir viskas prasideda nuo pradžių, kad vėl pasiektų negarbingą galą. Nenaudingas, niekam nereikalingas lėšų ir jėgų švaistymas.

- O jūs, pasirodo, filosofas, - sausai pratarė Vojus.

Harlanas pasijuto raustąs. Visi jie geri! Nėra jokios prasmės su jais kalbėti, pagalvojo jis ir piktai burbtelėjo, keisdamas pokalbio temą:

- Kas girdėt iš Sąmatininko?

- Būtent?

- Ar ne laikas pasidomėti, kaip jam sekasi? Gal jis jau gavo atsakymą?

Sociologas susiraukė tarytum smerkdamas tokį nekantrumą. O garsiai tarė:

- Eikim pas jį. Aš jus palydėsiu.

Lentelė ant kabineto durų skelbė, jog Sąmatininkas vardu Neronas Farukas. Tas vardas apstulbusiam Harlanui priminė du valdovus, viešpatavusius Viduržemio jūros rajone Pirmykštėje epochoje (kassavaitiniai užsiėmimai su Kuperiu smarkiai pagilino jo Pirmykštės istorijos žinias).

Bet Harlanui nepasirodė, kad šis Sąmatininkas būtų kuo nors panašus į kurį nors iš tų valdovų. Jis buvo liesas kaip skeletas; kuprotą nosį standžiai aptempė oda. Jis lengvais ilgų gumbuotų pirštų judesiais spaudė Analizatoriaus klavišus

ir veikiau priminė Mirtį, savo svarstyklėmis sveriančią žmonių likimus.

Harlanas nepajėgė atplėšti akių nuo Analizatoriaus. Toji mašinėlė buvo Likimo Apskaičiavimo širdis, taip pat jos kūnas, kraujas, raumenys bei visa kita. Tereikėjo įvesti į ją Realybės Pakeitimo matricą ir reikiamus žmogaus biografijos faktus, nuspausti štai šį mygtuką, ir ji sukikens begėdišku juoku, o paskui po minutės ar dienos išspjaus ilgą juostą su žmogaus veiksmų naujoje Realybėje aprašymu, kruopščiai pažymėjusi kiekvieną poelgį jo tikimybės ženkleliu.

Vojus pristatė Harlaną. Neslėpdamas pasibjaurėjimo, Farukas dirstelėjo į Techniko emblemą ir apsiribojo sausu galvos linktelėjimu.

- Na kaip, ar jau apskaičiavot tos jaunos būtybės likimą? - atsainiai paklausė Harlanas.

- Dar ne. Kai tik baigsiu, pasiųsiu jums specialų pranešimą.

Farukas buvo iš tų, kurie nedraugiškumą Technikams reiškė atviru grubumu.

- Ramiau, Sąmatininke, - priekaištingai pratarė Vojus.

Faruko veidas su balkšvomis blakstienomis ir bespalviais antakiais priminė kaukolę. Žybtelėjęs į Harlaną akimis - atrodė, kad jos sukasi tuščiose akiduobėse, - jis subambėjo:

- Elektrogravitacija jau pražudyta?

- Išbraukta iš Realybės, - linktelėjo Vojus.

Be garso, vien tik lūpomis Farukas pratarė keletą žodžių. Harlanas sukryžiavo ant krūtinės rankas ir įdėmiai pasižiūrėjo į Sąmatininką. Šis sutrikęs pasimuistė kėdėje ir sumišęs nusigręžė. “Supranta, jog ir pats ne be nuodėmės”, - piktdžiugiškai pagalvojo Harlanas.

- Paklausykit, - kreipėsi į Sociologą Farukas, - kadangi jūs jau čia, tai paaiškinkit, ką man daryti su ta krūva priešvėžinio serumo prašymų? Serumo yra ne tik mūsų Šimtmetyje. Kodėl visi prašymai adresuojami tiktai mums?

- Kiti Šimtmečiai apkrauti nė kiek ne mažiau. Jūs puikiai tai žinot.

- Tai tegul, lai griebia juos Laikas, apskritai nustoja siuntę prašymus!

- Įdomu, kaip mes galėtume juos priversti?

- Lengviau nei lengva. Tegul Laiko Taryba nustoja su jais terliotis.

- Aš nevadovauju Tarybai.

- Užtai pagal jūsų dūdelę šoka senis.

Harlanas automatiškai, be ypatingo susidomėjimo klausėsi pokalbio. Tai bent jau nukreipė jo dėmesį nuo Analizatoriaus "kikenimo". Jis žinojo, kad seniu yra vadinamas sektoriui vadovaujantis Skaičiuotojas.

- Su seniu aš jau kalbėjausi, - atsakė Vojus, - ir jis nusiuntė Tarybai užklausimą.

- Niekai! Jis nusiuntė įprastinį pranešimą. Jam reikėtų būti kietesniam. Seniai metas iš pagrindų keisti mūsų politiką šiuo klausimu.

- Mūsų dienomis Laiko Taryba nepritaria politikos pakitimams. Jūs gi žinot, kokie sklando gandai.

- Ir dar kaip! Atseit jie užimti svarbiais reikalais. Kaskart, kai tik jie pradeda tempti gumą, pasklinda gandas, jog jie užimti svarbiais reikalais.

Jei Harlano nuotaika būtų buvusi kitokia, jis tikriausiai būtų nusišypsojęs.

Farukas kelias sekundes niūriai patylėjo, o paskui nebeišlaikė:

- Tetrenkia mane Laikas! Kada tie bukagalviai supras, jog serumas nuo vėžio - tai ne daigai ir ne bangų varikliai? Mes visi žinom, kad net skiedra gali neigiamai paveikti Realybę, betgi nuo serumo priklauso žmonių gyvybės, ir tai šimtąkart sudėtingiau ir painiau.

Ne, jūs tik pamanykit, kiek žmonių kasmet miršta nuo vėžio tuose Šimtmečiuose, kurie neturi savo priešvėžinio serumo. Žinoma, mirti nenori niekas. Ir štai Žemės vyriausybės bombarduoja Amžinybę prašymais: "Padėkit, prašom, maldaujam, skubiai atsiųskit septyniasdešimt penkis tūkstančius ampulių, reikia gelbėti žmones, kurių mirtis taps negrąžinama netektim mokslui, menui, kultūrai; pridedam anketos duomenis ir biografiją".

Vojus skubiai ir raminančiai lingavo galva, bet Farukas dar nebaigė lieti jame susikaupusio kartėlio.

- Skaitai tas biografijas, ir kiekvienas žmogus - didvyris. Kiekvienas absoliučiai nepakeičiamas. Nėr ką daryti, pradedi

skaičiuoti. Iš pradžių paskaičiuoji, kas bus su Realybe, jei jie išgyvens po vieną, paskui - kas atsitiks, jeigu jie - Laikas juos rautų! - išgyvens į v a i r i a i s d e r i n i a i s.

Per praėjusį mėnesį aš apskaičiavau 572 prašymus. Septyniolika atvejų - jūs atkreipkit dėmesį, viso labo septyniolika - neigiamų efektų nebuvo. Be to, nebuvo nė vieno atvejo, kuris sukeltų palankų Realybės Pasikeitimą, bet Taryba nusprendė, jog neutraliais atvejais reikia išsiųsti serumą. Jie, matot, humanistai! Ir štai per mėnesį septyniolika žmonių įvairiuose Šimtmečiuose išsigelbėjo nuo mirties.

O kas toliau? Nejau Šimtmečiai tapo bent kiek laimingesni? Nesąmonė! Išgydė vieną, o dešimčiai, šimtui tame pačiame Laike, toje pačioje šalyje leido numirti. Ir visus, aišku, domina: o kodėl būtent jis? Gal šimtai mirusiųjų buvo šaunūs vaikinai, kuriuos visi mylėjo ir gerbė, o vienintelis mūsų išgelbėtas laimingasis muša savo seną motiną, o laisvalaikiu lupa vaikus? Juk Laikiečiai nė neįtaria apie Realybės Pakeitimus, ir mes apie tai negalim nė užsiminti.

Jūs prisiminsit mano žodžius, Vojau, mes patys prisišauksim nelaimę, jei Laiko Taryba nepriims sprendimo tiekti serumą tik teigiamo Realybės Pokyčio atveju. Vienintelis mūsų tikslas - pagerinti Realybę. Tų žmonių išgijimas arba veda į šį tikslą, arba ne. Štai ir viskas. Ir nereikia plepėti nesąmonių apie tai, kad atseit "blogiau nebus"...

Sociologas klausėsi jo kankinio veidu ir pagaliau pamėgino paprieštarauti:

- Bet įsivaizduokit, Farukai, kad jūs mirštat nuo vėžio...

- Nebūkit kvailys, Vojau. Negi galim leisti, kad mūsų sprendimus įtakotų sentimentalus gailestis? Taip mes niekuomet nebūtume atlikę nė vieno Realybės Pakeitimo. Juk visuomet atsiras vargšelis, kuriam nepasiseks. Ar įsivaizduojate save jo vietoje, ką?

Ir tuo pačiu pagalvokit dar apie štai ką. Kaskart po atlikto Pakeitimo darosi vis sunkiau ir sunkiau atrasti kitą, kuris būtų palankus. Kasmet auga šansai, jog atsitiktinis Pakeitimas sukels bjaurias pasekmes. Vadinasi, mažės ir pagijimų skaičius. Jis jau mažėja. Netrukus liks tik vienas išgijimas per biometus, netgi priskaičiuojant neutralius atvejus. Nepamirškit to.

Harlanui tas pokalbis nusibodo. Tokie "nukrypimai" buvo lyg ir profesinė liga. Psichologai ir Sociologai savo retuose Amžinybei pašvęstuose darbuose vadino tai "susitapatinimu". Žmonės tapatino save su Šimtmečiu, kuriame jie dirbo. Ir amžiaus rūpesčiai tapdavo jų pačių rūpesčiais.

Amžinybė dėjo titaniškas pastangas, stengdamasi išguiti susitapatinimo dvasią. Niekas neturėjo teisės dirbti ar net būti arčiau nei per du Šimtmečius nuo savo gimtojo Laiko. Skiriant į darbą pirmenybę teikdavo Šimtmečiams, kuriuose gyvenimo būdas kuo daugiau skyrėsi nuo įprasto vaikystėje. (Harlanas nenorom prisiminė Finžį, dirbantį 482-ajame.) Dar daugiau, atsiradus menkiausiems įtartiniems požymiams Amžinąjį nedelsiant pervesdavo į kitą sektorių. Harlanas nė surūdijusio skatiko neduotų už tai, jog Farukas savo vietoje išsėdės daugiau nei metus.

Ir vis dėlto žmonės atkakliai stengėsi surasti savo vietą Laike, įsigyti jame naują "tėvynę". Laiko Manija - kas apie ją negirdėjo? Bet dėl kažkokių nepaaiškinamų priežasčių kosminės epochos buvo ypač mėgiamos. Jau seniai reikėjo ištyrinėti šio reiškinio priežastis, bet Amžinybę kamavo chroniška baimė atsigręžti pačiai į save.

Dar prieš mėnesį Harlanas būtų išvadinęs Faruką skuduru ir sentimentaliu idiotu, verkšlenančiu dėl elektrogravitacijos praradimo ir besiguodžiančiu naiviais išpuoliais prieš Šimtmetį, nemokantį gydyti vėžio.

Jis būtų galėjęs pranešti apie jį kur dera. Dar daugiau, Amžinojo pareiga reikalavo padaryti tai nedelsiant. Aišku kaip dieną, šiuo žmogum jau nebegalima pasikliauti.

Bet dabar taip pasielgti jis nebegalėjo. Jis netgi gailėjo Sąmatininko. Jo paties nusikaltimai buvo kur kas šiurpesni. Ir vėl - jau kelintą kartą! - jo mintys pramintu taku grįžo prie Nois.

Tą naktį jam pavyko užmigti tik paryčiui. Pabudo jis vėlai. Pro pusiau permatomas sienas skverbėsi išsklaidyta dienos šviesa, ir Harlanui pasirodė, kad jis guli debesyje, plaukiančiame miglotu ryto dangum.

Nois juokdamasi purtė jį už peties.

- Kelkis, miegaliau, aš jau pavargau tave žadinti.

Harlanas mėšlungišku judesiu pamėgino užsitraukti antklodę, bet jos nebuvo. Paskui jis prisiminė viską, kas atsitiko, ir jo skruostus nudažė raudonis. Ką jam dabar daryti?

Bet tuomet nauja mintis akimirksniu nustūmė visus tuos pergyvenimus į antrą planą. Jis nedelsdamas pašoko ant kojų.

- Tetrenkia mane Laikas! Aš pramiegojau? Jau po dviejų?

- Nusiramink, dar nėra vienuolikos. Tavęs laukia pusryčiai.

- Ačiū, - sumurmėjo jis.

- Eik praustis. Aš pašildžiau tau vandens baseine ir paruošiau kostiumą.

- Ačiū, - vėl sumurmėjo jis.

Pusryčiaudamas jis nepakėlė akių. Nois sėdėjo priešais, alkūnėmis atsirėmusi į stalą ir parėmusi smakrą delnais. Jos juodi plaukai buvo sušukuoti į vieną pusę, blakstienos atrodė nenatūraliai ilgos. Ji nieko nevalgė, tik stebėjo kiekvieną jo judesį.

- Kur tu eisi antrą valandą?

- Į aerobolą, - numykė jis, - man pavyko gauti bilietą.

- Ak taip, juk šiandien finalinis susitikimas. Tik pamanyk, dėl to šuolio Laike aš praleidau visą sezoną. Endriau, mielasis, o kas šiandien laimės?

Tas "Endriau, mielasis" galutinai jį sutrikdė; visą kūną užplūdo nesuvokiamas silpnumas. Harlanas papurtė galvą ir pamėgino suteikti savo veidui griežtą, neprieinamą išraišką. Dar vakar jam tai puikiai sekėsi.

- Bet kaip tu gali nežinoti? Juk tu išstudijavai visą mūsų periodą.

Jam derėjo išlaikyti šaltą toną, bet pritrūko jėgų.

- Juk įvairiu metu skirtingose vietose vyksta tiek visokiausių dalykų. Negi galiu prisiminti tokią smulkmeną, kaip rungtynių rezultatas?

- Ū-ū-ū, priešgina! Aišku, prisimeni - tik nenori sakyti.

Vietoje atsakymo Harlanas pasmeigė auksine šakute mažytį sultingą vaisių ir pasiuntė jį tiesiai į burną.

Nois truputį patylėjo ir prabilo vėl:

- O mus tu matei?

- Neklausinėk manęs, N-nois. - Jam buvo labai sunku pavadinti ją vardu.

Jos balsas skambėjo tyliai ir švelniai:

- Negi tu mūsų nematei? Negi tu nuo pat pradžių nežinojai, kad mes...

- Ne, ne, aš negaliu pamatyti savęs, - miksėdamas ją pertraukė Harlanas, - juk aš nepriklausau Real... Manęs iki mano pasirodymo čia nebuvo. Aš negaliu tau šito paaiškinti.

Nuo sutrikimo jam pasidarė visiškai nebegera. Koks begėdiškumas - ramiai kalbėti apie tokius dalykus! Jis irgi geras: vos nepapuolė į spąstus ir neleptelėjo žodžio "Realybė" - labiausiai draudžiamo žodžio pokalbiuose su Laikiečiais.

Ji truputį kilstelėjo antakius, ir jos akys pasidarė visiškai apvalios: jose sušvito vylinga nuostaba.

- Tau ką, gėda?

- Mums nederėjo taip elgtis.

- Kodėl? - 482-ojo Šimtmečio požiūriu jos klausimas buvo absoliučiai nekaltas. - Argi Amžiniesiems negalima?

Jos balse suskambo pašaipa, tarytum ji būtų klaususi, ar Amžiniesiems leidžiama valgyti.

- Nevadink manęs Amžinuoju, - sustabdė ją Harlanas. - O jei tai tave domina: pagal taisykles - ne.

- Na, ką gi, tuomet tu jiems nesakyk. Ir aš nesakysiu.

Ji atsistojo, lengvu klubų judesiu stumtelėjo iš kelio tarp jų stovintį stalelį ir atsisėdo jam ant kelių.

Harlanas apmirė su priekin ištiestomis rankomis, bergždžiai mėgindamas ją sulaikyti. Ji pasilenkė ir pabučiavo jį į lūpas, ir nuo to bučinio gėda ir sumaištis pranyko be pėdsakų.

Pats to nepastebėdamas, Harlanas užsiėmė tuo, ką kategoriškai draudžia Stebėtojo etika, - jis pradėjo mąstyti apie egzistuojančios Realybės problemas ir apie artėjančio Pakeitimo pobūdį.

Šis Pakeitimas neturėjo paliesti nei palaidų papročių, nei dirbtinai auginamų vaisių, nei moterų viešpatavimo visose gyvenimo sferose. Visa tai vyko buvusiuose Pakeitimuose, ir Laiko Taryba geranoriškai toleravo tokius dalykus. Finžis sakė, jog Pakeitimas bus mažytis, beveik nepastebimas.

Aišku buvo viena: Pakeitimas palies jo stebimus žmones. Jis įtrauks privilegijuotas klases, aristokratiją, turtuolius,

"visuomenės grietinėlę". Bet labiausiai jį jaudino tai, kad Pakeitimas tikrų tikriausiai palies Nois.

Su kiekviena prabėgančia diena jo mintys darėsi vis niūresnės, nuodydamos netgi susitikimų su Nois džiaugsmą.

- Kas tau nutiko? - neramiai klausinėjo ji. - Pirmomis dienomis tu buvai visai kitoks nei Amž... Nei toje vietoje. Tavęs niekas neslėgė. O dabar vėl atrodai susirūpinęs. Ar tai todėl, kad tau reikia grįžti atgal?

- Ir todėl, - atsakė Harlanas.

- O tau būtinai reikia grįžti?

- Taip.

- O kas nutiks, jei tu pavėluosi?

Harlanas vos nešyptelėjo.

- Jiems mano pavėlavimas nepatiktų, - ištarė jis ir ilgesingai pagalvojo apie dvi atsargines dienas, numatytas Instrukcijoje.

Nois įjungė mažytį muzikinį instrumentą. Sudėtingas matematinis įrenginys iš atsitiktinių garsų kombinacijų parinkdavo malonius, klausą glostančius derinius. Improvizuotos melodijos kartojosi ne dažniau kaip snaigių raštai ir buvo ne mažiau nuostabios bei įmantrios.

Užburtas muzikos garsų, Harlanas nenuleido akių nuo Nois; visos jo mintys sukosi apie ją. Kuo ji taps savo naujajame persikūnijime? Prekiautoja žuvimi? Fabriko darbininke? Stora ir bjauria, nuolat sergančia šešių vaikų motina? Kad ir kuo ji betaptų, ji pamirš Harlaną. Naujoje Realybėje jis jau nebebus jos gyvenimo dalimi. Kad ir kuo ji bepasidarytų, ji jau niekuomet nebebus ankstesniąja Nois.

Jis nebuvo šiaip sau įsimylėjęs - ar maža ką galima įsimylėti! Jis mylėjo Nois. (Keista: pirmąkart gyvenime jis mintyse ištarė šį žodį ir nė kiek nenustebo.) Joje jis mylėjo viską: jos rengimosi manierą, eiseną, balsą, netgi jos koketiškas grimasas. Prireikė dvidešimt septynerių šioje Realybėje praleistų metų ir visos jos gyvenimo patirties, kad ji taptų būtent tokia. Ankstesnėje Realybėje praėjusiais biometais ji nebuvo jo Nois. Ir ateinančioje Realybėje ji taip pat nebepriklausys jam.

Galbūt naujoji Nois bus visais atžvilgiais pranašesnė, bet Harlanas, dar nespėjęs susivokti savo jausmuose, visiškai tiksliai žinojo viena: jam reikalinga štai ši Nois; ta pati, kuri sėdi

priešais jį. Jeigu šita Nois turi trūkumų, ji jam reikalinga drauge su jais.

Ką jam daryti?

Į galvą ateidavo įvairiausi planai, bet visi jie prieštaravo Įstatymui. Pirmiausiai reikėjo išsiaiškinti Pakeitimo pobūdį, sužinoti, kaip jis paveiks Nois. Galų gale, juk negalima žinoti iš anksto...

Slegianti tyla išvaikė Harlano prisiminimus. Jis vėl buvo Sąmatininko kabinete, ir Vojus žvairai dirsčiojo į jį. Greta Harlano krėslo stovėjo Farukas, palenkęs virš jo savo numirėlišką galvą.

Stojusioje tyloje tvyrojo kažkas negero. Harlanui teprireikė akimirkos, kad suprastų, kas atsitiko. Analizatorius tylėjo.

Harlanas pašoko.

- Ar gavote atsakymą, Sąmatininke?

Farukas žvilgtelėjo į rankoje suspaustas juostas.

- Taip, žinoma, tik šiek tiek keistoką.

- Parodykit. - Ištiesta Harlano ranka pastebimai drebėjo.

- Tas ir yra, kad nėr ko rodyti. - Faruko balsas skambėjo kažkur toli toli. - Naujoje Realybėje jūsų dama neegzistuoja. Jos nėra, fit, fit, išgaravo! Jokių asmenybės postūmių, nieko. Aš perskaičiavau visas tikimybių keičiamąsias vienos šimtatūkstantosios tikslumu, jos niekur nėra. Dar daugiau, - jis susimąstęs pasitrynė smakrą savo ilgais sausais pirštais, - esant jūsų pateiktai faktų kombinacijai, aš nelabai suprantu, kaip ji galėjo egzistuoti praeitoje Realybėje.

Harlanas vos jį girdėjo: kambarys lėtai pajudėjo iš po jo kojų.

- Betgi Pakeitimas toks nereikšmingas.

- Žinau. Tiesiog keistai susidėjusios aplinkybės. Tai jūs paimsit juostas?

Harlanas net nepastebėjo, kaip jas paėmė. Nois pradings? Naujoje Realybėje jos nebebus? Nejaugi tai įmanoma?..

Ant savo peties jis pajuto kažkieno ranką; ausyse suskambo Sociologo balsas:

- Kas jums, Harlanai? Jums negera?

Ranka atsitraukė tarytum pasigailėjusi savo neapdairaus kontakto su Techniko kūnu.

Harlanas nurijo seiles ir didžiulėmis valios pastangomis suteikė savo veidui ramią išraišką.

- Viskas gerai. Būkit malonus, palydėkit mane iki kapsulės.

Negalima taip atvirai reikšti savo jausmų. Jis privalo elgtis taip, lyg šie tyrinėjimai jį domintų vien tik akademiškai. Jis privalo bet kokia kaina nuslėpti savo milžinišką, nepakeliamą džiaugsmą, užplūdusį jį nuo minties, jog Nois naujoje Realybėje neegzistuoja.

7. Nusikaltimo preliudija

Įžengęs į kapsulę Harlanas staigiai dirstelėjo per petį. Jis norėjo įsitikinti Temporalinio lauko uždangos, skiriančios Laiko Šulinį nuo Amžinybės, nepralaidumu. Harlanas baiminosi, kad Sociologas Vojus gali jį sekti. Pastarosiomis savaitėmis jis nuolat žvalgėsi atgal, ar kas nors nesislepia jam už nugaros, - tas judesys pasidarė įprastas, beveik refleksinis.

Paskui, užuot grįžęs į 575-ąjį, jis vėl pasiuntė kapsulę į ateitį. Harlanas sėdėjo ant sofos ir žiūrėjo į Šimtmečių Skaitiklį, kurio parodymai keitėsi taip greit, jog buvo sunku pastebėti atskirus skaičius. Nors kapsulė skriejo beveik kritiniu greičiu, kelionė užtruks keletą biovalandų.

Laiko apmąstymams buvo daugiau, negu reikia.

Kaip viskas pasikeitė po netikėto Sąmatininko atradimo! Net jo nusikaltimo pobūdis pasidarė visiškai kitoks.

Voratinklio siūlai driekėsi vis arčiau prie Finžio. Ta frazė įkyriai zvimbė smegenyse tarsi didžiulė rudeninė į stiklą besidaužanti musė: vis arčiau prie Finžio... vis arčiau prie Finžio...

Sugrįžęs į Amžinybę po dienų, praleistų 482-ajame su Nois, Harlanas pamėgino išvengti greito susitikimo su Finžiu. Dar nespėjo už jo nugaros užsitrenkti Laiko Vartai, ir Techniką su nauja jėga pradėjo kamuoti sąžinė. Priesaikos pažeidi-

mai, kurie 482-ajame atrodė niekai, tarp Amžinybės sienų rodėsi sunkiu nusikaltimu.

Jis pasiuntė ataskaitą beasmeniu pneumatiniu paštu ir užsidarė savo kambaryje. Jam reikėjo laimėti laiko, pamąstyti ir atsipeikėti.

Bet Finžis nepaliko jo ramybėj. Po pranešimo išsiuntimo dar nepraėjo nė valanda, ir jis iškvietė Harlaną videofonu. Riebi Skaičiuotojo fizionomija griežtai žvelgė iš ekrano.

- Tikėjausi surasti jus jūsų kabinete.

- Jūs gavot mano ataskaitą, sere, - paprieštaravo Harlanas. - Ar ne vis vien, kur aš lauksiu savo naujo paskyrimo?

- Jūs taip manot? - Finžis sužvairavo į rankoje suspaustas juostas, pakėlė jas prie akių ir ėmė apžiūrinėti sudėtingą perforacijų raštą. - Vargu ar jūsų ataskaitą galima vadinti pilna. Jūs leisit man užeiti pas jus?

Harlanas suabejojo. Bet Finžis kol kas buvo jo viršininkas, ir nors Skaičiuotojas be jokių ceremonijų prašėsi į svečius, atsisakymas galėjo būti palaikytas nepaklusnumu. Dar daugiau, šis atsisakymas taptų užmaskuotu kaltės pripažinimu, o išsikamavusi Harlano sąžinė šito niekaip negalėjo sau leisti.

- Džiaugsiuos jus matydamas, Skaičiuotojau, - prislėgtu balsu ištarė jis.

Asketiškoje, beveik skurdžioje Harlano buto aplinkoje apkūnus Finžio kūnas atrodė svetimu epikūrišku elementu. Gimtasis Harlano amžius linko į spartietišką stilių, ir Technikas visam gyvenimui pamėgo paprastumą. Kelios lenktų metalinių vamzdžių kėdės su plastikinėmis sėdynėmis - dirbtinai, bet neitin meistriškai imituojančiomis medieną. Kampe stovėjo daiktas, kurio išvaizda niekaip nesiderino su sektoriuje priimtu stilium.

Finžio akutės taip ir įsmigo į jį. Skaičiuotojas storu pirštu perbraukė jo paviršių tarytum tikrindamas, iš ko jis padarytas.

- Kokia čia medžiaga?

- Medis, sere.

- Negali būti! Tikras medis? Tiesiog nuostabu! Tikriausiai jis naudojamas jūsų gimtajame Šimtmetyje?

- Taip, sere.

- Suprantu. Beje, taisyklės to nedraudžia. - Jis patrynė pirštą, kuriuo lietė medį, į drabužio audinį. - Bet man toks potraukis gimtajai kultūrai vis vien atrodo nepriimtinas. Tikras Amžinasis prisiderina prie bet kokios aplinkos, į kurią patenka. Pavyzdžiui, aš. Per pastaruosius penkerius metus nė dviejų kartų nevalgiau iš energetinių indų. - Jis atsiduso. - O jeigu tik jūs žinotumėt, kaip bjauru valgyti maistą, kuris lietėsi su materija. Bet aš nepasiduodu, Technike, aš nepasiduodu.

Jis vėl žvilgtelėjo į medinį daiktą, susidėjo rankas už nugaros ir paklausė:

- Kas tai yra?

- Knygų lentynos, - atsakė Harlanas.

Jį apėmė nenugalima pagunda paklausti Finžio, ar šiam dabar nebjauru liesti rankomis savo paties užpakalio materiją, ar jam nesinori pakeisti rūbų ir kai kurių kūno dalių švariu bei tauriu jėgos lauku?

- Knygų lentynos? - Finžis apstulbęs kilstelėjo antakius. - O štai tie daikteliai ant jų - knygos?

- Visiškai teisingai, sere.

- Autentiški egzemplioriai?

- Tik autentiški, Skaičiuotojau. Aš surinkau juos 24-ajame. Pavyzdžiui, štai šie išleisti 20-ajame Šimtmetyje. Tik būkite atsargus, jei norėsite į juos žvilgtelti. Nors jie buvo atkurti ir impregnuoti specialios sudėties mišiniu, jų puslapiai labai trapūs. Su jais reikia elgtis labai atsargiai.

- Aš nė neketinu jų liesti. Tik pamanykit, juose išsilaikė tikros Pirmykščių amžių dulkės. - Jis purkštelėjo. - Autentiškos knygos, siaubinga! Su celiuliozinais puslapiais - juk jūs nepradėsite šito neigti?

- Taip, celiuliozinais, impregnuotais ypatingos sudėties mišiniu. - Harlanas giliai atsikvėpė, stengdamasis išlikti ramus. Būtų kvaila sutapatinti save su šiomis knygomis ir joms skirtą pajuoką priimti už pašaipą savo paties adresu.

- O tikriausiai, - tęsė Finžis, atkakliai nenorėdamas pakeisti pokalbio temos, - visas šių knygų turinys galėtų būti perrašytas į du juostos metrus ir tilptų ant piršto galiuko. Apie ką jos, šitos knygos?

- Tai įrišti vieno žurnalo, leisto 20-ajame Šimtmetyje, tomai.

- Jūs mokate skaityti Pirmykštes knygas?

- Čia tik keletas mano bibliotekos tomų, - išdidžiai atsakė Harlanas. - Nė viena Amžinybės biblioteka negali varžytis su manąja.

- Taip, taip, atsimenu - jūsų hobis. Prisimenu, kartą jūs man pasakojot apie savo susidomėjimą Pirmykšte istorija. Stebiuosi, kaip jūsų Mokytojas leido jums užsiiminėti tokiais niekais. Visiškai beprasmis energijos eikvojimas.

Harlanas suspaudė lūpas. Jis suprato, kad Finžis tyčia stengiasi išmušti jį iš pusiausvyros, versdamas prarasti šaltą protą. Taip atsitikti negali.

- Jūs atėjote pas mane pasikalbėti apie mano ataskaitą? - sausai pastebėjo jis.

- Būtent. - Skaičiuotojas apsidairė, išsirinko kėdę ir atsargiai atsisėdo. - Kaip jau minėjau, jūsų ataskaita nepilna.

- Kuria prasme, sere?

- Ramiau! Ramiau!

Finžis kreivai nusišypsojo.

- Turiu žinoti viską, ką jūs nutylėjot, Harlanai.

- Nieko, sere. - Nors jo balsas skambėjo tvirtai, išvaizda bylojo apie kaltę.

- Baikit, Technike! Juk jūs nemažai laiko praleidot tos jaunos panelės draugijoje. Bent jau turėjote praleisti pagal Instrukciją. Tikiuosi, jūs neišdrįsot pažeisti Instrukcijos?

Harlaną taip kamavo sąžinė, kad jis jau nebeįsižeidė dėl atviros abejonės jo profesine garbe.

- Aš vadovavausi Instrukcija, - sunkiai ištarė jis.

- Ir ką gi? Jūs neįtraukėt į ataskaitą nė vieno žodžio iš pokalbių su ta moterim?

- Jie nebuvo itin įdomūs, sere. - Harlano lūpos perdžiūvo.

- Nebūkit juokingas, Harlanai. Jūsų metuose ir su jūsų patirtim jau turėtų būti aišku, kad Stebėtojo nuomonė nieko nedomina.

Finžis nenuleido nuo Harlano akių. Įdėmus, nekantrus Skaičiuotojo žvilgsnis visai nesiderino su švelniu jo žodžių tonu.

Harlanas kuo puikiausiai viską matė, ir Finžio elgesys jo nė kiek neapgavo, bet įprastas pareigos jausmas visgi paėmė viršų. Stebėtojo pareiga - pranešti absoliučiai viską, nenutylint jokių smulkmenų. Stebėtojas nebuvo žmogus; jis buvo tik čiuptuvas, kurį Amžinybė ištiesia į Laiko vandenis; čiuptuvas, kuris lytėdamas tyrinėja aplinkinį pasaulį, o po to yra įtraukiamas atgal.

Lyg atsakinėdamas gerai išmoktą pamoką, Harlanas pradėjo pasakojimą apie ataskaiton neįtrauktus įvykius. Treniruota Stebėtojo atmintis padėjo jam žodis žodin atkartoti pokalbius, atkuriant intonaciją ir veidų išraiškas. Pasakodamas jis tarytum išgyveno viską iš naujo ir visiškai nepastebėjo, kad primygtinė Finžio apklausa bei skausmingas pareigos jausmas įvarė jį į spąstus. Bet, atpasakojimui pasiekus kulminaciją, jis nutilo, nebepajėgdamas slėpti savo jausmų po bedvasiu Stebėtojo objektyvumu.

Staiga Finžis pakėlė ranką ir pašaipiu, dygiu balsu tarė:

- Dėkoju jums. Man pakaks. Jūs rengėtės papasakoti, kaip permiegojote su ta moterim.

Harlanas įsiuto. Finžio žodžiai atitiko tiesą, bet tonas tą įvykį pavertė grubiu, nepadoriu ir tiesiog banaliu. O jo ryšyje su Nois nebuvo nieko banalaus.

Bet Harlanas iš anksto žinojo keisto Finžio elgesio, jo neramių klausimų ir netikėto atsisakymo išgirsti pasakojimo pabaigą priežastį: Finžis pavyduliavo! Jis pats turėjo planų Nois atžvilgiu, bet nieko neišdegė.

Įniršis virto triumfu. Koks saldus keršto skonis! Pirmąkart Harlano gyvenime atsirado kažkas svarbesnio nei pasiaukojantis tarnavimas Amžinybės idealams. Finžiui teks pavyduliauti ir ateityje, nes Harlanas ir Nois visuomet priklausys viens kitam.

Džiaugsmingam pakilime Harlanas ryžosi išdėstyti prašymą, kurį šiaip jau norėjo pateikti po poros dienų:

- Aš noriu prašyti leidimo sąjungai su moterimi iš Laiko, sere.

Tie žodžiai pažadino Finžį iš apmąstymų:

- Su Nois Lambent, jei aš gerai jus supratau?

- Taip, Skaičiuotojau. Kadangi jūs vadovaujate šiam Sektoriui, mano prašymas vis vien anksčiau ar vėliau pateks į jūsų rankas.

Harlanas buvo patenkintas, kad jo prašymas atkeliaus pas Finžį. Tegul pasikankina. Jei jis pats svajoja apie sąjungą su Nois, jam teks garsiai apie tai pareikšti, ir tuomet Harlanas galės pareikalauti, kad Nois gautų pasirinkimo teisę. Štai tada jis kaip reikiant pasimėgaus savo triumfu!

Žinoma, įprastomis sąlygomis Technikas nė mintyse nedrįstų stoti skersai kelio Skaičiuotojui, bet Harlanas tikėjosi Tviselo paramos, o Finžis lyginant su Tviselu - tik nežymus žmogelis.

Bet Finžis nesutriko.

- Man regis, jūs ir be leidimo jau užmezgėt neteisėtą ryšį su ta moterim.

Harlanas paraudo ir ėmė nerangiai teisintis.

- Instrukcija primygtinai reikalavo, kad mudu ilgą laiką praleistume vieni. Kadangi niekas nebuvo specialiai uždrausta, aš visai nesijaučiu kaltas.

Jis melavo. Kaltė jį persekiojo, ir iš Finžio veido išraiškos buvo aišku, kad Skaičiuotojas tai žino ir mėgaujasi susidariusia padėtimi.

- Nepamirškit, netrukus ten įvyks Realybės Pakeitimas.

- Tokiu atveju aš prašysiu leidimo sąjungai su mis Lambent naujoje Realybėje.

- Koks siaubingas pasitikėjimas! Aš jums nepatarčiau. Ką jūs žinot apie tą Realybę? O jei mis Lambent bus ištekėjusi arba netekusi savo grožio? Aš net galiu pasakyti tiksliai: naujoje Realybėje jūs būsit jai nereikalingas. Ji net nežvilgtels jūsų pusėn.

Harlanas sunerimo.

- Ne jums tai spręsti.

- Taip? Jūs manot, kad didžioji jūsų meilė - tai ideali dviejų sielų sąjunga, kuri ištvers bet kokius Pakeitimus? Gal jūs ten, Laike, prisiskaitėt pigių romaniūkščių?

Harlanas prarado bet kokį atsargumą.

- Pirma, aš netikiu nė vienu jūsų žodžiu...

- Ką jūs pasakėt? - šaltai pratarė Finžis.

- Jūs meluojat! - Harlanui buvo į viską nusispjaut. - Jūs jos man pavydit. Jūs pats apie ją sukiotumėtės, bet ji pasirinko mane. Jūs tiesiog šėlstat iš pavydo.

- Ar jūs bent suvokiate?.. - pradėjo Finžis.

- Suvokiu. Aš ne toks kvailas, kaip jūs manot. Tiesa, aš ne Skaičiuotojas, bet ir ne visiškas neišmanėlis. Štai jūs dabar pasakėt, kad naujoje Realybėje ji nenorės manęs pažinti. O iš kur jūs tai ištraukėt? Juk jūs irgi nežinot, kokia bus naujoji Realybė. O jei Pakeitimas pasirodys besąs nereikalingas? Jūs tik prieš valandą gavot mano ataskaitą. Prieš pradedant skaičiavimus ją reikia kruopščiai išanalizuoti, jau nekalbant apie tai, kad privalu gauti Tarybos pritarimą. Todėl jūs, vaidindamas visažinį, paprasčiausiai meluojat.

Finžis turėjo daugybę galimybių atsakyti į šį išpuolį. Įkaitusi Harlano vaizduotė piešė įvairiausius paveikslus, ir Technikas net negalėjo atsakyti, kuris iš jų jį gąsdina labiausiai. Finžis galėjo paprasčiausiai išeiti iš kambario su įžeistos žmogiškosios vertės mina; jis galėjo iškviesti saugumo Tarnybos karininką ir areštuoti Harlaną už įžeidžiantį elgesį; jis galėjo...

Bet Finžis nepadarė nieko panašaus. Tyliu ir ramiu balsu jis tarė:

- Sėskit, Harlanai, ir paklausykit manęs.

Ir kadangi tokia reakcija buvo visiškai netikėta, Harlanui atkaro žandikaulis, ir jis visiškai sutrikęs prisėdo ant kėdės kraštelio.

Ką visa tai galėjo reikšti? Visą jo įkarštį kaip ranka nuėmė.

- Jūs tikriausiai prisimenat, - pradėjo Finžis, - mūsų pokalbį apie problemas, kilusias dėl nepageidaujamų kai kurių esamos Realybės gyventojų minčių apie Amžinybę. Jūs prisimenat mūsų pokalbį, ar ne?

Jis kalbėjo lyg atkaklus pedagogas, aiškinantis pamoką bukokam mokiniui, bet Harlanui pasirodė, kad Finžio akyse sužibo piktdžiugiškos ugnelės.

- Prisimenu, - atsakė Harlanas.

- Tuomet jūs turėtumėt prisiminti ir tai, kad Laiko Taryba nesutiko su mano rekomendacijomis ir primygtinai pareikalavo patvirtinti jas tiesioginiais Stebėjimais. Argi tai nereiškia, kad aš jau buvau atlikęs visus būtinus skaičiavimus?

- O mano ataskaita tai patvirtino?

- Visiškai.

- Ir vis tiek analizei dar prireiks kažkiek laiko.

- Nesąmonė! Jūsų ataskaita nė skatiko neverta. Patvirtinimu tapo jūsų žodžiai.

- Nesuprantu.

- Tuomet jums paaiškinsiu, kas būtent mums nepatiko esamoje Realybėje. Aukščiausiuose visuomenės sluoksniuose, o ypač moterų tarpe, atsirado prietaras, kad Amžinieji yra išties amžini ir, tikra to žodžio prasme, nemirtingi. Netikite? Betgi jums tai pasakė pati Nois Lambent. Prieš penkias minutes jūs pats pakartojote jos žodžius.

Harlanas žvelgė į Finžį nematančiomis akimis. Jis prisiminė juodas bedugnes virš jo palinkusios Nois akis, išgirdo jos tylų, švelnų kuždesį: "Tu niekada nemirsi. Juk tu Amžinasis".

- Tokie prietarai nepageidautini, - tęsė Finžis, - bet nieko siaubingo juose nėra. Žinoma, jie kelia tam tikrus nepatogumus, apsunkina sektoriaus veiklą, bet Skaičiavimai rodo, kad Pakeitimas palies tik mažą žmonių grupelę. Ir jei šis Pakeitimas įvyks, tai jo įtakon pirmiausiai paklius tie, kurie pasidavė tiems prietarams. Kitaip tariant - aristokratės, jų tarpe ir Nois.

- Tegul ir taip, bet aš vis tik surizikuosiu, - nepasidavė Harlanas.

- Bet jūs neturėsit nė menkiausio šanso. Nejaugi tikrai manot, kad jūs savo vyrišku žavesiu užkariavot išlepintą aristokratę ir ji puolė į Techniko glėbį? Būkite realistas, Harlanai, pažvelkit tiesai į akis.

Harlanas sučiaupė lūpas ir užsispyrusiai patylėjo.

- Vis dar nesuprantat? Gaila. Maniau, kad jūs protingesnis. Tuomet paklausykit. Iš savo prietarų apie Amžinųjų nemirtingumą šios moterys padarė labai keistą išvadą. Jos nusprendė, jog intymus bendravimas su Amžinuoju pavers nemirtingomis ir jas.

Smūgis pataikė į tikslą.

Harlanas susvyravo. Jis vėl aiškiai išgirdo Nois balsą: "Padaryk mane Amžinąja..." - ir paskui jos bučiniai...

- Sunku patikėti, kad tokie prietarai derintųsi su aukštu kultūros lygiu. Per visą Amžinybės istoriją mes pirmąkart susiduriam su tokiais dalykais. Siaubinga, beprecedentinė kvai-

lystė! Tokių paklydimų atsiradimo tikimybė yra tokia maža, kad patenka į atsitiktinių klaidų sritį. Apskaičiavimai pagal paskutinio Pakeitimo duomenis nedavė konkrečių rezultatų. Todėl Laiko Taryba iš manęs pareikalavo įrodymų - tiesioginio ir galutinio patvirtinimo. Eksperimentui aš parinkau mis Lambent - puikų to rato moterų egzempliorių. O antruoju objektu pasirinkau jus...

Harlanas pašoko nuo kėdės:

- Jūs drįsot pasirinkti mane eksperimento objektu?!

- Man labai gaila, - šaltai tarė Finžis, - bet tai buvo būtina. Jūs buvot visiškai neblogas objektas.

Harlano žvilgsnis buvo toks iškalbingas, kad Finžis susigūžė.

- Na ir bukas gi jūs, Harlanai! Pažvelkit į save: jūs - Amžinybės kūrinys su gyslomis tekančiu žuvies krauju. Jūs niekinat moteris. Visa, kas susiję su jomis, jums atrodo nedorovinga. Ne, ne tai. Yra geresnis žodis: nuodėminga! Moters akyse savo žavesiu jūs galit varžytis tik su pašvinkusia skumbre. O iš kitos pusės žavinga būtybė, išlepęs hedonistinio amžiaus sutvėrimas, ir ši moteris patį pirmą vakarą vos ne per jėgą užsikaria jums ant kaklo. Visa jūsų kvaila intrigėlė tiesiog neįtikėtina, jei nežiūrėtume į ją, kaip į mano išvadų patvirtinimą.

- Jūs norit pasakyti, kad ji parsidavė... - Harlanas nutilo.

- Kam tokie skambūs žodžiai? Šiame Šimtmetyje kitokios pažiūros, kitokia moralė. Žinoma, juokinga, kad ji pasirinko jus, bet ko tik nepadarysi dėl nemirtingumo.

Harlanas ištiesė į priekį rankas išskėstais pirštais ir puolė Finžį, trokšdamas įsikibti šiam į gerklę. Finžis skubiai atsitraukė ir drebančia ranka iš kišenės išsitraukė anihiliatorių.

- Nedrįskite manęs liesti! Atgal! - suspigo jis.

Sunkiai šnopuodamas Harlanas vos prisivertė sustoti. Prie nugaros prilipo šlapi marškiniai.

Finžis drebančiu balsu tarė:

- Kaip matot, aš neblogai jus išstudijavau. Aš numačiau, kad jūsų reakcija bus audringa. Tik pasijudinkit, ir aš ištaškysiu jus į atomus!

- Lauk iš čia! - sukriokė Harlanas.

- O, aš išeisiu. Bet iš pradžių jūs mane išklausysit. Už Skaičiuotojo užpuolimą jus reikėtų pažeminti, bet kol kas tai paliksim. Tik jūs privalot suprasti, kad aš nemelavau. Kad ir kuo naujoje Realybėje būtų Nois Lambent, ji nebeturės savo prietarų. Pakeitimas juos sunaikins. O be jų, - jo balse suskambo neslepiama pašaipa, - kam jūs reikalingas tokiai moteriai, kaip Nois?

Ir, nenuleisdamas nuo Harlano anihiliatoriaus vamzdžio, storasis Skaičiuotojas ėmė atbulas trauktis link išėjimo. Tarpduryje jis stabtelėjo ir su niūria ironija pridūrė:

- Kadangi jums šitaip pasisekė, Harlanai, tai mėgaukitės savo laime. Kada dar jums nusišypsos tokia sėkmė? Tęskite savo ryšį, netgi pamėginkite apiforminti jį oficialiai. Bet skubėkit, skubėkit, netrukus ateis Pakeitimas, ir tuomet jūs jos daugiau nebepamatysit. Kaip gaila, kad netgi Amžinybėje negalima pratęsti akimirkos! Ar ne?

Bet Harlanas nė nežiūrėjo jo pusėn. Finžis vis dėlto laimėjo kovą ir dabar triumfuodamas žygiavo iš kautynių lauko. Harlanas nuleido galvą ir bukai žiūrėjo į savo batus. Kai jis vėl pakėlė akis, Finžio jau nebebuvo. Ar po jo išėjimo prabėgo penkios sekundės, ar penkiolika minučių - šito Harlanas pasakyti negalėjo.

Dar kelias valandas Harlanas praleido tarytum kliedesy. Viskas, ką pasakė Finžis, buvo karti ir akivaizdi tiesa - pernelyg karti ir pernelyg akivaizdi. Kiekvienas Nois žodis, kiekvienas jos gestas, iškylantis neklystančioje Stebėtojo atmintyje, dabar nušvito visai kita šviesa.

Nebuvo jokios netikėtai plykstelėjusios aistros. Kaip jis galėjo būti toks kvailas ir patikėti jos meile? Meile tokiam žmogui, kaip jis?

Ne, tūkstantį kartų ne! Jo akis užtemdė karštos gėdos ir atgailos ašaros. Mergiotė baisiai patraukli ir visiškai neturi moralinių principų. Ji šaltakraujiškai ir apgalvotai pasinaudojo savo kerais ir pasiekė tikslą. Endrius Harlanas jos akyse buvo ne žmogus, jis buvo tik Amžinasis. Jeigu jo vietoje būtų buvęs kitas, viskas būtų taip pat.

Ilgi Harlano pirštai automatiškai glostė ant mažos lentynėlės stovinčių knygų nugarėles. Jis paėmė vieną tomą ir atvertė kur pakliuvo.

Šriftas išsiliejo akyse. Nublukusios spalvotos iliustracijos atrodė lyg bjaurios, beformės dėmės.

Kodėl Finžiui prireikė pranešti jam šiuos duomenis? Tiesą sakant, jis neturėjo tam teisės. Stebėtojui nedera žinoti, ką lemia jo Stebėjimai. Žinojimas buvo kliūtis, atimanti iš Stebėtojo jo bešališką objektyvumą.

Atsakymas buvo vis tas pats - pavydas; apgailėtinas, smulkmeniškas kerštas; troškimas jį sužlugdyti.

Harlanas vis dar glostė atverstą puslapį ir staiga pastebėjo, kad žiūri į reklaminį paveikslėlį su ryškiai raudono antžeminio ekipažo atvaizdu, būdingu 45-ajam, 182-ajam, 590-ajam bei 984-ajam Šimtmečiams, taip pat paskutiniesiems Pirmykštės eros amžiams. Visai eilinė susisiekimo priemonė su vidaus degimo varikliu. Pirmykščiuose amžiuose energijos šaltiniu tarnavo gamtinės naftos perdirbimo produktai, o ratus primityviai padengdavo guma. Žinoma, vėlesnių Šimtmečių ekipažai buvo tobulesni.

Kartą Harlanas išdėstė Kuperiui visą paskaitą apie reklamą. Dabar jis pamėgino prisiminti tą pamoką, nesąmoningai stengdamasis nusikratyti tuo, kas jį kamavo.

- Reklaminiai skelbimai, - kalbėjo Harlanas, - apie Pirmykščius amžius mums papasakoja kur kas daugiau nei taip vadinama to paties žurnalo kronika. Kronikos žinutės skirtos skaitytojui, gerai pažįstančiam savo pasaulį. Jose niekada neaiškinamos įvairių terminų ar daiktų reikšmės, nes tai visiškai nereikalinga. Štai, pavyzdžiui, kas tai yra "teniso kamuoliukas"?

Kuperis noriai prisipažino neišmanąs.

O Harlanas toliau tęsė pamokančiu tonu, kuriuo visuomet imdavo kalbėti pamokų metu:

- Iš atsitiktinių užuominų galim daryti išvadą, kad tai buvo nedidelis mums nežinomos medžiagos kamuolys. O iš to, kad jis dažniausiai minimas "Sporto" skyrelyje, galim spręsti, kad juo naudojosi kažkokiame sportiniame žaidime. Iš atskirų užuominų matom, kad šio žaidimo tikslas buvo permesti šį kamuolį žaidimo partneriui. Bet kam veltui sukti galvą? Dirstelk į paveikslėlį. Vienintelė jo paskirtis - priversti nusi-

pirkti tą kamuolį, ir štai prieš mus puikiausias jo atvaizdas su visomis smulkmenomis.

Bet Kuperis, gimęs reklamos nepažinojusioje epochoje, sunkiai suprato Harlaną.

- Visa tai tiesiog bjauru, - tarė jis. - Nejaugi atsiras kvailių, kurie patikės žmogumi, girianču savo paties produkciją? Nejaugi jis pripažins jos trūkumus arba susilaikys nuo pervertinimo?

Harlanas, vaikystėje spėjęs truputį susipažinti su reklama jos santykinio klestėjimo metais, atlaidžiai kilstelėjo antakius.

- Su tuo tenka taikytis. Toks jau buvo jų gyvenimo būdas, o mes niekuomet nesikišam į kažkieno gyvenimo būdą, jei tik jis nekelia rimtos grėsmės žmonijai.

Bet apžiūrinėdamas rėksmingus reklaminius skelbimus Harlanas mintimis vėl grįžo į dabartį. Staiga jį apėmė susijaudinimas. Kodėl jis pradėjo galvoti apie reklamą? Ar tai nesusiję su tuo, kad jo protas karštligiškai ieško išeities iš stojusios tamsos?

Reklama! Būdas atkreipti dėmesį, išvaikyti abejones, sužadinti smalsumą. Negi šių antžeminių ekipažų pardavėjui rūpėjo, ar kas nors nori pirkti jo prekę? Jeigu jam pavykdavo įteigti šį norą klientui (berods, jie vadinosi taip) ir tas išties nusipirkdavo prekę, tai ar ne vis vien, ką jis apie ją galvojo?

O jei taip, tai ar verta kamuoti save klausimu: kas paskatino Nois - aistra ar išskaičiavimas? Svarbu, kad jiedu būtų drauge, ir tuomet ji būtinai jį pamils. Jeigu žmonės myli viens kitą, tai ar ne vis vien, kas sukėlė tą meilę? Harlanas netgi pasigailėjo, kad niekuomet neskaitė romanų, apie kuriuos taip kandžiai atsiliepė Finžis.

Ir tada jam dingtelėjo nauja mintis, privertusi jį sugniaužti kumščius. Jeigu Nois dėl nemirtingumo kreipėsi į jį, Harlaną, tai reiškė, kad ji šios dovanos nebuvo gavusi anksčiau. Vadinasi, prieš tai ji nebuvo nė vieno Amžinojo meilužė. Vadinasi, Finžiui ji tebuvo sekretorė, ir niekas daugiau. Antraip kam jai būtų reikėję Harlano?

Betgi Finžis tikriausiai bandė, jis negalėjo nebandyti... (Harlanas net mintyse nepajėgė užbaigti frazės). Jis gi galėjo asmeniškai įrodyti to prietaro egzistavimą. Neįtikėtina, kad

kasdien susitikdamas su Nois jis nebūtų mėginęs! Matyt, jinai jį atstūmė.

Tuomet jam teko pasinaudoti Harlanu, ir Harlanui pasisekė ten, kur Finžiui teko patirti pralaimėjimą. Štai kodėl Finžis taip troško keršto ir mėgino įtikinti Harlaną, jog Nois vadovavosi tik praktiniais sumetimais.

Kad ir kaip ten būtų, Nois atstūmė Finžį, nepaisydama savo svajonės apie nemirtingumą, ir pasirinko Harlaną. Matyt, ji vadovaujasi ne vien šaltu išskaičiavimu. Kažkokį vaidmenį vaidino ir jausmai.

Harlano susijaudinimas augo kas sekundę, ketinimai darėsi vis beprotiškesni.

Jis ir Nois privalo būti drauge. Tučtuojau! Iki Pakeitimo! Kaip pašaipiai pasakė Finžis, net Amžinybėje negalima pratęsti akimirkos.

O galbūt visgi galima?

Veikimo planas susiklostė išsyk. Pikti Finžio juokeliai paveikė Harlaną taip, kad dabar jis buvo pasiryžęs viskam, o Skaičiuotojo kandumas nurodė Technikui jo nusikaltimo būdą.

Po to Harlanas jau nebegaišo laiko apmąstymams. Džiugiai, beveik bėgte jis pasileido iš buto atlikti savo pirmojo nusikaltimo prieš Amžinybę.

8. Nusikaltimas

Niekas jo nesulaikė. Niekas nepasidomėjo, kur jis eina. Vis tik socialinė Technikų izoliacija turėjo savų privalumų. Šuliniu pasiekęs Laiko Vartus, Harlanas nustatė Nois kambario koordinates. Egzistavo pavojus, jog kažkam prireiks teisėtai pasinaudoti tuo pačiu išėjimu. Neilgai dvejojęs Harlanas užantspaudavo išėjimą savo asmeniniu antspaudu. Į užantspauduotas duris niekas neatkreips dėmesio: neužantspauduoti Vartai su veikiančiais prietaisais gali visai savaitei tapti kalbų bei paskalų objektu.

Žinoma, gali būti, kad prie išėjimo jo laukia pats Finžis. Teko surizikuoti.

Nois tebestovėjo ten pat, kur jis ją paliko. Po sugrįžimo į Amžinybę praėjo kelios ilgos kankinančios valandos (biologiniu laiku), bet Nois atrodė, jog Harlanas pasirodė praėjus sekundei po savo išnykimo. Ant jos galvos nespėjo sujudėti nė vienas plaukelis.

- Tu ką nors pamiršai, Endriau? - išsigandusi paklausė ji.

Harlanas ilgesingai pažvelgė į ją, bet, bijodamas jos veide išvysti pasibjaurėjimo šešėlį, nė nemėgino prisiliesti. Iš jo galvos niekaip neišėjo Finžio žodžiai.

- Nois, tu privalai padaryti tai, ko aš tavęs paprašysiu. - Jo balsas skambėjo kimiai.

- Vadinasi, kažkas atsitiko? Juk tu tik ką išnykai.

- Nebijok, - atsakė Harlanas.

Jis vos nuslopino troškimą ją apglėbti, nuraminti, bent jau paimti už rankos. Ir kam jam prireikė grįžti pačią pirmą įmanomą akimirką? Tarytum kažkokia pikta jėga būtų jį skatinusi neapgalvotiems poelgiams. Savo netikėtu pasirodymu jis ją tik išgąsdino.

Bet širdies gilumoj Harlanas gerai suvokė, kas jam liepė skubėti. Instrukcija jam davė dvi atsargines dienas. Kuo anksčiau jis grįš, tuo mažesnė tikimybė įkliūti. Kita vertus, toks skubėjimas kėlė naują pavojų. Harlanas galėjo lengvai suklysti derindamas ir įeiti į Laiką anksčiau to momento, kai jis paliko Nois. Kas tada? Pirmoji jo išmokta Stebėtojo taisyklė skelbė: žmogus, dukart įeinantis į vieną ir tą pačią Laiko atkarpą vienoje ir toje pačioje Realybėje, rizikuoja sutikti pats save.

Kažkodėl to reikėjo vengti. Kodėl? Harlanas nežinojo. Bet jis buvo visiškai tikras, kad neturi nė menkiausio noro susitikti pats su savimi. Jam nesinorėjo pažvelgti į akis kitam, ankstesniam (ar vėlesniam) Harlanui. Be to, tai būtų paradoksas, o Tviselas mėgo kartoti: “Laike nėra nieko paradoksalaus, bet tik todėl, kad pats Laikas visokeriopai vengia paradoksų”.

Ir kol Harlano galvoje sukosi tos padrikos mintys, Nois neatitraukė nuo jo savo didelių, spindinčių akių. Paskui ji priėjo artyn ir, padėjusi ant jo liepsnojančių skruostų savo vėsias rankas, paklausė:

- Turi nemalonumų?

Koks švelnus ir mylintis pasirodė Harlanui jos žvilgsnis! Nejaugi jis klysta? Juk ji jau pasiekė savo. Ko jai reikia? Jis suspaudė jos rankas ir kimiai tarė:

- Ar nori eiti su manim? Tik nedelsiant. Nieko neklausinėk.

- Taip reikia? - paklausė ji.

- Reikia, Nois. Tai labai svarbu.

- Eime, - Nois balsas skambėjo taip paprastai ir kasdieniškai, tarytum jai būtų visiškai įprasta pritarinėti tokiems prašymams.

Prie įėjimo į kapsulę Nois akimirkai sutriko, bet tučtuojau įveikė savo baimę ir įėjo.

- Mes judėsim Laiku pasroviui, Nois, - ištarė jis.

- Tai vadinasi į ateitį, taip?

Kapsulėje girdėjosi tylus gaudesys, liudijantis apie tai, kad prietaisai įjungti. Harlanas nepastebimai nuspaudė alkūne paleidimo svertą.

Jis baiminosi, kad nuo neprilygstamo "judėjimo" Laiku jausmo jai nepasidarytų bloga, bet nieko neatsitiko. Ji sėdėjo tyli, rami ir tokia graži, kad nuo žvilgsnio į ją Harlanui apmirdavo širdis, ir jam nusispjaut į tai, kad be specialaus leidimo atvesdamas ją - žmogų iš Laiko - į Amžinybę, jis pažeidžia įstatymą.

- Endriau, ką reiškia tie skaičiai? Metus? - paklausė ji.

- Ne, Šimtmečius.

- Tu nori pasakyti, kad mes peršokom per daugelį tūkstančių metų? Jau?

- Taip.

- Aš nieko nepastebėjau. - Ji apsidairė. - O kaip mes judam?

- Nežinau, Nois.

- Nežinai?

- Amžinybėje yra daug dalykų, kuriuos sunku suprasti.

Skaičiai Šimtmečių skaitiklyje keitėsi vis greičiau ir greičiau, kol susiliejo į miglotą dėmę. Harlanas varė kapsulę kritiniu temporaliniu pagreičiu. Padidėjusias energijos sąnaudas galėjo pastebėti Energijos Pastotė, bet Harlanas abejojo, kad kuris nors iš inžinierių įtars ką nors negero. Kai jis sugrįžo drauge su Nois, prie įėjimo į Amžinybę jų niekas nelaukė, ir tai jau garantavo devynias dešimtąsias sėkmės. Dabar jam beliko paslėpti ją saugioje vietoje.

- Amžinieji ne visažiniai, - po pauzės pratarė jis.

- O aš net ne Amžinoji, - sumurmėjo Nois, - ir žinau taip mažai.

Harlanui dilgtelėjo širdį. Vis dar ne Amžinoji? Betgi Finžis tvirtino...

"Baik, - prašė jis pats savęs, - nesikapstyk. Ji nuėjo su tavim. Ji tau šypsosi. Negundyk likimo. Ko dar tau reikia?"

Ir vis tik jis paklausė:

- Tu tiki Amžinųjų nemirtingumu?

- Matai, jie patys save vadina Amžinaisiais, ir todėl visi tiki, kad jie gyvena amžinai. - Ji vylingai nusišypsojo. - Bet aš žinau, kad tai netiesa.

- Vadinasi, tu netiki?

- Po to, kai padirbėjau Amžinybėje - ne. Žmonės, gyvenantys amžinai, taip nesikalba, be to, ten buvo senių.

- Ir vis tik tu man tą naktį sakei, kad aš niekada nemirsiu.

Vis dar šypsodamasi ji prisislinko arčiau.

- O aš pagalvojau: kas žino?

- O ar Laiko gyventojai nenorėtų tapti Amžinaisiais? - Harlanas norėjo paklausti abejingai, bet balse prieš jo valią suskambo įtampa.

Jos šypseną kaip ranka nuėmė. Ar jam pasivaideno, ar ji iš tiesų paraudo?

- Kodėl tu klausi?

- Man įdomu.

- Visa tai kvaili išsigalvojimai, - atsakė ji, - aš nenoriu apie juos kalbėti.

Nois nuleido galvą ir ėmė apžiūrinėti savo nagus, blausiai švytinčius menkai apšviestoje kapsulėje.

- Kam tau prireikė mano meilės? - staiga paklausė Harlanas.

Ji truputį pabalo, atmetė atgal savo ilgus plaukus ir labai rimtai pasižiūrėjo jam tiesiai į akis.

- Kadangi tu taip nori žinoti, mes turim prietarą: meilė Amžinajam paverčia merginą nemirtinga. O aš nenoriu mirti. Tai viena iš priežasčių.

- Tu gi sakei, kad netiki tais plepalais.

- O aš ir netikiu. Betgi mėginimas - ne kankinimas. Ypač įvertinus antrąją priežastį.

Jis smerkiančiai pažvelgė į ją, išsigelbėjimo nuo skausmo ir nusivylimo ieškodamas neprieinamose savo Šimtmečio moralės aukštumose.

- Kokią?

- Aš labai norėjau.

- Tu norėjai, kad aš tave pamilčiau?

- Taip.

- Bet kodėl būtent aš?

- Tu man išsyk patikai. Tu buvai toks juokingas.

- Juokingas?

- Na, keistas. Tu taip stengeisi nežiūrėti į mane, o pats akių nenuleidai. Tu įsivaizdavai, kad manęs nekenti, o aš jaučiau, kad tave traukiu. Ir man pasidarė truputį gaila tavęs.

- Kuo čia dėtas gailestis? - Harlano skruostai liepsnojo.

- Tu taip kankinaisi. O meilėje viskas taip paprasta. Reikia tik paklausti merginos. Taip malonu mylėti ir būti mylimai. Kam gi kentėti?

Harlanas palingavo galvą: "Na ir papročiai tame Šimtmetyje!"

- Paklausei - ir viskas, - sumurmėjo jis, - taip paprasta? Ir daugiau nieko nereikia?

- Žinoma, kvailuti, reikia patikti merginai. Bet kodėl neatsakyti į meilę, jei širdis laisva? Kas gali būti paprasčiau?

Dabar atėjo Harlano eilė nudelbti akis. Iš tikrųjų, kas gali būti paprasčiau? Tame nėra nieko nepadoraus. Bent jau Nois ir jos amžininkėms. Kam jau kam, o jam derėjo tai žinoti! Jis būtų visiškas kretinas, jei imtų klausinėti Nois apie jos buvusias meiles. Lygiai taip pat sėkmingai jis galėtų paklausti savo gimtojo Šimtmečio merginos, ar jai neteko pietauti vyrų draugijoje ir ar nebuvo dėl to gėda?

Jis truputį paraudo ir sumišęs paklausė:

- O ką tu galvoji apie mane dabar?

- Tu šaunus ir labai mielas, - atsakė ji. - O jei dar rečiau rauktum antakius... Kodėl tu nesišypsai?

- Beveik nėra dėl ko, Nois.

- Na, prašau. Aš noriu patikrinti, ar tavo lūpos gali išsitempti. Pamėginkim.

Ji uždėjo savo pirštelius ant jo lūpų kampučių ir truputį timptelėjo. Harlanas atlošė galvą ir nebegalėjo susilaikyti nenusišypsojęs.

- Štai matai. Nieko baisaus neatsitiko. Tavo skruostai net nesueižėjo. Šypsena tave labai puošia. Jei kiekvieną dieną treniruosies prieš veidrodį ir išmoksi šypsotis, pasidarysi visiškai gražus.

Bet jo ir taip vos pastebima šypsena iškart užgeso.

- Mums gresia nemalonumai? - tyliai paklausė Nois.

- Taip, Nois, didžiuliai nemalonumai.

- Dėl to, kas tarp mūsų buvo? Taip? Tą vakarą?

- Ne visiškai.

- Betgi tu žinai, kad aš viena dėl visko kalta. Jei nori, aš jiems taip ir pasakysiu.

- Nė už ką! - energingai užprotestavo Harlanas. - Nedrįsk prisiimti kaltės. Tu niekuo, niekuo nekalta. Reikalas visai kitoks.

Nois baugiai dirstelėjo į skaitiklį:

- Kur mes? Aš net nematau skaičių.

- *Kada mes,* - automatiškai pataisė ją Harlanas. Jis truputį sumažino greitį, kad būtų galima atskirti Šimtmečių numerius. Nois apstulbusi išpūtė akis.

- Nejaugi tai tiesa?

Harlanas abejingai dirstelėjo į skaitiklį. Šis rodė 72 000.

- Neabejoju.

- Bet kurgi mes sustosim?

- *Kada mes sustosim?* Tolimoj tolimoj ateity, - niūriai atsakė jis, - ten, kur tavęs niekuomet neras.

Jie tylėdami žiūrėjo, kaip auga skaitiklio parodymai. Stojusioje tyloje Harlanas mintyse nuolatos sau kartojo, kad Finžis tyčia ją apšmeižė. Taip, ji nuoširdžiai prisipažino, kad Skaičiuotojo kaltinimuose būta tiesos, betgi lygiai taip pat atvirai ji pasakė, kad ir jam ji nėra abejinga.

Staiga Nois atsistojo, priėjo prie Harlano ir ryžtingu judesiu sustabdė kapsulę. Nuo staigaus temporalinio stabdymo pasidarė bloga.

Harlanas rankomis įsikibo į kėdę, užsimerkė ir kelis kartus sunkiai nurijo seiles.

- Kas atsitiko?

Nois stovėjo greta, jos veidas buvo pelenų pilkumo; dvi ar tris sekundes ji nieko nepajėgė atsakyti.

- Endriau, toliau nereikia. Aš bijau. Tie skaičiai tokie dideli.

Skaitiklis rodė 111394.

- Tiks, - niūriai pastebėjo Harlanas, ištiesė jai ranką ir truputį iškilmingai pridūrė: - Eime. Aš parodysiu tau tavo naująjį būstą.

Susikibę rankomis kaip vaikai jie klaidžiojo tuščiose patalpose. Tolumoje nyko blausiai apšviesti koridoriai. Tereikėjo peržengti slenkstį, ir tamsiuose kambariuose įsižiebdavo šviesa. Oras buvo visiškai nejudrus, nei skersvėjo, nei dvelkimo, bet jo švara ir grynumas liudijo apie gerą ventiliaciją.

- Nejaugi čia nieko nėra? - tyliai paklausė Nois.

- Nė gyvos dvasios. - Harlanas garsiu ir tvirtu atsakymu tikėjosi išvaikyti savo baimę prieš "Paslėptus Šimtmečius", bet jo balsas kažkodėl nuskambėjo tyliau už kuždesį.

Jie nuklydo taip toli į ateitį, jog Harlanas gerai nebežinojo, kaip vadinti šį Laiką. Sakyti "šimtas vienuolika tūkstančių trys šimtai devyniasdešimt ketvirtas" buvo juokinga. Paprastai šį periodą vadindavo trumpai ir neapibrėžtai - "Šimtatūkstantasis Šimtmetis".

Jų padėtyje būtų kvaila sukti galvą dar ir dėl šios problemos, bet dabar, kai susijaudinimas dėl pabėgimo per Laiką truputį atlėgo, Harlanas staiga ypač stipriai pajuto, jog atsidūrė žmonijai nežinomoje Amžinybės dalyje, ir jam pasidarė nejauku. Jis gėdijosi savo baimės; gėdijosi dvigubai, nes jo baimės liudininke buvo Nois, bet Harlanas nieko negalėjo sau padaryti. Iš baimės bjauriai maudė paširdžius ir nugara bėgiojo šiurpuliai.

- Kaip čia švaru, - sušnabždėjo Nois, - nėra net dulkių.

- Automatinis valymas, - atsakė Harlanas. Jam atrodė, kad nuo riksmo trūks balso stygos, bet iš tiesų jis tuos žodžius ištarė visiškai tyliai.

- Ir nė vieno žmogaus tūkstančius Šimtmečių į praeitį ir į ateitį, - pridūrė jis.

Nois neišsigando.

- Nejaugi visur viskas įrengta taip, kaip ir čia? - paklausė ji.
- Tu atkreipei dėmesį - sandėliuose pilna maisto bei visokių atsargų, bibliotekos lentynos prigrūstos filmoknygų?

- Taip, žinoma. Kiekvienas sektorius visiškai įrengtas ir viskuo aprūpintas.

- Bet kam, jei juose niekas negyvena?

- Paprasta logika, - atsakė Harlanas. Kalbant jam buvo ne taip klaiku. Pasakyk garsiai tai, kas tave gąsdina, ir tas reiškinys, netekęs paslaptingumo aureolės, pasirodys paprastas bei kasdieniškas. - Seniai seniai, dar Amžinybės atsiradimo aušroje, maždaug 300-ajame Šimtmetyje, buvo išrastas masės dublikatorius. Nesupranti? Specialaus rezonansinio lauko dėka galima energiją paversti materija, o atominės dalelės išlieka pradinio modelio padėtyse, žinoma, įvertinus neapibrėžtumo principą. Rezultatas - idealiai tiksli daikto kopija.

Amžinybė dublikatorių panaudojo savo tikslams. Tuo metu mes buvome pastatę šešis ar septynis šimtus sektorių. Mūsų laukė grandiozinis darbas, plečiant Amžinybės įtakos sferas. "Dešimt naujų Sektorių per biometus" - toks buvo pagrindinis tų metų lozungas. Dublikatorius tas milžiniškas pastangas pavertė nereikalingomis. Mes pastatėme vieną sektorių, aprūpinome jį maisto atsargomis, vandeniu, energija, prigrūdom pačios tobuliausios automatikos ir įjungėm dublikatorių. Ir štai dabar turim po sektorių kiekviename Šimtmetyje. Aš net nežinau, kiek jų ateityje, - matyt, milijardams metų.

- Ir visi panašūs į šį?

- Taip, visi visiškai vienodi. Plečiant Amžinybę mes tiesiog užimam eilinį sektorių ir perdirbam jį pagal atitinkamo Šimtmečio madą. Sunkumų atsiranda tik energetiniuose Šimtmečiuose. Bet tu nebijok - šį sektorių mes pasieksim dar negreit.

Jis nusprendė nepasakoti jai apie Paslėptus Šimtmečius. Kam ją gąsdinti. Pastebėjęs, kad Nois nesusigaudo, Harlanas skubiai pridūrė:

- Nemanyk, kad Šimtmečių statyba buvo neprotingas jėgų ir medžiagų švaistymas. Juk buvo eikvojama tik energija, o ją neribotais kiekiais gaunam iš Novos sprogimo...

Jinai jį pertraukė:

- Ne, aš ne apie tai. Tiesiog niekaip negaliu prisiminti.

- Ko?

- Tu sakei, kad dublikatorių išrado 300-ajame. Bet pas mus, 482-ajame, jo nėra, ir aš niekaip negaliu prisiminti, kad istorijos filmoknygose būtų bent menkiausia užuomina apie jį.

Harlanas susimąstė. Nors Nois buvo dviem coliais žemesnė, jis greta jos staiga pasijuto milžinu, galingu Amžinybės pusdieviu. Nois jam atrodė mažytis, beginklis kūdikis, ir jis privalo svaiginančiais takais nuvesti ją į tiesą, atverti jai akis.

- Nois, brangioji mano, - ištarė jis, - prisėskim kur nors, ir aš viską tau paaiškinsiu.

Žinia apie tai, kad Realybė nėra amžina ir nepajudinama, kad ji nuolat kinta, buvo ne iš tų, kurios lengvai telpa žmogaus sąmonėje.

Spengiančioje bemiegių naktų tyloje Harlanas iki šiol neretai prisimindavo pirmąsias Mokymosi dienas ir savo beviltiškas pastangas atsiriboti nuo Laiko, nutraukti visus ryšius su savuoju Šimtmečiu.

Eiliniam Mokiniui prireikė beveik pusmečio, kad sužinotų ir suvoktų tiesą, galutinai suprastų, jog jis jau niekuomet (tikrąja to žodžio prasme) nebegalės sugrįžti namo. Ir tai ne tik dėl griežtų draudžiančių Amžinybės įstatymų, bet ir dėl nepermaldaujamo fakto, kad tų namų, kuriuos jis žinojo, gali jau nebebūti, kad kažkuria prasme tie namai apskritai neegzistavo.

Skirtingus Mokinius ši žinia veikė skirtingai. Harlanas gerai prisiminė, kaip papilkėjo ir ištįso jo bendrakursio Bonkio Latureto veidas, kai Mokytojas Jarou išsklaidė paskutines jų abejones šiuo klausimu.

Tą vakarą nė vienas Mokinys neprilietė valgio. Jie susimetė į krūvelę tarytum šildydami viens kitą savo kūnų šiluma. Niekas nepastebėjo, jog Latureto tarp jų nėra. Buvo daug kalbų ir juoko, bet pokštai atrodė lėkšti, o juokas skambėjo dirbtinai. Kažkas drebančiu balsu nedrąsiai ištarė:

- Vadinasi, aš ir mamos neturėjau. Jei grįšiu pas tėvus, į 95-ąjį, jie tikriausiai pasakys: "O tu iš kur? Mes tavęs neprisimenam. Kuo įrodysi, kad esi mūsų vaikas? Mes apskritai niekad neturėjom sūnaus. Eik iš čia ir neišsigalvok".

Jie neryžtingai šypsojosi ir linkčiojo galvomis, vienišì berniukai, kuriems nebeliko nieko, tik Amžinybė.

Laturetą rado lovoje. Jis kietai miegojo. Kvėpavimas atrodė įtartinai sutankėjęs, o kairėje rankoje matėsi nedidelis raudonas taškas - dūrio žymė. Laimei, į ją išsyk atkreipė dėmesį. Iškvietė Mokytoją, ir kelias dienas visi baiminosi, kad jų klasėje liks vienu Mokiniu mažiau. Bet viskas baigėsi gerai. Po savaitės Bonkis jau sėdėjo suole. Bet Harlanas su juo draugavo ir žinojo, kad žaizda, likusi jo sieloje po tos siaubingos nakties, taip ir neužgijo.

O dabar Harlanui reikėjo paaiškinti, kas yra Realybė, merginai, kuri iš esmės buvo nedaug vyresnė už tuos berniukus, ir paaiškinti taip, kad ji suvoktų kartą ir visiems laikams. Jis neturėjo iš ko rinktis. Nois privalo žinoti, kas jų laukia ir kaip jai elgtis.

Jis pradėjo pasakojimą. Jie sėdėjo konferencijų salėje už ilgo, dvidešimčiai žmonių skirto stalo, valgė konservus, šaldytus vaisius, gėrė šaltą pieną, ir Harlanas pasakojo.

Jis stengėsi sušvelninti smūgį, atsargiai rinko žodžius, bet to visai nereikėjo. Nois viską suprato iš pirmo žodžio, ir jau paskaitos viduryje apstulbęs Harlanas pastebėjo, kad jos reakcija ne tokia jau ir prasta. Ji neišsigando ir nesutriko; ji tiesiog supyko.

Nuo įniršio jos blyškus veidas paraușvėjo, o juodos akys pasidarė dar juodesnės ir gilesnės.

- Betgi tai nusikaltimas! - sušuko ji. - Kaip jūs drįstate? Kas leido Amžiniesiems tvarkyti mūsų likimus?

- Mūsų tikslas - žmonijos gerovė, - atlaidžiai paaiškino Harlanas.

Žinoma, ji negalėjo visko suprasti. Ji - žmogus iš Laiko su ribotu akiračiu. Kaip ir visi Laiko gyventojai, ji nemato toliau savo Šimtmečio. Jam net truputį jos pagailo.

- Žmonijos gerovė? O dublikatorių jūs sunaikinot irgi dėl mūsų gerovės?

- Tegul tavęs nejaudina dublikatoriaus likimas. Mes jį išsaugojom Amžinybėje.

- Jūs tai išsaugojot, o kaipgi mes? Juk mes 482-ajame irgi būtume galėję jį turėti.

Ji susijaudinusi mosavo ore dviem mažyčiais kumšteliais.

- Jis nebūtų atnešęs jums nieko gero. Nesijaudink, mieloji, ir išklausyk mane iki galo.

Mėšlungišku judesiu - jam dar teks išmokti paliesti ją, nebijant išskaityti veide pasibjaurėjimo - jis stvėrė jos rankas ir tvirtai jas suspaudė.

Kelias sekundes ji mėgino išsivaduoti, paskui susitaikė ir net nusijuokė.

- Kalbėk, kvailuti, tik nežiūrėk į mane taip piktai. Juk aš tavęs nekaltinu.

- Čia nėra ką kaltinti, Nois. Niekas niekuo nekaltas. Mes buvom priversti taip pasielgti. Atsitikimas su dublikatorium - vienas iš klasikinių pavyzdžių. Aš apie jį mokiausi dar mokykloje. Dubliuojant daiktus, galima dubliuoti ir žmones. Dėl to kyla labai sudėtingos ir painios problemos.

- Bet negi tų problemų negali išspręsti pati žmonija?

- Ne visada. Mes kruopščiai išstudijavom visą šią epochą ir įsitikinom, kad žmonės nerado patenkinamo šios problemos sprendimo. Nepamiršk, jog kiekviena nesėkmė atsiliepia ne tik jiems, bet ir visiems jų ainiams, visoms būsimoms visuomenėms. Dar daugiau, dublikatoriaus problema apskritai negali būti išspręsta patenkinamai. Tai viena iš tų šlykštynių - tokių kaip atominiai karai ar narkotiniai sapnai, - kurios neturi teisės egzistuoti. Jas visada reikia rauti su šaknimis. Dublikatorius žmonėms neše tik nelaimes.

- Kodėl jūs tuo šitaip įsitikinę?

- Suprask, Nois, mes naudojamės puikiomis Skaičiavimo mašinomis. Kibersmegenys savo galimybėmis pralenkia viską, ką šioje srityje sukūrė žmonės visose Realybėse ir visuose Šimtmečiuose. Jos gali suskaičiuoti, įvertindamos tūkstančių tūkstančius kintamųjų, kiek yra pageidautina ar nepageidautina bet kuri Realybė.

- Mašina! - paniekinančiai prunkštelėjo Nois.

Harlanas smerkiančiai žvilgtelėjo į ją, bet tuojau pat pasigailėjo.

- Prašau, nesielk kaip vaikas. Žinoma, tau nemalonu galvoti, jog tave supantis pasaulis visai ne toks patvarus ir nepajudinamas, kaip atrodo. Vos prieš metus, prieš praėjusį Pakeitimą, tu pati ir visas tavo pasaulis galėjo būti tik tikimybės šešėliu, bet argi tai ką nors keičia? Tau juk liko visi prisimini-

mai apie nugyventą gyvenimą? Tu gi prisimeni savo vaikystę ir savo tėvus, ar ne?

- Žinoma.

- Tai ar ne vis vien, kaip tu gyvenai toje Realybėje? Noriu pasakyti, kad jei tu pragyventum savo gyvenimą su dabartiniais prisiminimais, rezultatas vis tiek būtų toks pat.

- Nežinau. Man reikia pagalvoti. O ką, jei mano rytojus vėl taps tik sapnu, šešėliu, vaiduokliu, arba kaip tu ten jį vadinai?

- Ką gi, tuomet bus nauja Realybė, o joje gyvens nauja Nois su savo naujais prisiminimais. Viskas bus taip, tarytum nieko nebūtų įvykę, skirtumas tik tas, kad bendra žmogiškosios laimės suma vėl truputį išaugs.

- Žinai, man tai kažkodėl nepatinka.

- Be to, - skubiai pridūrė Harlanas, - dabar tau niekas negresia. Netrukus tavo Šimtmetyje atsiras nauja Realybė, bet dabar tu esi Amžinybėje, po apsauginiu Biolaiko Lauko skydu. Pakeitimas tavęs nepalies.

- Jeigu, kaip tvirtini, nėra jokio skirtumo, - niūriai ištarė Nois, - tai kam reikėjo visos tos istorijos su mano pagrobimu?

- Todėl, kad man tu reikalinga tokia, kokia esi, - su netikėtu įkarščiu šūktelėjo Harlanas, - aš noriu, kad tu nė trupučio nepasikeistum!

Dar šiek tiek, ir jis būtų prasitaręs, kad jei ne jos prietarai apie Amžinuosius ir nemirtingumą, ji nebūtų nė žvilgtelėjusi jo pusėn.

Nois išsigandusi apsidairė.

- Nejau man visą gyvenimą teks praleisti čia? Aš jausiuos... vieniša.

- Ne, ne, nebijok. - Jis taip stipriai suspaudė jos ranką, kad Nois net susiraukė iš skausmo. - Aš išsiaiškinsiu tavo Likimą naujoje Realybėje, ir tu grįši atgal, bet tarytum su kauke. Aš pasirūpinsiu tavimi. Mes gausim oficialų leidimą sąjungai, ir aš padarysiu, kad ateityje tavęs nepaliestų jokie Pakeitimai. Aš esu Technikas ir, sako, neblogas, todėl truputį susigaudau Pakeitimuose. Ir dar aš šį tą žinau... - grasinančiai pridūrė jis ir nutilo.

- Bet negi tai leidžiama? - paklausė Nois. - Norėjau pasakyti, negi galima paimti žmones į Amžinybę, norint apsaugoti

juos nuo Pakeitimų? Tai kažkaip nesisieja su tuo, ką man pasakojai.

Nuo minties apie tai, kad juos iš visų pusių supa dešimtys tūkstančių negyvenamų Šimtmečių, Harlano nugara nubėgo šalti šiurpuliai. Jam pasidarė klaiku. Jis pasijuto tremtiniu, atskirtu nuo Amžinybės, kuri iki šiol buvo jo vieninteliais namais ir vieninteliu tikėjimu; dvigubu atskalūnu, išsviestu iš Laiko ir paaukojusiu Amžinybę dėl mylimos moters.

- Ne, tai draudžiama, - liūdnai ištarė jis. - Aš įvykdžiau siaubingą nusikaltimą, ir man skaudu bei gėda. Bet jei reikės, aš pakartosiu jį dar ir dar kartą...

- Dėl manęs, Endriau? Taip? Dėl manęs?

- Ne, Nois, dėl savęs paties. - Jis sėdėjo, nuleidęs akis. - Aš negaliu tavęs prarasti.

- O jei mus sučiups? Kas tuomet?

Atsakymą į šį klausimą Harlanas žinojo nuo pat tos nakties 482-ajame. Jo beprotiška spėlionė pranašavo jam milžinišką galybę. Bet iki šiol jis vis dar nedrįso pažvelgti tiesai į akis.

- Aš nieko nebijau, - lėtai pratarė jis. - Tegul tik pabando mus paliesti! Jie net neįtaria, kiek daug aš žinau.

9. INTERMEDIJA

O kitos dienos Harlanui atrodė tikrai idiliškos. Beje, vienintelis idiliškas dalykas buvo drauge su Nois praleistos valandos, jos tarytum nudažė visus jo prisiminimus rožine spalva. Tą biosavaitę nutiko tiek daug, kad jo atmintyje viskas susimaišė. Jis prisiminė tik atskirus epizodus.

Pirmasis epizodas. Sugrįžęs į 482-ojo sektorių jis neskubėdamas susikrovė visus savo asmeninius daiktus, daugiausiai rūbus ir juostas; kruopščiai supakavo Pirmykščio žurnalo tomus.

Jis jau baigė viską susidėti į krovininę kapsulę, kai prie jo priėjo Finžis.

- Kaip matau, jūs mus paliekat. - Finžio veidas įgavo pačią banaliausią išraišką. Jis šypsojosi beveik nesučiaupdamas lūpų. Rankos buvo sudėtos už nugaros, ir jis lyg kamuoliukas sūpavosi ant storų kojyčių.

Net nedirstelėjęs į savo buvusį viršininką, Harlanas subambėjo:

- Taip, sere.

- Savo ataskaitoje Vyriausiam Skaičiuotojui Tviselui aš paminėsiu, kad 482-ojo Stebėjimą jūs atlikot kuo puikiausiai.

Harlanas patylėjo. Padėkoti Finžiui nepakako jėgų.

Netikėtai nuleidęs balsą, Finžis pratęsė:

- Aš nusprendžiau kol kas nepranešti apie tai, kad jūs mane užpuolėt.

Nepaisant apsimestos šypsenos ir švelnaus žvilgsnio, jo balse aiškiai girdėjosi piktdžiuga.

Harlanas įdėmiai pažvelgė į jį ir atsakė:

- Kaip norit, Skaičiuotojau.

Antrasis epizodas. Harlanas vėl įsikūrė 575-ajame. Netrukus po sugrįžimo jis susitiko Tviselą.

Jis beveik džiaugėsi vėl matydamas tą mažutę figūrėlę su raukšlėtu nykštuko veideliu. Pasitenkinimą jam teikė net balto rūkstančio cilindriuko, suspausto dviem tabaku trenkiančiais pirštais, vaizdas.

- Skaičiuotojau, - kreipėsi į jį Harlanas.

Tviselas tuo momentu ėjo iš savo kabineto. Jis kelias sekundes žvelgė į Techniką, jo nepažindamas. Matėsi, kad jis labai pavargęs; jo veidas papilkėjo, akys paraudo ir įdubo.

- O, Technikas Harlanas, - pagaliau ištarė jis. - Na kaip, užbaigėt savo darbą 482-ajame?

- Taip, sere.

Tviselo reakcija buvo keista. Jis pasižiūrėjo į savo laikrodį, kuris, kaip ir visi Amžinybės laikrodžiai, rodė biologinį laiką ir tuo pačiu tarnavo kalendoriumi, ir tarė:

- Reikalai gerėja, mano berniuk, reikalai gerėja. Dabar jau netrukus.

Harlanui sugniaužė širdį. Praėjusiame susitikime su Tviselu tie žodžiai būtų jam nieko nereiškę. Gi dabar atrodė, kad jis supranta jų paslėptą prasmę. Tikriausiai Tviselas labai pavargo, antraip jo užuomina nebūtų tokia permatoma. O gal

Skaičiuotojas mano, kad ji pakankamai paslaptinga ir todėl nekelia grėsmės.

- Kaip laikosi mano Mokinys? - Harlanas pasistengė kalbėti kuo abejingiau, kad jo klausimas niekuo nesisietų su Tviselo žodžiais.

- Nuostabiai, nuostabiai, - atsakė Tviselas, bet jo mintys buvo užimtos kažkuo kitu. Jis skubiai trūktelėjo jau gęstančią cigaretę, trumpai linktelėjo Harlanui ir nuskubėjo šalin.

Trečiasis epizodas. Mokinys.

Kuperis atrodė vyresnis. Jo suvyriškėjimas jautėsi kiekvienam judesy, net jo žodžiuose: "Džiaugiuosi, kad sugrįžot, Harlanai", - ir rankos paspaudime.

O gal reikalas tiesiog tas, kad anksčiau Kuperis Harlanui buvo viso labo tik Mokinys, o dabar, žinodamas apie grandiozinius su juo susijusius planus, Harlanas jau nebegalėjo žiūrėti į jį ankstesnėmis akimis.

Bet negalima išsiduoti. Jie sėdėjo Harlano kambaryje, kur pieno baltumo porcelianinės sienos teikė Technikui tiesiog fizinį pasitenkinimą, ypač po rėkiančių 482-ojo spalvų. Kad ir kaip jis stengėsi susieti nežabotą baroko prabangą su Nois, tas beskoniškumas jo smegenyse asociavosi tik su Finžiu. Prisiminimai apie Nois siejo jį su rožine prieblanda ir, kad ir kaip būtų keista, su asketišku Paslėptų Šimtmečių sektorių griežtumu.

Tarytum stengdamasis nuslėpti savo pavojingas mintis, jis skubiai prabilo:

- Na, Kuperi, kuo tu čia be manęs užsiiminėjai?

Kuperis nusijuokė, droviai paglostė savo žemyn nukarusius ūsus ir atsakė:

- Matematika, vien tik matematika.

- Taip? Tikriausiai jau pasiekei labai išmintingus skyrius?

- Pačius išmintingiausius.

- Na, ir kokie pasiekimai?

- Kol kas pakenčiami. Žinot, aš viską įsisavinu pakankamai lengvai. Apskritai matematika man patinka. Štai tik uždaviniai kaskart vis sunkesni ir sunkesni.

Harlanas linktelėjo jausdamas, kaip stiprėja jo įsitikinimas.

- Temporalinių laukų matricos ir visa kita?

Bet Kuperis šiek tiek paraudo, nusigręžė į knygų lentynas ir išsisuko nuo atsakymo.

- Pasikalbėkim apie Pirmykščius Laikus. Mane kamuoja keli klausimai.

- O būtent?

- Miesto gyvenimas 23-ajame amžiuje. Ypač Los Andžele.

- Kodėl Los Andžele?

- Šiaip, įdomus miestelis. Jums taip neatrodo?

- Ne, kodėl gi? Tik tyrinėti jį reiktų 21-ajame, jo klestėjimo metais.

- Nesvarbu. Aš neprieštarauju.

Harlano veidas liko neįžvelgiamas, bet jei tą išraišką galima būtų nugremžti, po ja pasimatytų niūrus įsitikinimas. Jo geniali intuityvi spėlionė daugiau nebebuvo spėlione. Viskas pasitvirtino.

Ketvirtasis epizodas. Tyrinėjimai. Tiksliau, dvigubos paieškos.

Pirmiausia - išsiaiškinti Nois likimą. Jis kasdien godžiomis akimis peržvelgdavo ant Tviselo stalo kraunamus pranešimus. Siūlomų arba planuojamų Realybės Pakeitimų projektų kopijos automatiškai patekdavo Tviselui, kaip Laiko Tarybos nariui, ir Harlanas buvo įsitikinęs, kad nieko nepraleis. Pirmiausiai jis norėjo susipažinti su artėjančiu 482-ojo Pakeitimu, be to, surasti dar vieno Pakeitimo projektą - bet kokio Pakeitimo bet kokiame Šimtmetyje, - kuriame būtų koks nors defektas, klaida, trūkumas, menkiausias nukrypimas nuo tobulumo, pastebimas tik jo treniruota akim.

Atvirai kalbant, tie pranešimai buvo skirti ne jam, bet tomis dienomis Tviselas retai būdavo savo kabinete, o į jo asmeninio Techniko reikalus niekas nedrįso kištis.

Tokia buvo pirmoji jo paieškų pusė. Antroji vyko bibliotekoje - tiksliau, centrinės bibliotekos, įsikūrusios 575-ajame, filiale.

Jis pirmąsyk išdrįso išeiti už tų skyrių, kurie anksčiau atimdavo visą jo dėmesį, ribų. Praeityje jis nuolat lankydavosi

prie lentynų su juostomis, skirtomis Pirmykštei istorijai, - šis skyrelis buvo labai skurdus, nes daugumą šaltinių teko išsirašyti iš tolimos praeities, daugiausiai iš sektorių, įsikūrusių trečiojo tūkstantmečio pabaigoje.

Dabar jis smalsiai klaidžiojo tarp filmoknygų, pašvęstų visiškai kitokioms problemoms. Jis pirmąkart tyrinėjo juostas, aprašančias patį 575-ąjį Šimtmetį: jo geografiją, kuri beveik nesikeitė, istoriją (ji kito kiek labiau), ir sociologiją, iškentusią didžiausius pakitimus. Tai nebuvo Stebėtojų pranešimai ar Skaičiuotojų ataskaitos (jas jis daugmaž žinojo), tai buvo knygos, parašytos pačių Laiko gyventojų.

Tarp jų buvo 575-ajame sukurti dailės kūriniai, kurie jam priminė audringas diskusijas apie Pakeitimų įtaką menui.

Amžinas klausimas - ar Pakeitimas turės įtakos šiam šedevrui ar ne? Jei turės, tai kokios? Ar galima sakyti, jog Pakeitimas sėkmingas, jei dėl jo prarandami meno kūriniai?

Beje, ar meno klausimuose apskritai egzistuoja nesubjektyvi nuomonė? Ar galima nusakyti meną kiekybės rodikliais, kuriuos gali apdoroti Skaičiavimo mašinos?

Pagrindiniu Tviselo oponentu šiais klausimais buvo Skaičiuotojas Augustas Senoras. Nuolatiniai Tviselo išpuoliai Senoro bei jo pažiūrų adresu įžiebė Harlano smalsumą ir paskatino jį perskaityti kai kurias Senoro knygas. Jis liko apstulbintas.

Senoras atvirai (ir visiškai sutrikdydamas Harlaną) klausė: ar naujoje Realybėje negali atsirasti asmenybė, analogiška iš buvusios Realybės į Amžinybę paimtam žmogui? Paskui jis analizavo galimybę sutikti Laike savo analogą, tyrinėjo atskirus atvejus, kai Amžinasis žino arba nežino apie tai. (Čia jis pernelyg priartėjo prie to, kas kiekvienam Amžinajam kėlė slaptą baimę, ir, neramiai pasimuistęs, Harlanas skubiai praleido kelis kadrus.) Ir, žinoma, jis daug dėmesio skyrė Realybės Pakeitimų kliudytų literatūros bei meno kūrinių likimui.

Tviselas apie tai nė girdėt nenorėjo.

- Jei neįmanoma apskaičiuoti meno kūrinių vertės, - šaukė jis Harlanui, - tai nėra prasmės gaišti laiką nesibaigiančioms diskusijoms!

Ir Harlanas žinojo, kad Tviselui pritaria didžioji Laiko Tarybos narių dauguma.

Ir visgi dabar, stovėdamas prie lentynų su Eriko Linkolju, vadinamo pačiu žymiausiu 575-ojo romanistu, knygomis, Harlanas mąstė būtent apie tai. Jis suskaičiavo penkiolika raštų Rinkinių, paimtų iš ankstesnių Realybių. Akivaizdu, kad visi jie kažkuo skiriasi viens nuo kito. Pavyzdžiui, vienas komplektas buvo mažesnis už visus kitus. Harlanas pagalvojo, kad turbūt geras šimtas Sociologų užsidirbo vardus, analizuodami šių Rinkinių skirtumus sociologinės kiekvienos Realybės struktūros požiūriu.

Harlanas dar truputį paklaidžiojo prietaisų bei mechanizmų, išimtų iš įvairių 575-ojo Realybių, parodoje. Jis žinojo, kad daugelis iš jų išbraukti iš Laiko ir saugomi tik Amžinybės muziejuose kaip žmogaus talento pavyzdžiai. Amžinybė buvo priversta saugoti žmogų nuo jo pernelyg gyvos techninės vaizduotės padarinių. Mokslo ir technikos vystymasis visuomet kėlė Amžinybei aibes rūpesčių. Nepraeidavo nė biometai, kad kur nors Laike branduolinė technologija nepasiektų pavojingo taško, reikalaudama skubaus Amžinybės įsikišimo.

Jis sugrįžo į biblioteką ir pasuko prie lentynos su filmoknygomis apie matematiką ir jos vystymosi istoriją. Truputį pagalvojęs, jis išsirinko penkias juostas ir pasirašė už jas.

Penktasis epizodas. Nois.

Tai buvo pati svarbiausia intermedijos dalis, jos vienintelis idiliškas puslapis.

Laisvalaikiu, kai išeidavo Kuperis ir jam būdavo leista likti vienam, skaityti vienam, miegoti vienam, vienam laukti ateinančios dienos, jis sėlindavo prie kapsulių.

Jis visa širdim džiaugėsi ypatinga padėtimi, kurią visuomenėje užėmė Technikai. Jis buvo nuoširdžiai dėkingas aplinkiniams už tai, kad šie jo vengė. Jam net nesisapnavo, kad galima būti tokiam dėkingam už izoliaciją.

Niekas neginčijo jo teisės būti kapsulėje, niekas nesirūpino, kur jis keliauja - į praeitį ar į ateitį. Jo nesekė niekieno smalsios akys, niekieno geranoriška ranka nepakilo padėti, niekieno plepi burna neįkyrėjo jam savo šnekomis.

Jis galėjo daryti viską, ką norėjo.

- Paklausyk, Endriau, tu pasikeitei, - kalbėjo jam Nois. - Jei tik žinotum, kaip tu pasikeitei!

Jis žiūrėjo į ją ir šypsojosi.

- Kuo gi, Nois?

- Juk tu šypsaisi. Tik pamanyk - tu šypsaisi! Nejaugi nė karto veidrodyje nematei savo šypsenos?

- Man baisu žiūrėti į veidrodį. Aš nuolat sau kartoju: negali būti, kad aš toks laimingas. Aš sergu. Aš kliedžiu. Aš išprotėjau ir sapnuoju nemiegodamas, nė neįtardamas apie tai.

Nois jam gnybtelėjo.

- Ar jauti ką nors?

Jis prisitraukė ją artyn ir tarytum paskendo jos šilkiniuose juoduose plaukuose.

Kai jis pagaliau ją paleido, Nois uždususi tarė:

- Štai dar viena permaina. Tu ir to išmokai.

- Aš turėjau puikią mokytoją... - pradėjo Harlanas ir staiga nutilo pabūgęs, kad jai bus nemaloni užuomina apie daugybę jo pirmtakų, padariusių ją tokia gera mokytoja.

Bet skambaus jos juoko netemdė tokios mintys. Jie drauge vakarieniavo. Vilkėdama jo atvežtais rūbais ji atrodė taip jaukiai - tarytum namuose, ir Harlanas negalėjo atplėšti nuo jos akių.

Ji pasekė jo žvilgsnį ir lengvu judesiu pasitaisė sijoną.

- Geriau tu to nedaryk, Endriau, garbės žodis.

- Niekai, tai nepavojinga, - nerūpestingai atsakė jis.

- Nekvailiok. Tai labai pavojinga. Man tikrai užteks to, ką radau čia... kol tu viską sutvarkysi.

- O kodėl gi tau nedėvėti savo suknelių ir papuošalų?

- Todėl, kad dėl jų neverta išeiti į Laiką ir lankytis mano namuose, rizikuoti, jog tave sugaus. O jei jie staiga pradės Pakeitimą, kas tuomet?

- Manęs nesugaus, - neryžtingai pradėjo Harlanas ir tvirtai pridūrė: - Be to, mano rankinis generatorius supa mane biolaiko Lauku, todėl Pakeitimas manęs nelies, supranti?

- Ne, nesuprantu, - atsiduso Nois. - Bijau, kad niekada nesuvoksiu šių gudrybių.

- Juk tai taip paprasta.

Harlanas pradėjo noriai aiškinti. Nois įdėmiai klausėsi, bet iš jos veido išraiškos buvo neįmanoma suprasti, ar ją tie paaiškinimai tikrai domina, ar paprasčiausiai linksmina.

Tie pokalbiai tapo svarbiausia Harlano gyvenimo dalimi. Jis pirmąkart įgijo galimybę su kažkuo aptarinėti savo reikalus, mintis, poelgius. Ji taip pat tapo tarytum jo dalimi, jo antruoju "aš" su nepriklausoma minčių eiga bei netikėtais atsakymais ar veiksmais. "Kaip keista, - galvojo Harlanas, - kiek kartų man teko stebėti tokį socialinį reiškinį, kaip santuoka, bet svarbiausio taip ir nesuvokiau. Bet negi galėjau įsivaizduoti, kad vedybiniame gyvenime svarbiausia ne audringi aistros protrūkiai ir kad ramios minutės dviese su mylimu žmogum slepia savyje tiek žavesio?"

Jaukiai įsitaisiusi jo glėbyje, Nois paklausė:

- Kaip tau sekasi su matematika?

- Nori į ją dirstelti?

- Nemėgink manęs įtikinti, kad visuomet nešiojies ją su savim.

- O kodėl gi ne? Kelionės kapsulėse atima daug laiko. Kam leisti jį veltui?

Atsargiai išlaisvinęs ranką, Harlanas iš kišenės išsitraukė mažytį filmoskopą, įdėjo juostelę ir meiliai šypsodamasis stebėjo, kaip ji kelia prietaisą prie savo akių. Palingavusi galvą, Nois grąžino jam filmoskopą.

- Niekad gyvenime nemačiau tiek kabliukų. Kaip norėčiau išmokti skaityti jūsų Vieninga tarplaikine kalba!

- Daugelis tų "kabliukų", - atsakė Harlanas, - visiškai ne Tarplaikinės kalbos raidės, o paprasčiausi matematiniai simboliai.

- Nejaugi tu visus juos supranti?

Jos akys švietė nuoširdžiu susižavėjimu, bet, kad ir kaip sunku buvo Harlanui griauti jos iliuzijas, jis turėjo prisipažinti:

- Labai gaila, bet ne taip gerai, kaip to norėčiau. Bet visgi pakankamai, kad suvokčiau svarbiausia.

Jis mestelėjo filmoskopą aukštyn, sugavo jį staigiu rankos judesiu ir padėjo ant mažo stalelio. Nois stebėjo jį godžiu žvilgsniu, ir staiga Harlanui dingtelėjo:

- Tetrenkia mane Laikas! Tu gi nemoki skaityti Tarplaikine kalba.

- Žinoma, ne.

- Tuomet čionykštė biblioteka tau tarytum neegzistuoja. Kaip man anksčiau neatėjo į galvą? Tau reikia 482-ojo juostų.

- Ne, ne, aš nenoriu... - skubiai įsiterpė Nois.

- Tu jas gausi!

- Garbės žodis, aš nenoriu. Kvaila rizikuoti dėl...

- Tu jas gausi! - ryžtingai pakartojo Harlanas.

Jis paskutinį kartą stovėjo prieš Lauko uždangą, skiriančią Amžinybę nuo Nois namų 482-ajame. Jis tvirtai nusprendė, jog šis kartas bus paskutinis. Netrukus turėjo įvykti Pakeitimas. Jis nuslėpė tai nuo Nois, bijodamas suteikti jai skausmo.

Ir vis tik jis palyginti lengvai ryžosi dar vienai kelionei į Laiką. Iš vienos pusės tai tebuvo pagyros, noras pasipuikuoti prieš Nois, atnešti jai filmoknygas, išplėštas, taip sakant, iš liūto nasrų; iš kitos - neįveikiamas troškimas dar kartą "nusvilinti ispanų karaliaus barzdą", jei tik ši pirmykštė patarlė galėjo būti taikoma glotniai nusiskutusiam Finžiui.

Tam tikrą vaidmenį vaidino ir jo noras dar kartą pasinerti į paslaptingą, kerinčią pasmerkto namo atmosferą. Tą jausmą jis jau buvo patyręs anksčiau, savo buvusių kelionių metu. Jis nuolat persekiojo Harlaną, klaidžiojantį tuščiuose kambariuose, renkantį nuo tualetinio Nois stalelio drabužius, niekučius, keistas dėžutes ir nesuprantamus instrumentus.

Name tvyrojo pikta lemianti pasmerktos Realybės tyla, ir tai buvo ne tik fizinis garsų nebuvimas. Harlanas negalėjo atspėti, kuo naujoje Realybėje taps šis namas. Jis galėjo virsti užmiesčio kotedžu arba daugiaaukščiu užkampio dangoraižiu. Jis apskritai galėjo pradingti, ir nuostabus jį supantis parkas galėjo virsti nykia dykviete. Jis galėjo ir visiškai nepakisti. Kitoje Realybėje jame galėjo gyventi nauja Nois, jos analogas (Harlanas skausmingai vijo šią mintį), ir lygiai taip pat galėjo atsitikti, kad jame gyvens kažkas kitas.

Jis penkis kartus apsilankė šiame name, ir tik kartą jame viešpataujančią tylą pertraukė kažkoks garsas. Tuo metu jis

buvo svetainėje ir džiaugėsi, kad šioje Realybėje tarnai nemadingi ir todėl jis turi viena problema mažiau. Harlanas baigė raustis dėželėse bei indeliuose su delikatesais ir pagalvojo, kad vienam kartui pakaks ir kad Nois džiaugsis, galėdama savo mėgstamais valgiais paįvairinti gausų, bet neskanų tuščio sektoriaus meniu. Jis netgi garsiai nusijuokė prisiminęs, jog dar ne taip seniai nuoširdžiai manė, kad tie valgiai tėra dekadentiškas iškrypimas. Ir staiga, vis dar tebesijuokdamas, jis aiškiai išgirdo aštrų, trūksmingą garsą.

Harlanas suakmenėjo.

Garsas nuaidėjo kažkur už jo nugaros; ir kol jis stovėjo nejudėdamas, jo galvoje šmėstelėjo dvi prielaidos: iš pradžių jis nusprendė, jog tai atsitiktinis vagis, o paskui jam dingtelėjo mintis apie kur kas baisesnį pavojų - tai galėjo būti kas nors iš Amžinųjų, pasiųstų čionai į žvalgybą.

Žinoma, tai ne vagis. Visas Instrukcijos jam skirtas Laiko periodas, įskaitant ir tas dvi atsargines dienas, buvo kruopščiai patikrintas ir parinktas kaip tik dėl to, kad jame nebuvo jokių sunkinančių aplinkybių. Kita vertus, pagrobdamas Nois, jis atliko mikropakeitimą (o gal net ir ne mikro).

Jausdamas, kad iš krūtinės tuoj tuoj iššoks širdis, Harlanas prisivertė atsigręžti. Jam pasirodė, kad už nugaros tik ką užsivėrė durys, jo akyse slystelėjusios paskutinį milimetrą ir susiliejusios su siena.

Jis nuslopino norą atplėšti tas duris ir apieškoti namą. Skubiai surinkęs dėželes bei indelius, jis galvotrūkčiais grįžo į Amžinybę ir ištisas dvi dienas laukė, prieš surizikuodamas vėl leistis į tolimą ateitį pas Nois.

Bet dabar, stovėdamas prieš išėjimą į Laiką ir nustatinėdamas reikiamas Erdvės bei Laiko koordinates, jis vėl prisiminė tą įvykį. O gal jam nedavė ramybės mintis apie visiškai netrukus įvyksiantį Pakeitimą? Kad ir kaip ten būtų, po to jam atrodė, kad viena iš tų dviejų aplinkybių ir nulėmė jo nustatymo klaidą. Kitokio paaiškinimo jis nesugalvojo.

Klaida paaiškėjo ne iškart. Harlanas praėjo Temporalinio Lauko uždangą ir atsidūrė Nois bibliotekoje.

Jis pats buvo taip persisunkęs nuosmukio dvasia, kad nebesibjaurėjo rafinuotomis filmoknygų futliarų formomis ir keistais jų raštais. Knygų pavadinimai buvo išrašyti gražiu, bet

tokiu painiu raštu, kad vos sekėsi juos perskaityti. Praktiškumas ir patogumas buvo be kalbų sudėti ant mados aukuro.

Harlanas perskaitė kelis pirmų pasitaikiusių juostų pavadinimus ir apstulbo. Viena iš knygų vadinosi "Socialinė ir ekonominė mūsų Laiko istorija".

Kažkodėl jis niekad neatkreipė dėmesio į šią Nois ypatybę. Jos nepavadintum nei tuščia, nei kvaila, bet jam ir į galvą nešovė, kad ją domina tokie solidūs veikalai. Harlanui pačiam norėjosi peržiūrėti šią knygą, bet jis susilaikė. Jeigu norės, galės susirasti ją sektoriaus bibliotekoje. Finžis, ruošdamas Pakeitimą, šioje Amžinybėje jau prieš daugelį mėnesių surinko visus bent kiek įdomesnius dalykus.

Jis atidėjo juostą į šalį ir išrinko dar kelis romanus bei porą kelionių aprašymų. Paėmęs du kišeninius filmoskopus, Harlanas viską kruopščiai supakavo savo kuprinėje.

Ir tada vėl išgirdo, kaip namo tylą sutrikdė garsai. Šį kartą jis negalėjo apsirikti. Tai, ką išgirdo, nebuvo trumpalaikis nežinomos kilmės triukšmas. Kažkas - sprendžiant iš garso, vyriškis, - garsiai juokėsi. Name buvo pašalinis.

Harlanas net nepastebėjo, kaip išmetė kuprinę. Pirmiausiai jam dingtelėjo, kad jis pateko į spąstus.

10. Spąstuose

Padėtis atrodė beviltiška. Likimas tarsi tyčiojosi iš jo. Jis nusprendė paskutinį kartą išeiti į Laiką, paskutinį kartą sužaisti su Finžiu slėpynes; tarytum ąsotis iš senovinės patarlės jis paskutinįsyk leidosi vandens. Ir reikėjo gi pakliūti būtent dabar!

Kas juokėsi? Finžis?

Kas dar būtų jį sekęs, rengęs pasalą ir dabar mėgautųsi savo pergale?

Nejau viskas prarasta? Iš pradžių Harlanas tuo taip tvirtai tikėjo, jog jam net nešovė į galvą pamėginti pabėgti arba grįžti atgal į Amžinybę. Jis nusprendė susitikti su Finžiu akis į akį. Jei prireiks, Harlanas jį užmuš.

Jis nusėlino link durų, už kurių girdėjosi juokas. Išjungęs automatinį garso signalą, jis atsargiai ranka stumtelėjo duris. Du coliai. Trys. Durys vėrėsi be jokio triukšmo.

Gretimame kambaryje nugara į jį stovėjo žmogus. Tai tikrai nebuvo Finžis - žmogus atrodė pernelyg liesas ir aukštas. Laimei, Harlanas laiku tai suvokė ir pasiliko savo vietoje.

Po to, slūgstant juos abu sukausčiusiam stinguliui, tas, antrasis, pradėjo lėtai, colis po colio, gręžti galvą.

Bet Harlanas, net nespėjęs gerai įžiūrėti jo profilio, iš paskutiniųjų staigiai atšoko atgal. Automatinis mechanizmas be garso uždarė duris.

Nieko nematydamas, sunkiai alsuodamas, Harlanas atbulas traukėsi atgal nuo durų; širdis pašėlusiai daužėsi.

Finžis, Tviselas ir visa Laiko Taryba kartu sudėti nebūtų įvarę jam tokios baimės. Jo drąsą atėmė visiškai ne realaus pavojaus grėsmė, o greičiau instinktyvus pasibjaurėjimas tuo, kas galėjo įvykti.

Jis susirinko atidėtas juostas, nerangiai prispaudė jas prie krūtinės ir po dviejų nesėkmingų bandymų įsigudrino atverti duris į Amžinybę. Kojos nešė jį pačios. Jis per kažkokį stebuklą pasiekė 575-ąjį, o paskui savo kambarį. Jį vėl gelbėjo Techniko vardas, kurio dar visai neseniai Harlanas nė kiek nevertino. Praeiviai nusigręždavo ir užleisdavo jam kelią.

Tai buvo išsigelbėjimas, nes jo mirtinai išbąlusiame veide sustingo siaubas. Niekas net nedirstelėjo jo pusėn, ir Harlanas už tai dėkojo ir Laikui, ir Amžinybei, ir tam aklam *kažkam,* pinančiam žmogiškųjų likimų siūlus.

Jis nesuspėjo kaip reikiant įžiūrėti žmogaus, stovėjusio Nois kambaryje, bet buvo visiškai tikras, kad nesuklydo.

Kai Harlanas pirmąsyk Nois namuose išgirdo triukšmą, jis juokėsi, o garsas, nutraukęs jo juoką, buvo kritimo trenksmas gretimame kambaryje. Antrą kartą kažkas nusijuokė gretimame kambaryje, ir jis, Harlanas, išmetė žemėn ryšulį su juostomis. Pirmą kartą jis, Harlanas, atsigręžė ir išvydo, kaip užsiveria durys. Antrą kartą jis, Harlanas, užvėrė duris, kai nepažįstamasis pradėjo gręžtis.

Jis sutiko pats save!

Vienu ir tuo pačiu Laiko momentu jis beveik toje pačioje vietoje sutiko kitą, ankstesnį Harlaną, vos nesusidūrė su juo akis į akį. Jis padarė klaidą, nustatė jau išnaudotą akimirką, ir dėl to sutiko pats save: Harlanas sutiko Harlaną.

Pergyvento košmaro prisiminimai persekiojo jį dar daug dienų, trukdydami dirbti. Jis vadino save bailiu ir ištižėliu, bet tai negelbėjo.

Visas jo gyvenimas ėmė ristis nuokalnėn. Harlanas galėjo visiškai tiksliai nubrėžti lemtingą ribą, nuo kurios viskas prasidėjo. Nesėkmės ėmė jį persekioti tą akimirką, kai jis paskutinį kartą nustatė Laiko Vartų valdymą išėjimui į 482-ąjį ir kažkokiu būdu padarė klaidą. Nuo to momento viskas pradėjo krypti į bloga.

482-ajame atliktas Laiko Pakeitimas tik sustiprino jo liūdesį. Per dvi pastarąsias savaites jis surado tris Realybės Pakeitimo projektus, turinčius šiokių tokių defektų, ir dabar rinkosi, nepajėgdamas ryžtis aktyviems veiksmams.

Jis pasirinko Realybės Pakeitimo projektą 2456-2781, serija B-5. Iš visų trijų šis buvo toliausiai Laiko požiūriu. Klaida buvo nežymi, bet dėl jos turėjo žūti žmonės. Trumpa kelionė į 2456-ąjį, šiek tiek šantažo, ir jis sužinos Nois likimą naujoje Realybėje, išsiaiškins, kuo bus jos Analogas.

Bet neseniai nutikęs įvykis atėmė jam drąsą. Puikiai sugalvota operacija jau nebeatrodė nei paprasta, nei lengva. Tarkim, jam pavyks išaiškinti Nois Analogo prigimtį - kas toliau? Gražinti Nois į Laiką kaip virėją, skalbėją, darbininkę ar dar ką nors? Žinoma. Bet ką daryti su pačiu Analogu? Su jos vyru, jeigu toks bus? Su jos šeima? Vaikais?

Anksčiau jis niekad apie tai negalvojo, net vengė tai daryti: “Pagyvensim - pamatysim...”

O dabar nebegalėjo galvoti apie ką nors kita.

Harlanas visiškai nusiminęs voliojosi lovoje, nepaisydamas darbo ir niekindamas pats save. Staiga priešingoje sienoje nušvito videofono ekranas, ir jis išgirdo nuvargusį ir susirūpinusį Tviselo balsą:

- Harlanai, kas tau? Tu sergi? Kuperis man sakė, jog tu praleidai kelias pamokas.

Harlanas pamėgino atrodyti nerūpestingas.

- Ne, Skaičiuotojau Tviselai, aš sveikas. Truputį pavargau - štai ir viskas.

- Na, ką gi, mano berniuk, tai atleistina.

Vos ne pirmąkart per visą jų pažintį nuo Skaičiuotojo veido beveik visiškai dingo šypsena.

- Tu jau girdėjai apie Pakeitimą 482-ajame?

- Taip, - trumpai atsakė Harlanas.

- Finžis prašė tau perduoti, kad Pakeitimas praėjo sėkmingai.

Harlanas gūžtelėjo pečiais ir staiga pastebėjo, kad Tviselas akylai žvelgia į jį iš ekrano. Harlanui pasidarė nejauku, ir jis paklausė:

- Jūs norit man kažką pasakyti, Skaičiuotojau?

- Ne, nieko, - pratarė Tviselas, ir galbūt jo balse nuovargiu bei liūdesiu suskambo nugyventų metų našta. - Aš maniau... gal tu nori su manimi pasikalbėti?

- Ne, sere.

- Ką gi, tuomet mudu pasimatysim rytoj, kai atsidarys Skaičiavimo salė. Turiu daug ką tau pasakyti.

- Taip, sere, - atsakė Harlanas ir dar ilgai susimąstęs žvelgė į užgesusį ekraną.

Skaičiuotojo žodžiuose jam pasigirdo paslėpta grėsmė. Vadinasi, Finžis vis tik kalbėjo su Tviselu. Ir ką gi tokio jam pasakė?

Bet ši išorinė grėsmė tapo tuo postūmiu, kurio jam dabar taip trūko. Kovoti su savo slogia nuotaika nebuvo prasmės - tai lyg kautis su lekiančiu smėliu, grasinant jam maža rykštele. Kautis su Finžiu - visai kas kita. Pirmąkart po daugelio dienų Harlanas pagaliau prisiminė, kokį turi ginklą, ir pasitikėjimas grįžo.

Nuotaikų kaita įvyko taip staiga, tarytum kas būtų užvėręs vienas duris ir atvėręs kitas. Harlano sąstingį pakeitė audringa veikla. Jis nukeliavo į 2456-ąjį ir, apstulbinęs Sociologą Voją, gavo reikiamą informaciją. Savo vaidmenį Technikas suvaidino kuo puikiausiai. Jis sužinojo viską, ko norėjo. Tiksliau, net daugiau, nei norėjo; daugiau, nei galėjo tikėtis.

Pasitikėjimas visada apdovanojamas. Jo gimtajame Šimtmetyje buvo patarlė: “Drąsiai stverk dilgėlę - ji priešui vėzdu pasirodys”.

Vadinasi, Nois naujoje Realybėje neturėjo Analogo. Ji galėjo užimti savo vietą visuomenėje bet kokiu patogiu, įtarimo nekeliančiu būdu, taip pat ji galėjo pasilikti Amžinybėje. Nebuvo jokių priežasčių, dėl kurių jam turėtų uždrausti sąjungą su ja, išskyrus teorinį įstatymo pažeidimo faktą, - o jis gerai žinojo, kaip atremti šį kaltinimą.

Ir štai dabar jis skriejo į ateitį, degdamas nekantrumu išvysti Nois ir pranešti jai šią didžią naujieną, drauge su ja po tiekos kankinančių nevilties bei blogų nuojautų dienų pasidžiaugti milžiniška jiems tekusia sėkme.

Staiga kapsulė sustojo.

Ji nesumažino savo greičio palaipsniui, o tiesiog sustojo tarsi atsitrenkusi į nematomą kliūtį. Jei kapsulė būtų judėjusi Erdvėje, toks stabdymas būtų suskaldęs ją į šipulius, iki raudonumo įkaitinęs metalą, būtų pavertęs Harlaną beforme sulaužytų kaulų krūva, kruvina dėme ant sienos.

Bet kadangi kapsulė judėjo Laike, stabdymas sukėlė tik klaikų pykinimą ir tokį aštrų skrandžio skausmą, jog Harlanas ūmai perlinko pusiau.

Kai skausmas truputį atlėgo, jis dirstelėjo į Skaitiklį. Pro akis temdančią miglą sunkiai įžiūrėjo ciferblatą. Skaitiklis rodė: 100000.

Staiga Harlaną užplūdo siaubas. Skaitmuo buvo pernelyg jau apvalus.

Jis karštligiškai atsigręžė į prietaisus. Kas nutiko? Bet prietaisai tikino, jog viskas tvarkinga, ir tai jį išgąsdino dar labiau. Paleidimo svertas veikė ir buvo ribinėje padėtyje, atitinkančioje judėjimą į ateitį maksimaliu temporaliniu greičiu. Nebuvo jokių trumpo sujungimo požymių. Nė viena strėlė nenukrypo už raudonos žymės. Energotiekimas neišsijungė. Siaurutė energometro strėliukė tyliai tvirtino, kad energijos išeikvojimas vis dar sudaro milijonus megavatų.

Tuomet kas gi sustabdė kapsulę?

Harlanas lėtai, atsargiai palietė svertą ir perjungė jį į neutralią padėtį. Energometro strėliukė peršoko prie nulio. Jis trūktelėjo svertą į save. Strėlė vėl pakilo aukštyn, o Skaitiklis pradėjo skaičiuoti Šimtmečius atbuline tvarka.

Atgal, dar truputį atgal... 99983... 99972... 99950...

Harlanas sustabdė kapsulę ir vėl pasiuntė ją į ateitį. Šį kartą lėtai, labai lėtai.

99985... 99993... 99997... 99998... 100000...

Stop! Skaitiklis įstrigo ties 100000. Saulės sprogimo energija eikvojosi fantastiniais kiekiais ir be jokių rezultatų.

Jis vėl pasiuntė kapsulę atgal, šį kartą toliau. Metėsi pirmyn kritiniu greičiu. Ir vėl stop!

Pro sukąstus dantis švogždamas veržėsi jo alsavimas. Harlanas pasijuto kaliniu, kruvina galva įnirtingai besidaužančiu į kalėjimo grotų virbus.

Po dešimties nesėkmingų mėginimų kapsulė vis vien įstrigo ties 100000.

Reikia pakeisti kapsulę! Bet širdies gilumoj jis jau žinojo, kad tai beprasmiška.

Mirtinoje 100000-ojo Šimtmečio tyloje Endrius Harlanas išėjo iš kapsulės ir išsirinko naują Laiko Šulinį.

Po minutės, gniauždamas rankoje sverto rankeną, jis žvelgė į skaičių 100000 ir jau tiksliai žinojo, kad prasmukti nepavyks ir čia.

Jis įsiuto. Ir reikėjo gi pralaimėti būtent dabar, po to, kai jam šitaip netikėtai nusišypsojo sėkmė! Jo vis dar neapleido tos lemtingos klaidos prakeikimas.

Harlanas trūktelėjo svertą ir paleido kapsulę visu greičiu atgal, į praeitį. Bent jau šia kryptimi dar galima buvo judėti, vienas kelias jam vis dar liko laisvas.

Nois užtverta nuo jo barjeru, Nois jam nebepasiekiama - ką dar jie galėtų jam padaryti? Dabar jam nebėra ko prarasti.

575-ajame jis iššoko iš kapsulės ir, nesirinkdamas kelio, nesidairydamas į šalis, puolė į biblioteką. Ten pasiėmė jau seniai nusižiūrėtą eksponatą ir net neapsidairė - jį kas nors seka ar ne. Ar ne vis vien?

Vėl į kapsulę ir vėl į praeitį. Veikimo planas atsirado išsyk. Pakeliui jis dirstelėjo į didelį sieninį laikrodį, rodantį biolaiką ir vienos iš trijų darbo pamainų numerį. Finžis dabar tikriausiai kabinete. Ką gi, juo geriau!

Pagaliau atvykęs į 482-ąjį Harlanas degė lyg nuo karštinės. Burna perdžiūvo, maudė krūtinę. Po marškiniais jis alkūne prie kūno spaudė ginklą, ir tas šaltas metalo prisilietimas buvo vienintelis pojūtis, su kuriuo vertėjo skaitytis.

Skaičiuotojas Hobis Finžis dirstelėjo į Harlaną, ir nuostabą jo veide lėtai pakeitė nerimas. Harlanas tylėdamas žvelgė į jį ir laukė, kol nerimas virs siaubu. Lėtai žengęs kelis žingsnius į šalį, jis atsidūrė tarp Skaičiuotojo ir videofono.

Finžis buvo išsirengęs iki pusės. Ant plikos jo krūtinės matėsi reti plaukeliai; krūtinė buvo riebi ir priminė moters. Išvirtęs pilvas stora raukšle kabojo virš juosmens. Harlanas su pasitenkinimu pagalvojo, kad Skaičiuotojas atrodo toli gražu ne didingai, greičiau atstumiančiai. Ką gi, taip net geriau.

Dešine ranka jis mėšlungiškai spaudė po marškiniais pistoleto rankeną.

- Neverta dairytis į duris, Finži, - prabilo Harlanas. - Niekas manęs nepastebėjo. Jums į pagalbą neatskubės nė viena gyva būtybė. Turėtumėt suprasti, kad turite reikalą su Techniku. Ar žinot, ką tai reiškia?

Harlano balsas skambėjo kimiai. Jį piktino, jog Finžio akyse nebuvo siaubo, vien nerimas. Skaičiuotojas neskubėdamas pasiėmė marškinius ir, netaręs nė žodžio, pradėjo rengtis.

- Ar žinote, Finži, kokias privilegijas teikia Techniko vardas? - tęsė Harlanas. - Beje, iš kur jums žinot, jūs gi niekuomet nebuvot Techniku. Pati didžiausia privilegija yra ta, kad Technikas tampa nematomu; niekas nežiūri, nei kur jis eina, nei ką jis daro. Amžinieji taip uoliai nusigręžia nuo Technikų, jog galiausiai jų nebepastebi. Pavyzdžiui, aš galiu nueiti į sektoriaus biblioteką ir pasiimti iš ten viską, ko širdis geidžia, o bibliotekininkas sėdės, įkišęs nosį į savo popierius, ir mano pusėn nė nesuktels galvos. Aš galiu žirglioti gyvenamaisiais 482-ojo koridoriais, ir visi praeiviai nudelbs akis, o paskui prisiekinės, kad nieko nematė. Įprotis nepastebėti Technikų Amžiniesiems tapo antrąja prigimtim. Štai kodėl aš galiu daryti viską, ką sumanau, ir eiti visur, kur noriu. Galiu užeiti į asmeninius sektoriui vadovaujančio Skaičiuotojo apartamentus, atsukti į jį pistoleto vamzdį ir išspausti bet kokius prisipažinimus, ir net visas saugumo Korpusas nepajėgs man sukliudyti.

Pagaliau Finžis prabilo:

- Ką jūs ten slepiat?

- Ginklą, - atsakė Harlanas ir ištraukė ranką. - Atpažįstat?

Ginklas priminė senovinį pistoletą, kurio vamzdis užsibaigia blizgančiu metaliniu sustorėjimu.

- Jei jūs mane nužudysit... - pradėjo Finžis.

- Nebijokit, aš jūsų nežudysiu, - atsakė Harlanas. - Per praėjusį mūsų susitikimą jūs turėjot anihiliatorių. Šį kartą aš turiu šį tą geresnio. Šis dalykėlis buvo išrastas vienoje iš praėjusių 575-ojo Realybių. Gal jūs niekad apie jį ir negirdėjot. Jį išbraukė iš Realybės. Bjaurus daiktelis. Tai neutroninis spinduliuotuvas. Dar jį vadina - tiksliau, vadino - skausmo spinduliuotuvu. Juo galima užmušti žmogų, bet esant mažam spinduliavimo galingumui jis paveikia nervų sistemos skausmo centrus ir sukelia paralyžių. Žinokit, kad jis užtaisytas. Aš išbandžiau jį ant savęs. - Harlanas parodė susuktą kairiosios rankos mažąjį pirštą. - Galiu jus patikinti, kad jausmas buvo ne iš maloniųjų.

Finžis neramiai pasimuistė.

- Tesaugo mane Laikas, ko jums iš manęs reikia?

- Reikalauju, kad tučtuojau nuimtumėt 100000-ojo Šimtmečio Laiko blokavimą.

- Laiko blokavimą?

- Neapsimeskit nustebęs - jums tai nepadės. Vakar jūs kalbėjotės su Tviselu? O šiandien buvo užblokuoti visi Laiko Šuliniai. Noriu žinoti, ką jūs pasakėt Tviselui. Noriu žinoti, kas buvo daroma po jūsų ataskaitos ir kas bus daroma ateity. Tetrenkia mane Laikas, Skaičiuotojau, jei jūs man nepasakysit tiesos, aš su malonumu įjungsiu spinduliuotuvą! Skaičiuoju iki trijų, po to galėsit įsitikinti, ar aš nejuokauju.

- Tuomet klausykit... - Finžis sumiksėjo, jo balse suskambo baimė. - Norit žinoti tiesą - ją ir gausit. Mes viską žinom apie jus ir Nois.

Harlano vokai suvirpėjo.

- Ką būtent?

- Nejaugi manėt, kad jūsų veiksmai liks nepastebėti ir nenubausti? - Finžis kalbėjo, nenuleisdamas akių nuo skausmo spinduliuotuvo; jo kaktą išpylė prakaitas. - Aš būčiau nevertas Skaičiuotojo vardo, jei po to, ką pridirbot savo Stebėjimo metu, nebūčiau pradėjęs jūsų sekti. Mes žinom, kad jūs pasiėmėt Nois į Amžinybę. Mes žinojom tai nuo pat pradžių. Štai jums visa tiesa - tad pasprinkit ja!

Dar niekad gyvenime Harlanas šitaip neniekino savęs už bukumą.

- Jūs žinojot nuo pat pradžių?

- Taip. Mes žinom, kad jūs ją slepiat Paslėptuose Šimtmečiuose. Kaskart, kai sėlindavot į 482-ąjį išvogti jos skudurų ar mėgstamų valgių, mes apie tai žinojom. Prisiminkit tai, apgailėtinas kvaily, iškeitęs Amžinojo priesaiką į moters sijoną.

- Tai kodėl jūs manęs nesulaikėt? - Harlanas nusprendė išgerti pažeminimo taurę iki galo.

- Jums dar maža? - Harlano viltims skylant į šipulius, Finžio drąsa tik augo.

- Kalbėkit.

- Tuomet aš jums pasakysiu, kad nuo pat pradžių laikiau jus nevertu Amžinojo vardo. Jūs galit būti neblogu Stebėtoju ar net talentingu Techniku, bet, kaip Amžinasis, jūs nieko vertas. Paskutinį pavedimą daviau jums tik todėl, kad įrodyčiau tai Tviselui, kuris dėl kažkokių nesuprantamų priežasčių vis vien kabinasi už jūsų. Jūsų darbas nebuvo tik aristokratiškų prietarų tikrinimas, jis tikrino jus, kaip Amžinąjį, ir jūs to patikrinimo neišlaikėt. Aš buvau tuo įsitikinęs nuo pat pradžių. O dabar slėpkit ginklą, tą skausmo spinduliuotuvą, ar kaip ten jį vadinat, ir nešdinkitės lauk.

Visos Harlano pastangos išlaikyti pusiausvyrą dužo į piktdžiugišką Finžio žvilgsnį; jam atrodė, kad smegenys prarado savo lankstumą bei jautrumą - kaip ir mažasis kairiosios rankos pirštas, kurį paralyžiavo skausmo spinduliuotuvas.

- Ir jūs tada atėjot į mano kambarį tik tam, kad pastumtumėt mane į nusikaltimą?

- Būtent. Tiksliau, aš jus sugundžiau. Pasakiau jums gryną tiesą apie tai, kad tik toje Realybėje jūs galit išsaugoti Nois. O jūs nusprendėt veikti ne kaip Amžinasis, o kaip apsisnarglėjęs vaikiščias. Beje, nieko kito iš jūsų ir nesitikėjau.

- Aš ir dabar pasielgčiau lygiai taip pat, - kimiai ištarė Harlanas. - Ir kadangi jūs viską žinot, tai man, kaip pats suprantat, nėra ko prarasti.

Jis prispaudė skausmo spinduliuotuvą prie riebaus Finžio pilvo ir iškošė pro sukąstus dantis:

- Ką jūs padarėt Nois?

- Neturiu supratimo.

- Nemėginkit manęs apgauti. Jums labai skaudės.

- Prašau, teapsaugo mane Laikas, palaukit...

- Laukiu. Ką jūs padarėte Nois?

- Jau sakiau, aš nežinau.

Harlanas iš visų jėgų suspaudė pistoleto rankeną, jo balsas suskambo visiškai tyliai:

- Iš pradžių į koją. Jums labai skaudės.

- Paklausykit, tesaugo mane Laikas, palaukit...

- Laukiu. Ką jūs padarėte Nois?

- Ne, paklausykit manęs. Iki šiol jūsų poelgiai buvo tiesiog disciplinos pažeidimai. Realybė nenukentėjo. Aš specialiai tai patikrinau. Jūs atsipirksit pažeminimu į Darbininkus. Bet jei mane užmušit ar bent sužalosit, tai už vyresniojo užpuolimą jus nuteis mirties bausme.

Šis apgailėtinas grasinimas privertė Harlaną paniekinančiai nusišypsoti. Po visko, kas nutiko, mirtis jam bus pati lengviausia ir paprasčiausia išeitis.

Bet Finžis, matyt, nesuprato tos šypsenos reikšmės. Jis skubiai prabilo:

- Nemanykit, kad Amžinybėje nėra mirties bausmės vien todėl, kad jūs niekada apie ją negirdėjot. Mes, Skaičiuotojai, informuoti geriau. Mes žinom dešimtis nusikaltimų, už kuriuos buvo paskirta mirties bausmė. Įvykdyti nuosprendį labai paprasta. Kiekvienoje Realybėje būna katastrofų, po kurių nelieka lavonų. Ore sprogsta raketos, aerolaineriai skęsta vandenynuose ar sudūžta kalnuose. Nuteistąjį patalpina pasmerktame laive prieš kelias minutes ar sekundes iki katastrofos. Dabar jūs manimi tikit?

Harlanas krūptelėjo, bet susivaldė.

- Jeigu rengiatės mane išgąsdinti, tai jums nepavyks! Geriau paklausykit, ką jums pasakysiu aš. Aš nebijau jokios bausmės. Dar daugiau, aš ketinu sudaryti sąjungą su Nois. Ji man reikalinga. O šioje Realybėje nėra jos Analogo ir nėra jokių priežasčių, dėl kurių aš negalėčiau gauti leidimo.

- Sąjunga su Techniku. Tai prieštarauja visiems papročiams...

- Tegul tai sprendžia Laiko Taryba. - Pagaliau Harlano balse suskambo išdidumas. - Aš nebijau atsakymo, kaip nebijau ir jūsų. Aš gi ne tik Technikas.

- Norit pasakyti, kad jūs - Tviselo Technikas? - Apvaliame, suprakaitavusiame Finžio veide atsirado keista išraiška - lyg neapykanta, lyg triumfas, o gal viena ir antra kartu.

- Ne, priežastis kur kas svarbesnė... O dabar... - Harlanas ryžtingai uždėjo pirštą ant paleidimo mygtuko.

- Tuomet eikit į Tarybą! - isteriškai suklykė Finžis. - Laiko Taryba viską žino. Paaiškinkit jiems... - Jo balsas nutrūko.

Harlano pirštas neryžtingai sudrebėjo.

- Ką jūs pasakėt?

- Nejaugi manot, kad aš būčiau ėmęsis tokio reikalo vienas? Iškart po Realybės Pakeitimo aš apie viską pranešiau Tarybai. Štai mano ataskaitos kopija.

- Nė iš vietos!

Bet Finžis į šį riksmą neatkreipė dėmesio.

Jis taip mikliai puolė prie kartotekos, tarytum jame būtų apsigyvenusi piktoji dvasia. Suradęs kodinį reikiamo pranešimo numerį, jis skubiai jį surinko, ir iš plyšio stale pasirodė sidabrinė juosta, kurioje paprasta akim matėsi sudėtingas taškelių raštas.

- Norite pasiklausyti? - paklausė Finžis ir, nelaukdamas atsakymo, įdėjo juostą į įgarsintuvą.

Harlanas klausėsi suakmenėjęs. Savo ataskaitoje (tiksliau, skunde) Finžis nieko nepraleido. Kiek Harlanas prisiminė, kiekviena jo kelionė Laike buvo aprašyta su menkiausiomis smulkmenomis.

- O dabar eikit į Tarybą! - juostai pasibaigus, sušuko Finžis. - Aš neblokavau Laiko. Aš net nežinojau, jog tai įmanoma. Ir nemanykit, kad Taryba jus paglostys. Taip, jūs teisus, vakar aš kalbėjau su Tviselu. Bet tai jis mane iškvietė, o ne aš jį. Eikit, paaiškinkit Tviselui, koks svarbus paukštis esat. O jei jau taip norit pirmiausiai užmušti mane, tai šaukit, terauna jus Laikas!

Skaičiuotojo balse aiškiai girdėjosi džiūgavimas. Jis jautėsi laimėtoju ir šią minutę nebijojo jokio skausmo spinduliuotuvo. Kodėl? Nejaugi jis taip nekenčia Harlano? Nejau pavydas Technikui užgožė jame visus kitus jausmus, netgi savisaugos instinktą?

Harlanas nespėjo sau atsakyti į šiuos klausimus. Netikėtai ir Finžis, ir visi su juo susiję dalykai neteko bet kokios reikšmės.

Jis įsimetė pistoletą į kišenę, staigiai apsigręžė ir nesidairydamas pasuko link artimiausio Laiko Šulinio.

Dabar jo laukė susitikimas su Taryba ar bent jau su Tviselu. Jis nebijojo jų nei kartu, nei atskirai.

Jame kasdien tvirtėjo įsitikinimas, jog yra nepakeičiamas. Net Laiko Tarybai teks daryti jam nuolaidas, jei vienoje svarstyklių lėkštėje bus Nois, o kitoje - Amžinybės likimas.

11. Uždaras ratas

Technikas Endrius Harlanas strimgalviais iššoko iš kapsulės 575-ajame ir baisiai nustebo pamatęs, jog pateko į naktinę pamainą. Pašėlusiai klaidžiodamas iš Šimtmečio į Šimtmetį jis net nepastebėjo, kaip pralėkė kelios biovalandos. Harlanas nesusigaudydamas žvelgė į tuščius, blausiai apšviestus koridorius, liudijančius apie tai, kad visame Sektoriuje nemiega tik negausus budintis personalas.

Stipriai prispaudęs alkūne kietą skausmo spinduliuotuvo rankeną, Harlanas sustojo prie Tviselo durų. (Jas atpažino iš vardinės aiškiu braižu užrašytos lentelės.) Visu garsu įjungęs garsinį durų signalą, jis drėgnu delnu nuspaudė mygtuką ir stovėjo, neatitraukdamas rankos. Gaudesys girdėjosi net per duris.

Už nugaros pasigirdo tylūs žingsniai, bet Harlanas net negrįžtelėjo manydamas, kad ir šis praeivis pasistengs nuskubėti pro šalį, jo nepastebėjęs. (O palaimintas rožinis Techniko antsiuvas!)

Bet žmogus vis tik sustojo jam už nugaros ir klausdamas tarė:

- Technikas Harlanas?

Harlanas staigiai atsigręžė. Priešais jį stovėjo naujas Jaunesnysis Skaičiuotojas. Harlanas vos nugalėjo susierzinimą. Ką padarysi, juk čia ne 482-asis, kuriame jis dirbo paprastu Techniku. 575-ajame jis yra Tviselo Technikas, ir nauji Skaičiuotojai, stengdamiesi įtikti didžiajam Tviselui, gana mandagiai elgėsi ir su jo Techniku.

- Jūs norit matyti Vyriausiąjį Skaičiuotoją Tviselą? - paklausė Skaičiuotojas.

- Taip, sere, - rūgščiai šypsodamasis atsakė Harlanas. (Kas per idiotas? O kodėl, jo manymu, Harlanas stovi prie durų ir mygia signalą? Nori iššikviesti kapsulę?)

- Bijau, kad tai neįmanoma, - pratarė Skaičiuotojas.

- Mano reikalas negali būti atidėtas.

- Nesiginčiju. Bet Skaičiuotojo Tviselo 575-ajame dabar nėra. Jis kitame Laike.

- Kokiame būtent? - nekantriai paklausė Harlanas.

Bet Skaičiuotojo žvilgsnyje atsirado išdidi panieka.

- Man tai nežinoma.

- Bet man ryte paskirtas svarbus susitikimas.

- Būtent. - Skaičiuotojas atrodė taip, tarytum jį kažkas labai linksmintų; tik jo linksmybės priežastis Harlanui buvo visiška mįslė. Atvirai šypsodamasis, Skaičiuotojas tęsė:

- Ar jums neatrodo, kad dar šiek tiek ankstoka?

- Man reikia skubiai su juo susitikti.

Skaičiuotojas nusišypsojo dar plačiau.

- Nesirūpinkit - rytoj ryte jis bus čia.

- Bet...

Skaičiuotojas nusisuko, stengdamasis neprisiliesti net prie Techniko drabužių, ir nuėjo šalin. Harlanas įsiutęs žvelgė jam pavymui, sugniauždamas ir vėl atgniauždamas kumščius. Nieko daugiau neliko, ir jis lėtai nukiūtino į savo kambarį.

Atrodė, jog naktis niekad nesibaigs. Jis suprato, jog būtinai reikia pamiegoti, bet užsnūsti negalėjo. Beveik visą naktį jo galvoje sukosi mintys.

Pirmiausiai apie Nois. Jis nuolatos sau kartojo, kad jie neišdrįs paliesti nė plaukelio ant jos galvos. Jos negalėjo išsiųsti atgal į Laiką neapskaičiavę, kaip tai paveiks Realybę, o tam reikėjo dienų, gal net ir savaičių. Tiesa, su ja galėjo pasielgti taip, kaip jam grasino Finžis, - patalpinti išnykimui pasmerktoje raketoje likus kelioms sekundėms iki katastrofos.

Bet Harlanui tai neatrodė rimta. Tarybai nebuvo reikalo griebtis tokių kraštutinių priemonių. Vargu ar jie norės sukelti jo nepasitenkinimą. (Nakties tyloj Harlanas pasinėrė į tą pusiaumiegio būseną, kai niekas jau nebeatrodo keista, ir jo jau nebenustebino įsitikinimas, kad Laiko Taryba neišdrįs pykdyti Techniko.)

Žinoma, įkalintai moteriai daug kas gali nutikti. Ypač gražiai moteriai iš hedonistinio Šimtmečio...

Harlanas griežtai atmesdavo šią mintį kaskart, kai tik ji ateidavo jam į galvą; tokia galimybė gali būti ir labiau tikėtina, ir baisesnė nei mirties bausmė, ir jis baiminosi net galvoti apie ją.

Jis pradėjo galvoti apie Tviselą.

575-ajame senio nėra. Kur jis galėtų būti naktį? Kodėl jis nemiega? Seniai privalo ilsėtis.

O jei Tarybos nariai tariasi? Ką daryti su Harlanu? Ką daryti su Nois? Kaip pasielgti su nepakeičiamu Techniku, kurio kol kas negalima liesti?

Harlanas jau neabejojo savo spėlionės teisingumu. Jis prikando lūpą. Net jei Finžis suskubo pranešti apie antrąjį Techniko užpuolimą, jo skundas jau nieko nebepakeis. Vargu ar naujas nusikaltimas iš esmės padidintų jo kaltę, jis vis vien liks nepakeičiamas.

Harlanas apskritai abejojo, ar Finžis jį apskųs. O tai, kad Skaičiuotojas išsigando Techniko ir viską šiam papasakojo, buvo tiesiog juokinga, ir Finžis tikrai galėjo nuspręsti patylėti.

Ta mintis privertė jį pamąstyti apie Technikus, kaip apie žmones su bendrais interesais bei likimu. Pastaruoju metu Harlanas retai apie tai galvodavo. Neįprasta asmeninio Tviselo Techniko bei Kuperio Mokytojo padėtis atitolino jį nuo profesijos draugų. Bet kiti Technikai taip pat laikėsi atskirai. Kodėl?

Kodėl 575-ajame ir 482-ajame jis taip retai matėsi ir kalbėjosi su kitais Technikais? Kodėl jie vengia viens kito, kodėl elgiasi taip, lyg pritartų kvailiems Amžinųjų prietarams apie juos pačius?

Savo svajonėse jis jau privertė Laiko Tarybą kapituliuoti visais klausimais, susijusiais su Nois, ir dabar kėlė naujus reikalavimus. Technikai turi gauti teisę sukurti savo organizaciją, jie privalo dažniau bendrauti tarpusavyje, draugauti: jų boikotavimui turi ateiti galas.

Užmigdamas jis jau matė save bebaimiu didvyriu - revoliucionierium, drauge su Nois atliekančiu socialinį Amžinybės perversmą.

Tetrenkia jį Laikas! Viskas baigėsi tuo, kad jis pramiegojo.

Nesikeldamas iš lovos jis prilietė reikiamą mygtuką, ir kvadratinis durų langelis pasidarė permatomas. Už durų stovinčio Amžinojo veidas jam buvo nepažįstamas, bet jame jautėsi valdingumas ir pasitikėjimas.

Harlanas atvėrė duris, ir vidun įėjo žmogus su oranžiniu Administratoriaus antsiuvu.

- Technikas Endrius Harlanas?

- Taip, Administratoriau. Turit kokį nors reikalą?

Bet Administratorius tarsi nepastebėjo iššaukiančio to klausimo tono.

- Šiandien rytą jums buvo paskirtas susitikimas su Vyriausiu Skaičiuotoju Tviselu.

- Na ir kas?

- Mane atsiuntė pranešti, kad jūs vėluojate.

Harlanas nustebęs pažvelgė į jį.

- Paklausykit, ką visa tai reiškia? Juk jūs ne iš 575-ojo.

- Aš dirbu 222-ajame, - nuskambėjo ledinis atsakymas. - Administratoriaus padėjėjas Arbutas Lemas. Aš atsakau už organizacinę renginio pusę ir, norėdamas išvengti bereikalingų šnekų, nusprendžiau nesinaudoti videofonu.

- Kokio renginio? Kokių šnekų? Apie ką jūs kalbat? Paklausykit, aš beveik kasdien susitinku su Tviselu; jis mano tiesioginis viršininkas. Kodėl apie tai reikėtų šnekėti?

Nepaisant visų Administratoriaus pastangų išlaikyti oficialų abejingumą, jo žvilgsnis išdavė begalinę nuostabą.

- Argi jūs nieko nežinot?

- Apie ką?

- 575-ajame dabar vyksta Specialaus Laiko Tarybos Komiteto posėdis. Mūsų sektoriuje tik apie tai ir tešneka.

- Jie nori mane matyti?.. - Harlanas nutilo ir susimąstė: "Na, žinoma, jie nori mane matyti. Kam dar, jei ne man, gali būti skirtas tas posėdis?"

Dabar jis suprato, kodėl vakar naktį prie Tviselo durų taip smaginosi Jaunesnysis Skaičiuotojas. Jis žinojo apie būsimą Komiteto posėdį, ir jam buvo juokinga net pagalvoti, kad Technikas tokiu momentu tikisi susitikti su Tviselu. "Labai juokinga", - karčiai pagalvojo Harlanas.

- Aš tik paklūstu duotam įsakymui, - tarė Administratorius, - daugiau aš nieko nežinau.

Ir su nuostaba pridūrė:

- Nejaugi jūs nieko negirdėjot?

- Technikai su niekuo nebendrauja; jų gyvenimo būdas labai uždaras! - su kandžiu sarkazmu atsakė Harlanas.

Penki, neskaitant Tviselo! Šeši Vyriausi Skaičiuotojai! Šeši Laiko Tarybos Seniūnai!

Prieš mėnesį galimybė pusryčiauti prie vieno stalo su tokiais žmonėmis būtų pritrenkusi Harlaną; mintis apie jų atsakomybę ir galybę būtų sukausčiusi jo liežuvį. Jie būtų pasirodę jam pasakų milžinais.

Bet dabar jie buvo jo priešai; dar blogiau - teisėjai. Jis neturėjo laiko palaimingai virpėti; jam reikėjo skubiai sugalvoti veiksmų planą, išsirinkti elgesio liniją.

Tarybos nariai - jei tik Finžis pakartotinai jo neapskundė - galėjo tikėtis, jog užklups Harlaną netikėtai. Harlanas tvirtai įtikėjo, jog Finžis neišdrįs išstatyti savęs pajuokai ir atvirai prisipažinti, kokiu būdu jį įžeidė Technikas.

Kad ir koks menkas atrodė tas pranašumas, jo negalima nepaisyti. Harlanas nusprendė palaukti, kol bus ištarta frazė, skelbianti karo veiksmų pradžią. Tegul tą žingsnį pirmieji žengia jie.

Bet Tarybos nariai nesiskubino. Sėdėdami prie kuklaus pusryčių stalo jie ramiai apžiūrinėjo Harlaną, tarsi šis būtų įdomus eksponatas, kabantis ant silpnų antigravitatorių muziejaus vitrinoje. Harlanas savo ruožtu ėmė paeiliui apžiūrinėti savo stalo bendrus.

Jis visus pažinojo iš jų šlovingų vardų, taip pat iš milžiniškų atvaizdų, nuolat mirgančių kasmėnesiniuose informaciniuose stereofilmuose. Tie filmai buvo skirti patirties tarp sektorių pasidalijimui, ir visų rangų Amžinieji, pradedant Stebėtojais, privalėjo reguliariai lankytis jų peržiūrose.

Pirmiausiai jo dėmesį patraukė Augustas Senoras - absoliučiai plikas žmogus, netgi be antakių ir blakstienų. Iš arti šis beplaukis veidas darė dar keistesnį įspūdį nei iš stereoekrano. Be to, Harlanas buvo daug girdėjęs apie nesutarimus tarp Senoro bei Tviselo. Ir, pagaliau, Senoras neapsiribojo Harla-

no apžiūrinėjimu. Jis tiesiog apipylė Techniką klausimais, uždavinėdamas juos aštriu veriančiu balsu.

Iš pradžių tai buvo nekalti retoriniai klausimai, panašūs į šiuos: "Sakykit, jaunuoli, kodėl jūs staiga susidomėjot Pirmykšte istorija?" arba: "Ką jums davė šis pomėgis?"

Paskui jis įsitaisė patogiau, atsainiu judesiu nusviedė savo lėkštę į nešvarių indų liuką ir susinėrė pirštus. (Harlanas atkreipė dėmesį, kad ir ant jo rankų neauga plaukai.)

- Mane seniai domina vienas klausimas, - pradėjo Senoras. - Galbūt jūs man padėsit.

"Na štai, prasideda", - pagalvojo Harlanas.

- Jei tik sugebėsiu, sere, - garsiai ištarė jis.

- Kai kurie Tarybos nariai - aš nenoriu sakyti "visi" ar net "dauguma", - čia jis dirstelėjo į pavargusį Tviselo veidą, o likusieji pasislinko arčiau ir pasiruošė įdėmiai klausytis, - žodžiu, kai kuriuos iš mūsų domina filosofiniai Laiko klausimai. Ar jūs mane suprantat?

- Jūs turit omeny kelionių Laike paradoksus?

- Taip, jei jums labiau patinka šis melodramatiškas pavadinimas. Bet svarbiausia, žinoma, ne tik paradoksai. Mus domina tikros Realybės esmės klausimai, kadangi net po Pakeitimų toliau veikia energijos tvarumo dėsnis ir taip toliau. Mums, Amžiniesiems, kelionės Laike - įprastas dalykas, ir ši aplinkybė deda savo antspaudą ant visų mūsų mąstymo apie Laiką. O štai jūsų širdžiai mieli Pirmykščiai sutvėrimai nemokėjo keliauti Laike. Ką jie apie tai galvojo?

Iš kitos stalo pusės pasigirdo Tviselo balsas:

- Smegeninių išsisukinėjimai!

Bet Senoras, regis, nė nepastebėjo šio išpuolio.

- Aš jūsų klausau, Technike, - ištarė jis.

- Pirmykštėje epochoje žmonės negalvojo apie keliones Laike, Skaičiuotojau, - atsakė Harlanas.

- Nemanė, jog tai įmanoma, a?

- Manau, kad taip.

- Net nefantazavo ta tema?

- Jei jau pradėjom apie tai, - neužtikrintai pradėjo Harlanas, - tai man atrodo, kad tokio tipo fantazijos pasitaikydavo taip vadinamoje mokslinės fantastikos literatūroje. Neitin gerai ją žinau, bet, man regis, mėgstamiausia tema buvo nuoty-

kiai žmogaus, kuris patenka į praeitį ir ten, dar prieš gimstant jo tėvams, nužudo savo paties senelį ar senelę.

Senoras buvo sužavėtas:

- Nuostabu! Tiesiog nuostabu! Juk tai fundamentaliausias kelionių Laike paradoksas, jei tarsim, kad Realybė yra nekintama. Toliau aš drįstu tvirtinti, kad mūsų Pirmykštėms būtybėms ir į galvą nešovė, kad Realybė gali keistis. Ar ne tiesa?

Harlanas neskubėjo atsakyti. Jį neramino tai, kad jis niekaip negali suvokti, kur link suka Senoras.

- Mano žinių nepakanka, kad galėčiau atsakyti jums konkrečiai, sere, - pagaliau ištarė jis. - Manau, jie suvokė, jog gali egzistuoti viens kitą neigiantys vystymosi keliai ar įvairialypės būtys. Bet tiksliai nežinau.

Senoras atkišo apatinę lūpą.

- Patikėkit, jūs klystat. Jus tikriausiai suklaidino kai kurie migloti tų knygų posakiai, ir jūs pradėjot traktuoti juos saviškai. Ne, ne, neįsitikinęs galimybe keliauti Laike, žmogaus protas nepajėgs suprasti viso Realybės sąvokos sudėtingumo. Štai, pavyzdžiui, kodėl Realybė yra inertiška? Mes visi žinom, kad yra būtent taip. Norint atlikti Pakeitimą, tikrą Pakeitimą, bet koks poveikis turi viršyti kažkokį kritinį dydį. Bet net po to Realybė stengiasi grįžti į savo pradinę būklę.

Tarkim, kad mes atlikom Pakeitimą čia, 575-ajame. Realybė įvairiausiais laipsniais keisis maždaug iki 600-ojo Šimtmečio. Paskui Pakeitimo intensyvumas ims mažėti, bet bus pastebimas dar, tarkim, iki 650-ojo. Toliau Realybė nebekis. Mes žinom tai iš patirties, bet kas gali atsakyti, kodėl taip yra? Atrodytų, jog pakitimai privalo kauptis augančia progresija ir jų įtaka turi jaustis visoje tolimesnėje žmonijos istorijoje. Bet taip nėra.

Imkim kitą pavyzdį. Man sakė, jog Technikas Harlanas turi ypatingą talentą bet kurioje situacijoje atrasti Būtiną Minimalų Poveikį. Galiu lažintis, kad jis nepajėgs paaiškinti, kaip jis tai daro.

Dabar įsivaizduokit, kokie bejėgiai buvo Pirmykščiai žmonės. Juos jaudino klausimas, ar galima nužudyti savo senelį, kadangi jie nesuprato, kas tai yra Realybė. Įsivaizduokim labiau tikėtiną ir lengviau analizuojamą situaciją: keliaudamas Laike, žmogus sutinka pats save...

- Kaip jūs pasakėt? "Sutinka pats save"? - susijaudinęs šūktelėjo Harlanas.

Tai, kad Harlanas pertraukė Skaičiuotoją, jau savaime buvo negirdėtas etiketo pažeidimas. Tonas, kuriuo buvo ištarti tie žodžiai, jo išsišokimą darė nepadorų, beveik skandalingą, ir priekaištingi visų dalyvių žvilgsniai tučtuojau nukrypo jo pusėn.

Senoras trumpam nutilo, bet netrukus prabilo vėl. Jis užbaigė pertrauktą frazę, tokiu būdu išvengdamas būtinybės tiesiai atsakyti į netaktiškai užduotą klausimą.

- ...ir panagrinėkim keturis šioje situacijoje įmanomus atvejus. Biologiškai jauniausią individą pavadinkim A, o seniausią - B. Pirmas atvejis: A ir B susitinka, ir vieno jų veiksmai neturi jokios įtakos antrajam. Tuomet galim manyti, kad jie ir nesusitiko, todėl atmeskim šį atvejį kaip trivialų.

Antras atvejis: B, kur kas vėlesnė asmenybė, mato A, bet A nemato B. Čia irgi negalim tikėtis jokių rimtų pasekmių. Asmenybė A negauna jokios informacijos apie savo ateitį. Iš principo čia nėra nieko naujo.

Trečias ir ketvirtas atvejai yra tie, kai A mato B, bet B nemato A, bei kai A ir B mato viens kitą. Kiekviename šių atvejų esmingiausia tai, kad A mato B. Žmogus kur kas ankstyvesnėje savo biologinės būties stadijoje mato save egzistuojant kur kas vėlesnėje stadijoje.

Jis gali padaryti išvadą, kad sulauks B amžiaus. Jis mato, kad B atlieka kažkokį veiksmą, ir nusprendžia, kad turės tai atlikti ateityje. Bet žmogus, kad ir menkai žinantis savo ateitį, gali pradėti elgtis šių žinių pagrindu ir tuo pačiu pakeisti tą ateitį. Vadinasi, Realybė gali pasikeisti tiek, kad jų susitikimas taptų nebeįmanomas ar bent jau kad A negalėtų pamatyti B. Toliau, kadangi jokiais būdais negalima aptikti nustojusios egzistuoti Realybės, tai, vadinas, A niekuomet nebuvo susitikęs su B. Analogiškai bet kokiam su kelionėmis Laike susijusiam paradoksui, Realybė visada keičiasi taip, kad paradokso neliktų, ir mes prieinam išvadą, jog paradoksų, susijusių su kelionėmis Laike, nėra ir negali būti.

Ir Senoras, aiškiai patenkintas savimi ir savo silogizmais, permetė dalyvaujančius triumfuojančiu žvilgsniu. Bet tą akimirką iš už stalo pakilo Tviselas.

- Prašau atleisti, - nekantriai ištarė jis, - Laikas nelaukia.

Ir visiškai netikėtai Harlanui pusryčiai pasibaigė.

Penki Komiteto nariai pakilo, linktelėję atsisveikino su Harlanu ir vienas paskui kitą išėjo iš kambario tarsi žmonės, patenkinę savo smalsumą. O Senoras prie galvos linktelėjimo pridėjo tvirtą rankos paspaudimą ir grubokai subambėjo:

- Likite sveikas, jaunuoli.

Su keistu jausmu Harlanas žiūrėjo, kaip jie apleidžia kambarį. Kam reikėjo jį kviesti pusryčiams? Kam reikėjo paminėti žmogų, sutikusį patį save? Apie Nois nebuvo nė užsiminta. Nejaugi jie susirinko tik pasižiūrėti į jį? Nužvelgė nuo galvos iki kojų ir paliko Tviselui paskelbti nuosprendį.

Tviselas sugrįžo prie stalo, nuo kurio jau buvo dingę indai bei maistas. Jie liko dviese, ir, tarytum norėdamas pabrėžti šią aplinkybę, Tviselas užsirūkė naują cigaretę.

- O dabar prie darbo, Harlanai, - tarė jis. - Mums šiandien didi diena.

Bet Harlanas jau negalėjo ir nenorėjo laukti. Jis nusprendė "stverti jautį už ragų".

- Prieš ką nors pradedant, norėčiau su jumis pasikalbėti.

Tviselas nustebęs pažvelgė į jį, primerkė savo išblukusias akis ir susimąstęs nukrėtė pelenus.

- Žinoma, mes pasikalbėsim, jei tu to nori, - ištarė jis, - tik iš pradžių sėsk, sėsk ir pasakok.

Bet Technikas Endrius Harlanas jau nebegalėjo nusėdėti. Jis žingsniavo pirmyn ir atgal, berdamas frazę po frazės ir iš visų jėgų stengdamasis kalbėti kuo aiškiau. Vyriausias Skaičiuotojas Tviselas neatitraukė nuo Techniko akių ir be perstojo šiam iš paskos gręžiojo galvą, primenančią pernokusį obuolį.

- Štai jau kelias savaites, - kalbėjo Harlanas, - aš peržiūrinėju matematikos istorijos juostas. Aš studijuoju 575-ojo Realybių eilės knygas. Realybės įvairios, bet matematika vis ta pati. Nesikeičia nei eiliškumas, nei jos vystymosi charakteris; kinta tik vardai, tuos pačius atradimus įvairiose Realybėse daro įvairūs žmonės, bet galutiniai rezultatai... Kad ir kaip ten būtų, bet man pavyko pastebėti šį įdomų dėsningumą. Ką jūs apie jį pasakysit?

- Keistas užsiėmimas Technikui, - suraukęs antakius, ištarė Tviselas.

- Betgi aš ne paprastas Technikas, - paprieštaravo Harlanas, - ir jūs tai puikiai žinot.

- Tęsk, - dirstelėjęs į laikrodį, pratarė Tviselas. Jo pirštai neįprastai nervingai sukiojo cigaretę.

- Senų senovėje, dar Pirmykščiais Laikais, - tęsė Harlanas, - 24-ajame Šimtmetyje gyveno žmogus, vardu Vikoras Malansonas. Jis buvo žymus tuo, kad pirmasis atrado Temporalinį lauką, arba Laiko Lauką. Iš to, žinoma, darom išvadą, kad jis įkūrė Amžinybę, kadangi Amžinybė - tai viso labo erdvus Temporalinis laukas, kuriame neveikia įprasto Laiko įstatymai.

- Mano berniuk, šito tave mokė dar mokykloje.

- Bet mokykloje manęs nemokė, Kad Vikoras Malansonas 24-ajame Temporalinio lauko gauti negalėjo. Nei jis, nei kas kitas. Tuomet dar neegzistavo reikiama matematinė bazė. Fundamentaliosios Lefevro lygtys galėjo būti išvestos tik po to, kai 27-ajame pasirodė Žano Verdjė darbai.

Vyriausias Skaičiuotojas Tviselas savo nuostabą mokėjo išreikšti tik vienu būdu - išmesdamas cigaretę. Tą jis ir padarė. Nuo jo veido netgi pradingo šypsena.

- Negi tu studijavai Lefevro lygtis, mano berniuk?

- Ne. Ir neimsiu jūsų įtikinėti, kad jas suprantu. Bet viena suvokiau aiškiai: be jų Temporalinio lauko sukurti neįmanoma. Ir dar: jos negalėjo būti atrastos iki 27-ojo amžiaus. Tai žinau visiškai tvirtai.

Tviselas pakėlė nukritusią cigaretę ir susimąstęs pažvelgė į ją.

- O ką, jei Malansonas gavo Temporalinį lauką, net neįtardamas apie su juo susijusius matematinius sunkumus? Ką, jei tai buvo grynai empirinis išradimas? Mokslų istorijoje yra nemažai tokių pavyzdžių.

- Pagalvojau ir apie tai. Po Lauko atradimo praėjo dar beveik trys šimtai metų, kol buvo išvystyta atitinkama teorija, ir per visą tą laiką pradinė Malansono nuostata visiškai nepakito ir nė kiek nepatobulėjo. Net probėgom susipažinus su šia nuostata darosi aišku, kad jos kūrime buvo naudojamos Lefevro lygtys. Bet jei Malansonas apie jas žinojo arba išvedė jas

savarankiškai, nors tai neįmanoma be Verdjė darbų, tai kodėl jis niekur apie tai nekalba?

- Tu atkakliai nori svarstyti kaip matematikas, - tarė Tviselas. - Iš kur sužinojai šias smulkmenas?

- Aš skaičiau juostas.

- Ir viskas?

- Dar mąsčiau.

- Be specialaus matematinio pasiruošimo? Na žinai, mano berniuk, aš įdėmiai tave stebiu jau daugelį metų, bet nė neįtariau apie tavo talentą šioje srityje. Tęsk.

- Pirmasis punktas: Amžinybė nebūtų atsiradusi, jei Malansonas nebūtų sukūręs Temporalinio lauko. O Malansonas negalėjo jo išrasti, nežinodamas specialių matematikos skyrių, kurie buvo išvystyti kur kas vėliau.

Antrasis punktas: šiuo metu čia, Amžinybėje, yra Mokinys, kuris buvo paimtas į Amžinybę, pažeidžiant visas egzistuojančias taisykles, kadangi jis netinka pagal amžių, be to, yra vedęs. Jūs mokote jį matematikos, o aš - Pirmykštės istorijos.

- Na ir kas iš to?

- Aš tvirtinu, kad jūs rengiatės kažkokiu būdu pasiųsti jį į praeitį, už žemiausios Amžinybės ribos, į 24-ąjį Šimtmetį. Jūs norit, kad šis Mokinys - Brinslis Kuperis - išmokytų Malansoną Lefevro lygčių. Vadinasi, jūs privalot suprasti, kad aš, Pirmykščių Laikų specialistas ir žmogus, suvokiantis, kas čia vyksta, esu išskirtinėje padėtyje ir todėl galiu tikėtis, jog su manimi bus elgiamasi ypatingai. Net labai ypatingai.

- Laike Švenčiausias! - sumurmėjo Tviselas.

- Aš juk atspėjau, ar ne? Tik su mano pagalba jūs galit uždaryti ratą, antraip... - Jis tyčia neužbaigė frazės.

- Tu labai arti tiesos, - ištarė Tviselas, - nors aš galėčiau prisiekti, kad niekuo... - Jis pasinėrė mintyse, kuriose, regis, nei aplinkiniam pasauliui, nei Harlanui nebuvo vietos.

- Tik arti tiesos? Tai, ką pasakiau, ir yra tiesa. - Harlanas net negalėjo pasakyti, iš kur jame šitas įsitikinimas.

- Ne, ne, tu visiškai arti įminimo, bet dar nežengei paties paskutinio žingsnio. Mokinys Kuperis nekeliauja į 24-ąjį amžių mokyti Malansono.

- Aš jumis netikiu.

- Privalai patikėti. Privalai suprasti visą mūsų darbo svarbą. Tam, kad galėčiau sėkmingai užbaigti projektą, man prireiks tavo pagalbos. Matai, Harlanai, ratas beveik užsidarė, situacija kur kas sudėtingesnė, nei tu manei. Reikalas tas, kad Mokinys Brinslis Šeridanas Kuperis ir y r a Vikoras Malansonas!

12. Amžinybės pradžia

Harlanas buvo taip įsitikinęs savo išprotavimų neklaidingumu, jog Tviselo žodžiai jam nuskambėjo lyg perkūnas iš giedro dangaus. Nejaugi jis klydo?..

- Kuperis... Malansonas?... - apstulbęs murmėjo jis.

Tviselas ramiai baigė rūkyti cigaretę, išsitraukė naują ir prabilo vėl:

- Taip, Malansonas. Nori, aš tau dviem žodžiais papasakosiu jo biografiją? Paklausyk. Malansonas gimė 78-ajame Šimtmetyje, dvejus metus praleido Amžinybėje ir mirė 24-ajame.

Savo mažute ranka Tviselas spustelėjo Harlano alkūnę, ir susiraukšlėjusį nykštuko veidą nutvieskė pažįstama šypsena.

- Eime, mano berniuk. Biolaikas nelaukia, jis mums nepavaldus. Šiandien mudu nebepriklausome sau. Pokalbį pratęsim mano kabinete.

Tviselas išėjo iš kambario, ir Harlanas, nė nespėjęs kaip reikiant atsigauti, nusekė jam iš paskos, nesirinkdamas kelio, nepastebėdamas nei judančių laiptų, kilnojančių juos iš aukšto į aukštą, nei automatiškai atsidarinėjančių durų. Jis karštligiškai skubėjo perdirbti savo veiksmų planą, pritaikydamas jį prie ką tik išgirstos naujienos. Po neilgai trukusio sutrikimo vėl grįžo pasitikėjimas savo jėgomis. Galų gale juk niekas nepasikeitė, nebent tik sutvirtėjo jo pozicija, o jis pats pasidarė dar labiau nepakeičiamas. Dabar jam tikrai neišdrįs ko nors atsakyti. Jie norom nenorom privalės grąžinti jam Nois.

Nois!

Tetrenkia jį Laikas, tegul tik jie pabando ją paliesti!

Gyvenimas be Nois jam neturėjo jokios prasmės. Visi Amžinybės idealai - kad jie prasmegtų! - neverti nė vieno plaukelio ant jos galvos!

Staiga Harlanas pasijuto stovįs Tviselo kabineto viduryje. Kelias sekundes jis sumišęs dairėsi į šalis, stengdamasis sulaikyti žvilgsnį ties kokiu nors daiktu, įsitverti jo lyg šiaudo, atrasti tvirtą pagrindą po kojom. Bergždžios pastangos! Viskas aplink atrodė tarsi beprasmiško užsitęsusio sapno dalis.

Tviselo kabinetas buvo didelis, ilgas kambarys; akinanti jo porcelianinių sienų švara kažkuo priminė ligoninę. Prie vienos ilgos sienos iki pat lubų kilo Skaičiavimo mašinos blokai - galingiausios individualaus naudojimo Kibersmegenys, ko gero, pačios didžiausios visoje Amžinybėje. Priešingą sieną rėmė stelažai, nuo apačios iki viršaus užpildyti informacinės literatūros juostų ritėmis.

Tarp šių dviejų sienų liko tik siaurutis praėjimas, pertvertas rašomuoju stalu su dviem krėslais. Ant stalo voliojosi dešifratoriai, filmoskopai, fonografai ir visokia kitokia aparatūra. Ir dar čia gulėjo kažkoks nesuprantamas daiktas, kurio paskirties Harlanas niekaip negalėjo išsiaiškinti, kol Tviselas pagaliau sviedė į jį cigaretės likutį.

Nuorūka be garso plykstelėjo, bet prieš jai užgęstant Tviselas vikriai lyg fokusininkas spėjo išsitraukti ir prisidegti naują cigaretę.

Pakaks vaikščioti ratais, pagalvojo Harlanas ir prabilo kiek garsiau bei agresyviau, nei derėjo:

- Aš turiu merginą. Ji iš 482-ojo...

Tviselas suraukė antakius ir skubiai sumosavo rankomis lyg žmogus, mėginantis išvengti nemalonaus pokalbio:

- Žinau, viską žinau. Jai nieko nepadarys. Tau irgi. Viskas bus gerai. Duodu žodį.

- Norite pasakyti?..

- Jau pasakiau - aš viską žinau. Jei tave jaudina tik tai, gali nusiraminti.

Harlanas apstulbęs pažvelgė į senį. Tik tiek? Taip paprasta? Nors mintyse jis ne kartą repetavo šią sceną, bet vis tik nesitikėjo tokių greitų ir neginčijamų savo galybės įrodymų.

Bet Tviselas jau prabilo vėl:

- Leisk papasakoti tau vieną istoriją. - Iš tono galėjai pamanyti, jog Skaičiuotojas kalba su ką tik įstojusiu Mokiniu. - Tikrai niekad nemaniau, kad man teks tau ją papasakoti. Beje, ir

dabar tai nėra būtina, bet tu to nusipelnei savo tyrinėjimais ir nepaprastu įžvalgumu.

Jis stabtelėjo ir tiriančiai pažvelgė į Harlaną.

- Žinai, aš vis dar negaliu patikėti, kad tu padarei tas išvadas visiškai savarankiškai.

Truputį patylėjęs, jis tęsė:

- Žmogus, kurį daugelis Amžinųjų pažįsta kaip Vikorą Malansoną, paliko savo gyvenimo užrašus. Šiuos užrašus sunku pavadinti dienoraščiu ar autobiografija. Greičiausiai tai buvo vadovas, skirtas Amžinybei, kuri, kaip jis žinojo, turėjo atsirasti už poros amžių po jo mirties. Tas savotiškas testamentas buvo paliktas Laikui atspariame seife, kurio paslaptį žinojo tik Skaičiuotojai. Rankraštis nepaliestas pragulėjo ten daugiau nei tris Šimtmečius, ir tik įkūrus Amžinybę Vyriausias Skaičiuotojas Henris Uodsmenas - genialusis Henris Uodsmenas, pirmasis iš didžiųjų Amžinybės veikėjų, - atidarė seifą ir, perskaitęs tuos užrašus, iškart suvokė kolosalinę jų svarbą. Nuo tų laikų šį rankraštį iš kartos į kartą kaip slapčiausią dokumentą vienas Vyriausias Skaičiuotojas perduoda kitam. Tokiu būdu jis pagaliau pateko į mano rankas. Tuos užrašus mes pavadinome "Malansono Memuarais".

Juose pasakojama istorija žmogaus, vardu Brinslis Šeridanas Kuperis, kuris gimė 78-ajame ir, sulaukęs dvidešimt trejų metų, buvo paimtas į Amžinybę, pažeidžiant visas taisykles. Be to, jis buvo vedęs, tik, laimei, dar neturėjo vaikų.

Amžinybėje Kuperis studijavo matricinį Temporalinių laukų skaičiavimą, jam vadovavo vienas iš Vyriausių Skaičiuotojų, o asmeninis to Skaičiuotojo Technikas mokė Kuperį Pirmykštės istorijos bei Sociologijos. Memuaruose sakoma, jog Skaičiuotoją vadino Tviselu, o Techniką - Endrium Harlanu. Kai Kuperis galutinai įvaldė abi disciplinas, jį pasiuntė į tolimą praeitį, į 24-ąjį Šimtmetį. Ten jis turėjo kai kurių matematikos skyrių išmokyti Pirmykštį mokslininką, vardu Vikoras Malansonas.

Atsidūręs 24-ajame, Kuperis ilgai ir atsargiai taikėsi prie aplinkos, tyrinėjo įpročius ir gyvenimo būdą. Palaipsniui jis virto tikru aborigenu. Šiame persikūnijime nemenką vaidmenį suvaidino Techniko Harlano pamokos. Su didžiausiu dėkingumu Kuperis prisiminė Skaičiuotojo Tviselo patarimus,

nes šis nežmoniškai įžvalgiai numatė daugelį Kuperio laukusių sunkumų.

Po dvejų įtemptos paieškos metų Kuperis pagaliau surado Malansoną. Šis gyveno atsiskyręs mažoje lūšnelėje Kalifornijos miškų glūdumoj. Malansonas buvo nepaprastas keistuolis, bet pasižymėjo drąsiu ir nešablonišku protu. Labai atsargiai, žingsnis po žingsnio, Kuperis išsikovojo jo pasitikėjimą ir pamažu pripratino Malansoną prie minties, jog priešais jį - ateities pasiuntinys. Taip prasidėjo jų bendradarbiavimas. Kuperis mokė Malansoną Lefevro lygčių bei Temporalinių generatorių technologijos ir palengva ruošė jį būsimam vaidmeniui. Sprendžiant iš Kuperio atsiminimų, šis jo gyvenimo tarpsnis buvo ne iš lengvųjų. Jam teko taikytis prie Malansono įpročių ir kantriai pakęsti staigias savo globotinio nuotaikų permainas. Nemažai sunkumų kėlė ir pačios gyvenimo sąlygos. Jie gyveno tolimoje, negyvenamoje vietovėje, kurioje nebuvo kryptingų energijos pluoštų, todėl jiems teko naudotis senovišku aptriušusiu elektrogeneratoriumi su dyzeliniu kuru. Apie šildymui, apšvietimui, maisto ruošimui ir visam kitam naudojamų įrenginių primityvumą tu gali spręsti kad ir iš to, jog tuos prietaisus prie elektrogeneratoriaus reikėjo jungti metaliniais laidais.

Bet laikas ėjo, o mokymas judėjo lėtai - gal pirmykštis Malansono protas sunkiai įsisavino neįprastas sąvokas, o gal Kuperis nebuvo itin talentingas pedagogas. Malansonas kasdien darėsi vis nepatiklesnis. Kuperis pašiurpęs stebėjo, jog praranda taip sunkiai užkariautas pozicijas, ir staiga įvyko visiškai nenumatyta katastrofa - Malansonas žuvo, neaiškiomis aplinkybėmis nuo uolos nuslydęs į prarają. Kuperis negalėjo atsigauti kelias savaites; jam atrodė, kad viskas žlugo, Amžinybė niekada nebus sukurta, ir žmonija pasmerkta pražūčiai. Štai tuomet jam šovė įžūli mintis. Jis nuslėpė Malansono mirtį. Apsigyvenęs mirusiojo troboje, jis iš esamų medžiagų pradėjo kurti Temporalinio lauko generatorių. Kaip jam tai pavyko - mums nesvarbu. Po ilgų atkaklaus darbo metų, parodemonstravęs kantrybės bei išradingumo stebuklus, Kuperis pastatė generatorių ir su juo išvyko į Kalifornijos technologijos institutą, tą patį, į kurį prieš daugelį metų ketino pasiųsti Malansoną.

Tolesnę įvykių eigą tu žinai nuo pat mokyklos suolo. Jį pasitiko pašaipomis ir nepasitikėjimu; visi vadovaujantys mokslininkai kategoriškai atsisakė netgi svarstyti jo išradimą. Tu turi prisiminti, jog Kuperio atkaklumas baigėsi tuo, kad jį patalpino psichiatrinėje ligoninėje, iš kur jis pabėgo, vos nepraradęs savo generatoriaus, bet jį išgelbėjo ir priglobė pakelės kavinės šeimininkas. Tas žmogus, kurio vardas mums liko nežinomas, dabar yra vienas iš Amžinybės didvyrių. Tu dar mokykloje mokeisi apie tai, kaip Kuperiui pavyko įkalbėti profesorių Cimbalistą atlikti vieną vienintelį eksperimentą, kuriame baltoji pelė Laike buvo perkelta pirmyn ir atgal. Neįkyrėsiu tau visiems žinomomis smulkmenomis.

Bijodamas išduoti savo tikrąją kilmę, Kuperis pasinaudojo Vikoro Malansono vardu. Tikrojo Malansono lavonas taip ir nebuvo surastas. Visą likusį savo gyvenimą Kuperis pašventė nereikšmingiems Temporalinio lauko patobulinimams. Su jo pagalba instituto mokslininkai pastatė dar porą generatorių. Padaryti ką nors daugiau jis neišdrįso. Jis negalėjo parašyti Lefevro lygčių - kad jos būtų suprastos, matematikai reikėjo vystytis dar tris šimtus metų. Kuperis nedrįso nė užsiminti, iš kur jis, - jį vėl būtų įgrūdę į pamišėlių namus. Jis negalėjo padaryti daugiau, nei savo laiku, kiek jis žinojo, padarė tikrasis Vikoras Malansonas.

Su Kuperiu dirbę mokslininkai buvo prislėgti, jie netikėjo stebuklais, bet priešais juos buvo genijus, kuris pasiekė fantastiškų rezultatų ir negalėjo paaiškinti, kaip ir kodėl jis tai daro. Kuperis taip pat atrodė prislėgtas, nes, niekuo negalėdamas padėti, aiškiai įsivaizdavo tą grandiozinį kelią, kurį privalės nueiti mokslas iki klasikinių Žano Verdjė eksperimentų, kurių pagrindu didysis Antuanas Lefevras išves savo fundamentaliąsias Realybės lygtis. Pamažu Kuperis susitaikė su mintim, kad Amžinybė jam nepasiekiama.

Ir tik gilioje senatvėje, vieną nuostabų vakarą žiūrėdamas, kaip į Ramųjį vandenyną leidžiasi saulė, - tas epizodas nuodugniai aprašytas memuaruose, - Kuperis staiga suprato, kad jis iš tiesų ir yra tikrasis Vikoras Malansonas. Kažkada Amžinybėje išmokta Malansono biografija smulkiai atitiko jo paties gyvenimą 24-ajame Šimtmetyje. Žmogus, patekęs į istoriją

Vikoro Malansono vardu, genialus Temporalinio lauko išradėjas iš tiesų buvo Brinslis Šeridanas Kuperis.

Tas nuostabus praregėjimas paskatino Kuperį parašyti memuarus. Jų tikslas buvo papasakoti Amžiniesiems tikrąją Amžinybės atsiradimo istoriją; supaprastinti ir palengvinti jos įkūrimo procesą; padėti savo būsimam Analogui išvengti daugybės sunkumų, kuriuos šis sutiks savo kely. Parašęs šį testamentą, Kuperis paslėpė jį savo kambaryje mažame, jo paties pagamintame Laikui atspariame seife.

Taip užsidarė ratas. Žinoma, mes negalim ir nesiskaitysim su tais ketinimais, kuriais vadovavosi Kuperis-Malansonas, rašydamas savo memuarus. Kuperiui teks nugyventi savo gyvenimą lygiai taip, kaip jis jį nugyveno. Pirmykštė Realybė nepakęs jokių Pakeitimų. Šiuo biolaiko momentu Kuperis nė neįtaria, kas jo laukia. Jis nuoširdžiai tiki, kad po neilgo Malansono apmokymo sugrįš į Amžinybę. Jis visą savo gyvenimą svajos apie savo sugrįžimą ir tik pačioje gyvenimo pabaigoje suvoks savo klaidą ir parašys “Malansono Memuarus”.

Rato uždarymas Laike turi svarbų ir kilnų tikslą - išgelbėti žmoniją nuo žūties. Mes privalom atskleisti žmonėms kelionių Laike paslaptį ir įkurti Amžinybę dar prieš tai, kai tai įgalins padaryti natūrali mokslo vystymosi eiga. Priešingu atveju pati sau palikta žmonija nepažins tikrosios Laiko bei Realybės prigimties tol, kol pasidarys jau per vėlu. Be Amžinybės kontrolės mokslo bei technikos vystymasis kitomis kryptimis atves žmoniją į neišvengiamą susinaikinimą.

Harlanas klausėsi beveik nekvėpuodamas; jo vaizduotę sukrėtė didingas grandiozinio Laiko rato paveikslas, jis kirto Amžinybę ir pats užsidarė joje.

- Vadinasi, jūs nuo pat pradžių viską žinojot? Tai, ką turite padaryti jūs? Tai, ką privalau daryti aš? Vadinasi, jūs jau seniai žinojot, ką aš padariau?

Tviselas sėdėjo, pasinėręs apmąstymuose, ir nereginčiomis akimis spoksojo į melsvą tabako dūmų kamuolį, bet Harlano klausimas grąžino jį tikrovėn. Jo skvarbiós akys priekaištingai žvilgtelėjo į Techniką.

- Iš tavęs aš nelaukiau tokio naivaus klausimo. Tarp Kuperio gyvenimo Amžinybėje ir memuarų sukūrimo praėjo dešimtys biologinio Laiko metų. Kuperis galėjo prisiminti tik ne-

daugelį jo matytų dalykų. Bet jis niekaip negalėjo prisiminti to, ko niekada nežinojo.

Tviselas trūktelėjo cigaretę, išleido plonytę dūmų srovelę ir staigiais gumbuotų pirštų judesiais suskaidė ją į mažyčius sukūrėlius.

- Viskas ėjosi kaip per sviestą. Iš pradžių surado ir paėmė į Amžinybę mane. Paskui po daugelio biometų aš tapau Vyriausiu Skaičiuotoju, gavau memuarus ir buvau paskirtas projekto vadovu. Aš privalėjau vadovauti projektui - juk memuaruose sakoma, kad jam vadovavau būtent aš. Vėl bėgo biometai. Paskui po eilinio Pakeitimo 95-ajame atsiradai tu (mes atidžiai stebėjom tavo Analogą būsimose Realybėse). Paskui suradom Kuperį.

Memuaruose nenurodytas smulkmenas man teko išgalvoti pačiam, kartais naudojantis Kibersmegenimis, bet dažniausiai - savo paties sveiku protu. Jei tik žinotum, koks turėjau būti atsargus, instruktuodamas tavo Mokytoją Jarou, - juk negalėjau jam patikėti didžiausios Amžinybės paslapties. O Jarou, savo ruožtu, turėjo pademonstruoti nemažai gudrumo bei išradingumo, skatindamas (pagal mano instrukcijas) tavo domėjimąsi Pirmykšte istorija.

Kaip atidžiai teko sekti Kuperį, kad jis - teapsaugo jį Laikas! - atsitiktinai nesužinotų to, ko, sprendžiant iš memuarų, anksčiau nežinojo!

Tviselas liūdnai nusišypsojo.

- Senoras, štai kas mėgsta filosofuoti tokiomis temomis. Jis tai vadina "priežasties ir pasekmės apyvarta". Atseit mes žinom pasekmę, todėl jai pritaikom priežastį. Laimei, aš nesusipainiojau metafizikos voratinkliuose kaip Senoras.

Aš labai džiaugiausi, mano berniuk, kai tu tapai puikiu Techniku. Memuaruose apie tai nebuvo nė žodžio, nes Kuperis nematė tavo darbo ir negalėjo apie jį spręsti. Tavo talentai labai pravertė. Jie tarytum pateisino ypatingą požiūrį į tave. Jų dėka tavo išskirtinai svarbus vaidmuo Amžinybės istorijoje pasidarė ne toks pastebimas. Pravertė netgi Finžio prašymas atsiųsti tave jam. Kuperis memuaruose mini, jog tavęs ilgai nebuvo, jog tuo metu jo matematikos pamokos pasidarė tokios intensyvios, kad jis nekantriai laukė tavęs grįžtant. Bet kartą tu mane kaip reikiant išgąsdinai.

- Kai pasiėmiau Kuperį į kapsulę?

- Kaip tu atspėjai? - reikliai paklausė Tviselas.

- Tai buvo vienintelis atvejis, kai jūs iš tiesų ant manęs supykot. Dabar suprantu, jog mano poelgis prieštaravo "Malansono Memuarams".

- Ne visai. Tiesiog memuaruose nė karto nepaminėti Laiko Šuliniai. Man atrodė, jog tokio svarbaus Amžinybės aspekto nutylėjimas liudija visišką Kuperio nepatyrimą šioje srityje. Todėl stengiausi laikyti jį kuo toliau nuo kapsulių. Mane labai sukrėtė jūsų kelionė, bet nieko baisaus neįvyko. Viskas eina taip, kaip reikia.

Tviselas lėtai pasitrynė rankas, žvelgdamas į Harlaną su neslepiamu smalsumu bei nuostaba.

- Tik pamanyk - tu sugebėjai beveik viską atspėti pats! Neįtikėtina, tiesiog neįtikėtina! Galiu prisiekti, kad net gerai paruoštas Skaičiuotojas negalėtų padaryti teisingų išvadų, vadovaudamasis ta skurdžia informacija, kurią turėjai tu. O Technikui tai tiesiog įžvalgumo stebuklas!

Tviselas palinko prie Harlano ir švelniai paplekšnojo jam per kelį.

- Žinoma, "Malansono Memuaruose" apie tavo tolimesnį gyvenimą po Kuperio išvykimo nėra nė žodžio.

- Suprantu, sere, - atsakė Harlanas.

- Tiesą sakant, dėl tavęs mes galėsim padaryti viską, kas tik šaus į galvą. Tokie talentai, kaip tavo, nesimėto. Manau, tu nebeilgai liksi Techniku. Nenoriu sukti tau galvos išankstiniais pažadais, bet tikiuosi, supranti, kad Skaičiuotojo vardas tau nėra nepasiekiamas?

Papildomas kyšis, pagalvojo Harlanas. Jam pasisekė išlaikyti abejingą veido išraišką.

Bet pasitenkinti vien spėlionėmis buvo maža. Nepagrįsta, beprotiška mintis, apšvietusi jį tą nepaprastą naktį, po ilgų bibliotekose praleistų valandų virto protinga hipoteze. Tviselo pasakojimas patvirtino viską, išskyrus vieną detalę: Kuperis yra Malansonas.

Ta klaida nevaidino jokios rolės; jo padėtis liko tokia pat tvirta, bet, kartą suklydęs, jis jau nebepasitikėjo savimi. Negalima aklai pasikliauti atsitiktinumu. Reikia įsitikinti, kokia išties yra jo galia. Ramiai, beveik atsainiai Harlanas pradėjo:

- Dabar, kai sužinojau teisybę, mano atsakomybė neišmatuojamai išaugo.

- Taip?

- Jūs privalot man pasakyti, kokie pavojai gresia projektui. Kokia yra rizika? O jei kokia nors nenumatyta aplinkybė sutrukdys man suteikti Kuperiui būtinas žinias?

- Aš nesuprantu tavo nerimo.

Ar Harlanui pasivaideno, ar nuvargusiose senio akyse išties šmėstelėjo siaubas?

- Aš privalau žinoti, ar įmanoma atidaryti ratą. Kas atsitiks, jei netikėtas smūgis per galvą išves mane iš rikiuotės tą akimirką, kai pagal memuarus turėčiau atlikti kažkokį veiksmą? Ar tai reiškia, kad viskas nueis niekais? Arba, tarkim, dėl kokių nors priežasčių aš pasielgsiu priešingai memuarų nurodymams? Kas tuomet?

- Kas čia tau šovė į galvą?..

- Jei teisingai jus supratau, tai neatsargiu ar piktavališku veiksmu aš galiu išardyti ratą. O tai reiškia, kad mano rankose yra Amžinybės likimas. O jei taip, - daugiareikšmiškai pridūrė Harlanas, - tai jūs turit padaryti viską, kad aš pasisaugočiau tokių veiksmų. Nors manau, kad tik labai neįprastos aplinkybės galėtų pastūmėti mane tokiam žingsniui.

Tviselas garsiai nusikvatojo, bet Harlanui jo juokas pasirodė netikras.

- Mano berniuk, man pakanka loginių išvedžiojimų, kuriuos girdžiu iš savo kolegų Komitete. Neįvyks nieko baisaus, nes nieko baisaus neįvyko. Ratas užsidarys.

- O jei? Mergina iš 482-ojo...

- ... visiškai saugi. Kiek kartų reikės kartoti tą patį? - nekantriai pertraukė jį Tviselas ir pakilo nuo kėdės. - Matau, kad šioms kalboms nebus galo. Mes veltui gaištam biolaiką, o man reikia taip daug tau pasakyti. Tu dar nežinai, ko aš tave pasikviečiau. Eime.

Harlanas buvo patenkintas. Dėl jo galios nebeliko jokių abejonių. Tviselas suprato, kad Harlanas gali atsisakyti užsiėmimų su Kuperiu arba, atvirkščiai, pranešti jam memuarams prieštaraujančias žinias. Jei Skaičiuotojas tikėjosi apstulbinti Harlaną jo vaidmens svarba bei reikšme ir tokiu būdu priversti jį aklai paklusti, tai jis suklydo. Harlanas nedviprasmiškai

susiejo savo grasinimą pražudyti Amžinybę su Nois likimu, ir tai, kad Tviselas skubiai jam riktelėjo: "Ji saugi!" - tik įrodė, jog Skaičiuotojas puikiai suvokė, koks rimtas šis grasinimas.

Harlanas pakilo ir nusekė paskui Tviselą.

Harlanas manė, jog neblogai pažįsta visą sektorių, bet jie įėjo į tokią milžinišką salę, apie kurios egzistavimą jis nė neįtarė. Salė buvo kruopščiai saugoma. Į ją galėjai patekti tik siauru koridorium, užtvertu jėgos lauko barjeru. Automatai kelias sekundes tyrė Tviselo veidą, paskui išjungė apsaugą ir įleido juos vidun.

Didžiausią salės dalį užėmė milžiniškas rutulys, beveik siekiantis lubas. Pro atvertas liuko duris matėsi keturios nedidelės pakopos ir ryškiai apšviestos aikštelės dalis.

Kol Harlanas dairėsi aplink, iš rutulio pasigirdo balsai, ir angoje pasirodė kojos. Žmogus nusileido žemyn, ir Harlanas atpažino Tarybos narį Augustą Senorą. Paskui jį nusileido dar vienas pusryčiuose dalyvavęs Vyriausias Skaičiuotojas.

Išvydęs pašalinius, Tviselas nepatenkintas susiraukė, bet jo balsas nuskambėjo santūriai:

- Ar Komiteto nariai vis dar čia?

- Tik Raisas ir aš, - išsisukinėdamas atsakė Senoras. - Kokia nuostabi mašina! Ji man kažkuo primena kosminį laivą.

Raisas išsiskyrė storu pilvu ir į bulvę panašia nosim. Jo veide sustingo nuostaba žmogaus, kuris yra įsitikinęs savo teisumu, bet kažkodėl būtinai pralaimi bet kokį ginčą. Glostydamas savo nosį, Raisas nusišaipė:

- Naujas Senoro susižavėjimas. Dabar jis tik apie kosmines keliones ir tekalba.

Senoro plikė net sublizgėjo.

- Štai paklausykit, Tviselai, kaip jums atrodo: skaičiuojant Realybę kosmines keliones reikia laikyti teigiamu ar neigiamu faktorium?

- Beprasmiškas klausimas, - susierzinęs atsakė Tviselas. - Koks kosminių kelionių tipas? Kokioje Realybėje? Kokiomis aplinkybėmis?

- Nesikabinėkit, Tviselai. Juk galima apie kosmines keliones pasakyti kažką apskritai, abstrakčiai?

- Tiktai tai, kad jos yra greitai praeinantis pomėgis, atimantis iš žmonijos begalę jėgų bei lėšų ir nieko už tai neduodantis.

- Vadinasi, jos nenaudingos ir turi būti vertinamos kaip neigiamas faktorius, - patenkintas užbaigė Senoras. - Aš visiškai jums pritariu.

- Kaip jums patinka, - atsakė Tviselas. - O dabar reikia atlaisvinti salę. Čia bet kurią minutę gali ateiti Kuperis.

- Mūsų čia jau nebėr!

Senoras paėmė Raisą už parankės ir nusivedė link išėjimo. Jo skardus balsas girdėjosi net iš koridoriaus:

- Mano mielas Raisai, kažkodėl visos žmonijos pastangos periodiškai nukreipiamos į kosmines keliones, ir dėl šių kelionių betiksliškumo tos pastangos neatneša žmonijai nieko, išskyrus nusivylimą. Turiu šio teiginio įrodymą matricinėj formoj, bet, man regis, viskas ir taip aišku. Kai protai užimti kosmosu, į žemiškuosius reikalus žiūrima atsainiai. Dabar aš rengiu specialų memorandumą Tarybai, kuriame rekomenduoju paruošti Pakeitimą ir visiems laikams Iš Realybės išbraukti bet kokią kosminių kelionių galimybę.

Jam atsiliepė Raiso diskantas:

- Palaukit, Senorai, juk negalima elgtis taip griežtai! Kai kuriose civilizacijose kosminės kelionės atlieka gelbėjimo funkciją. Pavyzdžiui, imkim penkiasdešimt ketvirtąją 290-ojo Šimtmečio Realybę. Jei teisingai prisimenu, ten...

- Keistas žmogus tas Senoras, - palingavęs galvą tarė Tviselas. - Jis dvigubai protingesnis už bet kurį Tarybos narį, bet jį žudo tai, kad jis šitaip blaškosi.

- O kaip jūs manot, jis teisus? - smalsiai paklausė Harlanas. - Dėl kosminių kelionių?

- Abejoju. Beje, mes galėsim tai nuspręsti tuomet, kai jis pateiks žadėtus įrodymus. Bet nelabai tikiu, kad jis ką nors padarys iki galo. Senoras visada greit užsidega ir taip pat greit atvėsta. Jam sukliudys koks nors naujas susižavėjimas. Bet pakaks apie tai...

Tviselas plekštelėjo delnu per rutulio paviršių, kuris nuo smūgio dusliai sugaudė, ir tučtuojau pakėlė ranką prie burnos, nes iki galo surūkyta cigaretė nudegino jam lūpas.

- Na kaip, stebuklingas Technike, ar gali atspėti, kas tai yra?

- Kažkoks katilas su dangčiu. O apskritai jis panašus į peraugusią kapsulę.

- Šaunuolis! Tu įspėjai. Tai ir yra kapsulė. Užeikim į vidų.

Harlanas paskui Tviselą įėjo į rutulio vidų. Kapsulė buvo pakankamai erdvi, kad joje galėtų tilpti penki ar šeši žmonės. Viduje ji buvo tuščia. Lygios grindys, išlenktos poliruotos sienos, du langai - ir daugiau nieko.

- O kurgi valdymas? - nustebo Harlanas.

- Valdymas vykdomas iš specialaus pulto distanciniu būdu, - glostydamas sieną atsakė Tviselas. - Atkreipk dėmesį - dvigubos sienos. Erdvė tarp jų užpildyta uždaru Temporaliniu lauku. Šios kapsulės judėjimo Laike neriboja Šuliniai; joje galima keliauti kur tik nori - kad ir už apatinės Amžinybės ribos į Pirmykščius amžius. “Malansono Memuaruose” mes radom daugybę vertingų užuominų, kurios mums padėjo ją sukonstruoti ir pagaminti. Bet eime toliau.

Valdymo pultas buvo už masyvios pertvaros tolimiausiame salės gale. Įėjęs vidun, Harlanas smalsiai pasižiūrėjo į grotomis užtaisytus langus.

- Tu girdi mane, mano berniuk? - staiga pasigirdo Tviselo balsas.

Harlanas krūptelėjo ir staigiai atsigręžė. Įžengęs į pulto kabiną jis net nepastebėjo, kad Tviselas neatėjo jam iš paskos. Jis automatiškai pasuko prie lango ir išvydo, kad Skaičiuotojas moja jam ranka.

- Aš jus girdžiu, sere, - atsakė Harlanas. - Norite, kad ateičiau?

- Visiškai ne. Tu užrakintas.

Harlanas puolė prie durų ir pajuto, kaip stingsta širdis. Taip ir yra! Durys nepasidavė. Tetrenkia jį Laikas, kas čia vyksta?

- Tikiuosi, tau bus malonu sužinoti, mano berniuk, - tęsė Tviselas, - kad dabar tavo atsakingoji misija baigta. Man regis, aš supratau tavo padidėjusio nervingumo priežastį, taip pat tavo neseniai užduotų klausimų reikšmę. Tavo užuominos buvo absoliučiai nedviprasmiškos. Tau nedavė ramybės mintis apie grandiozinę atsakomybę. Tai štai, nuo šios minutės nuo tavęs niekas nebepriklauso. Už viską atsakau aš. Labai gaila, bet tau teks truputį pasėdėti uždarytam. “Malansono Memuaruose” sakoma, kad kapsulės išvykimo momentu tu

stovėjai prie pulto ir davei startą. Bet mums visiškai pakaks ir to, kad Kuperis matys tave pro langą.

Bet aš vis tiek paprašysiu tavęs reikiamu momentu nuspausti paleidimo svertą. Instrukcijas tau duosiu. Bet jei ir ši atsakomybė tau pasirodys per didelė, nesijaudink. Mes turim lygiagretų valdymo pultą, už kurio sėdi kitas žmogus. Jei dėl kokių nors priežasčių tu sverto nenuspausi, tai padarys jis. Ir tai dar ne viskas. Dabar aš išjungsiu videofono siųstuvą tavo kambaryje. Tu galėsi mus girdėti, bet neturėsi galimybės su mumis kalbėtis. Po to bus galima nebesijaudinti, kad koks nors atsitiktinis tavo riksmas neatidarytų Laiko rato.

Harlanas bejėgiškai žvelgė pro langą.

- Kuperis netrukus bus čia, - kalbėjo Tviselas, - kapsulė startuos už dviejų biovalandų. Po to projektas bus baigtas, ir mudu daugiau nebebūsim jo vergais.

Viskas prasmego nevilties sukūry. Kaip vikriai Tviselas jį pergudravo! Nejau nuo pat pradžių jis teturėjo vieną tikslą - be triukšmo uždaryti Harlaną pulto kabinoje? Nejau, sužinojęs Harlano spėlionę, Skaičiuotojas akimirksniu velniškai gudriai sugalvojo šį klastingą planą, užliūliavo Harlaną savo kalbomis, vedžiojo jį šen bei ten, kol pagaliau atėjo laikas pasodinti jį už grotų?

O skubotas atsakymas dėl Nois? "Jai nieko neatsitiks, - prisiekinėjo Tviselas, - duodu žodį!"

Kaip jis galėjo patikėti šiuo aiškiu melu? Jei jie nesirengia pakenkti Nois, tai kam reikėjo blokuoti 100000-ojo Šulinius? Jau vien šis faktas turėjo išduoti Tviselą.

Harlanas elgėsi kaip paskutinis kvailys! Jis taip norėjo tikėti savo galybe, kad leido Skaičiuotojui kelias valandas vedžioti jį už nosies. Ir prisižaidė: sėdi uždarytas pulto kabinoje ir nėra reikalingas netgi tam, kad paspaustų paleidimo svertą.

Jėga, galybė, nepakeičiamumas - vienu smūgiu iš jo atėmė viską. Vienas vikrus ėjimas - ir vietoj kozirių jo rankose liko paprastos dviakės bei triakės. Viskas baigta! Jis visiems laikams neteko Nois! Jį menkai tejaudino būsima bausmė. Kas jam dabar visų jų grasinimai, jei Nois prarasta amžinai?

Jam net į galvą nešovė, kad projekto pabaiga taip arti. Ir tai buvo pagrindinė jo klaida; štai kodėl jis pralaimėjo.

Dusliai nuskambėjo Tviselo balsas:

- Aš išjungiu tave, mano berniuk.

Harlanas liko vienas, bejėgis, niekam nebereikalingas...

13. Į tolimą praeitį

Įėjo Kuperis. Nuo susijaudinimo jo siauras veidelis paraudo ir, nepaisant nuo viršutinės lūpos karančių tankių malansoniškų ūsų, atrodė beveik vaikiškas.

(Harlanas jį matė pro langą, per videofoną girdėjo jo balsą. Jis karčiai pagalvojo: "Malansoniški ūsai! Na, žinoma...")

Kuperis nuskubėjo prie Tviselo.

- Skaičiuotojau, anksčiau manęs nenorėjo čia leisti.

- Teisingai darė, - atsakė Tviselas. - Tam reikalingos specialios Instrukcijos.

- Betgi man jau metas keliauti, ar ne?

- Beveik metas.

- O aš sugrįšiu atgal? Aš dar pamatysiu Amžinybę?

Nepaisant visų Kuperio pastangų atrodyti žvaliai, jo balse skambėjo netikrumas. (Harlanas iš nevilties sugniaužė kumščius ir iš visų jėgų trenkė į metalinį lango tinklą; jis norėjo išdaužti stiklą, surikti: "Stokit! Sutikit su mano sąlygomis, antraip..." Tik kas iš to? Jis buvo bejėgis.)

Kuperis žvalgėsi po kambarį, nė nepastebėjęs, jog Tviselas išsisuko nuo atsakymų į jo klausimus. Pulto kabinos lange jis pamatė Harlaną ir susijaudinęs pamojavo jam ranka.

- Technike Harlanai! Ateikit čionai. Prieš išvykdamas noriu paspausti jums ranką.

- Ne dabar, mano berniuk, ne dabar, - įsiterpė Tviselas. - Harlanas užsiėmęs. Jis derina aparatūrą.

- Iš tiesų? O žinot, man atrodo, kad jam negera. Jis neserga?

- Aš ką tik papasakojau jam apie tikrąjį mūsų projekto tikslą, - pasakė Tviselas. - Bijau, kad nuo to kam tik nori pasidarytų negera.

- Tetrenkia mane Laikas, jeigu yra ne taip! - šūktelėjo Kuperis. - Aš jau kelias savaites žinau tiesą ir vis vien niekaip negaliu priprasti.

Jo juoke suskambo nervingos, beveik isteriškos gaidelės.

- Niekaip negaliu įsikalti į savo kietą galvą, jog šiame spektaklyje man tenka pagrindinis vaidmuo. Aš... aš netgi truputėlį bijau.

- Nė kiek tavęs už tai nekaltinu.

- O žinot, viskuo kaltas mano skrandis. Tai mažiausiai didvyriška mano organizmo dalis.

- Tiek to, - tarė Tviselas, - visa tai natūralu ir netrukus praeis. O kol kas - tavo išvykimo valanda artėja. Prieš išvažiuodamas gausi paskutines Instrukcijas. Pavyzdžiui, tu dar nematei kapsulės, kuri nugabens tave į praeitį.

Per kitas dvi valandas Harlanas girdėjo kiekvieną jų ištartą žodį, nepriklausomai nuo to, matė juos ar ne. Jis suprato, kodėl Tviselas moko Kuperį tokiu pompastišku bei arogantišku tonu. Kuperiui buvo pranešamos tos pačios smulkmenos, kurias jis vėliau turės paminėti "Malansono Memuaruose".

(Uždaras ratas. Uždaras ratas! Ir neatidarysi, neperplėši jo nevilties protrūkyje; nenugriausi kaip biblinis Samsonas šventyklos stogo ant savo priešų galvos; ratas užsidaro greitai ir nesulaikomai.)

- Įprastos kapsulės judėjimas Amžinybės viduje iš Šimtmečio A į Šimtmetį B, - kalbėjo Tviselas, - vyksta, kaip tu žinai, Temporalinio lauko dėka, ir kapsulė, vaizdingai tariant, yra išstumiama iš punkto A ir pritraukiama prie punkto B. Kapsulės judėjimui reikalinga energija yra ir išvykimo, ir atvykimo punkte.

Bet kapsulė, kuri tave gabens į praeitį, turės išeiti už Amžinybės ribų; visą būtiną energiją ji gali gauti tik išvykimo punkte. Analogiškai Erdvinei mechanikai, jei tik ši analogija gali būti taikoma Temporalinėms jėgoms, mes galingu smūgiu tarytum nusviedžiam kapsulę į paskyrimo punktą. Tokiu atveju energijos sąnaudos išauga dešimtis tūkstančių kartų. Reikėjo nutiesti specialius energijos laidus Laiko Šuliniuose, kad galėtume atsiurbti reikiamą Saulės sprogimo energijos koncentraciją.

Šioje kapsulėje viskas neįprasta - pradedant valdymo pultu ir baigiant maitinimo šaltiniais. Mes dešimtis biometų šuka-

vom buvusias Realybes, ieškodami reikiamų lydinių bei specialių technologijų. Svarbiausias radinys aptiktas 13-oje 222--ojo Šimtmečio Realybėje. Ten buvo išrastas Temporalinis stūmoklis, be kurio ši kapsulė niekada nebūtų pastatyta. 13-oji 222-ojo Šimtmečio Realybė.

Pastaruosius žodžius Tviselas ištarė ypač aiškiai.

(Prisimink tai, Kuperi, karčiai pagalvojo Harlanas. 13-oji 222-ojo Šimtmečio Realybė. Prisimink tam, kad galėtum ją paminėti "Malansono Memuaruose", tam, kad Amžinieji žinotų, kur reikia ieškoti, tam, kad jie galėtų tai pasakyti tau, tam, kad tu galėtum paminėti... Ratas užsidaro kaskart...)

- Žinoma, mes dar niekad nesiuntėm kapsulės su žmogum už apatinės Amžinybės ribos, - tęsė Tviselas, - bet Amžinybės viduje ją išbandėm ne kartą. Todėl esam tikri, jog pasiseks.

- O ar galėtų būti kitaip? - paklausė Kuperis. - Aš norėjau pasakyti, kad Analogas jau pateko ten, antraip Malansonas nebūtų galėjęs sukurti Lauko, o jis jį sukūrė.

- Būtent, - atsakė Tviselas. - Tu atsidursi saugiame, beveik negyvenamame rajone, Jungtinių Amelikos Valstijų pietvakariuose.

- Amerikos, - pataisė jį Kuperis.

- Tegul bus Amerikos. Tai bus 24-asis Šimtmetis, o jei tiksliau, 23,17. Aš manau, kad tą Laiką, jei nori, gali vadinti 2317 metais. Kaip matai, kapsulė labai talpi. Dabar į ją sukraus vandens atsargas, maistą, apsaugos priemones ir viską, ko reikia slėptuvei. Turėsi smulkiausias Instrukcijas, suprantamas tik tau vienam. Noriu dar kartą pabrėžti, jog tu privalai imtis visų įmanomų saugumo priemonių. Kol nebūsi pasiruošęs, tavęs negali aptikti joks vietinis gyventojas. Specialios žemkasės pagalba tu kalnuose išsikasi gilią olą. Visi daiktai kapsulėje bus sudėti taip, kad tu galėtum kuo greičiau juos išsikrauti.

(Pakartokit jam dar ir dar, pagalvojo Harlanas. Visa tai jam buvo sakyta jau daugelį kartų, bet reikia dar pakartoti tai, kas įeis į memuarus. Vis ratu...)

- Iškrovimui tu turėsi penkiolika minučių - ir nė sekundės daugiau, - kalbėjo Tviselas, - po to kapsulė automatiškai grįš į pradinį punktą su visais instrumentais bei prietaisais, kurie 24-ajame amžiuje dar buvo nežinomi. Šių daiktų sąrašą gau-

si prieš išvykdamas. Išnykus kapsulei, turėsi pasikliauti tik savimi.

- Nejaugi kapsulė privalo grįžti taip skubotai? - paklausė Kuperis.

- Greitas sugrįžimas padidins sėkmės tikimybę, - atsakė Tviselas.

(Kapsulė privalo grįžti po penkiolikos minučių, pagalvojo Harlanas, kadangi praėjusį kartą ji grįžo po penkiolikos minučių. Ratas užsidaro...)

- Mes nenorėjom rizikuoti, padirbinėdami tos epochos piniginius ženklus, - Tviselas ėmė kalbėti greičiau, - tau duos aukso nedidelių grynuolių pavidalu. Instrukcijoje smulkiai aprašytas pasakojimas, kaip jie pateko į tavo rankas. Tu vilkėsi taip pat, kaip ir aborigenai; bent jau iš pradžių tavo rūbai bus visiškai tinkami.

- Puiku, - pratarė Kuperis.

- O dabar atmink. Nė vieno neapgalvoto žingsnio. Neskubėk. Jei reikia, lauk savaites. Tau reikia priprasti prie tos epochos, susigyventi su ja. Techniko Harlano pamokos - puikus pagrindas, bet jų toli gražu nepakanka. Elektromagnetinių bangų imtuvas, pagamintas to meto technologijų principu, suteiks tau galimybę sužinoti visus įvykius ir, svarbiausia, išmokti teisingo tarimo bei intonacijos. Padaryk tai kaip galima kruopščiau. Esu tikras, jog Technikas Harlanas puikiai moka anglų kalbą, bet niekas nepakeis tiesioginių studijų.

- O kas atsitiks, jei aš nepakliūsiu ten, kur reikia? - paklausė Kuperis. - Noriu pasakyti: o jei aš nepateksiu į 2317-uosius?

- Kruopščiai tai patikrink. Bet viskas bus gerai. Viskas baigsis sėkmingai.

(Viskas baigsis sėkmingai, kadangi kartą viskas jau baigėsi sėkmingai, galvojo Harlanas. Ratas užsidaro...)

Bet Kuperio veide šmėstelėjo abejonės šešėlis, ir Tviselas skubiai pridūrė:

- Derinimas kruopščiai sureguliuotas. Aš kaip tik rengiausi paaiškinti tau pagrindinį principą, ir netrukus mudu tuo užsiimsim. Beje, mūsų pokalbis padės Harlanui geriau susipažinti su valdymo sistema.

(Harlanas staigiai nusigręžė nuo lango ir dirstelėjo į pultą. Juodoj nevilties migloj blykstelėjo silpnutis vilties spindulys. O kas, jeigu?..)

Tviselas toliau aiškino Kuperiui pedantišku mokyklos mokytojo tonu, ir Harlanas ausies krašteliu klausėsi jo žodžių.

- Nesunku suprasti, - kalbėjo Tviselas, - jog pagrindinis mūsų uždavinys yra nustatyti, kiek toli į Pirmykštę Epochą galima nusviesti materialų kūną, suteikus jam konkretų energetinį postūmį. Paprasčiausia būtų pasiųsti šią kapsulę su žmogumi į praeitį, atidžiai matuojant sunaudojamą energijos kiekį. Tas žmogus arba astronominių tyrinėjimų, arba radiolaidų pagalba visuomet galėtų šimtosios Šimtmečio dalies tikslumu nustatyti, į kokį Laiką jis pateko. Bet šis metodas būtų labai lėtas, be to, pavojingas, nes jei mūsų pasiuntinį aptiktų vietiniai gyventojai, tai taptų viso mūsų projekto katastrofa.

Vietoje žmogaus į praeitį mes siuntėm tam tikrą radioaktyvaus izotopo masę, niobijų-94, kuris, skleisdamas beta daleles, virsta stabiliu izotopu, molibdenu-94. Niobijaus-94 skilimo periodas trunka beveik lygiai 500 Šimtmečių. Pradinį radioaktyvaus pavyzdžio spinduliavimo intensyvumą žinom. Laikui bėgant, intensyvumas mažėja pagal gerai žinomą dėsnį ir gali būti išmatuotas nepaprastai tiksliai.

Kapsulei patekus į kokį nors Pirmykštės Epochos Šimtmetį, ampulė su izotopu iššaunama į kalnų uolas, ir kapsulė grįžta atgal į Amžinybę. Tuo pačiu biolaiko momentu, kai nuaidi šūvis, atitinkamai pasenusi ampulė atsiranda visuose būsimuose Laikuose. 575-ajame Šimtmetyje iš Amžinybės į Laiką lygiai toje pačioje vietoje išeina Technikas ir pagal spinduliavimą suranda paslėptą ampulę. Išmatavus radiacijos lygį lengva nustatyti, kiek laiko ši ampulė pragulėjo kalno šlaite ir dviejų dešimtųjų tikslumu sužinoti, į kokį Šimtmetį pateko mūsų kapsulė. Mes siuntėm į praeitį tuzinus ampulių su įvairia postūmio energija ir gavom kalibruotą kreivę. Paskui šią kreivę patikrinom, siųsdami ampules ne į Pirmykštę Epochą, o į pirmuosius Amžinybės Šimtmečius, kuriuose buvo galima atlikti tiesioginius stebėjimus.

Buvo ir nesėkmių. Kelios pirmosios ampulės pradingo, nes mes neįvertinom geologinių pakitimų, įvykusių tarp paskutiniųjų Pirmykštės Epochos Šimtmečių ir 575-ojo. Kitų trijų

ampulių taip pat nepavyko aptikti. Gal mechanizmas įgrūdo jas pernelyg giliai į kalnų gelmes. Ištobulinę metodiką, mes sėkmingai atlikom bandymų seriją, kol radiacijos lygis toje vietovėje pernelyg išaugo. Mes pabijojom, kad koks nors Pirmykščių Laikų gyventojas tai aptiks ir susidomės, kokiu būdu čionai pateko radioaktyvios atliekos. Bet vis dėlto atlikom daugybę sėkmingų eksperimentų ir įsitikinom, jog galim pasiųsti žmogų į Pirmykštę Epochą šimtosios dalies tikslumu. Ar turi klausimų?

- Aš viską puikiai supratau, Skaičiuotojau Tviselai, - atsakė Kuperis. - Aš jau mačiau tą kalibruotą kreivę, tik nesupratau jos reikšmės, bet dabar man viskas absoliučiai aišku.

Harlaną tas pokalbis domino vis labiau ir labiau. Jis žvilgtelėjo į prietaisų skalę. Žėrintį porceliano lanką plonyčiai brūkšneliai dalino į Šimtmečius, Decišimtmečius bei Centišimtmečius. Skaitmenys buvo smulkučiai, bet pasilenkęs Harlanas įžiūrėjo, jog skalėje Šimtmečiai pažymėti nuo 17-ojo iki 27-ojo. Plonytė lyg plaukelis strėliukė stovėjo ties atžyma 23,17. Harlanui jau buvo tekę susidurti su analogiškais Amžimačiais, ir jis įprastu judesiu spustelėjo paleidimo svertą. Bet šis nepasidavė. Plaukelis nė nekrustelėjo.

- Technike Harlanai!

- Klausau, Skaičiuotojau! - šūktelėjo šis, bet tučtuojau prisiminė, kad Tviselas jo negirdi. Harlanas priėjo prie lango ir linktelėjo galvą.

Tarytum skaitydamas Techniko mintis, Tviselas prabilo:

- Amžimatis nustatytas ties 23,17. Tai kapsulės paskyrimo vieta. Jokio papildomo derinimo nereikia. Vienintelis tavo uždavinys - reikiamu biolaiko momentu įjungti kontaktą. Amžimačio dešinėje yra sekundometras. Linktelk, kai jį surasi.

Harlanas linktelėjo.

- Sekundometras skaičiuos iki paleidimo likusias biosekundes. Prie minus penkiolikos sekundžių įjunk kontaktą. Tai paprasta. Tu supratai, kaip tai padaryti?

Harlanas vėl linktelėjo.

- Ypatingo tikslumo nereikia. Tu gali įjungti jį prie minus keturiolikos ar minus trylikos sekundžių, netgi prie minus penkių, bet vis tik pasistenk tai padaryti ne vėliau minus dešimties. Kai tik įjungsi kontaktą, visa kita atliks automatai, ku-

rie tiksliai nuliniu momentu suteiks kapsulei Temporalinį postūmį. Tu supratai?

Harlanas dar kartą linktelėjo galvą. Jis suprato net daugiau, nei pasakė Tviselas. Jeigu jis neįjungs kontakto prie minus dešimties sekundžių, tai bus padaryta ir be jo.

Apsieisim be pašalinės pagalbos, niūriai pagalvojo Harlanas.

- Mums liko dar trisdešimt biominučių, - tęsė Tviselas. - Mudu su Kuperiu einam patikrinti jo amunicijos.

Jie išėjo. Užsidarė durys, ir Harlanas liko vienas su pultu, Laiku (sekundometras jau dirbo, neskubiai skaičiuodamas iki starto likusias minutes) ir tvirtu pasiryžimu įgyvendinti savo sumanymą.

Nusigręžęs nuo lango, Harlanas kyštelėjo ranką kišenėn ir išsitraukė joje tebegulintį skausmo spinduliuotuvą. Jo ranka truputį drebėjo.

Vėl šmėstelėjo mintis: "Šventyklą griaunantis Samsonas!"

Jis kandžiai ir ciniškai pagalvojo: "Kas iš Amžinųjų kada nors girdėjo apie Samsoną? Kuris iš jų žino, kaip jis žuvo?"

Beliko dvidešimt penkios minutės. Harlanas nežinojo, kiek užtruks jo sumanyta operacija. Jis apskritai beveik netikėjo jos sėkme.

Beje, pasirinkimo taip pat nebuvo. Drėgnais pirštais sukdamas pistoleto antgalį, jis vos neišmetė jo ant grindų.

Harlanas dirbo greitai ir visai negalvojo apie pasekmes; jo nė kiek nejaudino mintis, kad ir jis pats pražus nebūtyje.

Likus minus vienai minutei, Harlanas visiškai pasiruošęs stovėjo prie pulto.

"Galbūt tai paskutinė mano gyvenimo minutė", - ramiai pagalvojo jis.

Jis nieko nematė, išskyrus raudoną besisukančią strėliukę, skaičiuojančią prabėgančias sekundes.

Minus trisdešimt sekundžių.

"Neskaudės. Juk tai ne mirtis", - dingtelėjo jam.

Likusias akimirkas jis nusprendė galvoti tik apie Nois.

Minus penkiolika sekundžių.

Nois!

Kaire ranka Harlanas trūktelėjo svertą į save. Neskubėti! Minus dvylika sekundžių.

Kontaktas!

Pradėjo veikti automatai. Startas bus duotas nuliniu momentu. Harlanui beliko atlikti tik vieną judesį.

Šventyklą griaunančio Samsono judesį!

Pakilo dešinioji ranka. Jis stengėsi į ją nežiūrėti.

Minus penkios sekundės.

Nois!

Dešinioji ranka... NULIS... staigiai trūktelėjo svertą į save. Jis taip į ją ir nedirstelėjo.

Nejaugi tai ir yra nebūtis?..

Ne, kol kas ne. Jis vis dar gyvas.

Harlanas nejudėdamas užgesusiomis akimis žvelgė pro langą. Laikas tarytum sustojo.

Salė buvo tuščia. Milžiniškos kapsulės vietoje žiojėjo tuštuma. Galingos metalinės atramų konstrukcijos liūdnai kilo į orą. Gigantiškoje salėje viskas apmirė tarytum užburtoje oloje, ir tik Tviselas, mažasis gnomas, neramiai žingsniavo pirmyn ir atgal.

Kelias minutes Harlanas abejingai žvelgė į jį, paskui nusigręžė.

Netikėtai be jokio garso kapsulė atsidūrė savo pradinėje vietoje. Jos perėjimas per nematomą ribą, skiriančią ateinantį akimirksnį nuo praėjusio, nesujudino nė dulkelės.

Didžiulė kapsulė užstojo Tviselą, bet netrukus jis pasirodė iš už jos krašto ir bėgte pasileido prie pulto kabinos. Skaičiuotojas staigiu rankos judesiu įjungė duris atidarantį mechanizmą ir įsiveržė vidun:

- Įvyko! Įvyko! Mes uždarėme ratą!

Jis norėjo pasakyti dar kažką, bet pritrūko kvapo.

Harlanas tylėjo.

Tviselas priėjo prie lango ir delnais atsirėmė į stiklą. Harlanas atkreipė dėmesį, kaip dreba jo rankos, pastebėjo senatviškus melsvų venų gumbus. Atrodė, kad jo smegenys pra-

rado sugebėjimą skirti svarbius dalykus nuo nereikšmingų ir bukai plėšia iš aplinkos visiškai atsitiktines detales.

- Kokia viso to prasmė? - nuvargęs pagalvojo jis. - Kas apskritai dabar turi kokią nors prasmę?

Tviselas prabilo vėl, bet Harlanas jo beveik negirdėjo; Skaičiuotojo žodžiai sklido kažkur iš toli:

- Dabar jau galiu prisipažinti, nors to ir neparodžiau, bet aš baisiai jaudinausi. Kažkada Senoras mėgo kartoti, jog visa ši išmonė absoliučiai neįmanoma. Jis primygtinai tvirtino, kad būtinai įvyks kažkas nenumatyta - ir viskas žlugs... Kas atsitiko?

Jis staigiai atsigręžė, išgirdęs Techniko murmėjimą. Harlanas papurtė galvą ir sunkiai išspaudė:

- Nieko...

Tviselas nepradėjo kamantinėti ir vėl nusisuko. Neaišku, ar jis kalbėjo Harlanui, ar tiesiog tuštumai. Atrodė, kad jis nori išsilieti už visus tuos nerimo ir jaudulio metus.

- Senoras - nepataisomas skeptikas. Kiek mes su juo ginčijomės, kaip mėginom įtikinti! Mes demonstravom jam matematinius apskaičiavimus, rėmėmės daugelio kartų tyrinėjimų rezultatais, surinktais per visą Amžinybės egzistavimo biolaiką. O jis mėtė šalin mūsų samprotavimus ir, kaip įrodymą, pateikė paradoksą apie žmogų, sutikusį patį save. Juk tu girdėjai, kaip jis apie tai kalbėjo. Tai jo mėgstama tema.

“Negalima sužinoti ateities”, - kalbėjo Senoras. Pavyzdžiui, aš, Labanas Tviselas, iš memuarų žinau, kad senatvėje sulauksiu momento, kai Kuperis leisis kelionėn už apatinės Amžinybės ribos. Žinau ir kitas savo ateities smulkmenas, žinau, ką dar turėsiu padaryti.

“Tai neįmanoma, - tvirtino jis. - Savo paties likimo žinojimas būtinai pakeis Realybę, net jei dėl to nebeužsidarys ratas ir niekada nebus sukurta Amžinybė.”

Neturiu supratimo, kas jį vertė taip kalbėti! Gal jis nuoširdžiai tikėjo savo išmonėmis, gal jos jam buvo kažkuo panašios į intelektualinius žaidimus, o gal jis paprasčiausiai norėjo mus paerzinti. Kad ir kaip ten būtų, projektas judėjo į priekį, ir daugelis memuarų pranašysčių pradėjo pildytis. Pavyzdžiui, Kuperį mes radom būtent tame Šimtmetyje ir toje Rea-

lybėje, kuri buvo nurodyta užrašuose. Jau vien tai niekais vertė visus Senoro tvirtinimus, bet tai jo neįtikino. Tuo metu jis rado naują susižavėjimo objektą.

Tviselas tyliai nusijuokė nepastebėdamas, kad cigaretė nudegė beveik iki pat jo pirštų galiukų.

- Bet žinai, ilgus metus man vis dėlto buvo nejauku. Juk išties kažkas galėjo įvykti. Realybė, kurioje buvo įkurta Amžinybė, galėjo pasikeisti taip, kad nebeliktų vietos "paradoksui", kaip tai mėgo vadinti Senoras. Ir tada, toje naujoje Realybėje, nebebūtų nei Amžinybės, nei mudviejų. Tu žinai, kartais nemigos naktimis man staiga pasirodydavo, kad viskas žuvo... Ir dabar, kai viskas baigėsi gerai, aš galiu ramiai pasijuokti iš savo baimės ir pavadinti save senu išprotėjusiu kvailiu.

- Skaičiuotojas Senoras buvo teisus, - labai tyliai ištarė Harlanas.

- Ką? - puolė prie jo Tviselas.

- Projektas žlugo. Ratas neužsidarė.

Harlanui atrodė, kad jo protas lėtai vaduojasi nuo tirštos jį užgulusios miglos.

- Ką čia plepi? - Senos Tviselo rankos netikėtai stipriai įsikirto į Harlano pečius. - Tu sergi, mano berniuk. Tau pakriko nervai.

- Ne, aš nesergu. Man viskas įgriso. Jūs. Aš. Bet aš nesergu. Pasižiūrėkit pats. Štai čia, į Amžimatį.

- Amžimatį?

Plonytis strėliukės plaukelis buvo prigludęs prie dešiniojo skalės krašto greta 27-ojo Šimtmečio žymės.

- Kas čia nutiko?

Džiaugsmą Tviselo veide pakeitė siaubas.

Harlanas jau visiškai susitvardė.

- Aš išlydžiau apsauginį mechanizmą ir išlaisvinau valdymo svertą.

- Kaip tau tai pavyko?..

- Turėjau skausmo spinduliuotuvą. Išardžiau jį ir maitinimo šaltiniu panaudojau jame įmontuotą mikroreaktorių. Jis suveikė kaip autogeninis rėžtuvas. Energijos pakako tik vienam tvyksniui, bet to užteko. Štai viskas, kas iš jo liko.

Harlanas paspyrė ant grindų besivoliojančią metalo nuolaužų krūvelę.

Tviselas vis dar nenorėjo patikėti.

- 27-asis? Tu nori pasakyti, kad Kuperis pateko į 27-ąjį Šimtmetį?

- Aš neturiu supratimo, kur jis pateko, - vangiai atsakė Harlanas. - Iš pradžių aš nuspaudžiau svertą žemyn, toli už 24--ojo. Bet nežinau kur. Nepasižiūrėjau. Paskui perstūmiau jį į šią padėtį. Štai ir viskas.

Tviselas pašiurpęs žiūrėjo į Harlaną, jo veidas papilkėjo lyg žemė, lūpos virpėjo.

- Neturiu nė menkiausio supratimo, kur dabar Kuperis, - tęsė Harlanas. - Jis pasimetė Pirmykščiuose Amžiuose. Ratas pertrūko. Iš pradžių galvojau, kad viskas pasibaigs iškart, nuliniu momentu. Bet tai kvaila. Ateis tokia biolaiko akimirka, kai Kuperis supras patekęs ne į tą Šimtmetį, kai jis padarys kažką priešinga memuarams, kai jis...

Harlanas nebaigė frazės ir kimiai nusijuokė.

- Ar ne vis vien? Viskas tik atidedama, kol Kuperis padarys kokią nors nepataisomą klaidą, kol jis perplėš ratą. Mes negalim jam sukliudyti. Minutės, valandos, dienos. Ar ne vis vien? Laikas išseks, ir Amžinybė liausis egzistavusi. Jūs mane girdit? Amžinybei galas!

14. Senas nusikaltimas

- Bet kas pastūmėjo tave tokiam žingsniui? Kas?

Tviselas sutrikęs pakėlė į Techniką akis; Vyriausio Skaičiuotojo balse suskambęs sumišimas ir nuostaba tarsi veidrodyje atsispindėjo jo žvilgsnyje.

Harlanas pakėlė galvą.

- Nois! - vienu žodžiu atsakė jis.

- Moteris, kurią tu paslėpei Amžinybėje? - paklausė Tviselas.

Vieninteliu atsakymu buvo karti Harlano šypsena.

- Bet kuo čia dėta ji? - nesusigaudydamas tęsė Tviselas. - Aš nieko nesuprantu, mano berniuk.

- O ką čia suprasti? - nebeišlaikė Harlanas. - Liaukitės apsimetinėjęs! Taip, aš turėjau moterį. Kam kliudė mūsų laimė?

Kam ji darė ką nors bloga? Juk ji netgi neegzistuoja naujoje Realybėje.

Tviselas bergždžiai stengėsi įterpti bent žodį.

- Bet Amžinybėje savi įstatymai, - toliau šėlo Harlanas. - O, aš juos visus žinau mintinai. Sąjungoms reikia leidimo; sąjungas reikia apskaičiuoti; sąjungoms reikalingos milžiniškos žinios; sąjungos - rizikingas dalykas. Kaip ketinote pasielgti su Nois, užbaigę projektą? Patalpinti ją žūstančioje raketoje? Ar pasiūlyti jai šiltą įžymių Skaičiuotojų meilužės vietelę? Bet dabar viskam galas - ir jums, ir jūsų planams.

Jis užbaigė savo tiradą visiškai išsekęs, ir Tviselas skubiai priėjo prie videofono. Matyt, videofono siųstuvas vėl buvo įjungtas. Skaičiuotojas tol kartojo iškvietimo signalą, kol pagaliau sulaukė atsakymo.

- Kalba Tviselas. Įeiti į šią patalpą kategoriškai draudžiama, - pratarė jis prieštarauti neleidžiančiu tonu. - Niekas neturi teisės čia įeiti. Jums aišku? Tai vykdykit! Ne, jokių išimčių. Tarybos nariams juo labiau.

Jis vėl atsigręžė į Harlaną ir susimąstęs tarė:

- Jie neišdrįs nepaklusti mano įsakymui, kadangi aš esu vyriausias Tarybos narys ir dar todėl, kad garsėju kaip keistuolis. Paslapčia jie mano, jog aš kuoktelėjau. Štai kodėl man visuomet ir visur nusileidžia.

Jis įdėmiai pažvelgė į Harlaną.

- Tu irgi taip manai?

Tuo momentu jis priminė mažytę susiraukšlėjusią beždžionėlę.

Tetrenkia mane Laikas! Jis išties pamišęs, pašiurpęs pagalvojo Harlanas. Sukrėtimas atėmė jam protą.

Mintis, kad jis uždarytas drauge su bepročiu, privertė Harlaną bailiai pasitraukti atgal. Bet jis greitai atsitokėjo. Ar Tviselas pamišęs, ar ne, jis tėra viso labo tik sukriošęs senis, be to, netrukus ateis galas viskam, netgi beprotybei.

Netrukus? O kodėl ne išsyk? Kas sukėlė šį atidėliojimą?

- Tu neatsakei man, - meilikaujančiai tęsė Tviselas. (Štai jau kelias minutes jo rankose nebuvo cigaretės, o jis, regis, to nė nepastebėjo.) - Tu irgi tiki, kad aš kuoktelėjau? Manau, kad taip. Jei tu mane laikytum savo draugu, o ne kaprizingu

kvaištelėjusiu seniu, tu su manim būtum pasidalijęs savo abejonėmis. Ir tuomet nebūtų šio kvailo išsišokimo.

Harlanas susiraukė. Pasirodo, Tviselas mano, kad iš tiesų kvaištelėjo jis, Harlanas.

- Buvau priverstas taip pasielgti, - piktai burbtelėjo jis. - Aš visiškai sveiko proto.

- Betgi aš tau pasakiau, kad merginai nieko neatsitiks.

- O aš, kaip paskutinis kvailys, tuo patikėjau. Tik kvailys gali tikėtis, jog Taryba Techniko atžvilgiu bus teisinga ir kilniadvasė.

- Kuo čia dėta Taryba?

- Finžis viską žinojo; jis mane apskundė Tarybai.

- Kaip tu tai sužinojai?

- Pastačiau Finžį prieš skausmo spinduliuotuvo vamzdį ir išplėšiau prisipažinimą. Pistoletas jam padėjo pamiršti mūsų rangų skirtumus.

- Tu tai padarei šituo pačiu spinduliuotuvu? - Tviselas mostelėjo į Amžimačio skalę, kuri nuo išsilydžiusio metalo srovių pasidarė panaši į grimasos perkreiptą veidą.

- Taip.

- Pridirbo tas spinduliuotuvas bėdos, nieko nepasakysi. - Jo tonas sugriežtėjo. - Ar tu žinai, kodėl Finžis nieko nedarė pats, o pasiuntė skundą Tarybai?

- Todėl, kad jis manęs nekentė ir norėjo veikti užtikrintai. Be to, jam reikėjo Nois.

- Ak, koks tu naivus! Jei kalba eitų tik apie Nois, jis būtų be vargo sudaręs sąjungą su ja. Ir joks Technikas nebūtų pastojęs jam kelio. Tas žmogus nekentė manęs.

Jo rankose vis dar nebuvo cigaretės, todėl tabaku išterliotas pirštas, kuriuo jis dūrė sau į krūtinę, atrodė tiesiog nepadoriai nuogas.

- Jūsų?

- Mano berniuk, ką tu išmanai politikoje? Ne kiekvienam Skaičiuotojui pavyksta tapti Laiko Tarybos nariu. Finžis yra garbėtroška. Jis buvo pasirengęs gauti šį postą bet kokia kaina. Aš jam sukliudžiau, kadangi Finžis nepasižymi moraline pusiausvyra. Teapsaugo mane Laikas, aš tik dabar supratau, koks tada buvau teisus... Paklausyk, mano berniuk, jis žinojo,

kad aš tave globoju. Jis matė, kaip iš eilinio Stebėtojo aš tave paverčiau pirmaklasiu Techniku. Tu nuolat dirbai su manimi. Kaip dar Finžis galėjo man atkeršyti? Jei jam būtų pavykę įrodyti, kad mano numylėtinis siaubingai nusikalto Amžinybei, tai būtų neišvengiamai atsiliepę ir man. Aš privalėčiau pasitraukti, ir, kaip manai, kas tada būtų užėmęs mano vietą?

Jis įprastu mostu kilstelėjo ranką prie lūpų ir, neradęs cigaretės, beprasmiu žvilgsniu pasižiūrėjo į tarpą tarp smiliaus ir didžiojo piršto.

"Jis ne toks ramus, kaip apsimeta, - pagalvojo Harlanas. - Bet ar galima išlikti ramiam tokiu momentu? Kodėl jis man pasakoja visus tuos niekus dabar, kai baigiasi paskutinės Amžinybės minutės? - Ir jį vėl nudegino mintis: - Bet kada gi pabaiga? Kodėl ji atidedama?"

- Kai neseniai išleidau tave pas Finžį, - tęsė Tviselas, - tikrai nujaučiau bėdą. Bet "Malansono Memuaruose" kalbama, jog tavęs nebuvo ištisą paskutinį mėnesį, ir nepasitaikė jokios kitokios dingsties. Laimei, Finžis persistengė.

- Kokiu būdu? - nuvargusiu balsu paklausė Harlanas. Jam tai buvo visiškai vis vien, bet Tviselas kalbėjo nenutildamas, ir buvo lengviau dalyvauti pokalbyje, nei stengtis nesiklausyti.

- Finžis savo skundą pavadino "Apie neprofesionalų Techniko Endriaus Harlano elgesį". Jis vaidino tikrą Amžinąjį, bešališkai ir šaltakraujiškai atliekantį savo pareigą. Piktinimąsi jis paliko Tarybai. Savo nelaimei, jis nė neįtarė apie tikrąją tavo reikšmę. Jam ir į galvą neatėjo, kad visi su tavimi susiję pranešimai nedelsiant perduodami man.

- Ir jūs man nieko nepasakėt?

- O kaip aš galėjau? Norėjau prieš lemtingą momentą atriboti tave nuo bereikalingo jaudinimosi. Aš laukiau, kol tu pats papasakosi man apie savo sunkumus.

Harlanas nepasitikinčiai perkreipė burną, bet paskui prisiminė nuvargusį Skaičiuotojo veidą videofono ekrane, prisiminė atkaklius jo klausimus. Tai buvo vakar. Viso labo tik vakar!

Nieko neatsakęs, jis nuleido akis.

- Aš iššyk supratau, - jau švelniau pridūrė Tviselas, - kad Finžis apgalvotai skatina tave... neapgalvotam žingsniui.

Harlanas pakėlė galvą.

- Jūs tai žinojot?

- Tu nustebęs? Aš seniai žinau, kad Finžis kasa man duobę. Aš jau senas, mano berniuk, ir intrigos man ne naujiena. Jei Skaičiuotojas kelia įtarimą - nesunku jį pasekti. Tam egzistuoja ypatingi iš Laikų išimti įrenginiai, kurių nesurasi net mūsų muziejuose. Tarp jų yra ir tokių, apie kuriuos žino tik Taryba.

Harlanas karčiai pagalvojo apie Laiko Šulinių blokavimą 100000-ajame.

- Remdamasis Finžio pranešimu bei ta informacija, kurią gavau iš kitų šaltinių, nesunkiai atstačiau tiesą.

- O ar Finžis įtarė, kad jį sekat? - netikėtai paklausė Harlanas.

- Gali būti. Manęs tai nenustebintų.

Harlanas prisiminė savo pirmąsias dienas 482-ajame. Finžis nieko nežinojo apie Malansono projektą, ir neįprastas Tviselo dėmesys jaunam Stebėtojui jam pasirodė keistas. "Ar jūs anksčiau buvot susitikęs su Vyriausiu Skaičiuotoju Tviselu?" - kartą paklausė jis. Harlanas prisiminė, jog Finžio balse skambėjo nerimas. Jau tuomet Finžis galėjo įtarti, kad Harlaną pas jį atsiuntė Tviselas. Tai štai kur jo neapykantos šaltinis!

- Jeigu tu būtum atėjęs pas mane... - tęsė Tviselas.

- Atėjęs pas jus? - neišlaikė Harlanas. - O kaipgi Taryba?

- Visoje Taryboje žinojau tiktai aš.

- Ir jūs jiems visiškai nieko nepasakėt? - Harlanas pasistengė savo balsui suteikti ironišką intonaciją.

- Visiškai nieko.

Harlanas pasijuto karščiuojąs. Drabužiai jį dusino. Nejau šis košmaras niekada nesibaigs? Kvaili, beprasmiai plepalai. Kam? Vardan ko?

Kodėl nežuvo Amžinybė? Kodėl neprasideda trokštama nebūties ramybė? Tetrenkia jį Laikas, nejaugi jis suklydo?

- Tu vis dar netiki manimi? - paklausė Tviselas.

- O kodėl turėčiau tikėti? - vėl nebeišlaikė Harlanas. - Juk tik šiandien ryte į mane paspoksoti susirinko visas Komitetas. Kas juos atvedė, jei ne Finžio skundas? Juos sudomino keistas subjektas, pažeidęs Amžinybės įstatymus, bet susidorojimą teko atidėti vienai dienai. Tik dienai, kol bus baigtas projektas. Jie atėjo iš anksto piktai pasidžiaugti rytojum.

- Mano berniuk, tu baisiai klysti. Juos atvedė paprasčiausias smalsumas. Tarybos nariai - viso labo tik žmonės su žmogiškosiomis silpnybėmis. Jie negalėjo dalyvauti kapsulės išvykime, jie negalėjo pasikalbėti su Kuperiu - apie tai memuaruose nėra nė žodžio. Teapsaugo mane Laikas, kaip tu nesupranti, kad juos kamavo smalsumas. Tu jiems buvai pati prieinamiausia projekto dalis - štai kodėl jie taip tave apžiūrinėjo.

- Aš jumis netikiu.

- Bet tai tiesa.

- Taip? O kas tuomet sukėlė Tarybos nario Senoro svarstymus apie žmogų, sutikusį patį save? Jis aiškiai žinojo apie mano neteisėtas keliones į 482-ąjį ir apie tai, kad aš vos nesusitikau pats su savim. Jis mane erzino, gudriai linksmindamasis mano sąskaita.

- Senoras? Tave neramina Senoras? Jei tik tu žinotum, kokia tai apgailėtina figūra! Jis gimė 803-ajame Šimtmetyje. Jo amžininkai, pataikaudami savo iškreiptam grožio supratimui, tyčia bjauroja žmonių kūnus. Kai Senoras dar buvo paauglys, jam išpešiojo visus visutėlius plaukus.

O ar žinai, kaip bjaurumas veikia žmogų? Jis suardo jo ryšius su protėviais ir ainiais. Tarp Amžinųjų tu beveik nerasi išeivių iš to Šimtmečio - jie pernelyg skiriasi nuo mūsų. Per visą Amžinybės istoriją Senoras yra vienintelis, gavęs vietą Taryboje.

Nesunku atspėti, kaip tai atsiliepė jo psichikai. Nepasitikėjimas rytojum - baisus dalykas. Tau tikriausiai ir į galvą neatėjo, kad Tarybos narys gali jaustis neužtikrintai? Senoras ne kartą girdėjo prašymus pataisyti jo Realybę ir sunaikinti joje tuos įpročius, dėl kurių jis taip ryškiai skyrėsi nuo mūsų. Vieną gražią dieną taip ir atsitiks. Ir tuomet jis liks vos ne vieninteliu tokiu išsigimėliu.

Nusiraminimo jis ieško filosofijoje. Dėl moralinės kompensacijos pokalbiuose jis būtinai paliečia pačius nepopuliariausius ar labiausiai nepripažintus požiūrius. Paradoksas apie žmogų, sutinkantį save, - jo mėgstama tema. Aš tau jau pasakojau, kad projektui jis pranašavo nesėkmę. Šiandien prie pusryčių jis erzino mus, Tarybos narius, o ne tave. Su tavimi tai neturėjo nieko bendra.

Tviselas įsikarščiavo. Įsijautęs į savo monologą jis pamiršo, kur jiedu yra, pamiršo gresiančią katastrofą, jis vėl virto Harlanui gerai pažįstamu nykštuku su staigia gestikuliacija ir nerangiais judesiais. Jis netgi išsitraukė iš kišenėlės cigaretę, bet taip ir neužsirūkė.

Staiga jis nutilo, atsigręžė ir įdėmiai pažvelgė į Harlaną, tarsi tik dabar suvokęs paskutiniųjų Techniko žodžių prasmę.

- Tu pasakei, kad vos nesutikai pats savęs. Ką tai reiškia?

Harlanas trumpai papasakojo apie savo nuotykį.

- Negi jūs to nežinojot?

- Ne.

Po to sekusios tylos sekundės karštligės deginamam Harlanui buvo lyg vandens gurkšnis trokštančiam.

- O ką, jei tu tikrai sutikai save?

- Betgi...

- Atsitiktiniai nukrypimai visuomet įmanomi, - nekreipdamas į jį dėmesio, tęsė Tviselas. - Įvertinus, jog leidžiamų Realybių skaičius yra begalinis, apie jokį determinizmą negali būti nė kalbos. Tarkim, kad Malansono Realybėje, buvusiame cikle...

- Negi ciklai kartojasi be galo? - nesusilaikė Harlanas. Pasirodo, jame dar ne visai atrofavosi sugebėjimas domėtis.

- O tu manei - tik dukart? Tavo manymu, dvejetas - magiškas skaičius? Už galutinio biolaiko tarpsnio gali įvykti nesuskaičiuojama galybė ciklų. Lygiai taip, kaip galima be pabaigos vedžioti pieštuku vieną ir tą patį ratą, apibrėžiant tą patį galutinį plotą. Buvusiame cikle tu savęs nesutikai. Dabartiniame cikle, veikiant statistinio neapibrėžtumo principui, tai pasidarė įmanoma. Ir tuo pačiu Realybė turėjo pasikeisti taip, kad, norint išvengti to susitikimo, naujoje, jau pasikeitusioje, Realybėje tu pasiuntei Kuperį ne į 24-ąjį, o į...

- Bet kam jūs tai sakot? - sušuko Harlanas. - Ko jūs norit iš manęs? Juk viskas jau baigta. Viskas! Palikit mane. Girdit: palikit mane ramybėj!

- Aš noriu, kad tu suprastum savo klaidą. Noriu, kad suvoktum visą savo paklydimo mastą.

- Aš buvau teisus. O jei ir ne, dabar jau vis vien per vėlu.

- Ne, ne vėlu. Paklausyk manęs, - švelniai, bet atkakliai Tviselas įkalbinėjo, prašė, maldavo. - Tau grąžins tavo mergi-

ną. Aš pažadėjau ir dar kartą patvirtinu savo pažadą. Nei tau, nei jai neatsitiks nieko blogo. Aš tau garantuoju.

Harlanas pažvelgė į jį plačiai atmerktomis akimis.

- Betgi jau pernelyg vėlu. Padaryto negrąžinsi.

- Tas ir yra, kad dar ne vėlu. Dar yra vilties. Su tavo pagalba galiu tikėtis sėkmės. Bet reikia, kad tu norėtum padėti, norėtum "grąžinti padarytą".

Harlanas perdžiūvusiu liežuviu aplaižė suskeldėjusias lūpas. Tviselas kuoktelėjo. Jo protas negali susitaikyti su nesėkme... arba... Nejaugi Taryba iš tiesų žino kažką, ko nė neįtaria likusieji?

Bet ar žino? Nejau yra būdas pasipriešinti Realybės Pakeitimo nuosprendžiui? Nejau galima sustabdyti Laiką arba pasukti jį atgal?

- Betgi jūs pats įviliojot mane į pulto kabiną, kur, jūsų nuomone, aš buvau visiškai bejėgis, ir laikėt uždarytą, kol viskas pasibaigė.

- Tu bijojai neišlaikyti įtampos, bijojai, kad tau nepakaks jėgų iki galo atlikti savo vaidmenį.

- Tai buvo grasinimas.

- Aš tave supratau paraidžiui. Atleisk. Tu privalai man padėti.

Vadinasi, jie vėl grįžo į pradinį tašką. Jo pagalba reikalinga. Kas iš jų kvaištelėjo? Jis? Tviselas? Ar yra prasmės beprotybėje? Ar apskritai kas nors turi prasmę?

Tarybai jo reikia. Ko tik jie jam dabar nepažadėjo: Nois, Skaičiuotojo vardą, viską. Bet ką jis gaus, juos išgelbėjęs? Ne, antrąkart jo jau neapmulkins!

- Ne, - ryžtingai atsakė jis.

- Tau grąžins Nois!

- Norit pasakyti, kad, praėjus pavojui, Taryba pažeis Amžinybės įstatymus? Netikiu.

(Kam visa tai? Negi galima išgelbėti Amžinybę?)

- Taryba nieko nesužinos.

- Nejaugi jūs panorėsit tapti nusikaltėliu? Niekada nebuvau sutikęs garbingesnio ir kilnesnio žmogaus už jus. Jūs visą savo gyvenimą pašventėt Amžinybei. Kai tik pavojus praeis, jūs paklusit įstatymui. Jūs tiesiog negalėsit pasielgti kitaip.

Tviselo skruostus išmušė raudonos dėmės. Jo pasenęs veidas jau nebeatrodė nei išmintingas, nei valdingas; jis buvo tik keistai liūdnas.

- Aš išlaikysiu savo žodį ir pažeisiu įstatymą dėl priežasties, kurios tu nė neįtari, - lėtai pradėjo Tviselas. - Aš nežinau, kiek dar gyvuos Amžinybė. Gal mėnesius, o gal tik valandas. Bet aš jau sugaišau tiek daug laiko, stengdamasis atvesti tave į protą, kad galiu sugaišti ir dar šiek tiek. Prašau tik vieno - išklausyk mane.

Harlanas sutriko. Paskui nusprendė, jog ginčytis beprasmiška, ir nuvargusiu balsu tarė:

- Kalbėkit.

- Daug kartų girdėjau gandus, - pradėjo savo pasakojimą Tviselas, - kad aš gimiau jau būdamas senas, kad išminties sėmiausi iš Kibersmegenų, kad net sapne nesiskiriu su kišeniniu analizatoriumi, kad vietoj kraujo mano gyslomis teka skaičiavimo mašinų alyva su mažyčiais perfokortų gabalėliais, kad aš - ne žmogus, o meistriškai pagamintas robotas.

Aš nuolat girdžiu tokias sapaliones ir, tiesą sakant, netgi truputį jomis didžiuojuosi. Gal širdies gilumoj ir pats jomis tikiu. Neveltui kalba, jog aš kuoktelėjęs. Pražilus galvai juokinga ir kvaila tikėti tokiomis išmonėmis, bet ką padarysi, jos palengvina gyvenimą.

Tu nustebai? Taip, aš, Labanas Tviselas, Vyriausias Skaičiuotojas, Laiko Tarybos Seniūnas, stengiuosi palengvinti savo gyvenimą.

Tu niekad nesusimąstei, kodėl aš rūkau? Amžinieji nerūko, o ir dauguma Laikiečių taip pat. Kartais man atrodo, jog tai apgailėtinas maištas, smulkus kerštas dėl didžiulio sukilimo žlugimo...

Ne, man nieko neatsitiko. Viena ar dvi ašarėlės man nepakenks. Aš neapsimetinėju, patikėk. Tiesiog seniai apie tai nekalbėjau. Prisiminimai - liūdnas dalykas.

Kaip ir tau, taip ir man viskas prasidėjo nuo moters. Toks sutapimas nėra atsitiktinis; gerai pagalvojus - jis beveik neišvengiamas. Visi mes, šeimyninio gyvenimo džiaugsmus iškeitę

į perfojuostų ritinėlius, nesam atsparūs šiai infekcijai. Štai kodėl Amžinybė privalo imtis tokių griežtų apsaugos priemonių. Ir tikriausiai dėl tos pačios priežasties Amžinieji nuolat taip išradingai pažeidinėja įstatymus.

Ta moteris - prisimenu ją lyg gyvą. Tikriausiai kvaila šitaip kabintis į prisiminimus. Juk apie tą biolaiką aš beveik nieko neatsimenu. Iš mano buvusių kolegų beliko tik vardai archyvuose; mano apskaičiuoti Pakeitimai (visi, išskyrus vieną), - tik numeriai Kibersmegenų ritėse. O ją aš prisimenu. Beje, man regis, kad kaip tik tu galėsi tai suprasti.

Aš daug metų prašiau leidimo sąjungai, bet gavau jį tik tapęs Jaunesniuoju Skaičiuotoju. Tai buvo mergina iš to paties Šimtmečio, iš 575-ojo. Prieš tai nebuvau jos matęs. Ji buvo protinga ir gera, nors jos negalėjai pavadinti nei gražia, nei bent apveidžia. Bet ir aš jaunystėje (o aš buvau jaunas - netikėk legendom) nepasižymėjau grožiu. Mudu puikiai sutarėm, ir jei ne Amžinybės saitai, būčiau mielai pavadinęs ją savo žmona. Kiek kartų jai kartojau tuos žodžius! Jie glostė jos savimeilę, bet tai išties buvo tiesa. Amžinieji su savo moterimis privalo susitikinėti tik griežtai pagal Apskaičiavimus, ir ta laimė apskritai tenka tik nedaugeliui iš jų.

Toje Realybėje jai buvo lemta mirti jaunai. Aš į tai žiūrėjau filosofiškai. Galų gale juk būtent šis faktas leido sudaryti mūsų sąjungą.

Gėda prisiminti, bet pačioje pradžioje netolima jos mirtis manęs beveik neliūdino. Bet taip buvo tik iš pradžių.

Aš buvau su ja visą Instrukcijų skirtą laiką, baimindamasis prarasti bent minutę, begėdiškai nepaisydamas darbo, pamiršdamas miegą bei valgį. Net pačiose drąsiausiose svajonėse neįsivaizdavau, kad moteris gali būti tokia miela ir patraukli. Aš ją pamilau. Prie to nėra ką pridurti. Mano patirtis meilėje buvo visai menka, žvalgymasis pro Chronoskopą į Laikiečius nedaug tevertas. Vis dėlto manau, kad tikrai ją mylėjau.

Iš paprasčiausio jausminių troškimų tenkinimo mūsų ryšys virto didžiuliu, visa aprėpiančiu jausmu. Ir tuomet virš mano galvos pakibo jos mirties grėsmė. Aš apskaičiavau jos Likimą. Nesikreipiau į Sąmatininkus. Visą darbą atlikau pats. Tegul tai tavęs nestebina. Taip, aš pažeidžiau tradicijas, aš nusidėjau

savo vardui, bet visa tai nublanksta prieš nusikaltimus, kuriuos padariau vėliau.

Taip, taip, aš nusikaltėlis, aš - Vyriausias Skaičiuotojas Labanas Tviselas.

Triskart atėjo ir praėjo biolaiko momentas, kai menkutis mano įsikišimas galėjo pakeisti jos asmeninį likimą ir ją išgelbėti. Aišku, aš žinojau, kad Taryba niekada nepritars jokiam egoistiniais motyvais paremtam Pakeitimui. Nepaisant to, aš pradėjau jaustis žmogžudžiu.

Po to ji pastojo. Ir aš vėl neatlikau savo pareigos, nesiėmiau jokių priemonių. Matai, aš pats apskaičiavau jos Likimą, įvertinęs mūsų susitikimus, ir žinojau, kad jos nėštumo tikimybė pakankamai didelė. Tu tikriausiai žinai, o gal ir nežinai, kad Amžinųjų ryšiai su moterimis, nepaisant visų atsargumo priemonių, nuolat baigiasi tokiais nemalonumais. Bet kadangi Amžiniesiems negalima turėti vaikų, mes greitai ir neskausmingai likviduojam pasekmes.

Bet ji taip džiaugėsi tuo, jog taps motina. Man nepakako drąsos ją nuliūdinti, atimti iš jos tą laimę. Iš Likimo Apskaičiavimo žinojau, kad ji mirs dar prieš gimdymą, ir tuo pateisinau savo neveiklumą. Ji valandų valandas man pasakojo, kokia nuostabi laimė jausti savy naują gyvybę, o aš sėdėjau greta ir mėginau šypsotis. O paskui atsitiko kažkas absoliučiai netikėto. Ji pagimdė anksčiau laiko...

Nenuostabu, kad tu taip į mane pasižiūrėjai. Aš turėjau kūdikį, tikrą savo paties kūdikį. Šito apie save negali pasakyti nė vienas Amžinasis. Bet ir tas neregėtas įstatymų pažeidimas - tik niekis, palyginus su tuo, ką aš padariau vėliau.

Kūdikio gimimas man buvo netikėtas. Šiuose klausimuose mano gyvenimiškoji patirtis buvo daugiau nei menka.

Supanikavęs puoliau prie Likimo Apskaičiavimo ir pamačiau, jog praleidau mažai tikėtiną “šakelę”. Profesionalus Sąmatininkas ją būtų pastebėjęs išsyk. Aš buvau nubaustas už savo pernelyg didelį pasitikėjimą.

Bet ką galėjau padaryti?

Nužudyti kūdikį? Jo motinai beliko dvi savaitės, ir aš nusprendžiau: tegul jie tą laiką praleidžia drauge. Dvi laimingos savaitės - negi tai daug?

Apskaičiavimas nemelavo. Lygiai po dviejų savaičių ji mirė. Diena, valanda ir mirties priežastis - viskas buvo žinoma iš anksto. Ir tai, kad aš jau ištisus metus viską žinojau, tik padidino mano skausmą. Instrukcija man leido praleisti su ja paskutiniąsias minutes. Iki pat pabaigos laikiau jos ranką. Kita ranka glaudžiau savo sūnų.

Aš palikau jį gyvą. Kodėl tu taip šūktelėjai? Kaip gali mane teisti?

Iš kur žinai, ką jaučia tėvas, laikydamas ant rankų savo sūnų - mažytę jo paties gyvenimo dalelę? Tegul mano krūtinėje vietoj širdies tiksi skaičiavimo mašina, bet aš tai žinau!

Taip, aš palikau jį gyvą. Ką man reiškė dar vienas nusikaltimas? Patalpinau jį globos namuose ir dažnai aplankydavau (griežta chronologine eile tam tikrais biolaiko tarpais), apmokėjau visas jo išlaikymo išlaidas.

Taip praėjo dveji metai. Aš nuolat tikrindavau savo sūnaus Likimo Apskaičiavimą (tas pažeidimas man tapo įpročiu) ir kaskart su pasitenkinimu įsitikindavau, jog kenksmingų efektų tikimybė mažesnė už 0,00001. Berniukas išmoko vaikščioti ir pradėjo kalbėti. Aš nežinau, ką apie mane galvojo tiems namams vadovavę žmonės. Bet jie ėmė mano pinigus ir nieko neklausinėjo.

Po dvejų metų Laiko Tarybos svarstymui buvo pateiktas projektas, šiek tiek kliudantis ir 575-ąjį. Netrukus mane pakėlė į Skaičiuotojus ir pavedė detaliai paruošti šį projektą. Aš didžiavausi savo paskyrimu. Tiesiog žavėjausi galimybe savarankiškai skaičiuoti Pakeitimus.

Bet mano džiaugsmą atmiešė nerimas. Esamoje Realybėje mano sūnus buvo nekviestas svečias. Naujoje Realybėje jis privalėjo neturėti Analogo. Mintis, jog jis turės persikelti į nebūtį, varė mane iš proto.

Paruošiau projektą, kuris tuomet man atrodė nepriekaištingas. Bet aš pasidaviau pagundai. Iš anksto žinodamas atsakymą, aš vis dėlto dar kartą atlikau savo sūnaus Likimo Apskaičiavimą naujoje Realybėje.

O paskui ištisą parą praleidau savo kabinete be miego ir valgio, iki išsekimo kartojau tą Apskaičiavimą ir bergždžiai vyliausi surasti jame klaidą. Bet klaidos nebuvo.

Ryte privalėjau įteikti Tarybai savo rekomendacijas. Užuot tai padaręs, aš pasinaudojau apytikriu metodu, greitosiomis paruošiau sau Instrukciją ir išėjau į Laiką taške, nutolusiame nuo mano sūnaus gimimo daugiau nei trisdešimčia metų.

Jam buvo trisdešimt ketveri - tiek, kiek ir man tuomet. Aš prisistačiau jam kaip tolimas jo motinos giminaitis. Apie savo tėvus jis nieko nežinojo; jam neliko jokių vaikystės prisiminimų.

Jis dirbo aviacijos inžinierium. 575-ajame egzistavo daugybė orinio susisiekimo būdų (taip, kaip ir dabartinėje Realybėje). Jis turėjo įdomų darbą, buvo gerbiamas ir pažangus visuomenės narys. Jo žmona buvo žavinga moteris, bet vaikų jiedu nesusilaukė. Naujoje Realybėje, kur mano sūnus turėjo nebeegzistuoti, šios moters Analogas niekada neištekės. Seniai visa tai žinojau. Žinojau, kad Realybė nenukentės, antraip nebūčiau galėjęs palikti savo sūnaus gyventi. Aš vis dėlto nebuvau paskutinis niekšas.

Visą dieną nesitraukiau nuo savo sūnaus. Meiliai šypsodamiesi, mudu plepėjom įvairiomis nereikšmingomis temomis. Kai Instrukcijos man skirtas laikas baigėsi, mes sausai atsisveikinom. Bet, prisidengęs abejingumo kauke, aš godžiai stengiausi amžiams įsidėmėti kiekvieną jo gestą, kiekvieną žodį. Kitą dieną (matuojant biolaiku) ši Realybė turėjo liautis egzistavusi.

Be galo troškau tuo pačiu aplankyti ir tą Šimtmečio tarpą, kai dar buvo gyva mano žmona, bet man nebeliko nė sekundės. Net nežinau, ar man būtų pakakę drąsos nors iš tolo pažvelgti į ją.

Grįžęs Amžinybėn, praleidau dar vieną bemiegę naktį. Sunku apsakyti, kokia kova vyko mano širdy. Bet pareigos jausmas nugalėjo. Pavėlavęs parą, aš įteikiau Tarybai savo rekomendacijas.

Tviselo balsas virto kuždesiu ir nutilo visai. Jis sėdėjo susigūžęs, nejudėdamas, spoksodamas į kažkokį tašką grindyse, ir tiktai jo rankos lėtai gniaužėsi į kumščius.

Nesulaukęs tęsinio, Harlanas tyliai kostelėjo. Jam pagailo senio.

- Ir tai viskas? - po ilgos pauzės paklausė jis.

- Ne, blogiau... kur kas blogiau, - sugergždė Tviselas. - Paaiškėjo, kad naujoje Realybėje mano sūnus turi Analogą. Keturiolikos metų persirgęs poliomielitu, jis tapo paralitiku. Keturiasdešimt dveji metai lovoje ir aplinkybės, neleidžiančios pasinaudoti 900-ajame išrasta nervų regeneracijos technika. Aš negaliu jo išgelbėti, net negaliu be skausmo nutraukti jo kančių.

Ta Realybė vis dar egzistuoja. Mano sūnus vis dar ten. Aš vienas dėl visko kaltas. Tai aš nužudžiau jo motiną ir paverčiau jį invalidu. Aš pats apskaičiavau tą Pakeitimą ir įsakiau jį vykdyti. Aš daug kartų dėl jo ir dėl jo motinos pažeidinėjau įstatymus, bet man visuomet atrodys, kad, atlikęs savo pareigą ir likęs ištikimas Amžinojo priesaikai, padariau pačią didžiausią ir vienintelę piktadarystę savo gyvenime.

Harlanas tylėjo, jam trūko žodžių.

- Gal dabar tu suprasi, kodėl aš taip paėmiau į širdį tavo istoriją, kodėl noriu, kad tu ir Nois būtumėt laimingi? - tęsė Tviselas. - Amžinybei tai nepakenks, o man gal taps atpirkimu.

Ir staiga Harlanas juo patikėjo.

Jis suklupo ant kelių, suspaudė galvą kumščiais ir ėmė lėtai svyruoti nežinodamas, kaip išliet savo neviltį.

Jis lyg Biblijos Samsonas vienu smūgiu sugriovė savo šventyklą. Jis privalėjo išgelbėti Amžinybę - ir ją pražudė; jis galėjo gauti Nois - ir amžiams jos neteko.

15. Kuperio paieškos

Tviselas purtė Harlaną už pečių ir atkakliai šaukė jį vardu:

- Harlanai! Harlanai! Vardan Amžinybės, būk vyras.

Harlanas lėtai kilo iš nevilties prarajos.

- Ką gi mums dabar daryti?

- Tik nenusiminti. Jokiu būdu nenuleisti rankų. Iš pradžių paklausyk manęs. Atsiribok nuo savo profesinio požiūrio į Realybę ir pamėgink dirstelti į ją Skaičiuotojo akimis. Viskas kur kas sudėtingiau, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Kai tu Laike atlieki kokią nors variaciją ir tuo pačiu iššauki Realybės Pakeitimą, tai Pakeitimas prasideda iškart. Kodėl?

- Kadangi Pakeitimas tampa neišvengiamas, - silpnu balsu atsakė Harlanas. Jį vis dar krėtė drebulys.

- Negi? Tu gali grįžti atgal ir sunaikinti visus tos variacijos pėdsakus. Gali ar ne?

- Tikriausiai galiu. Man niekad neteko to daryti. Aš net negirdėjau apie tokius dalykus.

- Teisingai. Kadangi mes neatsisakom savo ketinimo atlikti Pakeitimą, jis vyksta pagal mūsų planą. O čia susiduriam su atvirkštiniu reiškiniu. Netyčinė variacija. Tu pasiuntei Kuperį ne į tą Šimtmetį, ir dabar mes norim bet kokia kaina ištaisyti šią klaidą ir grąžinti Kuperį atgal.

- Taip, bet kaip tai padaryti?

- Dar nežinau, bet tai įmanoma. Antraip variacija būtų negrįžtama; Pakeitimas įvyktų išsyk. Bet jis dar neprasidėjo. Mes vis dar esame "Malansono Memuarų" Realybėje. Tai reiškia, kad variacija grįžtama ir bus grąžinta.

- Ką?!

Harlanui atrodė, kad jis vėl grimzta į kunkuliuojančią nesuvokiamų košmarų gelmę.

- Be abejo, egzistuoja kažkoks būdas uždaryti Laiko ratą, ir tikimybė, kad mes tą būdą rasim, yra labai didelė. Antraip mūsų Realybė išnyktų. O kol ji egzistuoja, galim būti tikri, jog einam teisingu keliu. Jei kažkuriuo momentu kuris nors iš mudviejų padarys klaidingą išvadą, jei rato uždarymo tikimybė nukris žemiau kritinio dydžio, Amžinybė liausis egzistavusi. Tu supranti?

Tuo Harlanas nebuvo visiškai tikras. Beje, jis neitin stengėsi kažką suprasti. Jis lėtai atsistojo, nukiūtino link krėslo ir bejėgiškai sudribo jame.

- Jūs manot, kad mes pajėgsim grąžinti Kuperį atgal?..

- ... ir pasiųsti jį į reikiamą Laiką. Pačiupsim jį išėjimo iš kapsulės momentu, į 24-ąjį jis pateks pasenęs keliomis biovalandomis, o gal biodienomis. Žinoma, tai bus variacija, bet, laimei, nereikšminga. Realybė susvyruos, bet nežus.

- Bet kaip mes jį surasim?

- Mes žinom, kad tai įmanoma, antraip Amžinybė jau nebeegzistuotų. O jo paieškose man kaip tik ir prireiks tavo pagalbos; todėl aš taip stengiuosi patraukti tave savo pusėn. Tu

gi Pirmykščių Laikų specialistas. Štai tu ir pasakyk, ką reikia daryti.

- Negaliu, - sudejavo Harlanas.

- Ne, gali, - pareikalavo Tviselas.

Jo balsas pažvalėjo, atrodė, kad jis pajaunėjo. Akyse įsižiebė kovos svaigulys, ir jis lyg ietimi sumosavo cigarete. Net Harlanas, kuris po patirto sukrėtimo manė esąs bejausmis, suvokė, kad Tviselą užvaldė kautynių azartas, kad jis tiesiog mėgaujasi tuo jausmu.

- Pamėginsim atstatyti įvykių eigą, - kalbėjo Tviselas. - Štai pultas. Tu stovi prie jo ir lauki signalo. Metas. Tu įjungi kontaktą ir tuo pat metu nuspaudi svertą keliais Šimtmečiais atgal. Keliais?

- Nežinau. Aš gi jums sakiau: nežinau!

- Gal tu ir nežinai, bet tavo raumenys turi prisiminti. Stok prie pulto ir padėk ranką ant kontakto. Susiimk, mano berniuk. Eikš čionai. Taip. Stok štai čia. Tu lauki signalo. Tu nekenti manęs, nekenti Tarybos, nekenti Amžinybės. Tavo širdis kamuojasi iš ilgesio. Sugrįžk mintimis į tą akimirką. Pamėgink pergyventi ją dar kartą. Dabar aš paleisiu sekundometrą. Duodu tau minutę įsijausti į vaidmenį. Paskui nuliniu momentu dešine ranka trūktelk svertą lygiai taip, kaip tai darei anksčiau, ir atitrauk ranką. Negrąžink sverto atgal. Pasiruošei?

- Nemanau, kad man pavyks.

- Jis nemano! Šventasis Laike, juk tu neturi pasirinkimo! O gal žinai kitą būdą susigrąžinti savo merginą?

Pasirinkimo iš tiesų nebuvo. Harlanas vos prisivertė prieiti prie pulto; ir kai tik jis tai padarė, jį vėl užplūdo neseniai patirti jausmai. Jam neprireikė jų šauktis. Jie užgriuvo jį patys, jam tereikėjo pakartoti pažįstamą judesį. Ciferblatu judėjo raudona sekundometro strėliukė.

“Gal tai paskutinė gyvenimo minutė”, - ramiai pagalvojo jis.

Minus trisdešimt sekundžių.

“Neskaudės. Juk tai ne mirtis”, - dingtelėjo jam.

Jis nusprendė galvoti tik apie Nois.

Minus penkiolika sekundžių.

Nois!

Kairė ranka išsitiesė link kontakto.

Minus dvylika sekundžių.

Kontaktas!

Pakilo dešinioji ranka.

Minus penkios sekundės.

Nois.

Dešinioji ranka... NULIS... trūkteli svertą į save.

Sunkiai alsuodamas Harlanas atšoko į šalį.

Tviselas puolė link prietaisų ir palinko prie skalės.

- Dvidešimtas Šimtmetis, - pratarė jis, - tiksliau, devyniolika sveikų, trisdešimt aštuonios šimtosios.

- Nežinau, - prislėgtu balsu prabilo Harlanas, - aš stengiausi kaip galima tiksliau atkurti savo pojūčius, bet viskas buvo truputį kitaip. Aš žinojau, ką darau, štai koks skirtumas.

- Suprantu, - atsakė Tviselas, - gal tu suklydai. Mūsų bandymą pavadinsim pirmuoju priartėjimu.

Jis nutilo, kažką skaičiuodamas mintyse, jau norėjo išsitraukti kišeninį analizatorių, bet persigalvojo ir įsimetė jį atgal.

- Tetrenkia Laikas tuos visus dešimtainius ženklus! Tarkim, jog tikimybė, kad tu jį pasiuntei į antrąjį dvidešimtojo Šimtmečio ketvirtį, lygi 0,99. Na, sakykim, maždaug tarp 19,25 ir 19,50. Gerai?

- Nežinau.

- Gerai, dabar klausyk manęs atidžiai. Aš nusprendžiau vykdyti paieškas būtent šioje Laiko atkarpoje, atmesdamas visas likusias. Jeigu aš klystu, mes prarasim paskutinę galimybę uždaryti Laiko ratą, ir Amžinybė išnyks. Šis sprendimas jau pats savaime yra Būtinas Minimalus Poveikis, BMP, kurio pakanka, norint sukelti Pakeitimą. Dabar aš nusprendžiu. Nusprendžiu tvirtai ir neatšaukiamai...

Harlanas atsargiai apsidairė aplink, tarytum Realybė staiga būtų tapusi tokia trapi, kad galėtų subyrėti nuo staigaus galvos judesio.

- Esu absoliučiai įsitikinęs Amžinybės egzistavimu, - pasakė jis.

Tviselas taip užkrėtė Techniką savo ramybe, kad tie žodžiai nuskambėjo išties tvirtai (bent jau taip atrodė Harlanui).

- Vadinasi, Amžinybė dar egzistuoja, - sausai ir dalykiškai ištarė Tviselas, - todėl manau, kad mano sprendimas teisin-

gas. Čia mums nebėra ką veikti. Siūlau pereiti į mano kabinetą, o čionai įleisim Komiteto narius. Tegul slankioja po salę, jei jiems tai patinka. Jiems nereikia nieko žinoti. Jie galvoja, kad projektas baigėsi sėkmingai. Jeigu mums nepasiseks, jie niekada apie tai nesužinos. Ir mes taip pat.

Tviselas atidžiai iš visų pusių apžiūrėjo savo cigaretę ir pradėjo:

- Štai koks klausimas: ką darys Kuperis, kai pastebės, jog pateko ne į tą Šimtmetį?

- Neturiu supratimo!

- Viena aišku; jis sumanus vaikinas, nekvailas ir puikios vaizduotės. Kaip tu manai?

- Žinoma, juk jis Malansonas.

- Štai būtent. Ir jis jau mąstė apie klaidos galimybę. Atsimeni vieną iš paskutiniųjų jo klausimų: o jei staiga jis pateks ne į tą Laiką?

- Na ir kas? - Harlanas visiškai nenutuokė, kur link suka Tviselas.

- Vadinasi, viduje jis pasiruošęs tokiai galimybei. Jis pasistengs kažką daryti, susisiekti su mumis, palengvinti mūsų paieškas. Atmink, jog dalį savo gyvenimo jis buvo Amžinuoju. Tai labai svarbu.

Tviselas išpūtė dūmų kamuolį, išsklaidė jį pirštais ir įdėmiai stebėjo, kaip melsvos srovelės liejasi į mažyčius kamuolėlius.

- Tikriausiai jis pamėgins per šimtus Šimtmečių pasiųsti pranešimą. Nemanau, kad jis be kovos susitaikys su tuo, jog negrąžinamai pasiklydo Laike. Juk Kuperis žino, kad mes jo ieškosim.

- Bet be kapsulės, už septynių amžių nuo Amžinybės įkūrimo - kaip jis galės ką nors mums pranešti? - paklausė Harlanas.

- Kuo čia dėta daugiskaita, Technike? Ne mums, o tau. Tu mūsų Pirmykštės Epochos specialistas. Tu mokei Kuperį. Natūralu, kad jis nuspręs, jog tiktai tu galėsi atrasti jo pėdsakus.

- Kokius pėdsakus?

Tviselas pažvelgė į Harlaną, jo įžvalgiame veidelyje susimetė raukšlės.

- Nuo pat pradžių mes ketinom palikti Kuperį Pirmykštėje Epochoje. Jis neturi apsauginio biolaiko Lauko apvalkalo. Visas jo gyvenimas tarsi įpintas į Laiko audinį, ir lygiai taip į tą patį audinį įpinti visi daiktai, ženklai ar pranešimai, kuriuos jis galėtų mums palikti. Neabejoju, jog studijuodami 20-ąjį Šimtmetį jūs naudojotės kažkokiais specialiais šaltiniais - dokumentais, archyvų medžiaga, juostomis, žinynais, įvairiais autentiškais tos Epochos šaltiniais.

- Žinoma.

- Jis studijavo juos drauge su tavimi?

- Taip.

- Ar tarp jų nebuvo tokių, kuriuos tu ypač vertinai? Kuriuose lengvai atpažintum menkiausią užuominą apie jį?

- Dabar suprantu, kur link sukat, - pratarė Harlanas ir susimąstė.

- Na ir kas tai? - nekantriai paklausė Tviselas.

- Beveik užtikrintai - tai mano savaitraštis. Savaitiniai žurnalai 20-ajame Šimtmetyje buvo labai populiarūs. Turiu beveik visus vieno iš jų leidinius nuo 20-ojo amžiaus pradžios iki 22-ojo pabaigos.

- Puiku. Kaip manai, kokiu būdu Kuperis galėtų patalpinti šiame savaitraštyje savo pranešimą? Atmink, jis žino, kad tu skaitai tą žurnalą ir gerai jį pažįsti.

- Nežinau. - Harlanas palingavo galvą. - Tie žurnalai išsiskyrė rėksmingu iššaukiančiu stiliumi. Jų turinys niekad nepasižymėjo išbaigtumu ar objektyvumu ir dažniausiai buvo visiškai atsitiktinis. Beveik neįmanoma tikėtis, kad jie atspausdintų konkretų pranešimą. Bet koks įvykis gali būti neatpažįstamai iškreiptas. Net jei Kuperiui pavyktų gauti darbą redakcijoje, o tai menkai tikėtina, nesilažinčiau, kad jo žinutė be galybės redaktorių kupiūrų ir pakeitimų pateks į numerį. Nematau tokio būdo, Skaičiuotojau.

- Užkeikiu tave Amžinybe, pagalvok kaip reikiant! Susikaupk prie savaitraščio problemos. Įsivaizduok, kad esi Kuperis, kad tu - 20-ajame Šimtmetyje. Tu jį mokei, Harlanai. Tu

formavai jo mąstymą. Tai ką gi jis darys? Kaip jis privers žurnalą atspausdinti jo pranešimą, nepakeitus jame nė vieno žodžio?

Harlanas išplėtė akis:

- Reklama!

- Kas? Kas?

- Reklama. Mokamas skelbimas, spausdinamas tiksliai taip, kaip to nori užsakovas. Mudu su Kuperiu ne kartą svarstėm su reklama susijusius klausimus.

- Ak, taip, taip! Kažkas panašaus buvo ir 186-ajame.

- Šiuo požiūriu nė vieno Šimtmečio negalima lyginti su 20-uoju. Tai buvo didžiausio reklamos klestėjimo metai. Kultūros lygis...

- Grįžkim prie to reklaminio skelbimo, - skubiai pertraukė jį Tviselas. - Koks jis galėtų būti?

- Ir aš norėčiau žinoti...

Tviselas įsistebeilijo į savo rūkstančios cigaretės galiuką, tarsi ieškotų jame įkvėpimo kibirkšties.

- Jis negali veikti atvirai. Jis negali parašyti: Kuperis iš 78--ojo Šimtmečio nusviestas į 20-ąjį ir kviečia Amžinybę...

- Kodėl jūs toks įsitikinęs?

- Visiškai neįmanoma. Toks pranešimas, publikuotas 20--ajame Šimtmetyje, perplėštų Malansono ratą greičiau nei klaidingi mūsų veiksmai. Bet mes dar čia - vadinasi, per visą savo gyvenimą esamoje 20-ojo Šimtmečio Realybėje Kuperis nepadarė nė vieno klaidingo žingsnio.

- Be to, - prabilo Harlanas, nukreipdamas kalbą nuo visos tos kazuistikos, kuri, regis, absoliučiai netrikdė Tviselo, - be to, nė viena redakcija nesutiks spausdinti skelbimo, kuris atrodys beprotiškas ar beprasmiškas. Jie įtartų sukčiavimą ar kažką dar labiau neteisėto ir pabijotų prasidėti. Tarp kitko, o kodėl Kuperis negalėjo savo skelbimo parašyti Tarplaikine kalba?

- Taip, mintis originali ir nebloga, - susimąstęs pratarė Tviselas. - Matyt, jam teks griebtis alegorijų. Tas skelbimas amžininkams turėtų atrodyti pakankamai įprastas ir sklandus. Ir tuo pat metu jis turėtų būti akivaizdžiai skirtas mums. Kokia nors smulkmena, kurią pastebėtume iš pirmo žvilgsnio, nes

šio skelbimo teks ieškoti tarp tūkstančio į jį panašių. Kaip manai, Harlanai, ar jie brangiai kainuoja?

- Labai brangiai.

- O Kuperiui turbūt striuka su pinigais. Be to, norint išvengti bereikalingų įtarinėjimų, skelbimas vis vien turėtų būti nedidelis. Pagalvok, Harlanai. Kokio dydžio jis galėtų būti?

- Pusės skilties.

- Skilties?

- Matot, tie žurnalai buvo spausdinami ant popieriaus. Tekstas išdėstytas skiltimis.

- Taip, taip. Man knygos visuomet asocijuojasi su juostomis... Na štai, turim dar vieną priartėjimą. Mums reikia ieškoti reklaminio pusės skilties skelbimo, kuris mums iš pirmo žvilgsnio parodys, jog jį parašė vėlesnio Šimtmečio žmogus, bet 20-ojo amžiaus žmonėms jis neatrodys nei keistas, nei įtartinas.

- O ką, jei aš jo nerasiu? - paklausė Harlanas.

- Būtinai atrasi. Juk Amžinybė egzistuoja, ar ne? O kol ji egzistuoja, mes teisingam kely. Beje, pasakyk man, kai mokei Kuperį, ar nepasitaikė koks nors panašus skelbimas? Ar nebuvo ko nors tokio, kas bent sekundei kokiu nors vidiniu neatitikimu patrauktų tavo žvilgsnį?

- Ne.

- Man nereikia skuboto atsakymo. Pagalvok bent penkias minutes, tuomet atsakyk.

- Kas iš to galvojimo. Kai su Kuperiu varčiau tuos žurnalus, jo dar nebuvo 20-ajame.

- Mano berniuk, o kam tau galva? Pasiuntęs Kuperį į 20-ąjį, tu atlikai variaciją. Tai dar ne Pakeitimas, variacija nėra negrįžtama. Bet egzistuoja pakeitimai iš mažosios raidės, mikropakitimai, kaip juos vadinam skaičiuodami. Tą akimirką, kai Kuperis buvo pasiųstas į 20-ąjį, atitinkamame žurnalo numeryje atsirado tas skelbimas. Tavo paties Realybė patyrė mikropakitimą, kadangi labiau tikėtina, jog tavo žvilgsnį greičiau patrauktų puslapis su skelbimu nei puslapis be skelbimo. Tu supratai?

Nuo to lengvumo, su kuriuo Tviselas skverbėsi per Laiko "paradoksų" džiungles, Harlanui ėmė suktis galva.

- Neprisimenu nieko panašaus, sere.

- Na, ką gi, palikim tai. Kur tu saugai savo kolekciją?

- Aš pasinaudojau ypatinga Kuperio padėtimi ir Antrojoje Sekcijoje įsirengiau specialią biblioteką.

- Nuostabu, - atsakė Tviselas, - eikim tenai. Tučtuojau.

Įėjęs į Harlano biblioteką, Tviselas ilgai su nuostaba apžiūrinėjo senoviškus įrištus tomus, paskui nuo lentynos paėmė vieną iš jų. Knygos buvo tokios senos, jog nepatvarų popierių teko persunkti specialiu mišiniu; trapūs puslapiai lūžinėjo nevikriose Skaičiuotojo rankose.

Harlanas susiraukė lyg nuo skausmo. Kitu metu jis būtų liepęs Tviselui laikytis kuo toliau nuo lentynų, nors šis būtų ir triskart Vyriausiu Skaičiuotoju.

Tviselas įtemptai apžiūrinėjo traškančius puslapius ir be garso judino lūpas.

- Ar tai ir yra ta pati anglų kalba, apie kurią tiek plepa lingvistai? - pastuksenęs pirštu per puslapį, paklausė jis.

- Taip, anglų, - sumurmėjo Harlanas.

Tviselas padėjo tomą ant lentynos.

- Gremėzdiškas ir nepatogus dalykas.

Harlanas gūžtelėjo pečiais. Žinoma, daugelyje Amžinybės aprėptų Šimtmečių buvo naudojamasi filmoknygomis; ten, kur techninis progresas nužengė dar toliau, darė molekuliarinius įrašus. Bet knygos ir spauda vis tik nebuvo kažkas negirdėta.

- Spausdinti knygas buvo paprasčiau ir pigiau, nei gaminti juostas, - atsakė jis.

Tviselas pasitrynė smakrą.

- Gali būti. Pradėsim paiešką?

Jis nuėmė nuo lentynos kitą tomą, atsivertė pirmą pasitaikiusį puslapį ir ėmė įdėmiai jį apžiūrinėti. “Ką jis daro? - pagalvojo Harlanas. - Nejau Tviselas tikisi, kad jam išsyk pasiseks?”

Matyt, Harlano spėlionė buvo teisinga, nes, sutikęs jo nuostabos kupiną žvilgsnį, Tviselas sumišęs nuraudo ir skubiai padėjo knygą į vietą. Harlanas paėmė pirmąjį 25-ojo centišimtmečio tomą ir pradėjo metodiškai jį vartyti. Visas kūnas sustingo nuo įtampos, judėjo tik akys, ir tik dešinioji ranka retsykiais perversdavo puslapį.

Po ilgų, begaliniais atrodžiusių biolaiko tarpsnių Harlanas atsistodavo ir, kažką bambėdamas po nosim, pasiimdavo naują tomą. Per tas trumputes pertraukėles priešais jį paprastai atsirasdavo kavos puodelis ar sumuštinis.

Harlanas giliai atsiduso:

- Jūsų dalyvavimas nebūtinas.

- Aš tau trukdau?

- Ne.

- Tuomet geriau pasiliksiu, - subambėjo Tviselas.

Jis stojosi, sėdo, vėl stojosi ir klaidžiojo po kambarį, bejėgiškai žvalgydamasis į tomų nugarėles. Viena po kitos rūko jo nesibaigiančios cigaretės, retsykiais nudegindamos pirštus ar lūpas, bet jis to nė nepastebėjo.

Biodiena artėjo į pabaigą.

Harlanas miegojo mažai ir prastai. Ryte per pertrauką tarp dviejų tomų Tviselas stabtelėjo prie paskutinio kavos gurkšnio ir susimąstęs tarė:

- Kartais man atrodo keista, kodėl aš neatsisakiau Skaičiuotojo vardo po to, kai... tu žinai, apie ką aš kalbu.

Harlanas linktelėjo.

- Aš labai norėjau taip pasielgti. Ilgus biomėnesius aistringai tikėjausi, kad man nebeteks susidurti su jokiu Pakeitimu. Atsirado skausmingas pasibjaurėjimas Pakeitimais; net pradėjau galvoti, ar mes turim teisę juos daryti. Įdomu, prie ko žmogų priveda emocijos.

Tu Pirmykštės istorijos specialistas, Harlanai. Tu žinai, kokia ji buvo. Realybė vystėsi aklai, didžiausios tikimybės kryptimi. Ir jei ta didžiausia tikimybė būtų reiškusi maro epidemiją ar dešimt vergovės Šimtmečių, ar kultūros nuosmukį, ar... nagi, paieškokim ko nors iš tiesų šlykštaus... o gal net atominio karo, nes jei tik jis buvo įmanomas Pirmykštėje Epochoje, tai, tetrenkia mane Laikas, JIS VYKO.

- Žmonės negalėjo išvengti katastrofos.

- Atsiradus Amžinybei pasaulis pasidarė visiškai kitoks. Pradedant 28-uoju Šimtmečiu tokiems dalykams istorijoje nebeliko vietos. Šventasis Laike, mes pakėlėm savo Realybę į tokį aukštą gerovės lygį, kad Pirmykščiais Laikais apie jį negalima buvo net svajoti. Jei ne Amžinybės įsikišimas, žmonija

niekuomet nebūtų pasiekusi tokio lygio; jo tikimybė pernelyg menka.

"Ko jis siekia? - susigėdęs pagalvojo Harlanas. - Kad dirbčiau dar geriau? Aš ir taip darau viską, ką galiu".

- Jei mes dabar praleisim šią galimybę, - tęsė Tviselas, - Amžinybė žus, ir tikriausiai negrąžinamai. Realybė vienu grandioziniu šuoliu pasikeis maksimalios tikimybės pusėn. Aš visiškai tikras, kad tai reiškia atominį karą ir žmonijos pražūtį.

- O aš manau, kad man jau metas imtis kito tomo, - ištarė Harlanas.

- Kiek daug dar liko! - eilinės pertraukos metu sutrikęs sumurmėjo Tviselas. - Negi negalima judėti greičiau?

- Pasakykit kaip. Man atrodo, kad privalau peržiūrėti kiekvieną puslapį nuo pradžios iki galo. Aš tiesiog nepajėgiu to daryti greičiau.

Jis toliau metodiškai vartė puslapius.

- Viskas. Daugiau negaliu, - pratarė Harlanas, - raidės liejasi, o tai reiškia, jog metas miegoti.

Baigėsi antroji biodiena.

Trečiąją paieškų biodieną 10:22 vieningu biolaiku Harlanas apstulbęs įsistebeilijo į puslapį ir tyliai pasakė:

- Štai jis.

- Ką? - nesuprato Tviselas.

Harlanas pakėlė galvą; jo veide sustingo begalinė nuostaba.

- Aš tuo netikėjau. Supraskit, aš nė minutės iš tikrųjų tuo netikėjau. Visos jūsų išmonės apie reklaminius skelbimus ir žurnalus man atrodė visiška nesąmonė.

Tviselas pagaliau suprato, koks reikalas.

- TU JĮ RADAI!

Jis puolė prie Harlano ir drebančiais pirštais įsikibo į storą tomą.

Harlanas staigiai išplėšė iš jo knygą, užvertė ją ir paslėpė už nugaros.

- Ką tu darai? - suklykė Tviselas. - Tu vėl jį pamesi.

- Nesijaudinkit. Aš žinau, kur jis yra. Bet pirmiau...

- Kas pirmiau?

- Skaičiuotojau Tviselai, mums dar liko vienas neišspręstas klausimas. Jūs sakėt, kad man grąžins mano merginą. Aš noriu į ją pasižiūrėti.

Tviselas apstulbęs pažvelgė į Harlaną, jo reti žili plaukai netvarkingai styrojo į visas puses.

- Tu ką, juokiesi iš manęs?

- Ne, - griežtai atsakė Harlanas. - Man visai nejuokinga. Jūs man pažadėjot, kad viską sutvarkysit... O gal jūs juokavot? Jūs davėt žodį, kad man sugrąžins Nois.

- Taip, pažadėjau. Tai nuspręsta.

- Tuomet parodykit man ją gyvą ir sveiką.

- Aš niekaip negaliu tavęs suprasti. Aš gi neslepiu tavo merginos. Niekas jos nelietė. Ji vis dar ten, tolimoj ateity, tame sektoriuje, kurį Finžis nurodė savo ataskaitoje. Šventasis Laike, juk aš tau sakiau, kad ji visiškai saugi.

Harlanas pajuto, kaip kraštutinai įsitempė nervai.

- Nustokit šaipytis. Gerai, ji saugi. Bet kas man iš to? Nuimkit Laiko blokavimą 100000-ajame.

- Nuimti ką?

- Barjerą. Kapsulė per jį nepraeina.

- Tu man apie tai nesakei nė žodžio.

- Negi?

Harlanas visiškai suglumo. Ar jis tai sakė ar ne? Visas tas dienas jis apie nieką daugiau negalvojo. Nejaugi jis nepasakė nė žodžio? Harlanas niekaip negalėjo prisiminti. Jį vėl užplūdo įniršis.

- Gerai, - tvirtai tarė jis. - Tarkim, kad aš tai sakau DABAR. Nuimkit jį.

- Betgi tai neįmanomas dalykas. Barjeras, kurio neįveikia kapsulė? Laiko blokavimas?

- Jūs norit man pasakyti, kad tai ne jūsų darbas?

- Aš jo nepastačiau, prisiekiu Amžinybe!

- Tada... Tada... - Harlanas išblyško. - Vadinasi, Šulinius užblokavo Taryba. Jie žinojo ir nutarė imtis priemonių ne-

priklausomai nuo jūsų. Bet tuomet - prisiekiu Laiku ir Realybe! - tegul patys paieško Kuperio skelbimo, Malansono ir visko, kas liks iš Amžinybės. Tegul paieško!

- Sustok, sustok! - Tviselas nusiminęs stvėrė Harlaną už alkūnės. - Susivaldyk, mano berniuk. Pagalvok pats. Taryba barjero nestatė.

- Tai kas tuomet jį pastatė?

- Niekas negalėjo jo pastatyti. To padaryti neįmanoma. Neįmanoma net teoriškai.

- Vadinasi, jūs žinot ne visą teoriją. Bet barjeras visgi egzistuoja.

- Aš žinau daugiau už kitus Tarybos narius ir tvirtinu, kad toks dalykas neįmanomas.

- Barjeras egzistuoja!

- Bet jei tai tiesa...

Ir staiga Tviselo akyse Harlanas išvydo tokį siaubą, kokio nematė net tuo momentu, kai Skaičiuotojas pirmąkart išgirdo, kad Kuperis pasiųstas ne į tą Šimtmetį ir kad Amžinybei gresia pražūtis.

16. Paslėpti šimtmečiai

Pasinėręs savo mintyse, Endrius Harlanas išsiblaškęs stebėjo, kaip sekasi darbas. Darbininkai jo mandagiai nepastebėjo, kadangi jis buvo Technikas. Įprastomis sąlygomis Harlanas nė nedirsteltų jų pusėn - Specialistai neslėpdavo savo paniekos Aptarnaujančiam personalui. Bet dabar, žiūrėdamas į jų koordinuotus, pasitikinčius veiksmus, Harlanas staiga pajuto pavydą.

Pilkai plieninė uniforma ir juodi antsiuvai su vingiuotu žaibu teigė, kad jie priklauso tarplaikinių pervežimų Skyriui.

Sudėtingos aparatūros dėka jie greitai ir nuovokiai tikrino Temporalinius kapsulės variklius bei hiperlaisvės laipsnį laikinėje Šulinio tąsoje. Jų teorinės žinios nebuvo gilios, bet savo darbą jie išmanė tobulai.

Mokykloje Harlanas beveik nesusidurdavo su Darbininkais. Atvirai šnekant, jis visiškai nenorėjo su jais susipažinti. Darbininkais skirdavo mėginimų neišlaikiusius Mokinius.

Tapti ne-Specialistu (kaip mandagiai juos vadino) reiškė visą gyvenimą nešioti nesėkmės ženklą, ir Mokiniai stengėsi apie tai negalvoti.

Bet dabar, stebėdamas Darbininkus, Harlanas nusprendė, kad jie savaip laimingi.

Nieko nuostabaus. Jų buvo dešimt kartų daugiau nei Specialistų, "tikrų Amžinųjų". Jie turėjo savo bendruomenę, savo gyvenamąsias Sekcijas, savo džiaugsmus bei pomėgius. Jų darbo diena neviršijo nustatyto biovalandų skaičiaus, ir niekam neužkliūdavo, jei jie laisvalaikiu užsiimdavo pašaliniais reikalais, visiškai nesusijusiais su jų profesija. Jie galėjo paskirti laisvalaikį iš įvairių Realybių surinktoms knygoms ir stereofilmams. Specialistai niekada neturėjo tam laiko.

Painus Specialisto gyvenimas, lyginant su paprastu Darbininko egzistavimu, atrodė tiesiog nenormalus. Ko gero, jų psichikos ramybės bei pusiausvyros lygis taip pat skyrėsi iš esmės.

Darbininkai buvo tas pagrindas, ant kurio laikėsi Amžinybė. Keista, bet ši akivaizdi mintis niekada nebuvo atėjusi jam į galvą. Darbininkai pristatinėjo iš Laiko vandenį ir maistą, naikino atliekas, aptarnavo energetines sistemas. Tai jie užtikrino nepriekaištingą Amžinybės mechanizmo darbą. Jei vieną gražią dieną numirtų visi Specialistai, Darbininkai galėtų ir toliau palaikyti Amžinybės egzistavimą. O štai jeigu išnyktų Darbininkai, Specialistams beliktų bėgti lauk arba pačiu negarbingiausiu būdu mirti iš alkio bei troškulio.

Kaip Darbininkai žiūri į tai, kad negalima grįžti į gimtąjį Laiką, negalima turėti šeimos ir vaikų? Jiems nieko netrūksta, jie neserga, jiems negresia Realybės Pakeitimai. Ar tai jų akyse yra pakankama kompensacija? Ar kas nors domisi jų nuomone įvairiais klausimais? Harlanas pajuto, kaip jį vėl užplūsta kovotojo už socialinį teisingumą įkarštis.

Nuo šių minčių jį atitraukė Tviselo pasirodymas. Jiedu išsiskyrė prieš pusvalandį, kai Darbininkai pradėjo kapsulės apžiūrą. Tviselas uždusęs tipeno smulkia ristele ir atrodė kur kas labiau nusikamavęs nei anksčiau.

"Kaip jis išlaiko tokią įtampą? - pagalvojo Harlanas. - Juk jis jau labai senas".

Tviselas greitai, kažkaip paukštiškai peržvelgė pagarbiai išsitempusius Darbininkus.

- Na, kas ten su Šuliniais? - paklausė jis.

- Viskas gerai, sere, - atsakė vienas iš Darbininkų. - Kelias laisvas, Lauko intensyvumas visur normalus.

- Jūs viską patikrinot?

- Taip, sere. Visą Skyriaus aptarnaujamą intervalą.

- Jūs laisvi. - Jo žodžiai nuskambėjo kaip kategoriškas įsakymas nedelsiant pasišalinti.

Darbininkai mandagiai nusilenkė ir nuskubėjo šalin.

Tviselas ir Harlanas Šulinyje liko vieni.

- Palauk manęs čia, - paprašė Tviselas, - aš netrukus grįšiu.

Harlanas papurtė galvą:

- Aš vyksiu drauge su jumis.

- Na kaip tu nesupranti! Jeigu kas atsitiktų man, tu žinai, kaip rasti Kuperį. O jei kas nors nutiks tau, tai ką be tavęs galėsiu padaryti aš, kuris nors kitas Amžinasis ar net visi Amžinieji drauge?

Harlanas vėl atkakliai papurtė galvą.

Tviselas pakėlė prie lūpų cigaretę ir godžiai užsitraukė.

- Senoras pajuto kažką negera. Per dvi paskutiniąsias dienas jis dukart kvietė mane videofonu. Jis kamantinėja, kodėl aš taip staiga atsiskyriau. Jeigu jis sužinos, kad mano įsakymu atliktas pilnas visos Šulinių įrangos patikrinimas... Man reikia važiuoti, Harlanai. Tučtuojau. Negaišink manęs.

- Aš jūsų negaišinu. Aš pasiruošęs.

- Tu primygtinai to nori?

- Jei barjero nėra, tai nėra ir pavojaus. O jeigu jis vis dėlto egzistuoja... ką gi, aš ten jau buvau ir sugrįžau. Kas jus gąsdina, Skaičiuotojau?

- Nenoriu be reikalo rizikuoti.

- Tuomet padarykit tai, ką labiausiai mėgstat - pasvarstykit. Tvirtai nuspręskit, kad aš vykstu drauge su jumis. Jei po to Amžinybė neišnyks - matyt, ratą dar galima uždaryti, o tai reiškia, kad mudviem nieko neatsitiks. Jei šis žingsnis klaidingas, Amžinybė žus, bet ji žus ir tuo atveju, jei aš nevažiuosiu, kadangi - prisiekiu! - be Nois ir piršto nepajudinsiu, kad išvaduočiau Kuperį.

- Aš pats tau ją atvešiu.

- Jei tai taip lengva ir paprasta, kodėl ir man nenuvykus drauge su jumis?

Tviselą draskė abejonės. Pagaliau jis kimiai tarė:

- Gerai, važiuojam!

Ir Amžinybė išliko.

Bet išgąstinga Tviselo akių išraiška neišnyko ir tuomet, kai jiedu įėjo į kapsulę. Jis nenuleido akių nuo Šimtmečių Skaitiklyje mirgančių skaičių. Kas minutę tiksėjo net kur kas stambesnis Kilošimtmečių Skaitiklis.

- Tau nereikėjo važiuoti!

- Kodėl? - gūžtelėjo pečiais Harlanas.

- Aš negaliu paaiškinti. Mane kamuoja nuojauta. Jei nori, gali tai vadinti prietaru. Aš nerandu sau vietos.

- Nesuprantu.

Tviselas prašyte prašėsi pašnekesio, jis troško perkalbėti savo abejonių kipšą.

- Štai paklausyk. Tu esi Pirmykštės istorijos specialistas. Kiek Laiko Pirmykštėje Epochoje egzistavo žmogus?

- Dešimt tūkstančių Šimtmečių. Daugių daugiausiai penkiolika.

- Taip, ir per tą laiką jis iš beždžionės virto *homo sapiens*. Teisingai?

- Taip, bet tai žino visi.

- Visi žino, bet niekas nesusimąsto, koks didelis buvo evoliucijos greitis. Viso labo per penkiolika tūkstančių Šimtmečių nuo beždžionės iki žmogaus.

- Na ir kas?

- O tas, kad aš, pavyzdžiui, gimiau 30000-ajame...

Harlanas nenorom krūptelėjo. Nei jis, nei kas nors iš jo pažįstamų nė žinot nežinojo, iš kur kilęs Tviselas.

- Aš gimiau 30000-ajame, - pakartojo Tviselas, - o tu - 95--ajame. Mus skiria tarpas, dvigubai viršijantis visą žmogaus egzistavimo laiką Pirmykštėje Epochoje, o kuo mudu skiriamės viens nuo kito? Mano amžininkai turi keturiais dantimis mažiau nei tu, nebėra apendikso. Čia ir baigiasi visi anatominiai skirtumai. Medžiagų apykaita vyksta daugmaž vienodai. Pats didžiausias skirtumas yra tas, kad tavo organizmo ląstelės gali

sudaryti steroidinius branduolius, o manojo negali, nes man būtinas cholesterinas, o tu gali apsieiti ir be jo. Aš turėjau kūdikį su moterim iš 575-ojo. Štai kaip menkai žmogiškąją būtybę pakeitė Laikas.

Bet Harlanui tie samprotavimai nepadarė ypatingo įspūdžio. Jis niekad neabejojo, kad žmogus iš esmės yra toks pat visuose Šimtmečiuose. Jam šis teiginys atrodė aksioma.

- Yra ir kitų būtybių, nepasikeitusių per milijonus Šimtmečių.

- Ne taip jau daug. Be to, atsiradus Amžinybei, žmogaus evoliucija baigėsi. Kas tai, atsitiktinumas? Tokiais klausimais mūsų tarpe domisi tik nedaugelis į Senorą panašių Amžinųjų, o aš niekad nebuvau Senoras. Aš niekad neužsiimdavau nepagrįstais svaičiojimais. Jei problemos negalima apskaičiuoti Kibersmegenų pagalba, tai Skaičiuotojas neturi teisės gaišinti dėl jos savo Biolaiko. Ir vis tik, kai buvau jaunesnis, kartais susimastydavau...

"Apie ką? - susidomėjo Harlanas. - Ką gi, paklausysim Tviselo".

- Mėginau įsivaizduoti, kaip atrodė Amžinybė tuoj po jos įkūrimo. Ji tęsėsi tik per keletą Šimtmečių nuo 30-ojo iki 40-ojo, užsiiminėjo Tarplaikine prekyba. Ji domėjosi miškų atstatymo problema, perkeldavo Laike dirvą, gėlą vandenį, chemikalus. Tuo metu gyvenimas buvo paprastas.

Po to buvo išrasti Realybės Pakeitimai. Vyriausias Skaičiuotojas Henris Uodsmenas su jam būdingu dramatizmu užkirto kelią karui, sugadinęs vieno kongresmeno automobilio stabdžius. Po to Amžinybės svorio centras vis labiau ir labiau nuo prekybos krypo į Realybės Pakeitimus. Kodėl?

- Kas žino? Žmonijos gerovė.

- Taip, taip. Paprastai ir aš taip galvoju. Bet dabar kalbu apie savo košmarus. O ką, jei egzistuoja ir kita priežastis, neišsakyta, nesąmoninga? Žmogus, turintis galimybę nukeliauti į be galo tolimą ateitį, gali sutikti ten žmones, taip aplenkusius jį savo išsivystymu, kaip jis pats aplenkė beždžionę. Ar ne?

- Galbūt. Bet žmonės lieka žmonėmis.

- ... net 70000-ajame. Taip, aš žinau. Bet ar tai nesusiję su mūsų Realybės Pakeitimais? Mes išeliminavom visa, kas neįp-

rasta. Klausimas kyla net dėl beplaukių Senoro amžiaus sutvėrimų, o jau jie, mato Laikas, tikrai absoliučiai nekenksmingi. O ką, jei mes, nepaisant visų mūsų kilnių ir garbingų tikslų, sustabdėm žmogaus evoliuciją tik todėl, kad bijojome susitikti su antžmogiais?

Bet ir tie žodžiai neišskėlė kibirkšties.

- Sustabdėm tai sustabdėm, - atsakė Harlanas. - Ką tai bereiškia?

- O ką, jei toje tolimoje, mums neprieinamoje ateityje antžmogiai vis dėlto egzistuoja? Mes kontroliuojam Laiką tik iki 70000-ojo, toliau driekiasi Paslėpti Šimtmečiai. Bet kodėl jie Paslėpti? Ar ne todėl, kad evoliucionuojanti žmonija nenori su mumis prasidėti ir neįsileidžia mūsų į savo Laiką? Kodėl mes leidžiam jiems likti Paslėptiems? Ar ne todėl, kad ir mes nenorim su jais prasidėti ir, kartą patyrę nesėkmę, atsisakėm visų tolimesnių mėginimų? Nenoriu tvirtinti, kad mes sąmoningai vadovaujamės tokiais samprotavimais, bet sąmoningai ar nesąmoningai - mes vis dėlto jais vadovaujamės.

- Tegul ir taip, - niūriai pareiškė Harlanas, - jie nepasiekiami mums, o mes - jiems. Gyvenk pats ir nekliudyk kitiems.

Tviselas net krūptelėjo nuo tų žodžių.

- "Gyvenk pats ir nekliudyk kitiems". Betgi mes elgiamės kaip tik atvirkščiai. Mes vykdom Pakeitimus. Po daugelio Šimtmečių Pakeitimas dėl Laiko inercijos nuslopsta. Atsimeni, pusryčiaujant Senoras kalbėjo apie šį efektą, kaip apie vieną iš neįmenamų mįslių? Jam derėjo žinoti, kad visi tie duomenys - tik statistika. Vienų Pakeitimų poveikis tęsiasi daugiau Šimtmečių, kitų - mažiau. Kodėl - niekas nežino. Teoriškai egzistuoja Pakeitimai, galintys tęstis begalę Šimtmečių - šimtą, tūkstantį, net šimtą tūkstančių. Ateities žmonės iš Paslėptų Šimtmečių gali apie tai žinoti. Tarkim, juos neramina mintis, kad vieną gražią dieną kažkoks Pakeitimas užkliudys visą jų epochą iki pat 200000-ojo.

- Bet kam dabar tuo rūpintis? - paklausė Harlanas tarsi žmogus, kuriam ramybės neduoda kur kas rimtesni rūpesčiai.

Tviselas sušnabždėjo:

- O tu įsivaizduok, kad šis nerimas neatrodė rimtas, kol Paslėptų Šimtmečių sektoriai buvo negyvenami. Jiems tai bu-

vo įrodymas, kad mes neturim agresyvių ketinimų. Ir staiga kažkas pažeidė paliaubas ir apsigyveno kažkur už 70000-ojo. O ką, jei jie tai palaikė pirmuoju ruošiamo įsiveržimo požymiu? Jie gali atitverti nuo mūsų savo Laiką - vadinasi, jų mokslas žymiai pralenkė mūsiškį. Kas žino, gal jie sugeba padaryti tai, kas mums atrodo teoriškai neįmanoma, - blokuoti Laiko Šulinius, atrėžti mus ...

Harlanas šūktelėjo iš siaubo ir pašoko ant kojų.

- JIE PAGROBĖ NOIS!

- Nežinau. Tai tik samprotavimai. Gal jokio barjero nė nebuvo. Gal tavo kapsulė paprasčiausiai suge...

- Barjeras buvo, buvo! - suriko Harlanas. - Jūsų paaiškinimas yra vienintelis įmanomas. Kodėl jūs man anksčiau nieko nepasakėt?

- Nebuvau tikras! - sudejavo Tviselas. - Aš ir dabar abejoju. Man nederėjo prisiminti savo kvailų fantazijų. Bet viskas sutapo... mano baimė... istorija su Kuperiu... Palauksim. Beliko kelios minutės.

Jis mostelėjo į skaitiklį. Rodyklė judėjo tarp 95000-ojo ir 96000-ojo.

Tviselas uždėjo ranką ant valdymo sverto ir atsargiai pristabdė kapsulę. Praslinko 99000-asis. Stambesniojo skaitiklio rodyklė sustingo vietoje. Jautresniojo skaitiklio ciferblate lėtai keitėsi Šimtmečių numeriai.

99726 - 99727 - 99728...

- Ką mums dabar daryti? - kuždėjo Harlanas.

Tviselas palingavo galvą; sąmoningai suvokdamas jų bejėgiškumą, jis be žodžių kvietė pakentėti ir neprarasti vilties.

99851 - 99852 - 99853...

Harlanas pasiruošė smūgiui į barjerą ir visiškai nusivylęs pagalvojo: nejaugi teks gelbėti Amžinybę vien tam, kad išloštum laiko būsimai kovai su Paslėptų Šimtmečių būtybėmis? Bet kaip dar susigrąžinti Nois? Kaip ją išgelbėti? Greičiau atgal, į 575-ąjį, ir ten įtempti visas jėgas!..

99938 - 99939 - 99940...

Harlanas sulaikė kvapą. Tviselas dar labiau sumažino greitį. Kapsulė vos šliaužė į priekį. Visi jos mechanizmai dirbo nepriekaištingai; ji jautriai reagavo į kiekvieną Skaičiuotojo rankos judesį.

99984 - 99985 - 99986...

- Dabar, dabar, štai dabar... - nė pats to nepastebėdamas šnabždėjo Harlanas.

99998 - 99999 - 100000 - 100001 - 100002...

Du vyrai lyg transe įtemptai sekė skaitiklyje besikeičiančius skaičius.

Pirmasis atsipeikėjo Tviselas.

- Nėra jokio barjero! - džiaugsmingai sušuko jis.

- Betgi jis buvo! - atsiliepė Harlanas.

Kančia jam kėlė fizinį skausmą.

- Nejaugi jie ją pagrobė ir po to nuėmė barjerą?..

111394-asis.

Beviltiškai klykdamas "Nois! Nois!" Harlanas iššoko iš kapsulės. Tuščiais koridoriais nuskardėjo aidas ir nutilo tolumoj.

- Palauk, Harlanai!.. - jam pavymui šūktelėjo Tviselas, vos spėdamas paskui savo jauną pakeleivį.

Beviltiška! Harlanas negyvenamomis patalpomis skriejo į tą sektoriaus dalį, kur jiedu su Nois įsirengė kažką panašaus į namus.

Akimirkai jis susimąstė apie galimybę susitikti su "antžmogiais", kaip juos pavadino Tviselas, ir pajuto, kaip piestu stojasi plaukai, bet troškimas surasti Nois pasirodė besąs stipresnis už baimę.

- NOIS!

Ir staiga, nė nespėjęs jos pastebėti, pajuto ją savo glėbyje; apsivijusi rankomis Harlano kaklą, ji prisispaudė prie jo visu kūnu ir įsikniaubė į jo petį taip, kad Techniko smakras visiškai nuskendo jos minkštuose juoduose plaukuose.

- Endriau, - dusdama jo glėbyje, kuždėjo ji, - kur buvai dingęs? Tavęs vis nebuvo ir nebuvo, aš jau išsigandau.

Harlanas atšlijo ir įsmeigė į ją meilės bei susižavėjimo kupiną žvilgsnį.

- Ar tau nieko neatsitiko?

- Man tai nieko. Aš bijojau, kad nelaimė ištiko tave. Aš maniau...

Staiga ji nutilo, jos akyse šmėstelėjo siaubas.

- Endriau!

Harlanas staigiai atsigręžė.

Bet tai buvo tik nuo greito bėgimo uždusęs Tviselas.

Matyt, Harlano veido išraiška truputį nuramino Nois, ir ji jau ramiau paklausė:

- Tu jį pažįsti, Endriau? Jis su tavimi?

- Nebijok, - atsakė Harlanas, - tai mano viršininkas, Vyriausias Skaičiuotojas Labanas Tviselas. Jis viską žino.

- Vyriausias Skaičiuotojas?!

Nois pabūgusi žengtelėjo atgal.

Tviselas lėtai priartėjo prie jos.

- Aš padėsiu tau, mano vaikuti. Aš padėsiu jums abiem. Aš daviau Technikui žodį, bet jis nenori manimi tikėti.

- Prašau atleisti, Skaičiuotojau, - neitin atgailaudamas pratarė Harlanas.

- Atleidžiu, - atsakė Tviselas.

Nois nedrąsiai ir dvejodama leidosi paimama už rankos.

- Pasakyk man, mergyte, ar tau čia buvo gera gyventi?

- Aš nerimavau.

- Po Harlano išvykimo tu nieko čia nesutikai?

- N-ne, sere.

- Nieko? Nė gyvos dvasios?

Nois papurtė galvą ir klausiančiai pažvelgė į Harlaną.

- O kodėl jūs klausiat?

- Šiaip sau. Kvaila fantazija. Eime, mes nuvešim tave į 575-ąjį.

Keliaujant atgal, Endrius Harlanas nepaliaudamas galvojo. Jiems kertant 100000-ąjį jis net nedirstelėjo į skaitiklį, o Tviselas garsiai atsiduso, tarsi iki pat paskutinės minutės būtų baiminęsis atsidurti spąstuose.

Iš tos būsenos Harlano nepažadino net maža Nois rankelė, švelniai slystelėjusi jo delnan, ir atsakomasis jo pirštų spustelėjimas buvo grynai mechaniškas.

Po to, kai Nois ramiai užmigo gretimame kambaryje, Tviselo nekantrumas pasiekė kraštutinę ribą.

- Skelbimas, duok šen skelbimą, mano berniuk. Aš išlaikiau žodį. Tau grąžino tavo mylimąją.

Vis dar paskendęs savo mintyse, Harlanas tylėdamas atvertė ant stalo gulintį tomą ir surado reikiamą puslapį.

- Viskas labai paprasta. Iš pradžių perskaitysiu jums šį skelbimą angliškai, o paskui išversiu.

Skelbimas užėmė kairįjį 30-to puslapio kampą. Plonyčiais štrichais atlikto piešinio fone didelėmis juodomis raidėmis buvo atspausdinta:

AKCIJOS
TURTINĖS
OPERACIJOS
MAKLERIS PROFESIONALAS
APYVARTINĖS
SUTARTYS

Apačioje smulkios raidelės skelbė: "Pašto dėžutė 14, Denveris, Koloradas".

Tviselas įsitempęs išklausė vertimą ir nusivylęs paklausė:

- Kas tos akcijos? Ką jie nori tuo pasakyti?

- Kapitalo pritraukimo būdas, - nekantriai paaiškino Harlanas, - popierėliai, kuriuos pardavinėja biržoje. Bet esmė ne tai. Argi nematote, kokio paveikslėlio fone išspausdintas šis skelbimas?

- Matau. Grybo pavidalo atominės bombos sprogimo debesis. Bandymas atkreipti dėmesį. Na ir kas?

- Tetrenkia mane Laikas! - nebeišlaikė Harlanas. - Kas jums nutiko, Skaičiuotojau? Pažvelkit į išleidimo datą.

Jis bakstelėjo į mažą eilutę pačiame puslapio viršuje: "1932 metų kovo 28".

- Kažin ar reikia tai išversti. Skaičiai atrodo beveik taip pat, kaip ir Tarplaikinėj, ir jūs be mano pagalbos suprasit, kad tai 19,32. Nejaugi nežinot, kad tuo metu nė viena gyva būtybė dar nebuvo mačiusi grybo pavidalo debesies? Jo niekas negalėjo nupiešti tiksliai, išskyrus...

- Palauk, palauk. Juk čia viso labo tik keletas plonyčių linijų, - stengdamasis išlikti ramus, pratarė Tviselas. - Gal tai tiesiog atsitiktinis sutapimas?

- Atsitiktinis sutapimas? Tuomet žvilgtelkit į pirmąsias eilučių raides: Akcijos - Turtinės - Operacijos - Makleris pro-

fesionalas - Apyvartinės - Sutartys. Sudėkit jas iš eilės ir gausit žodį ATOMAS. Kaip manot, tai irgi atsitiktinis sutapimas?

Argi nematot, Skaičiuotojau, kad šis skelbimas patenkina visas jūsų paties išmąstytas sąlygas? Jis iškart krito man į akis. Kuperis žinojo, kad aš nepraleisiu tokio anachronizmo. Ir tuo pačiu žmogui iš 19,32 jame nėra jokios paslėptos prasmės.

Tokį skelbimą 20-ajame amžiuje galėjo parašyti tik Kuperis. Tai ir yra pranešimas mums. Mes žinom jo padėtį Laike vienos savaitės tikslumu. Turim jo pašto adresą. Belieka keliauti jo parsigabenti. Visoje Amžinybėje tėra vienas žmogus, taip gerai žinantis Pirmykštę Epochą, kad galėtų joje surasti Kuperį, - tai aš.

- Ir tu sutinki tai padaryti? - lengviau atsikvėpė Tviselas.

- Sutinku - bet su viena sąlyga.

- Ir vėl sąlygos? - Tviselas paniuro.

- Sąlyga vis ta pati: Nois saugumas. Nekeliu jokių naujų reikalavimų. Ji keliaus su manimi. Čia aš jos nepaliksiu.

- Tu vis dar manimi nepasitiki? Negi aš kuo nors tave apgavau? Kas tave neramina?

- Tik viena, Skaičiuotojau, - niūriai atsakė Harlanas, - tik viena: 100000-ajame buvo pastatytas barjeras. Kokiu tikslu? Štai mintis, kuri neduoda man ramybės.

17. Ratas užsidaro

Ta mintis niekaip neatstojo. Pasiruošimų sumaišty laikas skriejo tiesiog nepastebimai, bet Harlano nerimas kasdien vis augo ir augo. Iš pradžių tarp jo ir Tviselo, o paskui tarp jo ir Nois išaugo susvetimėjimo siena. Išaušo išvykimo diena, bet ir tai neprikėlė Harlano iš niūraus susimąstymo būsenos.

Kai Tviselas prabilo apie specialų Komiteto posėdį, Harlanui sunkiai sekėsi palaikyti pokalbį.

- Ką jie pasakė? - paklausė jis.

- Nieko gero, - nuvargusiu balsu atsakė Tviselas.

Harlanas ketino pasitenkinti tokiu atsakymu, bet, norėdamas užpildyti pauzę, sumurmėjo:

- Tikiuosi, jūs jiems nepapasakojot apie...

- Nebijok, - susierzinęs atrėžė Tviselas. - Aš jiems nepapasakojau nei apie merginą, nei apie tavo vaidmenį visoje šitoje istorijoje. Aš pareiškiau, kad dėl visko kalti mechanizmų gedimai ir nepalankiai susiklosčiusios aplinkybės. Visa atsakomybė tenka man.

Kad ir kaip sunku buvo Harlanui, bet jis pajuto sąžinės priekaištą.

- Visa ta istorija bjauriai jums atsilieps.

- Dabar Taryba bejėgė. Jiems teks palaukti, kol klaida bus ištaisyta. Iki tol jie manęs nelies. Jeigu mums pasiseks, laimėtojų niekas neteis. O jei ne, tai nebus nei ką, nei kam teisti. - Tviselas gūžtelėjo pečiais. - Be to, užbaigęs šį projektą aš vis vien rengiausi pasitraukti iš aktyvios veiklos.

Nesurūkęs nė pusės cigaretės, jis ją užgesino ir nusviedė į peleninę.

- Aš būčiau mielai jiems visiškai nieko nesakęs, bet neturėjau kitos galimybės gauti leidimą pasinaudoti specialia kapsule dar vienai kelionei žemiau Amžinybės ribos, - atsidusęs užbaigė jis.

Harlanas nusigręžė. Jo mintys vėl pasuko pramintu taku. Technikas lyg iš tolo girdėjo, kad Tviselas kažką sako, bet Skaičiuotojui teko kelis kartus pakartoti savo klausimą, kol Harlanas pagaliau atsipeikėjo:

- Atleiskit?

- Aš klausiu: ar tavo mergina pasiruošusi? Ar ji supranta, kas jos laukia?

- Taip, žinoma. Aš jai viską paaiškinau.

- Na ir kaip ji į tai sureagavo?

- Ką?.. O, taip, taip... Hm... Taip, kaip aš ir maniau. Ji neišsigando.

- Liko mažiau nei trys biovalandos.

- Žinau.

Čia pokalbis nutrūko, ir Harlanas vėl liko vienas su savo mintimis ir širdį gniaužiančia nuojauta, kad jam teks brangiai išpirkti savo kaltę.

Kai kapsulės pakrovimas ir valdymo derinimas baigėsi, pasirodė Harlanas ir Nois. Jie vilkėjo taip, kaip 20-ojo amžiaus pradžioje rengėsi kaimo vietovių gyventojai.

Remdamasi savo moteriška intuicija drabužių bei estetikos srityje, Nois šiek tiek pakoregavo Harlano jai pasiūlytą kostiumą. Ji kruopščiai rinkosi savo rūbo detales pagal atitinkamų savaitraščio tomų reklaminius paveikslėlius ir atidžiai apžiūrinėjo daiktus, atgabentus iš dešimties įvairiausių Šimtmečių.

Kelis kartus ji kreipėsi patarimo į Harlaną. Jis tik gūžčiojo pečiais.

- Kai kalba moters nuojauta, man geriau patylėti.

- Tu pernelyg jau sukalbamas, Endriau. - Jos linksmumas buvo kažkuo nenatūralus. - Tai negeras požymis. Kas tau atsitiko? Tu nepanašus į save. Štai jau kelios dienos, kai nebegaliu tavęs atpažinti.

- Nieko neatsitiko, - liūdnai atsiliepė Harlanas.

Išvydęs juos 20-ojo amžiaus aborigenų vaidmenyje, Tviselas įtemptai nusikvatojo:

- Teapsaugo mane Laikas! Kokius bjaurius kostiumus dėvėjo tie Pirmykščiai žmonės, bet vis tik net šis klaikus drabužis negali paslėpti jūsų grožio, mano mieloji, - kreipėsi jis į Nois.

Nois apdovanojo jį draugiška šypsena, ir greta jos stovintis ir niūriai tylintis Harlanas turėjo pripažinti, kad senoviškame galantiškame Tviselo komplimente buvo dalelė tiesos. Nois suknelė slėpė jos kūno grožį; kosmetika apsiribojo keliais neišraiškingais dažų potėpiais ant lūpų bei skruostų, bjauriai paryškinti antakiai ir - kas baisiausia - negailestingai nurėžti nuostabūs ilgi plaukai. Ir vis dėlto ji buvo žavinga.

Pats Harlanas nesunkiai susitaikė su tuo, kad jam veržia diržas ir pjauna pažastis, įprato prie pelės pilkumo grubaus audinio spalvos; jam ne kartą teko dėvėti svetimų Šimtmečių drabužius.

- Mes ketinom įrengti kapsulėje rankinį valdymą, - kreipėsi į Harlaną Tviselas, - bet, pasirodo, tai neįmanoma. Inžinieriams prireikė labai galingo energijos šaltinio, o tokių šaltinių už Amžinybės ribų nėra. Mes permesim jus į Pirmykštę Epo-

chą, keisdami lokalinę Temporalinio lauko įtampą. Visa tai atliksim iš čia. Bet mums visgi pavyko įrengti sugrįžimo svertą.

Skverbdamasis pro ekipuotės krūvas, jis nuvedė juos į kapsulę ir parodė nedidelį svertą poliruotoje vidinėje sienelėje.

- Jis veikia kaip paprastas išjungiklis. Užuot iškart automatiškai grįžusi į Amžinybę, kapsulė pasiliks Pirmykščiame Laike. Kai tik jūs panorėsit sugrįžti, pasukit svertą. Po to dar kelios minutės, ir paskutinė kelionė...

- Kaip, dar viena kelionė? - neištvėrė Nois.

Harlanas atsigręžė į ją:

- Matai, aš nespėjau tau visko paaiškinti. Mūsų ekspedicijos tikslas - tiksliai nustatyti Kuperio atsiradimo momentą 20-ajame. Mes nežinom, kiek laiko praėjo tarp jo atvykimo ir publikacijos pasirodymo. Mes parašysim jam skelbime nurodytu adresu ir pasistengsim kuo tiksliau išsiaiškinti šiuos duomenis. Paskui prie to momento pridėsim tas penkiolika minučių, kurias kapsulė išbuvo Pirmykščiame Amžiuje.

- Suprantat, mes negalim pasiųsti kapsulės į tą pačią Vietą bei Laiką dviem skirtingais biolaiko momentais, - įsiterpė Tviselas. Jis pamėgino nusišypsoti Nois.

Nois sąžiningai stengėsi suvokti šį paaiškinimą.

- Suprantu, - neitin tvirtai atsakė ji.

Tviselas aiškino toliau:

- Perėmę Kuperį jo atvykimo momentu, mes viską paversim mikropakitimu. Skelbimas su grybo pavidalo debesimi išnyks, o pats Kuperis žinos tik tiek, kad kapsulė dingo, kaip jai ir derėjo, ir staiga netikėtai atsirado vėl. Jis taip ir nesužinos, jog pabuvojo ne tame Šimtmetyje, o mes jam to nepasakysim. Jam paaiškins, kad Instrukcijoje buvo praleistas kažkoks labai svarbus punktas (jį dar reikės sugalvoti), ir mums beliks tikėtis, kad šiam įvykiui jis neteiks didesnės reikšmės ir nepaminės memuaruose, kad buvo dukart pasiųstas į praeitį.

Nois kilstelėjo išpešiotus antakius:

- Man visa tai pernelyg sudėtinga.

- Taip, labai gaila.

Tviselas pasitrynė rankas ir žvilgtelėjo į juos tarsi kamuojamas vidinių dvejonių. Paskui jis išsitiesė, užsirūkė naują cigaretę ir net įsigudrino nerūpestingai ištarti:

- Na, ką gi, laimingo kelio, bičiuliai!

Jis skubiai paspaudė ranką Harlanui, linktelėjo Nois ir išėjo iš kapsulės.

- Mes jau išvykstam? - kai jiedu liko vieni, pasiteiravo Nois.

- Po minutės, - atsakė Harlanas.

Jis skubiai žvilgtelėjo į ją. Nois žiūrėjo jam tiesiai į akis ir drąsiai šypsojosi. Jam vargiai sekėsi sulaikyti atsakomąją šypseną. Jausmai stipresni už protą, pagalvojo jis ir nusisuko.

Kelionėje nenutiko nieko ar beveik nieko ypatingo: ji niekuo nesiskyrė nuo įprastos kelionės kapsulėje. Kažkuriuo momentu jie pajuto vidinį stumtelėjimą - matyt, tą akimirką buvo įveikta apatinė Amžinybės riba. Beje, tas stumtelėjimas buvo vos pastebimas ir galėjo būti tik jų sudirgintos vaizduotės vaisiumi.

Kapsulė sustojo Pirmykščiame Laike, ir jie iš jos išėjo į tuščią uolėtą pasaulį, apšviestą ryškiais besileidžiančios saulės spinduliais. Silpno vėjelio dvelkime jautėsi lengva artėjančios nakties vėsa. Tylos netrikdė nė vienas garsas.

Aplink stūksojo uolos, plikos ir didingos, visomis vaivorykštės spalvomis nudažytos geležies, vario ir chromo oksidais. Šios negyvenamos ir beveik negyvos vietovės didybė sukrėtė ir apstulbino Harlaną. Amžinybė nepriklausė materialiam pasauliui; joje nešvietė saulė, ir net oras buvo atvežtinis. Vaikystės prisiminimai atrodė migloti ir neaiškūs. O savo Stebėjimų metu jis nuolat susidurdavo su žmonėmis ir jų miestais. Jis niekad gyvenime nematė nieko panašaus.

Nois prilietė jo rankovę.

- Endriau, aš sušalau.

Jis krūptelėjo ir atsigręžė į ją.

- Endriau, - pakartojo ji, - man šalta. Gal pasistatykim infralempą?

- Gerai. Kuperio oloje.

- O tu žinai, kur ji?

- Greta, - lakoniškai atsakė jis.

Harlanas buvo tuo tikras. Olos padėtis buvo tiksliai nurodyta memuaruose, ir iš pradžių Kuperis, o paskui ir jie buvo pasiųsti į tą pačią vietą.

Tiesa, mokyklos suole Harlanas abejojo, kad galima bet kuriuo Laiko momentu tiksliai pakliūti į bet kurį Žemės paviršiaus punktą. Jis prisiminė, kaip kartą dėl to ginčijosi su Mokytoju Jarou.

- Juk Žemė sukasi aplink Saulę, - kalbėjo Harlanas, - o Saulė juda Galaktikos centro atžvilgiu, ir pati Galaktika taipogi nestovi vietoje. Jei iš kokios nors Žemės vietos persikeltum šimtą metų atgal, atsidurtum tuštumoje, kadangi Žemė užtruko ištisą šimtą metų, kol pasiekė šį erdvės tašką. (Tuo metu jis sakydavo ne "Šimtmetis", o šimtas metų.)

- Negalima atskirti Laiko ir Erdvės, - aiškino jam Jarou. - Judėdamas Laiku atgal, tu judi Erdvėje kartu su Žeme. Juk negi tau atrodo, kad į orą pakilęs paukštis staiga atsidurs tuštumoje, kadangi Žemė sukasi aplinkui Saulę ir tolsta nuo jo trisdešimties kilometrų per sekundę greičiu?

Žinoma, analogija - dalykas rizikingas, bet vėliau Harlanas susipažino su kur kas svaresniais įrodymais. Štai kodėl dabar, po beprecedentinės kelionės į Pirmykštį pasaulį, Harlanas ryžtingai žengė keletą žingsnių ir nė trupučio nenustebo, aptikęs įėjimą į olą būtent ten, kur nurodė Instrukcija.

Jis iššarstė įėjimą slėpusius akmenis bei žvirgždą ir įėjo vidun. Siaurutis jo žibintuvėlio spindulys perskrodė tamsą lyg skalpelis. Jis colis po colio atidžiai apžiūrinėjo olos grindis, sienas bei lubas. Nois nuo jo nesitraukė nė per žingsnį.

- Ko tu ieškai?

- Pats nežinau. Ko nors, - atsakė jis.

Tas "kas nors" gulėjo po akmeniu pačiame olos gale žalių popierėlių pundelio pavidalu. Harlanas nustūmė akmenį ir perbraukė pirštu pundelio pakraštį.

- Kas tai yra? - paklausė Nois.

- Banknotai. Atsiskaitymo priemonė. Pinigai.

- Tu žinojai, kad juos čia rasi?

- Aš nieko nežinojau. Tiesiog tikėjausi...

Tai buvo vėl ta pati išversta logika, kuria naudojosi Tviselas, - priežasties ieškojimas, remiantis pasekme. Amžinybė

egzistuoja - vadinasi, Kuperis privalo rasti teisingą sprendimą. Jei jis tikėjosi, kad jo skelbimas atves Harlaną į atitinkamą Laiką, tai buvo natūralu pasinaudoti ola, kaip papildoma ryšio priemone.

Reikalai klojosi kur kas geriau, nei drįso tikėtis Harlanas. Ruošiantis kelionei jis dažnai baimindavosi, kad jo pasirodymas mieste su aukso luitais, bet be grašio kišenėje sukels įtarimą ir gaišatį. Žinoma, Kuperis visa tai atliko sėkmingai, bet jis galėjo veikti neskubėdamas. Harlanas pasklaidė pundelį. Ne taip jau paprasta sukaupti tokią pinigų krūvą. Tas jaunuolis neprastai įsitaisė svetimoje epochoje, visai neprastai!

Dar šiek tiek, ir ratas užsidarys!

Rausvuose besileidžiančios Saulės spinduliuose jie iškrovė kapsulę ir pernešė atsargas į olą. Pačią kapsulę nuo smalsių akių patikimai saugojo atsispindinti difuzinė plėvelė. Ją buvo galima aptikti tik visai iš arti, bet tokiam atvejui Harlanas turėjo anihiliatorių. Jie įrengė infralempą, įsmeigė į plyšį žibintuvėlį, ir oloje pasidarė šilta bei jauku.

O lauke prasidėjo šalta kovo naktis.

Nois susimąsčiusi žiūrėjo į lėtai besisukantį parabolinį infralempos reflektorių.

- Ką tu dabar rengiesi daryti, Endriau?

- Rytoj ryte keliausiu į artimiausią miestą. Aš žinau, kur jis yra... tiksliau, kur jis turėtų būti.

Viskas bus gerai, pagalvojo jis. Vėl ta pati išversta tviseliška logika.

- Aš eisiu su tavimi, taip?

- Ne, tu liksi čia, - papurtė galvą Harlanas, - tu nemoki kalbos, o man ir taip pakaks rūpesčių.

Netikėtai Nois akyse žybtelėjęs įniršis privertė Harlaną neramiai nusigręžti.

- Nereikia manęs laikyti kvailele, Endriau. Tu su manimi beveik nesikalbi, net nežiūri mano pusėn. Kas atsitiko? Gal tave vėl įveikė tavo amžiaus moralė? O gal negali atleisti, kad dėl manęs vos nepražudei Amžinybės? Ar tik nemanai, kad aš tave suvedžiojau? Kas atsitiko?

- Tu net neįsivaizduoji, ką aš galvoju, - atsakė jis.

- Tai papasakok. Mums reikia pasikalbėti. Tuojau pat. Kas žino, ar paskui turėsim tokią galimybę. Ar tu dar myli mane,

Endriau? Kodėl pasiėmei mane drauge? Paaiškink man. Kodėl nepalikai manęs Amžinybėje, jei nesu tau reikalinga, jei tau bjauru net pažvelgti į mane?

- Egzistuoja pavojus, - sumurmėjo Harlanas.

- Nejaugi?

- Daugiau nei pavojus. Košmaras. Skaičiuotojo Tviselo košmaras. Kai mes paklaikę lėkėm pas tave per Paslėptus Šimtmečius, jis pasidalino su manim savo samprotavimais apie šiuos Amžius. Jis baiminosi, kad tolimoje ateityje nuo mūsų slepiasi evoliucionavusi žmonijos atšaka, nežinomos būtybės, galbūt antžmogiai, atsiriboję nuo mūsų įsikišimo ir ketinantys nutraukti mūsų Realybės Pakeitimų darbus. Jis nusprendė, kad jie pastatė barjerą 100000-ajame. Paskui mes tave suradom, ir Skaičiuotojas Tviselas pamiršo savo košmarą. Jis nusprendė, jog barjeras man paprasčiausiai pasivaideno, ir sugrįžo prie kasdieniškesnės Amžinybės gelbėjimo problemos.

Bet jo siaubas perėjo man. Aš juk žinojau, kad barjeras buvo. Jo negalėjo pastatyti nė vienas iš Amžinųjų, kadangi, pasak Tviselo, toks dalykas neįmanomas net teoriškai! Beje, gali būti, kad Amžinųjų mokslas nepakankamai išsivystęs. Bet barjeras buvo. Ir kažkas jį pastatė.

Žinoma, kai kur Tviselas klysta. Jam atrodo, kad žmogus turėtų evoliucionuoti, bet taip nėra. Paleontologija nepriklauso Amžinybėje populiariems mokslams, bet ji sėkmingai vystėsi paskutiniaisiais Pirmykštės Epochos Šimtmečiais, todėl aš joje šį tą nutuokiu. Ir štai ką būtent: gyvos būtybės evoliucionuoja tik aplinkos pasikeitimų įtakoje. Jei aplinka stabili, šios būtybės milijonus Šimtmečių išlieka nepakitusios. Pirmykštis žmogus evoliucionavo labai greitai, nes gyveno griežtoje, nuolat besikeičiančioje aplinkoje. Bet kai tik žmogus išmoko keisti savo aplinką pagal savo norus, jis, žinoma, nustojo evoliucionavęs.

- Neturiu nė menkiausio supratimo, apie ką tu kalbi, - nė trupučio neatlyžusi pratarė Nois, - supratau tik tiek, kad tu nė žodžio nepratarei apie mudu, o tai vienintelė dabar mane dominanti tema.

Harlano veide nesuvirpėjo nė vienas raumuo.

- Tai štai, kokiu tikslu reikėjo blokuoti Laiką? - tęsė jis. - Tu buvai saugi. Kam buvo reikalingas barjeras? Ir tada aš savęs paklausiau: kas atsitiko dėl to, kad atsirado barjeras, arba, antra vertus, ko nebūtų atsitikę, jei jis nebūtų atsiradęs?

Harlanas patylėjo, žvelgdamas į savo sunkius, nepatogius natūralios odos batus. Jis galvojo, kaip būtų gera juos nusiavus...

- Į šį klausimą yra tik vienas įmanomas atsakymas. Atsitrenkęs į barjerą, aš iš įniršio praradau galvą ir nulėkiau atgal su skausmo spinduliuotuvu, kad jo pagalba išpleščiau Finžio prisipažinimą. O paskui, norėdamas išgelbėti tave, nusprendžiau surizikuoti Amžinybe ir vos jos nepražudžiau manydamas, kad amžiams tave praradau. Supranti?

Nois žiūrėjo į jį nepasitikėjimo ir baimės kupinomis akimis.

- Nejaugi tu nori pasakyti, kad šitaip pasielgti tave privertė ateities žmonės? Kad jie numatė būtent tokią tavo reakciją?

- Taip. Ir nežiūrėk į mane šitaip. Taip. Negi tu nesupranti, kad tai viską keičia. Aš sutinku atsakyti už savo poelgius tol, kol veikiu savo valia. Bet žinoti, kad mane įtraukė, apmulkino, kad kažkas mane valdo ir manipuliuoja mano jausmais, tarytum aš būčiau Skaičiavimo mašina, į kurią pakanka įdėti atitinkamą programą...

Staiga Harlanas suvokė, jog šaukia, ir nutilo. Kelias sekundes lukterėjęs, jis tęsė:

- Žinoti, kad buvau tik marionetė kažkieno rankose, yra virš mano jėgų. Privalau ištaisyti viską, ką padariau. Tik tuomet atgausiu ramybę.

Ką gi, gal jis ją tada ir atgaus. Ratas užsidaro. Nepaisant jo laukiančios asmeninės tragedijos, pareigos jausmas vis dėlto nugalės.

Nois neryžtingai ištiesė link jo ranką, bet Harlanas atsitraukė.

- Viskas buvo surežisuota. Mano susitikimas su tavimi. Viskas, kas nutiko po to. Mano charakteris buvo išanalizuotas. Tai akivaizdu. Veiksmai ir reakcija. Spustelkit šį mygtuką - ir žmogutis šoktels čionai. Spustelkit kitą - jis šoktels tenai.

Gėda ir atgaila jam trukdė kalbėti.

- Iš pradžių nesupratau tik vieno: kaip galėjau atspėti, jog Kuperį privalo pasiųsti į Pirmykštę erą. Pati neįtikėtiniausia spėlionė pasaulyje. Neturėjau jai jokio pagrindo. Tviselas niekaip negalėjo su tuo susitaikyti. Jis ne kartą stebėjosi, kad aš su savo menkomis matematikos žiniomis įsigudrinau padaryti teisingą išvadą.

O aš visgi atspėjau. Ir žinai, kada mane pirmąkart aplankė ta mintis? Tą pačią naktį. Tu miegojai, o aš niekaip negalėjau užmigti. Mane kamavo keistas jausmas, tarytum būtinai turėčiau kažką prisiminti, kažkokius žodžius, kažkokią mano galvoje šmėstelėjusią mintį. Aš mąsčiau ir mąsčiau, kol staiga viską supratau apie Kuperį, ir tuo metu man dingtelėjo mintis, kad aš galiu sunaikinti Amžinybę. Vėliau pastudijavau matematikos istoriją, bet to jau nelabai ir reikėjo. Viską žinojau ir taip. Dar daugiau, buvau tuo absoliučiai įsitikinęs. Kaip? Kodėl?

Nois neramiai žiūrėjo į jį. Ji daugiau nebemėgino paimti jo rankos.

- Nejau tu nori pasakyti, kad visa tai padarė žmonės iš Paslėptų Šimtmečių? Kad jie įteigė tau šias mintis ir kreipė tavo veiksmus?

- Taip, taip! Būtent tai jie ir darė. Bet jų darbas dar nebaigtas. Ratas užsidaro, bet jis dar neuždarytas.

- Bet kaip jie galėtų ką nors padaryti dabar? Juk jų čia nėra.

- Negi? - jo balsas nuskambėjo taip kimiai, kad Nois net išblyško.

- Nematomos būtybės? - sukuždėjo ji.

- Ne, ne superbūtybės. Aš tau jau aiškinau, kad žmogus, sukūręs savo paties aplinką, liovėsi evoliucionavęs. Paslėptų Šimtmečių Žmogus - tai *homo sapiens*. Paprastas žmogus iš kūno ir kraujo.

- Tuomet jų tikrai čia nėra.

- Čia esi tu, Nois, - liūdnai ištarė Harlanas.

- Taip. Ir tu. Ir nieko daugiau.

- Tu ir aš, - sutiko Harlanas, - ir nieko daugiau. Moteris iš Paslėptų Šimtmečių ir aš... Pakaks apsimetinėti, Nois. Prašau tavęs.

Ji pašiurpusi pažvelgė į jį.

- Ką tu kalbi, Endriau?

- Tai, ką privalau pasakyti. Ką tu man kuždėjai tą vakarą, kai girdei mėtiniu gėrimu? Tavo švelnus balsas... meilūs žodžiai... Tada dar nieko nesupratau, bet pasąmonėje viską įsiminiau. Apie ką tu man taip švelniai kuždėjai? Apie Kuperį, kurį siunčia į praeitį? Apie Amžinybės Šventyklą griaunantį Samsoną? Ar ne tiesa?

- Aš net nežinau, kas tas Samsonas, - ištarė Nois.

- Tau nesunku tai atspėti. Pasakyk, kada tu pirmąkart atsiradai 482-ajame? Kieno vietą užėmei? O gal paprasčiausiai... įsispraudei į Šimtmetį? Mano prašymu 2456-ojo Specialistas apskaičiavo tavo Likimą. Naujoje Realybėje tu neegzistavai. Tu net neturėjai Analogo. Žinoma, tai keista, juk Pakeitimas toks nežymus, bet viskas įmanoma. O paskui Sąmatininkas pasakė vieną dalyką, aš jį išgirdau, bet nesupratau. Nuostabu, kad aš apskritai įsiminiau jo žodžius. Gal jau tada jie užkabino manyje kažkokią stygelę, bet aš pernelyg mylėjau tave, kad klausyčiausi. Štai ką jis pasakė: ESANT JŪSŲ PATEIKTAI FAKTŲ KOMBINACIJAI, AŠ NELABAI SUPRANTU, KAIP JI GALĖJO EGZISTUOTI PRAEITOJE REALYBĖJE.

Jis buvo teisus. Tu joje ir neegzistavai. Tu buvai ateivė iš tolimos ateities ir žaidei su manim, ir su Finžiu taip pat, ir viską darei su tikslu.

- Endriau...

- Viskas sutampa. Kaip galėjau būti toks aklas? Knyga tavo bibliotekoje, kuri vadinosi “Socialinė ir ekonominė istorija”. Aš ir tada nustebau ją aptikęs. Betgi jos tau būtinai reikėjo, kad gerai išmoktum vaidmenį. Ir dar viena. Prisimeni mūsų kelionę į Paslėptus Šimtmečius? Juk tai tu sustabdei kapsulę 111394-ajame. Tu sustabdei ją tiksliai ir nedelsdama. Kur išmokai valdyti kapsulę? Juk pagal viską tai buvo pirmoji tavo kelionė Laike. Beje, kodėl būtent 111394-asis? Gal tai tavo gimtasis Šimtmetis?

- Kam tu pasiėmei mane drauge? - tyliai paklausė ji.

- Kad išgelbėčiau Amžinybę! - netikėtai suriko Harlanas. - Aš nežinau, ką tu ten galėtum padaryti. Bet čia tu bejėgė, kadangi aš tave perpratau. Prisipažink, jog visa tai tiesa! Prisipažink!

Jis įniršęs pašoko ir užsimojo. Nois nė nekrustelėjo. Jos veidas liko visiškai ramus. Ji atrodė lyg žavinga šilto permatomo vaško statula. Harlano ranka sustingo ore.

- Prisipažink! - pakartojo jis.

- Nejau po visų šių samprotavimų tu vis dar abejoji? - paklausė ji. - O ir kas iš to, prisipažinsiu aš ar ne?

Harlanas pajuto, kaip jį vėl užplūsta įniršis.

- Prisipažink, kad aš po to nei gailėčiausi, nei atgailaučiau.

- Atgailautum?

- Nois, aš turiu anihiliatorių ir tvirtai nusprendžiau tave nužudyti.

18. Begalinio kelio pradžia

Anihiliatoriaus vamzdis žvelgė į Nois.

Harlano balse nebuvo pasitikėjimo; jo sielos gelmėn, pakirsdama ryžtą, vėl įsiskverbė abejonė.

Kodėl ji neatsako? Kas slypi po jos apsimestinai šaltakraujiška išvaizda?

Negi jis gali ją nužudyti?

Negi galima palikti ją gyvą?

- Ko gi tu tyli? - kimiai paklausė jis.

Ji atsisėdo patogiau ir susidėjo ant kelių rankas, tarsi visiškai nepastebėtų į ją nukreipto ginklo. Nuo jos sklido paslaptinga, beveik mistiška galia. Kai Nois pagaliau prabilo, jos balsas skambėjo bauginančiai ramiai:

- Tu nori mane nužudyti, bet visiškai ne todėl, kad nematai kito kelio išgelbėti Amžinybę. Tu juk galėjai surišti man rankas ir kojas, užkimšti burną ir, numetęs oloje, ramiai leistis į kelią. Arba pasiimti mane drauge ir palikti dykumoje. Arba paprašyti Tviselo uždaryti mane iki tavo sugrįžimo. Bet ne, tave gali patenkinti tik mano mirtis. Ir žinai kodėl? Nes esi tikras, kad aš įviliojau tave į savo pinkles ir pastūmėjau išduoti Amžinybę. Tu nori nužudyti mane už tai, kad aš išdaviau tavo meilę; ir nereikia savęs įtikinėti, jog tai teisingas atpildas. Tu tiesiog keršiji man už savo įžeistą savimeilę, štai ir viskas.

Harlanas susigūžė.

- Bet tu iš Paslėptų Šimtmečių? Atsakyk!

- Taip, - atsakė Nois. - Tai ko gi tu nešauni?

Harlano pirštas ant anihiliatoriaus nuleistuko sudrebėjo. Bet abejonės jo nepaleido. Jis stengėsi ją pateisinti, priešindamasis protui ir kabindamasis už savo meilės likučių. Gal jo įtarimai įstūmė ją neviltin, ir dabar ji tyčia save apkalbinėja, žaisdama su mirtimi? Gal tai tiesiog kvaila isteriškos moters, bijančios amžiams prarasti mylimą žmogų, bravada?

Ne! Taip galėtų elgtis tradicinės sentimentalumu garsėjusio 289-ojo filmoknygos herojė, bet tik ne Nois. Ji buvo ne iš tų, kurios lyg palaužtos lelijos miršta ant jas atstūmusių mylimųjų rankų.

Bet kodėl ji abejoja jo ryžtu nužudyti ją? Kas yra? Tikriausiai ji pasitiki savo kerais ir puikiai žino, kad jis vis dar ją myli? Ar tik ji nemano, kad toji meilė lemiamu momentu suriš jam rankas bei kojas ir pavers jį paklusniu jos valios vykdytoju?

Smūgis pataikė ne į antakį, o į akį. Pirštas nustojo drebėti ir tvirtai įsitaisė ant nuleistuko.

- Tu delsi, - vėl prabilo Nois. - Gal lauki mano pasiteisinimų?

- O tu, pasirodo, turi kuo teisintis? - kandžiai paklausė Harlanas.

Bet sielos gelmėj jis džiaugėsi atidėliojimu. Ji atitolino tą momentą, kai jam teks spustelti anihiliatoriaus mygtuką.

"Tegul kalba, - pagalvojo jis. - Kuo daugiau ji papasakos apie Paslėptus Šimtmečius, tuo geriau Amžinybei".

Ta mintis iškėlė jį savo paties akyse ir neryžtingumui suteikė tvirtos politikos įvaizdį. Jo žvilgsnyje atsirado ramybė ir pasitikėjimas.

- Tave domina paslėpti Šimtmečiai? - tarsi perskaičiusi jo mintis, paklausė Nois. - Jeigu taip, tai man bus nesunku pasiteisinti. Kas būtent tave domina? Ar nenorėtum sužinoti, kodėl, pavyzdžiui, po 150000-ojo Šimtmečio žmonija dingo nuo Žemės paviršiaus?

Harlanas neketino jos kamantinėti. Jis turėjo anihiliatorių ir tvirtai nusprendė nerodyti jokių silpnumo požymių.

- Kalbėk! - trumpai įsakė jis ir tirštai nuraudo, išvydęs pašaipią jos šypseną.

- Apie Amžinybę mes sužinojom anksčiau, nei ji užvaldė tolimus Šimtmečius, anksčiau, nei ji pasiekė kad ir 10000-ąjį. Beje, tu buvai teisus, aš tikrai iš 111394-ojo. Mes taip pat mokam keliauti Laike, bet tai daryti mums draudžia etika. Užuot perkėlinėję Laiku materialius objektus, mes stebim praėjusius Šimtmečius. Tik praėjusius.

Apie Amžinybės atsiradimą pirmiausiai sužinojom netiesiogiai. Mes apskaičiavom savo Realybės egzistavimo tikimybę ir apstulbom sužinoję, kad toji tikimybė niekingai menka. Kaip atsirado mūsų praktiškai neįmanoma Realybė? Tas klausimas mums nedavė ramybės... Bet tu nesiklausai manęs, Endriau. Nejaugi tau tai visiškai neįdomu?

Ji ištarė jo vardą taip intymiai ir švelniai, kaip ir anksčiau. Atrodė, jog tas ciniškas falšas turėtų sudirginti jo klausą, bet Harlanas pasibaisėjęs suvokė, kad net nesupyko.

- Tęsk savo pasakojimą, moterie, ir netempk laiko, - sukaupęs visą savo vyriškumą, ištarė jis. Šilumą ir švelnumą, nuskambėjusius tame "Endriau", jis pamėgino atsverti šaltu įniršiu žodyje "moterie", ir vėl vienintelis atsakymas į jo grubumą buvo trumputė Nois šypsena.

- Mes pradėjom paieškas praeityje, - tęsė ji, - ir susidūrėm su Amžinybe, užkariaujančia vis naujus ir naujus Šimtmečius. Ir tada supratom, kad kažkokiame buvusiame biolaiko tarpsnyje - mes taip pat turim šią sąvoką, bet naudojamės kitu terminu - mūsų Realybė buvo visiškai kitokia. Tą Realybę su maksimalia egzistavimo tikimybe pavadinom Natūraliu Būviu. Mums buvo aišku, jog kažkada mes, tiksliau, mūsų Analogai gyveno tame Natūraliame Būvyje. Apie tą Būvį tuo metu mes visiškai nieko neišmanėm.

Bet žinojom, kad nukrypimas įvyko dėl Amžinybės atlikto Pakeitimo. Nusprendėm išsiaiškinti, koks yra tas Natūralus Būvis ir, jei reikės, sugrįžti į jį. Pirmiausiai įrengėm karantino zoną, kurią jūs vadinat Paslėptais Šimtmečiais, ir, pradedant 70000-uoju Šimtmečiu, izoliavom savo Laiką nuo Amžinybės. Ta izoliacija turėjo apsaugoti mus nuo tolesnių Pakeitimų. Ji nedavė absoliučios garantijos, bet leido laimėti laiko.

O paskui atlikom tyrimą, neleistinai prieštaraujantį visai mūsų kultūrai bei etikai. Mes išstudijavom savo ateitį. Priva-

lėjom sužinoti žmonijos likimą egzistuojančioje Realybėje, kad galėtume palyginti jį su Natūraliu Būviu. Pasirodo, maždaug 125000-ajame žmonija atskleidė skrydžių į žvaigždes paslaptį. Žmonės išmoko atlikti šuolius per hipererdvę. Pagaliau žmogus pasiekė žvaigždes ir įgyvendino savo amžinąją svajonę.

Harlanas su vis didėjančiu susidomėjimu klausėsi jos kruopščiai apgalvoto pasakojimo. Kas jos žodžiuose buvo tiesa? O kas tik apskaičiuotas mėginimas jį apgauti?

- Kai žmonės pasiekė žvaigždes, jie apleido Žemę, - įsiterpė jis, stengdamasis nusikratyti hipnotinio jos balso žavesio. - Mūsų mokslininkai seniai tai atspėjo.

- Tuomet jūsų mokslininkai paprasčiausiai suklydo. Žmogus mėgino apleisti Žemę. Nelaimei, mes nesam vieninteliai protingi Galaktikos gyventojai. Daugelis žvaigždžių turi savo planetas. Kai kuriose iš jų atsirado civilizacijos. Tiesa, nė viena iš jų senumu negali varžytis su žmonija, bet kol žmonės dvylika su puse milijonų metų žiovavo Žemėje, mus aplenkė daug jaunesnės civilizacijos, kurios ir užkariavo Galaktiką.

Kai žmogus pasiekė žvaigždes, Visatoje jau nebebuvo negyvenamų vietų. Kiekviename žingsnyje žvalgai susidurdavo su perspėjančiais ženklais: UŽIMTA! NEPAŽEISTI SIENŲ! ĮEITI DRAUDŽIAMA! Žmonės nesivėlė į konfliktus. Jie atšaukė savo tyrinėtojų būrius ir pasiliko Žemėje. Bet jų mikropažiūrose įvyko perversmas: gimtoji planeta jiems tapo kalėjimu, supamu begalinio laisvės okeano...

- Įleiskit mus į Paslėptus Šimtmečius, - pertraukė ją Harlanas, - ir mes viską ištaisysim. Juk savo įsavintuose Šimtmečiuose sugebėjom pasiekti aukščiausios gerovės...

- Aukščiausios gerovės? - pašaipiai perklausė Nois. - O kas tai yra? Kas atsako į šį klausimą? Jūsų Skaičiavimo mašinos, jūsų Analizatoriai, jūsų Kibersmegenys? Bet kas suderina mašinas? Kas įdeda į jas programas? Kas jas įvertina? Juk net Kibersmegenys negali suprasti daugiau nei žmogus, jos tik greičiau sprendžia problemas. Tik greičiau! O kas yra gerovė Amžinybės požiūriu? Aš tau atsakysiu. Saugumas. Ir dar kartą Saugumas! Atsargumas! Ramybė! Nieko per daug. Jokios rizikos be šimtaprocentinio tikėjimo sėkme.

Harlanas nutylėjo. Netikėtai jis labai aiškiai prisiminė Tviselo žodžius apie Paslėptų Šimtmečių žmones. "Mes išeliminavom viską, kas neįprasta", - tuomet pasakė Tviselas.

Nejaugi Nois teisi?

- Regis, tu susimąstei, - vėl prabilo mergina. - Tada pagalvok štai apie ką: kodėl egzistuojančioje Realybėje žmogus nuolat mėgina pasiekti kosmosą, nors būtinai patiria nesėkmę? Juk kiekvienas Šimtmetis žino apie praeities žlugimus. Kam gi bandyti vėl ir vėl?

- Man neteko specialiai studijuoti šio klausimo, - neryžtingai sumurmėjo Harlanas.

Jis susirūpinęs pagalvojo apie kolonijas, kurios vos ne kas tūkstantmetį įsikurdavo Marse, ir visuomet nesėkmingai. Jis pagalvojo apie tą keistą kosminių skrydžių traukos jėgą, kuri veikdavo net Amžinuosius. Apie tai, kaip atsiduso Sociologas Kantoras Vojus po elektrogravitacinių kosmolėkių sunaikinimo: "Jie buvo tokie nuostabūs!" Apie tai, kaip karčiai dėl to nusikeikė Sąmatininkas Neronas Farukas ir, bergždžiai stengdamasis nuraminti širdį, išdėjo į šuns dienas Amžinybę dėl prekybos antivėžiniu serumu.

O gal kartais protingos būtybės turi instinktyvų troškimą perplėšti traukos grandines, išsiveržti į Visatos platybes, pasiekti žvaigždes? Gal kartais kaip tik šis troškimas paskatino žmogų dešimtis kartų iš naujo kurti kosminius laivus, kad galėtų nuolatos keliauti į negyvus Saulės Sistemos pasaulius, nors iš jų vien tik Žemė tinka gyvenimui? Ir ar tas faktas, jog daugelis Pakeitimų naikino kosminius laivus, o žmonės juos kūrė vėl ir vėl, buvo tik atsitiktinis?

- Apsaugodama žmoniją nuo Realybės rūpesčių bei nelaimių, - tęsė Nois, - Amžinybė tuo pačiu atėmė iš jos visas pergales ir triumfą. Tik įveikusi didžiausius sunkumus, žmonija gali sėkmingai pakilti į nuostabias nepasiekiamas aukštumas. Ar tu gali suprasti, kad, šalindama žmogaus klaidas ir nesėkmes, Amžinybė neleidžia jam rasti asmeninių, sudėtingesnių ir todėl teisingesnių jo problemų sprendimų; tikrieji sprendimai padeda įveikti sunkumus, o ne jų išvengti.

- Didžiausia didžiosios žmonijos dalies gerovė yra tai... - mokytojo tonu pradėjo Harlanas, bet Nois neleido jam užbaigti:

- Tarkim, kad Amžinybė nebuvo įkurta.

- Ir kas gi?

- Paklausyk, aš tau papasakosiu. Tos pastangos, kurios buvo pašvęstos kelionių Laike problemos sprendimui, būtų skirtos atominės fizikos vystymui. Vietoje Amžinybės būtų sukurti žvaigždėlaiviai. Žmonija būtų pasiekusi žvaigždes milijonais metų anksčiau, nei tai įvyko mūsų Realybėje. Galaktika būtų buvusi laisva, ir joje būtų apsigyvenę žmonės.

- Na, ir ką mes laimėtume? - spyrėsi Harlanas. - Negi būtume laimingesni?

- Ką turi omeny, sakydamas "mes"? Žmonija atstovautų ne vienam mažyčiam pasiklydusiam pasaulėliui, o milijonams, milijardams pasaulių. Žmogaus galybė nežinotų ribų. Kiekvienas pasaulis turėtų savo istoriją, savo vertybes bei idealus, galimybę savo keliu ieškoti laimės. Laimė yra labai įvairi. Ji ir yra Natūralus žmonijos Būvis.

- Kam spėlioti veltui, - ištarė Harlanas; jis pyko ant savęs už tai, kad susižavėjo Nois nupieštu ateities vaizdu. - Iš kur tu žinai, kaip būtų iš tiesų?

- Jus juokina nemokšos Laikiečiai, manantys, kad egzistuoja tik viena Realybė. O mus juokina Amžinųjų nemokšiškumas, nes jie žino, kad Realybių daug, bet galvoja, kad egzistuoti gali tik viena.

- Ką reiškia šis žodžių kratinys?

- Užuot skaičiavę Realybes, mes jas stebim. Mes galim matyti neįgyvendintas Realybes jų Nerealybės būvyje.

- Kažkas panašaus į stebuklingą šešėlių šalį, kur "galbūt" žaidžia slėpynes su "jeigu"?

- Taip, tik tavo sarkazmas čia visai netinka.

- Ir kaipgi jūs tai darot?

- Aš negaliu to paaiškinti, Endriau, - patylėjusi ištarė Nois. - Egzistuoja galybė dalykų, prie kurių priprantam, jų nesupratę. Nejaugi tu gali paaiškinti, kaip padarytos Kibersmegenys? Bet visgi tu žinai, kad jos yra ir veikia.

- Na, ir kas toliau?

- Mes išmokom stebėti Realybes ir tarp jų suradom tą, kuri yra Natūralus žmonijos Būvis. Apie ją aš tau jau pasakojau. Paskui aptikom Pakeitimą, sunaikinusį Natūralųjį Būvį. Tai

nebuvo vienas iš Pakeitimų, kuriuos atlieka Amžinieji; tai buvo pats Amžinybės įkūrimas, pats jos egzistavimo faktas. Bet kokia sistema, kuri (taip, kaip ir Amžinybė) leidžia saujelei žmonių spręsti už visą žmoniją, rinktis už ją jos ateitį, būtinai baigiasi tuo, kad didžiausia gerove tampa ramybė ir saugumas - vidutinybės sinonimai. Tokioje Realybėje žvaigždžių nepasieksi. Pats Amžinybės egzistavimas atima iš žmogaus galimybę užkariauti Galaktiką. Norint pasiekti žvaigždes, pirmiausiai reikia sunaikinti Amžinybę.

Įmanomų Realybių skaičius neišmatuojamai didelis. Kiekviena Realybė turi nesuskaičiuojamą daugybę variacijų. Pavyzdžiui, Realybių, kuriose egzistuoja Amžinybė, yra begalė; Realybių, kuriose Amžinybė neegzistuoja, taip pat begalė; ir, pagaliau, Realybių, kuriose Amžinybė egzistuotų, bet buvo sunaikinta, irgi begalė. Tarp pastarųjų mano Šimtmečio žmonės išrinko keletą Realybių, kuriose man buvo skiriamas pagrindinis vaidmuo.

Viskas buvo sugalvota be manęs. Mane šiai užduočiai parengė lygiai taip, kaip judu su Tviselu rengėt Kuperį. Bet Realybių, kuriose aš galėjau sunaikinti Amžinybę, buvo nesuskaičiuojamai daug. Man pasiūlė rinktis vieną iš penkių paprasčiausių variantų. Iš jų išsirinkau tą vienintelę Realybę, kurioje buvai tu.

- Kas gi privertė tave pasirinkti būtent ją? - paklausė Harlanas.

Nois nuleido akis.

- Aš myliu tave, suprask tai. Pamilau tave daug anksčiau, nei mudu susitikom. - Ji tai ištarė taip nuoširdžiai, kad Harlanas net apstulbo.

Betgi tai tik žaidimas, bjaurėdamasis pagalvojo jis.

- Nesijuok iš manęs. - Jo balse suskambo kančia.

- Aš nesijuokiu. Iš visų Realybių pasirinkau tą, kurioje mane pasiuntė į 482-ąjį Šimtmetį, kur iš pradžių aš susitikau Finžį, o paskui tave. Aš išsirinkau tą Realybę, kurioje tu mane mylėjai; Realybę, kurioje tu pasiėmei mane į Amžinybę, gelbėdamas nuo Pakeitimo, ir paslėpei mano gimtajame Šimtmetyje; Realybę, kurioje tu pasiuntei Kuperį į 20-ąjį Pirmykštės Epochos amžių. Mes drauge nukeliavom į tą Šimtme-

tį ieškoti Kuperio ir pasilikom jame iki mūsų dienų pabaigos. Aš mačiau, kaip mudu mylėjom viens kitą ir buvom laimingi. Tai visai nejuokinga. Aš išsirinkau tą Realybę, kurioje egzistuoja mūsų meilė.

- Veidmainystė. Apsimetinėjimas! Nejaugi tu manai, kad aš tavimi patikėsiu? - Jis sekundę patylėjo, stengdamasis apmąstyti naują galvon šovusią mintį. - Palauk! Tu pasakei, kad viską žinojai iš anksto? Viską, kas turi įvykti?

- Taip.

- Tuomet tu begėdiškai meluoji. Tu būtum žinojusi, kad viskas baigsis anihiliatoriumi. Tu būtum žinojusi, kad patirsi nesėkmę. Ką į tai pasakysi?

Nois tyliai atsiduso.

- Aš tau jau aiškinau, kad kiekviena Realybė turi begalę variacijų. Kad ir kaip tiksliai sufokusuotume duotą Realybę, iš tiesų visada stebim daugybę *labai panašių* Realybių. Kuo griežtesnis fokusavimas, tuo menkesnis neapibrėžtumas, bet pasiekti idealaus aiškumo teoriškai neįmanoma. Tikimybė, jog rezultatą iškreips atsitiktinė variacija, niekuomet nėra lygi nuliui. Viską sugadino vienas nedidelis nukrypimas.

- Koks?

- Aš laukiau tavęs sugrįžtant po Laiko blokavimo panaikinimo 100000-ajame. Bet tu turėjai grįžti vienas. Štai kodėl aš taip išsigandau, išvydusi Skaičiuotoją Tviselą.

Ir Harlanas vėl nebežinojo, ką galvoti. Kaip mikliai ji sudurstė galus!

- Aš būčiau dar labiau išsigandusi, - tęsė Nois, - jei tada būčiau supratusi šios variacijos reikšmę. Jei būtum sugrįžęs vienas, pasiimtum mane drauge į Pirmykštę Epochą ir čia iš meilės man, iš meilės žmonijai nebūtum pradėjęs ieškoti Kuperio. Jūsų klaidingas ratas trūktų, Amžinybė išnyktų, ir mudu būtume buvę laimingi.

Bet įvyko atsitiktinė variacija - tu grįžai su Tviselu. Pakeliui jis pasidalino su tavimi savo košmarais apie Paslėptus Šimtmečius ir tuo pačiu padėjo pagrindus tavo samprotavimų grandinei, privertusiai suabejoti manimi. Ir štai tarp mūsų anihiliatorius. Tai galas, Endriau. Gali šauti. Niekas tau nesukliudys.

Harlano pirštai, mėšlungiškai gniaužiantys anihiliatoriaus rankeną, nutirpo. Jis perėmė jį kita ranka. Nejaugi jos pasakojime nėra nė vienos pažeidžiamos vietos? O jis manė, kad įsitikinus Nois kilme visoms dvejonėms ateis galas. Naivios svajonės!

- O kam reikėjo siųsti mane į Pirmykštę Epochą? Kodėl nesunaikinus Amžinybės iškart, vienu smūgiu, kai aš pasiunčiau čionai Kuperį?

- Todėl, kad dar nepakanka paprasčiausiai sunaikinti Amžinybę, - atsakė Nois. - Būtina minimaliai sumažinti bet kokią Amžinybės atsiradimo tikimybę. Mes ne atsitiktinai pasirinkom būtent šį momentą. Dabar čia 1932 metai. Man reikia pasiųsti laišką į pusiasalį, 20-ajame amžiuje vadinamą Apeninais. Jei aš šį laišką pasiųsiu, tai po poros metų vienas italų fizikas pradės urano bombardavimo neutronais eksperimentus. Mano laiškas jūsų kalba reikštų BMP.

Harlanui pasidarė baisu.

- Tu ketini pakeisti Pirmykštę istoriją?

- Taip. Tai ir yra mano užduotis. Naujoje, jau galutinėje Realybėje, pirmasis branduolinis sprogimas įvyks ne 30-ajame Šimtmetyje, o 1945 metais.

- Ar tu įsivaizduoji, kokios gali būti pasekmės? Ar jūs galit suprasti, koks pavojus gresia žmonijai?

- Taip. Mes žinom, jog tai pavojinga. Egzistuoja tam tikra rizika, kad Žemė virs milžiniškomis radioaktyviomis kapinėmis. Bet mes tikim žmogaus protu.

- Ir kas, jūsų manymu, pateisina šią riziką?

- Galaktikos užkariavimas. Grįžimas į Natūralų Būvį. Natūralus žmonijos istorijos vystymasis.

- Ir jūs dar drįstat kaltinti Amžinybę įsikišimu?

- Mes kaltinam Amžinybę, nes ji kišasi vien tam, kad galėtų laikyti žmoniją kalėjime jos saugumo vardan. Mes įsikišim tik kartą ir tik tam, kad Amžinybė niekada neatsirastų.

- Ne, Amžinybė privalo egzistuoti; be jos vadovavimo žmonija pražus. - Harlanas beviltiškai kabinosi už išmoktų argumentų likučių.

- Kaip žinai. Tau rinktis. Jei sutinki, kad žmonijos ateitį reguliuotų psichopatai...

- P s i c h o p a t a i ! - neišlaikė Harlanas.

- O argi ne taip? Tu juk gerai juos pažįsti. Pagalvok pats.

Harlanas pasibaisėjęs pažvelgė į ją, bet prisiminimai užplūdo nepaisydami jo valios.

Jis prisiminė, koks milžiniškas sukrėtimas laukia Mokinių, kai jie sužino tiesą apie Realybę, ir kaip jo klasės Mokinys Laturetas mėgino nusižudyti. Jį išgelbėjo, jis netgi tapo Amžinuoju ir sudarinėjo Pakeitimų projektus, bet niekas taip ir nesužinojo, kokius randus jo sieloje paliko ta istorija. Jis prisiminė Amžinybės kastų sistemą, kruopščiai slepiamą gimtųjų Laikų ilgesį, nenormalų vienišą gyvenimą. Jis prisiminė pasąmonėje slypintį savo kaltės suvokimą, išsiliejantį neapykanta Technikams. Jis prisiminė Tarybą draskančias rietenas; karjeristą Finžį, intrigomis besistengiantį užimti Tviselo vietą; ir Finžį sekantį Tviselą. Jis prisiminė Senorą, subjaurotą ir prieštaraujantį viskam pasaulyje.

Jis prisiminė ir tai, kad pats Tviselas, didysis, neklystantis Tviselas pažeidinėjo Amžinybės įstatymus.

Paskui Harlanas pagalvojo apie save.

Jam pasirodė, kad jis Amžinybę visada matė būtent tokią. Antraip kodėl jam galėjo kilti troškimas ją sunaikinti? Bet jis niekad sau to neprisipažino, niekad neišdrįso pažvelgti teisybei į akis.

Dabar jis puikiai matė Amžinybę tokią, kokia ji buvo iš tiesų, - įsišaknijusių psichozių kloaką, supainiotą negailestingai išplėštų iš konteksto žmogiškųjų gyvenimų kamuolį.

Jo akyse atsispindintis siaubas virto sutrikimu.

- Dabar tu mane supranti, Endriau? - Nois balsas skambėjo švelniai ir meiliai. - Tuomet eime su manimi prie išėjimo iš olos.

Harlanas lyg sapne nusekė jai iš paskos, nepajėgdamas atsipeikėti nuo staigios viduje įvykusios permainos. Pirmą kartą tą naktį anihiliatoriaus vamzdis nukrypo nuo tiesios linijos, jungiančios jį su Nois širdimi.

Dangus rytuose jau pradėjo pilkėti, ir jo fone tarsi milžiniškas šešėlis dunksojo kapsulė. Po apsaugine Temporalinio lauko uždanga jos kontūrai atrodė migloti ir neryškūs.

- Žiūrėk, priešais mus Žemė, - ištarė Nois, - bet ne amžinas ir vienintelis žmonijos prieglobstis, o viso labo tik lopšys, begalinio nuotykio atskaitos taškas. Tu turi priimti sprendimą. Žmonių ateitis tavo rankose. Biolaiko laukas apsaugos mus nuo Pakeitimo pasekmių. Išnyks Kuperis, pradings Amžinybė, o drauge su ja ir mano Šimtmečio Realybė, bet liks žmonija, ir liksim mudu. Mes turėsim vaikų ir anūkų, ir jie sulauks tos akimirkos, kai žmogus pasieks žvaigždes.

Harlanas atsigręžė ir išvydo jos šypseną. Priešais jį vėl buvo ankstesnioji Nois, kurią jis pažinojo ir mylėjo; ir nuo jos žvilgsnio, kaip ir anksčiau, jo širdis ėmė plakti smarkiau.

Jis dar pats nežinojo, kad jau priėmė sprendimą, tik staiga kapsulės kontūrai dingo, ir jau niekas nebeužstojo rausvėjančio dangaus.

Harlanas apkabino prie jo prigludusią Nois ir suprato, jog šis dingimas reiškia Amžinybės pabaigą... ir begalinio Kelio pradžią.

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Isaac Asimov
AMŽINYBĖS PABAIGA
Mokslinis fantastinis romanas

Redaktorius G.Aleksonis
Dailininkas A.Šimakauskas

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 929. Ofsetinė spauda 6.5 sąl.sp.l.
Užsakymo Nr. 1047 Kaina sutartinė.
Išleido "Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4. Tel. 73-39-67.
Spausdino AB "Spauda", Vilnius, Laisvės pr.60.

DAUGIAMILIJONINIS BESTSELERIS
IŠVERSTAS Į KETURIASDEŠIMT KALBŲ!

Temporalinio lauko atradimas sąlygojo galimybę sukurti Amžinybę, superorganizaciją, kontroliuojančią visą pasaulio Istoriją, visą Realybę. Technikas Harlanas bei jo mylimoji Nois tėra menki sraigteliai gigantiškame Amžinybės mechanizme. Tačiau kaip tik jiems lemta atlikti Būtiną Minimalų Poveikį, kuris sukels stulbinančią, katastrofišką Maksimalią Laukiamą Reakciją.